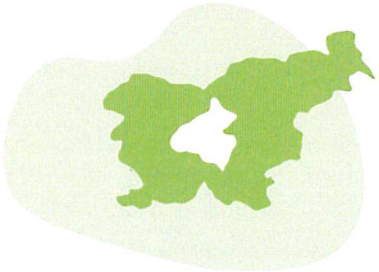
RRA LUR regionalna razvojna agencija ljubljanske urbane regije

LUZ

RPP Regionalni Prostorski Plan

REGIONALNI PROSTORSKI PLAN OSREDNJESLOVENSKE RAZVOJNE REGIJE

ŠTEVILKA PROJEKTA	**9393**
IDENTIFIKACIJSKA ŠTEVILKA PROST. AKTA	**5936**
FAZA	**osnutek**
NAROČNIK	**Regionalna razvojna agencija Ljubljanske urbane regije** Tehnološki park 19, 1000 Ljubljana
IZDELOVALCA	**LUZ d.d.** Verovškova ulica 64, 1000 Ljubljana
GLAVNI IZVRŠNI DIREKTOR	**dr. Jure Zavrtanik** univ. dipl. inž. arh.
PODPIS IN ŽIG	LUZ, d.d. Verovškova ulica 64 1000 Ljubljana
DATUM	**september 2026**

LUZ d.d.
Verovškova ulica 64
SI-1000 Ljubljana
Slovenija
T/ +386 1 360 24 00
F/ +386 1 360 24 01
E/ info@luz.si
www.luz.si

NAROČNIK	**Regionalna razvojna agencija Ljubljanske urbane regije** Tehnološki park 19 1000 Ljubljana
IZDELOVALCA	**LUZ d.d.** Verovškova ulica 64 1000 Ljubljana
ODGOVORNA PROSTORSKA NAČRTOVALKA	**Karla Jankovič** univ. dipl. inž. kraj. arh. ZAPS 0865 PKA PPN

žig

LUZ, d.d.
Verovškova ulica 64
1000 Ljubljana

PODPIS

žig

KAROLINA JANKOVIČ
UNIV.DIPL.INŽ.KRAJ.ARH.
POOBLAŠČENA KRAJINSKA ARHITEKTKA, POOBLAŠČENA PROSTORSKA NAČRTOVALKA
PKA PPN ZAPS 0865

podpis

IZDELOVALCI NALOGE	
ODGOVORNI VODJA IZDELAVE PROJEKTA	**Janja Solomun,** univ. dipl. inž. arh.
DELOVNA SKUPINA	**Prostorsko načrtovanje, urbanizem, arhitektura, krajinska arhitektura**: **dr. Bernarda Bevc Šekoranja**, univ. dipl. inž. arh. **Nina Bizjak Komatar**, univ. dipl. inž. arh. **Oskar Cafuta**, MSc, Kraljevina Švedska **Arijana Haskaj**, univ. dipl. inž. arh. **Sergej Hiti**, univ. dipl. inž. kraj. arh. **Urša Irman**, mag. inž. arh. urb. **Žiga Mljač**, mag. Inž. arh. urb. **Jure Pučnik**, MSc, Republika Finska **Urša Rot**, mag. inž. arh. **Špela Šetina**, dipl. kraj. arh. **Tina Verbič**, univ. dipl. inž. kraj. arh. **dr. Petra Vertelj Nared**, univ. dipl. inž. kraj. arh. **Promet:** **Uroš Maršič**, univ. dipl. inž. grad. **Klemen Milovanovič**, univ. dipl. inž. grad. **Maruša Strmec**, mag. inž. grad. **Rok Vodopivec**, mag. inž. grad. **Aljaž Bassin**, univ. dipl. inž. arh. **Komunala:** **Marko Fatur,** univ. dipl. inž. grad. **Polona Repnik**, univ. dipl. inž. vod. in kom. inž. **Roman Pleško**, nar. mat. tehn. **Informatika:** **Roberto Degan**, univ. dipl. inž. rač. in. inf. **Kaja Krevs**, mag. geogr. **Žiga Novak**, dipl. geogr. **Jana Škerbina**, univ. dipl. inž. geod. **Romana Titovšek**, inž. geod. **Lucija Dragovan**, mag. inž. geod. in geoinf. **Geodezija:** **Simona Čeh**, univ. dipl. inž. geod. **Aljaž Peklaj**, mag. inž. geod. in geoinf. **Pravni del:** **Maja Trošt**, univ. dipl. prav.

KAZALO VSEBINE

I. TEKSTUALNI DEL

1 UVOD – NAMEN IN CILJI REGIONALNEGA PROSTORSKEGA PLANA 6
1.1 VSEBINA REGIONALNEGA PROSTORSKEGA PLANA 8
OBMOČJE OBRAVNAVE 9
2 IZHODIŠČA ZA PRIPRAVO RPP 11
2.1 RAZVOJNE POTREBE IN PREDNOSTNE USMERITVE 12
Razvojne potrebe Osrednjeslovenske regije po Razvojnem programu regije (RRP LUR 2021–2027) temeljijo na petih razvojnih stebrih in vključujejo izzive, cilje ter prednostne naložbe. 14
2.2 RAZVOJNI IZZIVI REGIJE 16
3 CILJI IN PREDNOSTNE NALOGE PROSTORSKEGA RAZVOJA REGIJE 19
3.1 VIZIJA PROSTORSKEGA RAZVOJA REGIJE 19
3.2 CILJI PROSTORSKEGA RAZVOJA REGIJE 20
3.3 PREDNOSTNE NALOGE PROSTORSKEGA RAZVOJA REGIJE 23
4 USMERITVE ZA PROSTORSKI RAZVOJ REGIJE 27
4.1 OSREDNJESLOVENSKO ŠIRŠE MESTNO OBMOČJE 27
4.2 PODEŽELJE V ZALEDJU MEST IN URBANIH NASELIJ 28
4.3 ODMAKNJENA, GORSKA IN OBMEJNA PROBLEMSKA OBMOČJA 29
4.4 ČEZMEJNI VPLIVI IN POVEZAVE S SOSEDNJIMI REGIJAMI 30
4.5 MEDOBČINSKO SODELOVANJE 31
5 ZASNOVA PROSTORSKEGA RAZVOJA REGIJE 32
5.1 POSELITEV 32
5.1.1 Omrežje naselij 33
5.1.2 Urbana naselja in druga naselja pomembna za razvoj regije 36
5.1.3 Območja za dolgoročni razvoj naselij – ODRN 41
5.1.4 Prednostna območja za gospodarski razvoj 41
5.1.5 Prednostna območja za stanovanja 47
5.1.6 Omrežje pomembnejše družbene infrastrukture 48
5.1.7 Omrežje centralnih dejavnosti 55
5.1.8 Turizem in prostočasne dejavnosti 56
5.1.9 Sanacije razvrednotenih območij poselitve 60
5.2 KRAJINA 61
5.2.1 Zasnova razvoja in varstva krajine 61
5.2.2 Zasnova zelenega sistema regije 69
5.2.3 Naravni viri in usmeritve za razvoj dejavnosti 74
5.3 ZASNOVA OMREŽJA GOSPODARSKE JAVNE INFRASTRUKTURE 80
5.3.2 Prometno omrežje 84
5.3.3 Energetska infrastruktura 95
5.3.4 Komunalna infrastruktura 106
5.3.5 Ravnanje z odpadki 113
5.4 OBRAMBA, ZAŠČITA IN VARSTVO PRED NARAVNIMI IN DRUGIMI NESREČAMI 118
5.4.1 Obramba 118
5.4.2 Zaščita in varstvo pred naravnimi in drugimi nesrečami 120
6 SPREMLJANJE USPEŠNOSTI IZVAJANJA REGIONALNEGA PROSTORSKEGA PLANA 124
6.1 USMERITVE ZA VARSTVO OKOLJA 129
6.1.1 DODATNE SKUPNE USMERITVE ZA VARSTVO OKOLJA 129

KAZALO VSEBINE

II. GRAFIČNI DEL

1.0	**Območje obravnave**	M 1:250000
1.1	**Zasnova prostorskega razvoja**	M 1:250000
1.2	**Zasnova razvoja poselitve in omrežja urbanih središč**	M 1:250000
2	**Zasnova omrežja gospodarske javne infrastrukture**	
2.1	Prometno omrežje	M 1:250000
2.2	Sistem trajnostne mobilnosti	M 1:250000
2.3	Energetski sistem	
2.3.1	Oskrba z električno energijo	M 1:250000
2.3.2	Oskrba s toploto in zemeljskim plinom	M 1:250000
2.4	Sistem komunalne oskrbe	
2.4.1	Oskrba z vodo	M 1:250000
2.4.2	Odvajanje in čiščenje odpadne vode ter sistem ravnanja z odpadki	M 1:250000
3	**Prednostna območja za razvoj posameznih dejavnosti**	
3.1	Družbena infrastruktura	M 1:250000
4	**Krajina**	
4.1	Zasnova razvoja in varstva krajine	M 1:250000
4.2	Zasnova zelenega sistema	M 1:250000
4.3	Naravni viri in usmeritve za razvoj dejavnosti	M 1:250000
5	**Obramba, zaščita in varstvo pred nesrečami**	M 1:250000

KAZALO SLIK

Slika 1: Območje RPP 9
Slika 2: Strategija prostorskega razvoja Slovenije 2050 (Slika 9: Osrednjeslovensko širše mestno območje) 12
Slika 3: Zasnova prostorskega razvoja regije 32
Slika 4: Omrežje naselij 34
Slika 5: Shema potencialnih dodatnih dejavnosti za dolgoročni razvoj, ki doprinese k delovanju regionalnega sistema poselitve z območjem prometne dostopnosti (svetlo modro območje označuje 15 minutno dostopnost z osebnim avtomobilom). 38
Slika 6: Prednostna območja za gospodarski razvoj 46
Slika 7: Prednostna razvojna območja za stanovanjsko oskrbo 47
Slika 8: Družbena infrastruktura 52
Slika 9: Prednostna območja za razvoj turizma 57
Slika 10: Shema organizacije turizma 58
Slika 11: Vrednotenje – naravna ohranjenost in biotska pestrost 62
Slika 12: Vrednotenje – prepoznavnost 63
Slika 13: Shema razvoja zelenega sistema in zelene infrastrukture v regiji (vir: Strategija varstva in razvoja zelene infrastrukture v LUR, 2019) 70
Slika 14: Kmetijstvo 75
Slika 15: Zasnova kolesarskega omrežja (RRA LUR, oktober 2018 83
Slika 16: Globine izoterme 90°C od površja (Vir: Geološki zavod Slovenije) 101
Slika 17: Regionalna razpoložljivost prenosnega plinovodnega sistema (vir: Razvojni načrt prenosnega plinovodnega omrežja za obdobje 2025-2034, Plinovodi d.o.o., 2024) 103
Slika 18: Območja regionalnih vodovodov 108
Slika 19: Vodovarstvena območja na državnem nivoju 110
Slika 20: Predvidena umestitev dodatnih naprav za energetsko predelavo nereciklabilnih ostankov obdelave komunalnih odpadkov (Vir: Program ravnanja z odpadki in program preprečevanja odpadkov Republike Slovenije (2022)) 115

1 UVOD – NAMEN IN CILJI REGIONALNEGA PROSTORSKEGA PLANA

V skladu s predpisi s področja urejanja prostora je regionalni prostorski plan (v nadaljevanju RPP) **prostorski strateški akt, s katerim se država in občine** na podlagi Strategije prostorskega razvoja Slovenije do leta 2050 (Resolucija o strategiji prostorskega razvoja Slovenije; Uradni list RS, št. 72/2023; v nadaljevanju ReSPR50), njenih akcijskih programov, drugih razvojnih aktov države in razvojnih ciljev EU **dogovorijo in uskladijo o prostorskem razvoju razvojne regije in določijo bistvene razvojne priložnosti in usmeritve za razvojne in prostorske dokumente.**

S pripravo RPP se uresničuje načelo usklajevanja interesov in sodelovanja državne in občinske ravni. V okviru izdelave RPP se morajo država (resorji) in občine dogovoriti in uskladiti o zasnovah prostorskih ureditev na območju posamezne razvojne regije, dogovorjene rešitve pa morajo upoštevati pri nadaljnjem načrtovanju in pri izvedbi načrtovanih prostorskih ureditev.

Občine se morajo dogovoriti glede zasnov posameznih ureditev lokalnega pomena, ki segajo v območje več občin ali vplivajo na razvoj več občin, državni resorji pa morajo uskladiti zasnove prostorskih ureditev državnega pomena.

Namen in vsebino regionalnega prostorskega plana določa 75. člen ZUreP-3 (199/21, 18/23 – ZDU-1O, 78/23 – ZUNPEOVE, 95/23 – ZIUOPZP, 23/24, 109/24, 25/25 – odl. US in 75/25 in 14/26):

(1) Regionalni prostorski plan je prostorski strateški akt, s katerim se država in občine na podlagi Strategije, njenega akcijskega programa, drugih državnih razvojnih dokumentov in razvojnih ciljev EU in družbeno-gospodarskih razvojnih potreb lokalnih skupnosti dogovorijo in uskladijo o prostorskem razvoju posamezne razvojne regije ter določijo bistvene razvojne priložnosti.

(2) V regionalnem prostorskem planu se uskladijo in določijo:
- cilji in prednostne naloge prostorskega razvoja;
- mesta, druga urbana naselja in morebitna druga naselja, ki so pomembna za razvoj regije ter se jim določijo njihova vloga in okvirna območja za njihov dolgoročni razvoj;
- širša mestna območja;
- zasnova omrežij družbene infrastrukture;
- zasnova omrežij gospodarske javne infrastrukture;
- zasnova stanovanjskih območij;
- prednostna območja za razvoj posameznih dejavnosti, pomembnih za regijo;
- zasnova zelenega sistema regije;
- povezave s sosednjimi območji.

(3) V regionalnem prostorskem planu se uskladijo zasnove prostorskih ureditev državnega pomena tako, da se opravita vsaj predhodno vrednotenje in utemeljitev mogočih variant, opredelijo predlogi izvedljivih variant in predložijo usmeritve za njihovo prostorsko načrtovanje. Te so podlaga za izvedbo postopkov državnega prostorskega načrtovanja v skladu s tem zakonom.

(4) V regionalnem prostorskem planu se obvezno uskladijo in določijo zasnove prostorskih ureditev lokalnega pomena, ki segajo v območje več občin ali vplivajo na razvoj več občin. Med te spadajo zlasti:

- prostorske ureditve, neposredno namenjene opravljanju lokalnih gospodarskih javnih služb s področja varstva okolja;
- prednostna razvojna območja za stanovanjsko oskrbo;
- prednostna območja za gospodarski razvoj, ki sama ali kot širitev obstoječih presegajo 10 ha uporabne površine (industrijska, obrtna, trgovska, poslovna, logistični centri);
- večja nakupovalna središča, ki sama ali kot širitev obstoječih presegajo 5.000 m^2 bruto tlorisne površine;
- infrastrukturna vozlišča in prostorske ureditve, namenjene urejanju skupnega javnega potniškega prometa;
- območja za objekte pomembnejše družbene infrastrukture;
- prednostna območja za razvoj turizma.

(5) Občine se ob strinjanju preostalih občin v razvojni regiji v regionalnem prostorskem planu uskladijo in lahko določijo tudi zasnove drugih prostorskih ureditev lokalnega pomena.

(6) Regionalni prostorski plan vsebuje usmeritve za prostorski razvoj regije, predvsem usmeritve za razvoj poselitve, razvoj gospodarske javne infrastrukture in urejanje krajine s poudarkom na ohranjanju krajinske identitete. Usmeritve se prednostno predložijo glede na pomembne razvojne možnosti ali probleme v razvojni regiji. Občine te usmeritve upoštevajo pri pripravi svojih prostorskih aktov.

(7) Če vsebina regionalnega prostorskega plana vpliva na sosednjo razvojno regijo ali posamezno občino, se te vsebine uskladijo z njo.

(8) Regionalni prostorski plan je podlaga za pripravo regionalnega razvojnega programa po 76. členu ZUreP-3.

Zakon o urejanju prostora v 301. členu določa, da **morajo razvojne regije pripraviti in sprejeti regionalni prostorski plan** (v nadaljevanju: RPP) za območje razvojne regije **do konca 1. januarja 2028.**

1.1 VSEBINA REGIONALNEGA PROSTORSKEGA PLANA

RPP določa cilje in prednostne naloge prostorskega razvoja ter vsebuje usmeritve za prostorski razvoj regije, predvsem usmeritve za razvoj poselitve, gospodarske javne infrastrukture in urejanje krajine z ohranjanjem krajinske identitete. Med drugim **opredeljuje mesta, druga urbana naselja oz. morebitna druga naselja, ki so pomembna za razvoj regije, določa širša mestna območja, podaja zasnove omrežij družbene infrastrukture, gospodarske javne infrastrukture, stanovanjskih območij in zelenega sistema regije ter določa prednostna območja za razvoj posameznih dejavnosti, ki so pomembne za regijo in povezave s sosednjimi območji.**

Med področja, ki jih **občine** usklajujejo v okviru RPP so **prednostna razvojna območja za stanovanjsko oskrbo, večja nakupovalna središča, infrastrukturna vozlišča in prostorske ureditve, namenjene urejanju skupnega javnega potniškega prometa, območja za objekte družbene infrastrukture in prostorske ureditve, ki so neposredno namenjene opravljanju lokalnih gospodarskih javnih služb s področja varstva okolja.**

Državni resorji pa morajo v okviru RPP uskladiti zasnove prostorskih ureditev državnega pomena (tretji odstavek 75. člena ZUreP-3), zlasti tiste, ki imajo pomembnejše vplive za prebivalce in gospodarstvo v regiji kot pa na splošni državni ravni (npr. na področju prometne infrastrukture (cestne, železniške, letalske, pomorske…), energetske infrastrukture (močnejši elektroenergetski objekti, pomembnejša plinovodna in naftovodna in druga energetska infrastruktura, vključno z jedrskimi objekti), sežigalnice komunalnih odpadkov, najpomembnejša varstvena vodna infrastruktura, obrambni in varstveni objekti za varovanje pred naravnimi ter drugimi nesrečami in druge državno pomembne področne ureditve.

Podlaga za pričetek priprave prostorskega akta so Izhodišča, ki jih je v 2024 pripravila **Regionalna razvojna agencija Ljubljanske urbane regije** (v nadaljevanju RRA LUR), **odgovorni pripravljavec RPP Osrednjeslovenske razvojne regije**. V izhodiščih so podani razlogi za pripravo RPP, zakonodajni okvir, obstoječe stanje v regiji s ključnimi izzivi, nacionalni okvir, njegova vsebina in oblika, postopek vključevanja deležnikov in okviren časovni plan.

Izhodišča, potrjena s strani relevantnih udeležencev pri urejanju prostora in javnosti, pomenijo začetek formalnega postopka priprave RPP.

RPP sestavljajo tekstualni in grafični del ter spremljajoče gradivo, ki zajema naslednje gradivo:

- Izhodišča za pripravo RPP,
- Prikaz stanja prostora,
- Okoljsko poročilo in dodatek za naravo,
- Poročilo o sodelovanju z javnostjo,
- Strokovne podlage (Urbanistična zasnova, Krajinska zasnova, ostale morebitne SP),
- Obrazložitev in utemeljitev,
- Povzetek za javnost.

OBMOČJE OBRAVNAVE

Območje Osrednjeslovenske razvojne regije zajema 25 občin: Borovnica, Brezovica, Dobrepolje, Dobrova – Polhov Gradec, Dol pri Ljubljani, Domžale, Grosuplje, Horjul, Ig, Ivančna Gorica, Kamnik, Komenda, Mestna občina Ljubljana, Logatec, Log – Dragomer, Lukovica, Medvode, Mengeš, Moravče, Škofljica, Šmartno pri Litiji, Trzin, Velike Lašče, Vodice in Vrhnika.

Območje Osrednjeslovenske razvojne regije pokriva 2334 km^2, kar je 11,5 % površine slovenskega ozemlja. Meji na 7 ostalih statističnih regij, in sicer Gorenjsko na SZ, Savinjsko, Zasavsko in Posavsko na SV, Spodnjeposavsko, Jugovzhodno Slovenijo na JV, Notranjsko-kraško na JZ in Goriško regijo na Z.

Osrednjeslovenska razvojna regija je z glavnim mestom Ljubljano državno, znanstveno, kulturno in gospodarsko središče Slovenije. Gre za gospodarsko najbolj aktivno regijo v državi, ki že od leta 2000 kontinuirano beleži najvišji bruto domači proizvod med vsemi 12 statističnimi regijami (SURS, 2024).

Slika 1: Območje RPP

Regijo odlikujeta velik delež naravno ohranjenih območij predvsem v hribovitih delih regije in velika gozdnatost. Kmetijske in gozdne površine pokrivajo večino območja regije (več kot 50 %) in tako pomembno določajo krajinsko podobo regije.

Z 214 prebivalci/km^2 gre za najbolj gosto poseljeno regijo v državi, pri čemer je poselitev zelo heterogena. Gostota poselitve je največja v Mestni občini Ljubljana, kjer znaša 1065,4 prebivalca na km^2, najnižja pa v Občini Dobrepolje, kjer znaša le 37,4 prebivalca na km^2. Občine se med seboj razlikujejo tudi po stopnji urbanizacije, opremljenosti in gospodarski aktivnosti.

V regiji se nahaja eno od treh širših mestnih območij nacionalnega pomena, ki jih opredeljuje SPR50, in sicer Osrednjeslovensko širše mestno območje. Regija prebivalcem nudi visoko kakovost življenja. Splošno zadovoljstvo z življenjem so prebivalci osrednjeslovenske regije v povprečju namreč ocenili z drugo najvišjo povprečno oceno med vsemi regijami, s 7,8 na lestvici do 10 (SURS, 2024).

Regija ima na državni ravni izjemno ugoden centralni geostrateški položaj. Leži na stičišču dveh pomembnih evropskih prometnih koridorjev, ki sta del omrežja TEN-T, Baltsko-jadranskega in Mediteranskega koridorja. Poleg teh dveh glavnih koridorjev potekajo skozi regijo tudi druge pomembne železniške in avtocestne povezave, ki jo povezujejo s preostalim delom države in tujino. V neposredni bližini glavnega mesta se nahaja tudi edino državno mednarodno letališče, ki sicer že spada v območje Gorenjske razvojne regije.

Ljubljanska urbana regija je z glavnim mestom Ljubljano najpomembnejši cilj dnevnih migracijskih tokov v Sloveniji. Dnevno v regijo prihaja na delo ali v šolo več kot 143.000 dnevnih migrantov (PNZ, 2024), kar predstavlja izrazito obremenilen dejavnik za okolje in prebivalstvo.

2 IZHODIŠČA ZA PRIPRAVO RPP

Poleg izdelanih Izhodišč za pripravo Regionalnega plana LUR (RRA LUR, april 2025), Razvojnega programa regije (RRP LUR 2021-2027), Analize stanja in analiza razvojnih potreb regij (UIRS, ACER, LOCUS, LUZ, 2024) ter ostalih relevantnih izhodiščnih dokumentov predstavlja osnovno izhodišče za izdelavo RPP Strategija prostorskega razvoja Slovenije 2050 (v nadaljnjem besedilu: SPR50).

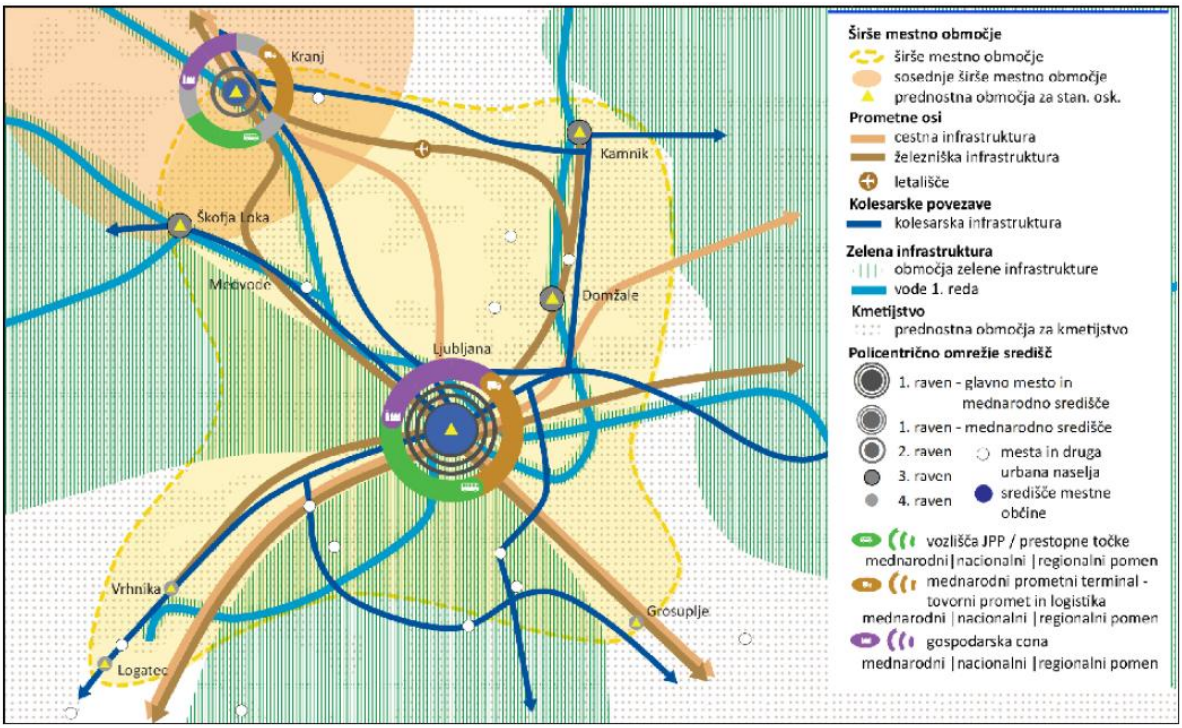
Strategija vsebuje vizijo prostorskega razvoja države, dolgoročne cilje in koncept prostorskega razvoja s prednostnimi nalogami ter usmeritve za doseganje ciljev.
Cilji prostorskega razvoja Slovenije:

- vzpostaviti ustrezne razmere za prehod v podnebno nevtralno družbo,
- doseči mednarodno konkurenčnost slovenskih mest,
- zagotoviti kakovost življenja na urbanih in podeželskih območjih,
- okrepiti prostorsko identiteto,
- izboljšati odpornost in prilagodljivost prostora na spremembe.

Koncept prostorskega razvoja sledi načelom policentričnega razvoja in smotrne organizacije dejavnosti v prostoru ter s tem zagotavlja enakopraven dostop do storitev splošnega pomena in gospodarske javne infrastrukture na celotnem območju države. **Širša mestna območja** so nadgradnja policentričnega urbanega sistema z jedri urbanega razvoja, ki podpirajo konkurenčnost Slovenije. Zagotavlja se ustrezno povezanost **podeželskih območij** s središči policentričnega urbanega sistema, primerno raven opremljenosti in dostopnosti storitev, krepitev in trajnostno rabo specifičnih endogenih potencialov. V okviru postopkov prostorskega načrtovanja se načrtuje razvoj **zelene infrastrukture** z zelenimi sistemi regij, zelenimi sistemi območij in zelenimi sistemi naselij.

Na nivoju osrednjeslovenske regije SPR50 opredeljuje in usmerja zlasti urejanje in razvoj naselij skozi načrtovanje skladno z vlogo naselij v policentričnem urbanem sistemu – mesta in druga urbana naselja, ki svojo vlogo izvajajo za širše (gravitacijsko) območje:

- **Ljubljana – središče prve ravni**, v sodelovanju z Domžalami, Kamnikom, Kranjem in Škofjo Loko oblikuje **osrednjeslovensko ŠMO**, ki deluje tudi kot osrednja vstopna točka na presečišču transportnih koridorjev EU. ŠMO vključuje še središča Logatec, Vrhnika in Grosuplje,
- **središči tretje ravni – Domžale, Kamnik,**
- **središča četrte ravni – Grosuplje, Vrhnika.**

Vir podatkov: Strokovne podlage, 2017; Vode 1. reda, DRSV; Strateška območja za kmetijstvo, MKGP, 2020; Državne kolesarske povezave, 2018

Slika 2: Strategija prostorskega razvoja Slovenije 2050 (Slika 9: Osrednjeslovensko širše mestno območje)

2.1 RAZVOJNE POTREBE IN PREDNOSTNE USMERITVE

Razvojne potrebe regije so povzete po izdelanih obveznih strokovnih podlagah za regionalne prostorske plane Analiza stanja in analiza razvojnih potreb regij (UIRS, ACER, LOCUS, LUZ, 2024), Izhodiščih za pripravo Regionalnega prostorskega plana LUR (RRA LUR, 2025) in Razvojnem programu ljubljanske urbane regije (RRP LUR) 2021–2027.

Poselitev

Ključni trendi poselitve so, da bo regija do leta 2038 pridobila 8 % prebivalstva. Značilna je razpršena oblika poselitve, pri čemer problem ostaja neenakomerna dostopnost do storitev. Proste sklenjene stavbne površine, ki so večje od 10 ha se nahajajo v Ljubljani in Logatcu. V regiji so gospodarske cone mednarodnega, državnega in regionalnega pomena, ki so zasedene približno 69,67 %.

Izkazujejo se naslednje razvojne potrebe:

- **Policentrični razvoj:** razbremenitev Ljubljane in krepitev ostalih središč (večja vloga Domžal, Kamnika, Grosuplja, Vrhnike, Logatca, Ivančne Gorice),
- **Stanovanjska politika:** umeščanje stanovanj tudi izven Ljubljane in razvoj prednostnih območij za stanovanjsko oskrbo, načrtovanje stanovanj v povezavi z JPP,
- **Dostopnost do javnih storitev:** izboljšanje pravične dostopnosti javnega potniškega prometa, šol, zdravstva.
- **Varstvo prostora:** omejevanje širjenja poselitve na varstvena, poplavna in vodovarstvena območja, revitalizacija razvrednotenih območij,

- **Razvoj gospodarskih con:** sanacija razvrednotenih območij, razvoj industrijskih con ob glavnih prometnih koridorjih in v bližini obstoječih središč, podpora krožnemu gospodarstvu in inovacijskim središčem.

Krajina

Glavne značilnosti so preplet gosto poseljenega ravninskega dela in reliefno razgibanega gozdnega obrobja. Regija ima območja nacionalne prepoznavnosti, izjemnih krajin ter več naravnih parkov oz. zavarovanih območij: Ljubljansko barje, Radensko polje, Polhograjski dolomiti, Tivoli–Rožnik–Šišenski hrib, Češeniške in Prevojske gmajne ter Volčji potok, Zajčja dobrava, Blatnice.
Izguba kmetijskih zemljišč se pojavlja predvsem zaradi pozidave, delno pa tudi zaradi zaraščanja.

V območju katastrofalnih poplav se nahaja približno 21.000 ha. Erozijska območja se nahajajo na SV in J delu, v osrednjem delu regije so območja s srednjo in veliko verjetnostjo pojavljanja plazov, na preostalih delih pa s srednjo in majhno verjetnostjo.

Izkazujejo se naslednje razvojne potrebe:

- **Kmetijstvo:** zaščita kakovostnih kmetijskih zemljišč, zmanjšanje širitve pozidave, spodbujanje lokalne samooskrbe ter verige lokalno pridelane hrane (sistem »pridelava-predelava-skladiščenje-distribucija« hrane).
- **Gozdarstvo:** razvoj gozdno-lesnih verig, varovalnih gozdov in zmanjševanje zaraščanja.
- **Obnova razvrednotenih območij:** evidentiranje in sanacija razvrednotenih krajin.
- **Varovanje ekološke povezljivosti:** ohranjanje zelenega sistema regije in ekoloških koridorjev (Ljubljansko barje, doline rek),
- Krepitev **zelenih povezav** in ekosistemskih storitev.
- **Turizem in rekreacija:** trajnostni razvoj turizma zunaj mest, ureditev kolesarskih, pohodniških in rekreacijskih poti.
- **Raba OVE: identifikacija prostorskih potencialov za sončne, vetrne, hidro in geotermalne vire energije** (skladno s Projektom RES Slovenija).
- **Prilagajanje na podnebne spremembe (poplave, vročinski valovi).**

Gospodarska javna infrastruktura

Oskrba s pitno vodo, odvajanje in čiščenje komunalne odpadne vode se zagotavlja prek več različnih vodovodnih in kanalizacijskih sistemov. Oskrba z električno energijo se izvaja prek prenosnega in distribucijskega sistema električne energije, oskrba z zemeljskim plinom se izvaja prek prenosnega in distribucijskega sistema zemeljskega plina. Oskrba s toploto iz distribucijskih sistemov se izvaja v Ljubljani, Grosupljem, Kamniku in Moravčah.

Značilnost prometa je dobra razvitost cestnega omrežja, pri čemer so problem dnevne migracije. Izboljšati je treba regionalni železniški potniški promet; javni avtobusni potniški promet je na medkrajevnih povezavah prepočasen.

Izkazujejo se naslednje razvojne potrebe:

- **Komunalna infrastruktura:** povezovanje vodovodnih sistemov, izgradnja manjkajočih kanalizacijskih sistemov, regijski centri za ravnanje z odpadki.

- **Energetika:** nadgradnja električnega omrežja (projekti RTP Polje–Vič, Grosuplje–Ivančna Gorica, Kamnik–Visoko), priprava regionalnega energetskega koncepta.
- **Promet:**
  - prehod v trajnostno mobilnost,
  - Prometna razbremenitev mestnega središča,
  - razvoj regijskega železniškega in avtobusnega sistema, večmodalnih vozlišč in P+R točk,
  - dokončanje kolesarskega omrežja in izboljšanje intermodalnosti (regijske povezave med občinami),
  - vzpostavitev plovne poti po Ljubljanici (Ljubljana–Vrhnika).

Razvojne potrebe Osrednjeslovenske regije po Razvojnem programu regije (RRP LUR 2021–2027) temeljijo na petih razvojnih stebrih in vključujejo izzive, cilje ter prednostne naložbe.

1. Gospodarski razvoj in inovacije

Glavne potrebe

- Povečanje konkurenčnosti MSP-jev in krepitev podjetništva na podeželju.
- Povezovanje raziskovalnih institucij in gospodarstva – prenos znanja v prakso.
- Digitalna preobrazba gospodarstva in javnega sektorja.
- Razvoj pametnih specializacij (S4): zelene tehnologije, IKT, krožno gospodarstvo.
- Krepitev socialnega podjetništva in trajnostnega turizma.

Prednostne usmeritve

- Spodbujanje raziskovalno-inovacijskih ekosistemov v regiji (npr. Tehnološki park Ljubljana, univerzitetna središča).
- Podpora start-upom in zelenim podjetjem.
- Krepitev lokalnih verig vrednosti v turizmu in prehrani.

2. Trajnostna mobilnost in infrastruktura

Glavne potrebe

- Razvoj integriranega javnega potniškega prometa (JPP), zlasti povezave Ljubljana–Domžale–Kamnik, Ljubljana–Vrhnika–Logatec, Ljubljana–Grosuplje–Ivančna Gorica.
- Kolesarska infrastruktura in povezave znotraj regije (regijsko kolesarsko omrežje).
- Povečanje energetske učinkovitosti stavb in prehod na obnovljive vire energije (OVE).
- Pametna infrastruktura: digitalni monitoring prometa, upravljanje energije, javne razsvetljave.
- Dostopnost do infrastrukture v obmestnih in podeželskih občinah.

3. Trajnostno upravljanje prostora in okolja

Glavne potrebe:

- Varovanje naravnih virov (voda, tla, zrak) in zmanjšanje ogljičnega odtisa regije.
- Preprečevanje urbanega razpršenja in ohranjanje kmetijskih zemljišč.
- Urejanje razvrednotenih območij in njihova ponovna raba.

- Upravljanje z odpadki in voda – regijski sistemi čiščenja in oskrbe.
- Krepitev odpornosti na podnebne spremembe (poplave, vročinski valovi, suše).

Prednostne usmeritve:

- Zelena infrastruktura in povezava naravnih območij.
- Krepitev ekosistemskih storitev in naravnih rešitev v urbanem prostoru s poudarkom na prenovi obstoječega stavbnega fonda.

4. Človeški viri, družba in znanje

Glavne potrebe:

- Povečanje dostopa do izobraževanja in usposabljanja v celotni regiji.
- Zmanjšanje socialnih neenakosti med Ljubljano in obrobjem.
- Krepitev zdravja in socialne vključenosti ranljivih skupin.
- Povečanje kompetenc za digitalni in zeleni prehod.
- Povezovanje izobraževalnih institucij z gospodarstvom.

Prednostne usmeritve:

- Projekti vseživljenjskega učenja in re-skilling za nove trende dela.
- Podpora lokalnim socialnim programom in integraciji migrantov.

5. Upravljanje regije in sodelovanje

Glavne potrebe:

- Krepitev regijskega sodelovanja med občinami.
- Digitalizacija javne uprave in večja učinkovitost storitev.
- Krepitev razvojnega načrtovanja in strateškega upravljanja.
- Izboljšanje sodelovanja z državo pri prostorskem in prometnem načrtovanju.

2.2 RAZVOJNI IZZIVI REGIJE

Ključni izzivi regije

Kljub temu, da je LUR gospodarsko najbolj razvita regija v Sloveniji, ki prebivalcem omogoča visoko kakovost življenja, se sooča z vrsto izzivov, ki zahtevajo premišljene in dolgoročne rešitve.

Ključni izzivi, s katerimi se srečuje LUR, so: dnevne migracije, ki so posledica izrazite centralizacije storitev v njenem središču, negativne posledice prometa (npr. emisije onesnaževal, hrup, nesreče, zastoji), velik delež mladih iskalcev zaposlitve in odhajanje izobražene delovne sile iz regije. Prav tako so v LUR, ki jo sestavlja 25 občin, v skoraj polovici občin ocenjene potrebe po vlaganju v gradnjo infrastrukture za oskrbo s pitno vodo, ugotovljene pa so tudi velike potrebe po investicijah v odvajanje in čiščenje odpadnih voda v aglomeracijah pod 2000 PE. Za regijo je značilno večje število poplavno ogroženih območij, ki delno omejujejo razvoj regije. V Sloveniji se Ljubljana uvršča med potencialno najbolj poplavno ogrožena območja, med občine z visoko stopnjo ogroženosti zaradi poplav pa spada 15 od 25 občin v LUR.

Ključna področja, kjer so potrebni ukrepi, vključujejo promet, policentrični razvoj, širitev gospodarskih con, energetiko in upravljanje voda. Reševanje teh izzivov je bistveno za dolgoročni trajnostni razvoj regije ter njeno povezljivost in konkurenčnost v prihodnosti in zato zahteva podrobnejšo obravnavno v okviru priprave RPP LUR.

Ključni izzivi, s katerimi se srečuje LUR, ob upoštevanju Izhodišč za pripravo Regionalnega prostorskega plana LUR, so naslednji:

Ključni izziv 1 / Policentrični urbani razvoj

Prometna problematika je povezana tudi z organizacijo poselitve v regiji. Za regijo je značilna močno izražena centraliziranost in sočasna suburbanizacija na širšem območju regije, ki povečuje odvisnost od individualnega avtomobilskega prometa. Prostorski razvoj je treba usmeriti v policentričnost, pri čemer je treba še naprej krepiti vlogo prestolnice kot nacionalnega središča in mednarodno konkurenčne metropole. Zagotoviti je treba prosta zemljišča za širitev naselij, pri čemer je treba proste kapacitete iskati ob koridorjih JPP. Treba je zagotoviti tudi ustrezno opremljenost vseh naselij z družbeno infrastrukturo (vrtci, šole, zdravstveni domovi, knjižnice, muzeji, arhivi, gledališča, površine za šport, zelene površine, ipd.) in gospodarsko javno infrastrukturo ter storitvenimi dejavnostmi.

Ključni izziv 2 / Promet in javni potniški promet

Osrednjeslovenska razvojna regija je z glavnim mestom Ljubljano najpomembnejši cilj dnevnih migracijskih tokov v Sloveniji. Dnevno v regijo prihaja na delo ali v šolo več kot 143.000 dnevnih migrantov. Tako v državi kot v regiji mobilnost še vedno temeljni na osebnem motornem prevozu. Delež vsakodnevne uporabe javnega potniškega prometa (JPP) je v regiji majhen in znaša približno 8 % (CPS LUR), zato so nujni ukrepi v smeri trajnostne mobilnosti, in sicer nadgradnja obstoječega

JPP z novimi modalitetami (podzemni potek linij, BRT, …) in tako, da bo zagotavljal pokritost celotne regije, ureditev železniškega vozlišča in ostalega železniškega prometa, prilagoditev obstoječega cestnega omrežja za boljše izvajanje JPP, ureditev varnega nacionalnega in regijskega kolesarskega omrežja ipd. Pri tem je nujna podpora države tudi za prometno ureditev Ljubljane (nadgradnja JPP), saj gre za prometno vozlišče nacionalnega in mednarodnega pomena. Preko prestolnice namreč potekajo glavne avtocestne in železniške povezave, ki regijo povezujejo z ostalimi regijami, kot so Primorska, Gorenjska, Štajerska in Dolenjska, omogočajo pa tudi učinkovito dostopnost do drugih delov države in tujine.

Ključni izziv 3 / Razvoj in varstvo krajine, zeleni sistem

Aktivnosti za varstvo in razvoj v krajini so usmerjene v ohranjanje oz. aktivno varstvo, krepitev ali nove ureditve, prenove oz. sanacijo, omejevanje neželenih posegov. Poudarek je na okoljskih, družbenih in morfoloških funkcijah, na njeni naravni ohranjenosti in povezljivosti, biodiverziteti in prepoznavnosti ter varstvu in ohranjanju v usmeritvah za razvoj dejavnosti, vezanih na naravne vire (dejavnosti, ki ključno prispevajo k varstvu ali razvoju v krajini, kot so kmetijstvo, gozdarstvo, upravljanje z vodami, mineralne surovine, turizem in rekreacija ipd.).

Ključni izziv 4 / Širitev in razvoj gospodarstva

Zaradi prestolnice ima regija mednarodno in nacionalno pomembno gospodarsko vlogo. Osrednjeslovenska razvojna regija je med dvanajstimi statističnimi regijami v Sloveniji najbolj razvita. V letu 2022 je regija ustvarila največji BDP/prebivalca v EUR, in sicer 39.367 EUR (SURS, 2022), nacionalni BDP pa je v tem letu znašal 26.979 EUR/prebivalca (SURS, 2022). V regiji je torej potreba po novih gospodarskih conah in širitvah obstoječih, ki bodo nagovarjale potrebe velikih investitorjev regionalnega in nacionalnega pomena ter omogočale konkurenčnost regije v mednarodnem okviru.

Ključni izziv 5 / Energetika

Cilj Osrednjeslovenske razvojne regije je postati regija z nevtralnim ogljičnim odtisom in trajnostnim upravljanjem virov. Regija si prizadeva postati podnebno nevtralna regija z zmanjšanjem emisij toplogrednih plinov, spodbujanjem energetske učinkovitosti ter trajnostno rabo naravnih virov. V regiji je treba predvideti, dograditi in nadgraditi pametno elektroenergetsko omrežje, ki bo omogočalo razvoj OVE, vključno s HE, in čistih tehnologij ter povečalo njihov delež v energetski bilanci. Zaradi vozliščne (osrednje) lege je treba zagotoviti umestitev najpomembnejših in najzmogljivejših energetskih infrastrukturnih ureditev (400 kV omrežje, prenosni plinovodi v glavnih smereh). Pri izrabi OVE je treba na reki Savi s proaktivnim delovanjem spodbuditi trajnostne inženirske rešitve pri presoji o možni izrabi hidroenergetskega potenciala Save, zagotoviti nadaljnje povečevanje rabe sončne energije ter preveriti (omejene) možnosti za izrabo vetrnega potenciala na jugovzhodnem in vzhodnem delu občine skladno s projektom RES Slovenija. Nujno je krepiti celovite daljinske sisteme za oskrbo s toploto, pri čemer se spodbuja energetsko izrabo preostanka odpadkov in uporabo geotermalnih sistemov. Ravnanje z odpadki se ureja na regionalnem nivoju,

spodbuja se že omenjena energetska izraba preostanka odpadkov, kjer pa se pričakuje pomembna vloga države, saj je sežiganje preostanka odpadkov državna javna služba.

Ključni izziv 6 / Upravljanje voda

V regiji se kaže potreba po celostnem upravljanju omrežja vodotokov, predvsem v kontekstu zagotavljanja poplavne varnosti. V ta namen je treba izdelati regijsko hidrološko-hidravlično študijo, ki bo ena od ključnih podlag za RPP LUR. Na regionalni ravni je treba opredeliti pomembnejše vodne vire, njihove zmogljivosti in funkcijo v oskrbi, ter za povečanje oskrbne varnosti za oskrbna območja vodovodov zagotoviti rezervne in nadomestne vodne vire ter preveriti možnosti povezovanja vodovodnih sistemov. Vse pomembne vodne vire je treba zaščititi na nivoju državnih uredb. Na lokalni ravni je treba zagotoviti oskrbo s pitno vodo ter izgradnjo manjkajočih kanalizacijskih sistemov v aglomeracijah skladno z državnimi operativnimi programi. Na celotnem območju se preveri možnost zadrževanja voda za večnamensko rabo (namakanje, poplavna varnost).

3 CILJI IN PREDNOSTNE NALOGE PROSTORSKEGA RAZVOJA REGIJE

Osrednjeslovenska regija z raznolikim in kompleksnim sistemom mest in drugih urbanih naselij predstavlja dobro razvito regijo s ključnim ciljem sistemskega razvoja posameznih središč in občin za nastanek povezanega in sodelujočega metropolitanskega somestja v policentričnem in trajnostnem razvoju regije ob hkratnem ohranjanju in ščitenju naravnih ter ustvarjenih vrednot (na primer kulturne dediščine kot nosilke identitete regije).

Prednostne naloge prostorskega razvoja regije so tako zlasti **izvajati vizijo razvoja regije do leta 2050** ter zastaviti razvojne priložnosti in zmožnosti posameznih mest in drugih urbanih naselij ter območij znotraj policentričnega sistema regije. Skladno s strateškimi usmeritvami prostorskega razvoja regije se za ohranjanje, urejanje in razvoj naselij opredeli vlogo v policentričnem urbanem sistemu ter gravitacijska območja in opredeli potencial razvoja podeželskih naselij in krajine. Poleg določitve sistema poselitve (v sklopu katerega se opredeli območja za zagotavljanje regionalne stanovanjske oskrbe, razporeditev in razvoj družbene infrastrukture in razvoj gospodarstva) je ključna tudi zasnova sistema trajnostni mobilnosti, prometne ter komunalne infrastrukture, ki posamezna območja poveže v delujoči sistem. Zasnova posameznih sistemov sledi zlasti ciljem trajnostnega gospodarjenja z naravnimi viri, poudari pa se tudi zasnova ureditev zelene infrastrukture, upravljanja s kmetijskimi, gozdnimi, vodnimi območij, drugimi zavarovanimi in varovanimi območij narave ter območij kulturne dediščine.

3.1 VIZIJA PROSTORSKEGA RAZVOJA REGIJE

Osrednjeslovenska regija se do leta 2050 razvija kot inovativna, zelena in povezana metropolitanska regija, ki po kakovosti bivanja, gospodarski vitalnosti in okoljski odgovornosti nadgradi svojo vodilno vlogo v Sloveniji ter krepi konkurenčnost evropskim mestnim regijam. V evropskem prostoru postaja prepoznana kot središče znanja in inovacij ter postaja zgled podnebno nevtralne metropolitanske regije in povezovanja urbanega in naravnega okolja. Vizija temelji na uravnoteženi policentrični prostorski strukturi, medobčinskemu sodelovanju, krepitvi inovativnega gospodarstva, trajnostne mobilnosti ter visoki kakovosti bivalnega okolja, ki temelji na povezovanju ljudi, narave, ustvarjenih danosti, in tehnologije in je odporna na podnebne spremembe.

Vizija poselitve temelji na kompaktnosti urbanega prostora in **policentrični zasnovi** s krepitvijo mestnih središč in javnih prostorov ter z zmanjšanjem razpršene pozidave in suburbanizacije. Zagotovi se enakomerna dostopnost do stanovanj, storitev in delovnih mest vsem prebivalcem.
Ljubljana se nadalje razvija kot glavno internacionalno, nacionalno in regijsko središče s krepitvijo gospodarskih, znanstvenih in kulturnih funkcij ter povezovanjem s širšim mestnim območjem ter mrežo ostalih regionalnih središč in naselij, ki skupaj z Ljubljano predstavljajo strateško pomembna območja za razvoj celovitega regionalnega omrežja dejavnosti. Zagotavlja se delitev in dopolnjevanje funkcij med središči in drugimi naselji s smotrno organizacijo dejavnosti v prostoru.

Osrednjeslovenska regija sledi evropskim trendom razvoja gospodarstva in nadalje razvija gospodarstvo s poudarkom na znanju in tehnologijo kot strateškim virom za osrednjo vizijo **razvoja regije znanja, povezljivosti in inovacij za zeleno prihodnost**.

Ljubljana predstavlja kompaktno središče s tremi glavnimi razvojno-povezovalnimi koridorji: severno – proti Kranju (Gorenjska os), vzhodno – proti Domžalam in Zasavju (Zasavska os), južno – proti Grosuplju in Dolenjski (Dolenjska os) in zahodno – proti Vrhniki in Logatcu (Zahodna os). Na ravni prometa regija razvija **trajnostno mobilnost** z izboljšanjem javnega potniškega prometa (JPP), ureditvijo hitrih železniških povezav, mreže P+R, kolesarskih poti in multimodalnih vozlišč.

V kontekstu **odpornosti regije na posledice klimatskih sprememb** se zeleni sistem nadgradi z modro infrastrukturo. Zasnova zelenega sistema regije skupaj z ostalimi naravnimi in grajenimi prostorskimi prvinami ohranja **prostorsko identiteto osrednjeslovenske regije**. Zasnova modre infrastrukture skupaj z upravljanjem voda zagotovi ustrezne ukrepe za odvajanje in čiščenje odpadnih voda, zagotavlja poplavno varnost ter pitno vodo.

Osrednjeslovenska regija postane regija z nevtralnim ogljičnim odtisom in trajnostnim upravljanjem virov. Zagotovi se **energetska odpornost** s prehodom na obnovljive vire (sončne in geotermalne elektrarne), trajnostno ogrevanje (daljinsko ogrevanje z nizkimi emisijami) in gradbeno-tehnično prenovo obstoječega stavbnega fonda z vidika energetske učinkovitosti in bivanjskega standarda.

3.2 CILJI PROSTORSKEGA RAZVOJA REGIJE

Skladno z osrednjo vizijo inovativne in konkurenčne regije z razvojem uravnotežene policentrične strukture poselitve ter razvoja zelenega sistema regije so opredeljeni naslednji strateški cilji in podcilji prostorskega razvoja, ki podpirajo in omogočajo uresničevanje osrednje vizije ter odgovarjajo na izzive regije.

Cilj 1: Regija kakovostnega dostopnega in vključujočega bivanja ter povezanega urbanega in podeželskega prostora / Izziv 1 in 3

- **Razvoj središč in naselij v policentrično strukturo** za zagotavljanje uravnoteženega razvoja vseh občinskih središč, zmanjšanje pritiska na Ljubljano in okrepitev tako regionalnih mest (Domžale, Kamnik, Logatec, Grosuplje, Vrhnika, Ivančna Gorica ipd.) kot tudi zaledja. Razvoj se prednostno usmerja v notranji razvoj, prenovo in aktivacijo obstoječih in razvrednotenih območij ter učinkovito rabo že opremljenih prostorskih potencialov. Regija z določanjem specifičnih razvojnih priložnosti posameznih območij zagotovi sistem izmenjave znanja, možnosti in dobrin ter krepi stabilno sodelovanje, povezovanje občin ter pripelje do kvalitetnejšega razvoja celotne regije ter skupne identitete.

- Policentričnemu razvoju in posledičnemu razvoju posameznih območij sledi **stanovanjska politika**, ki s spodbujanjem prenove stavb in območij in zgoščevanja obstoječih naselij zagotavlja uravnotežen razvoj obstoječih in novih zazidljivih območij. Razvoj stanovanj se

predvidi zlasti v dobro povezanih območjih z JPP ter pomembnejših regijskih središčih za izboljšanje kakovosti bivanja ob hkratnem omejevanju suburbanizacije.

- **Decentralizacija družbene infrastrukture** za uravnotežen in policentričen regionalni razvoj in zagotavljanje kakovostnega bivanja po vsej regiji. Izboljša se dostopnost do izobraževanja, zdravstva, socialnih in kulturnih storitev, širitev mreže vrtcev, šol, zdravstvenih domov in socialnih centrov s krepitvijo družbenih središč izven večjih mestnih središč za spodbujanje samostojnega razvoja posameznih središč in razbremenitev večjih središč (zlasti Ljubljane) ter krepitev funkcionalnih povezav znotraj regije.

- **Uravnotežen razvoj in varstvo krajine** kot prispevek k okoljskim, družbenim in morfološkim funkcijam, k pestrosti prostora in njegovi identiteti, h kakovosti bivanja ter ustvarjanju pogojev za razvoj podeželskega prostora in aktivacijo njegovih razvojnih potencialov, ob ohranjanju naravnih virov skozi ohranjanje značilnih tipov ter območij prepoznavnosti krajine.

Cilj 2: Povezana in dostopna metropolitanska regija / Izziv 2

- **Zagotavljanje dobro povezane regije s principi trajnostne mobilnosti.** Za vzpostavitev policentrične strukture regije je ključna ureditev učinkovitih, hitrih in udobnih prometnih povezav. Razvija se zlasti integriran sistem javnega potniškega prometa (JPP), hitre železniške povezave, mreža P+R, kolesarske poti, večmodalna vozlišča ter druge ureditve, ki spodbujajo trajnostno mobilnost in omogočajo lažje in hitrejše prehajanje med posameznimi deli regije, sosednjimi regijami in širše.

Cilj 3: Konkurenčna, inovativna in tehnološko napredna metropolitanska regija / Izziv 4

- **Regija postane uravnotežena, tehnološko napredna in okrepi konkurenčnost evropskim metropolitanskim regijam** s spodbujanjem učinkovitega razvoja in povezovanja gospodarstva, znanosti, inovacij ter tehnologije skladno s trajnostnimi principi.

- **Razvoj gospodarstva** osrednjeslovenske regije zasleduje svetovne, evropske in tudi slovenske (zlasti osrednjeslovenske) trende s podporo znanosti, inovacij in tehnologije kot pomembnega sektorja, ki dodatno bogati obstoječo industrijo in **prinaša krepitev konkurenčnosti regije**. Na področju regionalnega prostorskega plana je zato ključna zasnova prostorskega razvoja, ki omogoča in smiselno usmerja razvoj gospodarskih dejavnosti na način, da so prostorsko in okoljsko ustrezno umeščene, dobro povezane in dostopne, omogočajo gospodarsko rast regije ter nudijo razpršena in raznolika zaposlitvena mesta.

- **Satelitski turizem** kot trajnostna alternativa zagotavlja razbremenitev turističnih pritiskov na večje turistične točke (zlasti Ljubljano) ter doprinaša h gospodarskemu in splošnemu razvoju drugih regijskih območij. Turizem se razvije sistemsko in tematsko po različnih predelih regije in sicer na: urbani turizem z ohranjanjem dediščine in razvojem kulturnih vsebin, zeleni turizem z razvojem kratkočasnih dejavnosti v naravnem okolju za zagotavljanje zelene ponudbe, aktivni turizem, ki zajema zlasti športno-rekreacijske dejavnosti ter doživljajski turizem, ki povezuje

območja z edinstvenimi kulturnimi in naravnimi vsebinami ter predstavlja potencial za agroturizem in gastroturizem.

Cilj 4: Regija trajnostnega upravljanja naravnih virov in razvojnih potencialov / Izziv 3 in 6

- Kot pomemben sestav zelenega sistema in gospodarstva se opredeli **upravljanje z gozdovi** skladno z območnimi gozdnogospodarskimi in lovsko upravljavskimi načrti za obdobje 2021-2030. Poleg vseh ekoloških, socialnih, proizvodnjah in drugih funkcij gozdov z vidika razvoja, načrt upravljanja nudi zlasti priložnosti razvoja gozdno-lesnih verig, upravljanja varovalnih gozdov ter možnosti zmanjšanja zaraščanja.

- **Ohranjanje kmetijstva in zagotavljanje višje stopnje samooskrbe** z zaščito kakovostnih kmetijskih zemljišč ter spodbujanjem lokalne samooskrbe in kratkih dobavnih verig. Kmetijstvo nadalje oblikuje identiteto prostora, se prilagaja podnebnim spremembam ter z diverzifikacijo omogoča različne načine pridelovanja ter spodbujanja povezave z gospodarstvom in turizmom.

- **Celostno upravljanje voda** s celovitim sistemom zaščite in rabe vodnih virov, z urejenimi vodovodnimi sistemi za zagotavljanje pitne vode in sistemi odvajanja in čiščenja odpadnih voda ter z omrežjem vodotokov in njihovim upravljanjem ter upravljanjem obvodnega prostora za zagotavljanje poplavne varnosti, zaščite pred naravnimi nesrečami in ohranjanje pomembnih ekosistemov.

Cilj 5: Zelena, podnebno nevtralna in odporna regija / Izziv 5

- **Prehod v podnebno nevtralnost** s trajnostnim upravljanjem virov skladno z nacionalnimi cilji s področja energetike za zmanjšanje emisij toplogrednih plinov in povečanje energetske učinkovitosti ter izrabo obnovljivih virov za proizvodnjo električne energije ter uporabo toplote. Dogradi in nadgradi se pametno elektroenergetsko omrežje za vzpodbudo OVE in ostalih čistih tehnologij ter vzpostavi sinergijo med občinskimi energetskimi koncepti in državno NEPN strategijo. V regiji bo vozlišče državnih energetskih infrastrukturnih povezav (sistem električne energije, prenosno plinovodno omrežje) in s tem zagotovljena vpetost v glavna infrastrukturna omrežja.

- **Zasnova zelenega sistema za izboljšanje odpornosti regije** na podnebne spremembe, zagotavljanje kvalitetnih in povezanih zelenih površin. Za zagotavljanje kvalitetnih in trajnostnih bivanjskih pogojev je ključno ohranjanje ekoloških funkcij in krepitev družbenih funkcij. Ob tem ima pomembno vlogo tudi prenova obstoječih stavb (prednostno obnova javnih objektov in objektov kulturne dediščine), saj s tem zmanjšuje porabo naravnih virov in preprečuje nove izpuste toplogrednih plinov.

3.3 PREDNOSTNE NALOGE PROSTORSKEGA RAZVOJA REGIJE

Prednostne naloge prostorskega razvoja regije sledijo zastavljenim ciljem in podciljem ter osrednji viziji zagotavljanja policentrične, pametne, zelene in konkurenčne regije. Prednostne naloge zlasti opredeljujejo potrebne prostorske in razvojne prioritete za doseganje ciljev in odgovarjanje na ključne izzive regije ob hkratnem zagotavljanju kvalitetnega razvoja na vseh področjih.

Osnovne prednostne naloge prostorskega razvoja skladno z vizijo so:

- **strateška zasnova poselitve** ter prenova in revitalizacija obstoječega urbanega prostora za zagotavljanje policentričnega razvoja regije,
- **razvoj trajnostne mobilnosti** za vzpostavitev dobrega sistema javnega potniškega prometa z lokalnimi, regionalnimi, nacionalnimi in internacionalnimi povezavami ter drugih principov trajnostne mobilnosti,
- **razvoj in povezovanje gospodarstva** z znanostjo, inovacijami in tehnologijo ter izkoristek strateške lege,
- **vzpostavitev infrastrukture za doseganje podnebne nevtralnosti** skozi trajnostno upravljanje z naravnimi viri in rabo OVE,
- **razvoj zelenih sistemov, celotno upravljanje voda ter ohranjanje naravnih virov** za prilagajanje podnebnim spremembam.

Prednostna naloga prostorskega razvoja regije z vidika **poselitve** je **omogočanje policentričnega razvoja regije z uravnoteženim razvojem vseh občinskih središč** ter določitvijo središč s potenciali dolgoročnega razvoja. Ključno je torej rangiranje posameznih središč in naselij v omrežju naselij ter opredelitev njihove vloge v regiji ter policentričnem sistemu. Kot ključne gradnike posameznih središč in naselij v policentričnem sistemu za zagotavljanje kvalitetnih bivalnih pogojev in razvojnega potenciala je prednostno treba opredeliti tudi: razvoj družbene infrastrukture kot osnovno podporno dejavnost za delovanje poselitvenih vzorcev, zagotovitev sistema gospodarskih dejavnosti za zagotavljanje zaposlitvenih mest ter prostora za obrambo, opredelitev prostora za zagotavljanje stanovanj, vzpostavitev kvalitetnega zelenega sistema, učinkovitih prometnih povezav ter javnega potniškega prometa in zagotoviti kvalitetno gospodarsko javno infrastrukturo. Pri razvoju središč in naselij se prednostno usmerja v prenovo, revitalizacijo in ponovno aktivacijo obstoječega urbanega prostora ter učinkovito rabo že opremljenih in razvrednotenih območij.

Opredeli se stanovanjska strategija, ki spodbuja prenovo stavb in površin ter zgoščanje obstoječih naselij s poudarkom na središčih z opredeljeno večjo vlogo v policentričnem razvoju (razvoj stanovanj v Domžalah, Kamniku, Grosuplju, Vrhniki, Logatcu, Ivančni Gorici). Stanovanjska gradnja v večjih središčih se prednostno usmerja v prenovo in ponovno aktivacijo razvrednotenih območjih z obnovo obstoječega stavbnega fonda ter v povezavi z javnim potniškim prometom.

Skladno z opredelitvijo in rangom posameznih naselij v policentričnem sistemu se razvije tudi **družbena infrastruktura** za zagotavljanje dostopnosti in ustrezne opremljenosti območij. Družbena infrastruktura zajema pomembne prostorske ureditve za izvajanje storitev splošnega pomena in splošnega gospodarskega pomena zlasti na področju vzgoje in izobraževanja (primarno, sekundarno, terciarno), zdravstva (na primarni, sekundarni in terciarni ravni), socialnega varstva

(domovi za starejše, domovi za osebe s posebnimi potrebami, dnevni centri, mobilne storitve za starejše), državne uprave (upravne enote, ministrstva …), sodstva, športa in rekreacije (pokrite in nepokrite športne površine) ter kulture (knjižnice, gledališča, muzeji, galerije, arhivi). Za prebivalstvo in gospodarstvo se v skladu s konceptom prostorskega razvoja zagotavlja enakovredno dostopnost do storitev družbene infrastrukture. Območja družbene infrastrukture se določi glede na zahtevano raven opremljenosti središč policentričnega urbanega sistema. Pred poseganjem na nove površine se daje prednost prenovi, revitalizaciji in reaktivaciji opuščenih in neizkoriščenih stavb in zemljišč v naseljih.

Kot ključen pogoj za delovanje policentričnega sistema je razvito in povezano gospodarstvo. Gospodarski razvoj temelji na povezovanju Ljubljane kot osrednjega gospodarskega in inovacijskega središča z drugimi pomembnimi gospodarskimi območji in vozlišči regije, ki glede na svoje gospodarske potenciale in specializacijo prevzemajo različne funkcije v regionalnem gospodarskem sistemu (zlasti gospodarsko razvit trikotnik severnih središč Domžale-Trzin-Mengeš-Komenda-Vodice-Medvode kot tudi večja gospodarska vozlišča ob prometnicah Ivančna Gorica, Grosuplje, Vrhnika in Logatec). Prostorska organizacija gospodarskih dejavnosti in zaposlitvenih območij se usklajuje z omrežjem naselij, razporeditvijo stanovanj ter javnim potniškim prometom, pri čemer se spodbuja večja usklajenost med lokacijami delovnih mest in prebivališč ter zmanjševanje vsakodnevnih migracij. Prednostna naloga gospodarstva osrednjeslovenske regije je **razvoj sektorjev z večjim potencialom** skladno z razvojnimi trendi v Evropski uniji **za zagotavljanje konkurenčnosti na mednarodnem trgu ob hkratni krepitvi obstoječega gospodarstva**. Ključna je **strateška zasnova in opredelitev tipov regijskih razvojnih gospodarskih območij**, ki odgovarja tako na obstoječo strukturo dejavnosti in lokalne priložnosti kot tudi možnost vzpostavitve kvalitetnega sistema sodelujočega in podpornega ter krožnega gospodarstva ob upoštevanju prostorskih zmožnosti in potencialov. Z vzpostavljanjem strateško pomembnih tipov in območij za razvoj se vzpodbuja razvoj obstoječih dejavnosti ter bogati z dodatnimi programi in dejavnostmi, ki lahko delujejo kot iniciator krožnega gospodarstva in vzpodbujajo preostale dejavnosti ob hkratnem omogočanju gospodarske podpore policentričnega sistema poselitve. Opredeli se sistem umeščanja območij, namenjenih gospodarstvu, ki zajema tako gospodarske in poslovne cone kot tudi območja centralnih in družbenih dejavnosti. Dodatno se kot dejavnost, povezujoča z gospodarstvom, opredeli tudi območja razvoja turizma.

Prednostna naloga turizma je **opredelitev turistično pomembnejših območij na nivoju regije**, ki delujejo kot gospodarski motor zaledja ter hkratna razbremenitev danes turistično preobremenjenih točk. Za razvojem satelitskega turizma, ki predstavlja dopolnitev obstoječe turistične ponudbe izven pomembnejših središč se opredelijo tipi turizma, ki dopolnjujejo in bogatijo obstoječo ponudbo:

- urbani turizem v središčih in območjih s kulturno dediščino za doprinos h kulturni ekonomiji, omogočanje razvoja lokalne kulture in varovanju kulturne dediščine (v Ljubljani, Kamniku, Vrhniki, Igu …) ter potencial za razvoj kongresnega turizma,
- razvoj zelenega turizma v širšem območju Ljubljanskega Barja in Šmarne gore kot dopolnitev rekreacijske ponudbe urbanim naseljem in vzpodbudo kratkočasnega turizma,
- doživljajski turizem s potencialom agro- in gastroturizma ter zdraviliški turizem kot pomembne gospodarske dejavnosti v območjih manj primernih za razvoj gospodarskih con

(v Polhograjskem hribovju, Kamniško-Savinjskih Alpah, Velikih Laščah z zaledjem, Barju z neposredno okolico in Krimom, Medvode z Zbiljskim jezerom, Dobrepolje in na območjih s poudarkom na gospodarstvu primarnega sektorja).

Med prednostne naloge trajnostnega razvoja turizma pa spada poleg vzpostavitve povezovalnih rekreacijskih, kolesarskih in pohodniških poti med posameznimi območij tudi opredelitev celovitih območij za razvoj skupnih turističnih strategij oziroma blagovnih znamk.

Na splošno je **vzpostavitev močne prometne infrastrukture za razvoj integriranega javnega potniškega sistema in kolesarskih povezav** ključnega pomena za delovanje policentričnega sistema regije. Za vzpodbujanje trajnostne mobilnosti se kot prednostne naloge prostorskega razvoja oblikujejo zlasti:

- nadgradnja in razvoj železnic, avtocest in drugih regijsko pomembnih cestnih povezav ter vozlišč javnega potniškega prometa,
- razvoj hitrega integriranega javnega potniškega sistema (zlasti povezav Ljubljana-Domžale-Kamnik, Ljubljana-Vrhnika-Logatec, Ljubljana-Grosuplje-Ivančna Gorica in Ljubljana-Medvode-Škofja Loka) ter večmodalnih trajnostnih načinov mobilnosti (vlak, avtobus, kolo, P+R parkirišča večmodalne točke …),
- vzpostavitev novih regionalnih železniških povezav in hitrih prog (zlasti povezava z mednarodnim letališčem Jožeta Pučnika, povezava z Vrhniko ter Novo Gorico, hitra proga proti Mariboru …),
- vzpostavitev varne kolesarske infrastrukture in povezav na nivoju regije in države,
- vključevanje plovne poti po Ljubljanici v sistem regijskega javnega potniškega promet (Ljubljana-Vrhnika).

Z zelenim prehodom v **podnebno nevtralnost** ter ciljem **trajnostnega upravljanja virov** in **zmanjšanja emisij toplogrednih plinov** so z vidika **gospodarske javne infrastrukture prednostne naloge**:

- dograditev in nadgradnja pametnega elektroenergetskega omrežja v skladu z **zelenim prehodom ter poudarkom na obnovljivih virih energije** (hidroenergetski potencial Save, velik sončni in geotermalni potencial (plitvi geotermalni vodonosnik) regije v JV delu in obrobnih območjih) za zmanjšanje energetske odvisnosti in zmanjšanje emisij z vzpostavitvijo lokalnih energetskih skupnosti (npr. sončne skupnosti, daljinsko ogrevanje na OVE) in oskrba z električno energijo ter umeščanje hranilnikov energije,
- zagotovitev zadostne in stalne **oskrbe s pitno vodo** za zagotavljanjem povezav vodovodnih sistemov in opredelitvijo rezervnih vodnih virov ter ureditev manjkajočih kanalizacijskih sistemov,
- ureditev sistema ravnanja z odpadki in nadgradnja regijskega centra za učinkovito ravnanje z odpadki vključno z ureditvijo energetske izrabe preostanka odpadkov ter spodbujanje sistema krožnega gospodarstva.
- zagotovitev oskrbe z zemeljskim plinom in bodočimi drugimi obnovljivimi plini prek prenosnega in distribucijskega sistema zemeljskega plina ter hkratno vzpodbujanje zmanjšanja odvisnosti od zemeljskega plina (nadomeščanje virov pri velikih porabnikih),

- krepitev daljinskih sistemov ogrevanja z uporabo energije preostanka odpadkov, lesne biomase in odpadne toplote ter spodbujanje uporabe geotermalnih virov, kjer je to ob upoštevanju zaščite vodnih virov možno,
- izenačena digitalna pokritost regije in razvoj širokopasovnih omrežji,

Poleg poselitvenih in infrastrukturnih ureditev je za regijo, odporno na podnebne spremembe, osrednjega pomena **zeleni sistem**, ki skozi krajino skrbi za ohranjanje naravnih virov, kmetijskih zemljišč, gozdov in upravljanjem voda. Kvaliteten zeleni sistem blaži podnebne spremembe zlasti z opredelitvijo mreže med seboj povezanih koridorjev zeleno-modre infrastrukture in ekoloških koridorjev (koridorji biodiverzitete, živali, prezračevanja in zračnih tokov), ohranjanjem in krepitvijo za regijo pomembnih zelenih površin (naravno ohranjenih, krajinsko prepoznavnih, dediščinsko in biodiverzitetno pomembnih gradnikov), sanacijo razvrednotenih območij, naravnih zelenih sistemov sposobnih zadrževanja padavinske vode ter omilitvijo učinka vročih točk. Opredelitev regionalnega zelenega sistema ohranja prostorsko identiteto regije ter hkrati nudi kakovosten bivalni ter pester doživljajski prostor za prebivalce in obiskovalce.

Del zelenih sistemov predstavljajo tudi **kmetijske površine in gozdovi**. Za razvoj zelenega sistema je ključno trajnostno gospodarjenje in ohranjanje kmetijskih in gozdnih površin. Z vidika prostorskega razvoja je pomembna naloga:

- **ohranjanje zadostnih kakovostnih kmetijskih zemljišč za spodbujanje višje stopnje lokalne samooskrbe ter kratkih dobavnih verig hrane** ob hkratni diverzifikaciji kmetijstva glede na geografske možnosti posameznega območja regije (intenzivno v dolinah in na strateško pomembnih območjih, potencial in spodbujanje ekološkega kmetovanja na hribovitih in za intenzivno pridelavo manj primernih območjih),
- ohranjanje in upravljanje z gozdovi za razvoj ekoloških, socialnih in proizvodnih funkcij gozdov (gozdovi za varovanje plazljivo, erozijsko in poplavno ogroženih območij, gozdovi kot gospodarski potencial z razvojem gozdno-lesnih verig in lova ter drugih gozdnih proizvodov, gozdovi kot vzgojno izobraževalni in rekreacijski ambient in pomemben gradnik naravne in kulturne dediščine).

Med pomembnimi prostorskimi nalogami so tudi opredelitve območij, namenjenih obrambi in ureditev za zagotavljanje zaščite in varstva pred naravnimi nesrečami. Z vidika varstva pred naravnimi nesrečami se opredeli **celostno upravljanje z vodo**, zlasti z vodotoki (Sava, Ljubljanica, Kamniška Bistrica, Gradaščica, Krka…), varstvom pred poplavami (jugozahodni del Ljubljane, Ljubljansko barje), oskrbo s pitno vodo predvsem z vidika zagotavljanja stalne ter količinsko in kakovostne ustrezne pitne vode ter s tem povezanimi povezavami vodovodnih sistemov ter določitvijo rezervnih in nadomestnih vodnih virov za varno oskrbo, zagotavljanje vode za kmetijske potrebe vključno z zadrževanjem vode za večnamensko rabo, zagotavljanje vode za kmetijske potrebe ter ohranjanje z vodotoki povezanih ekosistemov.

4 USMERITVE ZA PROSTORSKI RAZVOJ REGIJE

Osrednjeslovenska regija je središče Slovenije z Ljubljano kot glavnim državnim, gospodarskim in kulturnim središčem. Ima policentrično poselitveno strukturo, saj se ob glavnem mestu Ljubljana razvijajo tudi pomembna urbana središča – Domžale, Kamnik, Grosuplje, Ivančna Gorica, Vrhnika, Logatec, Medvode in Mengeš, k uravnoteženemu razvoju pa prispevajo tudi druga naselja in lokalna središča (Trzin, Škofljica, Brezovica pri Ljubljani, Ig ipd.).

Najbolj urbanizirano območje regije predstavlja Osrednjeslovensko širše mestno območje, ki obsega gravitacijska zaledja največjih središč v regiji. V širšem mestnem območju se koncentrirajo prebivalstvo, delovna mesta ter dejavnosti mednarodnega, državnega in regionalnega pomena. Tu so razvite tudi ključne prometne, gospodarske, kulturne in upravne funkcije.

Obrobna hribovita in kraška območja regije (Kamniško-Savinjske Alpe, Polhograjsko hribovje, Krimsko hribovje, Posavsko hribovje, Suha krajina, Dobrepoljska dolina) so redkeje poseljena z značilno razpršeno podeželsko poselitvijo, zato je tam pomembno ohranjanje poselitve, prenova obstoječega stavbnega fonda, izboljšanje prometnih povezav ter uravnotežen prostorski razvoj.

Zaradi osrednje lege in prometnih koridorjev A1 in A2 ima regija ključne povezave s sosednjimi regijami in mednarodnim prostorom, kar krepi njen pomen kot gospodarsko, prometno in upravno jedro države.

4.1 OSREDNJESLOVENSKO ŠIRŠE MESTNO OBMOČJE

V Osrednjeslovensko širše mestno območje (v nadaljnjem besedilu: ŠMO) so vključena središča različnih ravni, ki se povezujejo in razvijajo kot medsebojno funkcijsko povezana urbana naselja, znotraj katerih se storitve splošnega pomena povezujejo in dopolnjujejo. ŠMO je najbolj urbanizirano območje v državi in regiji in obsega gravitacijska zaledja največjih središč (Ljubljana, Domžale, Kamnik, Grosuplje, Vrhnika, Logatec, Ivančna Gorica, Medvode in Mengeš), znotraj katerih so središča funkcionalno povezana, povezave med njimi pa so posebej intenzivne in raznolike. Pomembna navezava je tudi z Gorenjskim ŠMO z gravitacijo severnega dela na Gorenjsko.

Stanovanjska območja so v ŠMO povezana z učinkovitim javnim prometom, delovnimi mesti in storitvami splošnega pomena, grajene strukture pa integrirane z zeleno infrastrukturo preko zelenih sistemov. Središča v ŠMO so prometno povezana s svojim funkcionalnim zaledjem. V ŠMO se razvija vozlišča javnega potniškega prometa ter oblike trajnostne mobilnosti, ki slonijo na intermodalnosti, povezovanju tirnega in cestnega javnega potniškega prometa, kolesarjenja in osebnega motornega prometa. V ŠMO se s sodelovanjem občin znotraj ŠMO, regionalnih akterjev in države rešuje skupne razvojne probleme in izzive z usklajenim načrtovanjem in izvajanjem infrastrukturnih in drugih razvojnih projektov.

ŠMO se razvija kot osrednje zaposlitveno, storitveno, izobraževalno, kulturno in upravno središče Slovenije. Ljubljana kot glavno politično-upravno mesto države predstavlja največje prometno,

gospodarsko in institucionalno vozlišče, umeščeno na stičišču avtocestnega omrežja A1 in A2 ter železniških povezav, kot del evropskih prometnih koridorjev Baltsko–jadranskega in Sredozemskega.
Osrednjeslovensko širše mestno območje tako predstavlja glavno gospodarsko, prometno in storitveno jedro države ter ključno vozlišče povezovanja Slovenije z evropskim prostorom.

Območje se razvija policentrično, saj poleg Ljubljane pomembne funkcije opravljajo tudi Domžale, Kamnik, Grosuplje, Vrhnika, Logatec, Ivančna Gorica, Medvode in Mengeš, ki delujejo kot zaposlitvena in oskrbna središča z močnimi povezavami v Ljubljano. V regiji se krepita povezovanje in dopolnjevanje funkcij ob glavnih prometnih oseh:

- v smeri zahod–vzhod (Logatec – Vrhnika – Ljubljana – Domžale – Kamnik) ter
- v smeri sever–jug (Kranj – Ljubljana – Grosuplje – Ivančna Gorica).

ŠMO se usmerja v trajnostni promet, energetsko učinkovitost in prostorsko prenovo z razvojem javnega potniškega prometa, urbanih zelenih površin in digitalne infrastrukture. V ŠMO imajo pomembno vlogo manjša središča (Škofljica, Trzin, Brezovica, Ig, Komenda, Vodice, Lukovica pri Domžalah, Dobrova, Horjul …), ki prispevajo k uravnoteženemu prostorskemu razvoju in zmanjševanju pritiska na Ljubljano.

Zeleni sistem ŠMO temelji na povezovanju naravno ohranjenih območij, gozdov, kmetijske krajine, vodotokov ter urbanih zelenih površin v povezano regionalno omrežje. Njegovo ogrodje tvorijo obsežna jedrna gozdna območja Alp, Dinarskega ter Posavskega in Polhograjskega hribovja, zeleni klini in gozdni otoki, več funkcijski koridorji kmetijskih zemljišč ter rečni in drugi ekološki koridorji. Poseben pomen imajo Ljubljansko barje, kraška polja in alpski svet ter povezava med Alpami in Dinaridi. Zeleni sistem poleg ekoloških zagotavlja tudi klimatske, rekreacijske in druge družbene funkcije ter prispeva k odpornosti regije na podnebne spremembe. Razvoj se usmerja v ohranjanje in krepitev povezanosti zelenega sistema, varstvo naravno in krajinsko najvrednejših območij ter ohranjanje nepozidanih povezav med naselji.

4.2 PODEŽELJE V ZALEDJU MEST IN URBANIH NASELIJ

Podeželje v zaledju mest in urbanih naselij (zaledje večjih urbanih središč, kot so Ljubljana, Domžale, Kamnik, Grosuplje, Logatec, Ivančna Gorica, Medvode in Mengeš) je vezni člen med mestnim in podeželskim načinom življenja. Označuje ga visoka raven potrošnje prostora in infrastrukture, ter gospodarskega in prostorskega prestrukturiranja v povezavi z raznovrstnimi dejavnostmi, ne le kmetijstvom. Poleg kmetijstva so prisotne storitve, turizem, obrt in dopolnilne dejavnosti. Na podeželju v zaledju mest in urbanih naselij se prepletajo različne funkcije: stanovanjska, proizvodna in gospodarska (kmetijstvo, specializirana pridelava, lokalno gospodarstvo), rekreacijska (šport in turizem), ekološka funkcija (zeleni sistem).

Na podeželju v zaledju mest in urbanih naselij se dostopnost storitev dosega s krepitvijo glavnih središč regije, na jedrnem podeželju in odmaknjenih podeželskih območjih pa s krepitvijo središč nižjih ravni oziroma manjših podeželskih središč, ki zagotavljajo možnosti za vsakodnevno osnovno oskrbo prebivalstva ter spodbujajo razvoj delovnih mest in dejavnosti. V središčih se zagotavljajo

možnosti za vsakodnevno osnovno oskrbo prebivalstva ter spodbuja razvoj delovnih mest in dejavnosti. Zagotavlja se ustrezna raven prometne povezanosti naselij na podeželju s središči policentričnega urbanega sistema in izboljšuje dostopnost s trajnostno mobilnostjo. Na podeželju se zagotavlja polna pokritost s sodobno informacijsko-komunikacijsko infrastrukturo in infrastrukturo elektronskih komunikacij, s čimer se prebivalcem omogoča enaka dostopnost interneta, omogoča izpolnjevanje pogojev za delo na domu, razvoj storitev za oskrbo podeželja ter podpora gospodarskim dejavnostim na podeželju. Zagotavlja se dobro povezanost do vozlišč javnega potniškega prometa in omogočanje večmodalnih potovanj. Podeželje ima poleg bivanjske in okoljske tudi pomembno razvojno vlogo, saj z razvojem kmetijstva, gozdarstva, lokalnega gospodarstva, turizma in drugih dejavnosti prispeva k lokalni zaposlenosti, samooskrbi in ohranjanju vitalnosti prostora. Poleg krepitve kmetijstva in gozdarstva se na podeželju zagotavljajo ustrezne razmere tudi za druge gospodarske aktivnosti, s čimer se krepi lokalna zaposlenost in zmanjšujejo potrebe po dnevnih migracijah aktivnega prebivalstva v zaposlitvena središča. Za krepitev gospodarske dejavnosti na podeželju se podpirajo predvsem ukrepi in dejavnosti, s katerimi se trajnostno uporabi endogene potenciale območja.

Oblikujejo se medsektorski ukrepi in podpore za alternativne oblike oskrbe s storitvami splošnega in splošnega gospodarskega pomena za premagovanje slabše ekonomike poslovanja:

- s prilagojenimi sektorskimi normativi za posamezne dejavnosti družbene infrastrukture (osnovne in podružnične šole, vrtci, zdravstveni domovi),
- s povezovanjem ali združevanjem storitev (na primer poštnih in oskrbnih storitev),
- s podporo razvoju mobilnih in e-storitev (trgovske, knjižnične, poštne, zdravstvene, upravne storitve),
- s spodbujanjem različnih oblik gospodarstva (zlasti socialnega in malega podjetništva, kreativnih industrij ter povezovanja v zadruge),
- z oblikovanjem alternativnih oblik javnega prevoza (na primer javni prevoz na poziv) in izboljšanjem trajnostnih oblik mobilnosti,
- z izdelavo usklajenih prostorsko-razvojnih vizij (strategij, programov in skupnih projektov funkcionalno povezanih obmejnih občin, ki temeljijo na primerjalnih prednostih obmejnih območij in omogočajo boljšo funkcionalno in fizično povezanost v čezmejnem prostoru ter usposobitev lokalnih deležnikov za izvajanje strategij) ter
- z zagotavljanjem učinkovitih povezav do gospodarskih središč višje ravni.

4.3 ODMAKNJENA, GORSKA IN OBMEJNA PROBLEMSKA OBMOČJA

Kot odmaknjeno podeželje, ki je zaradi svoje geografske lege oddaljeno od večjih središč in ga najbolj zaznamujejo procesi krčenja, tako z demografskega kot z gospodarskega vidika (pogosto gre za kombinacijo obmejne lege in hribovitost), so v regiji opredeljena naslednja območja: Krimsko hribovje, Menišija, Rovtarsko hribovje, Polhograjsko hribovje, Velika planina, Menina planina, Posavsko hribovje.

Razvoj podeželskih območij se usmerja v odpravo oziroma preusmeritev negativnih trendov krčenja gospodarskih aktivnosti in storitev na odmaknjenem podeželju k ohranitvi vitalnosti jedrnega

podeželja ter prestrukturiranju podeželskega prostora v povezavi s potrebami urbanih območij, pri čemer se ohranja vlogo primarnih dejavnosti.

Zagotavljati je treba ustrezno povezanost odmaknjenih podeželskih območij s središči policentričnega urbanega sistema, primerno raven opremljenosti in dostopnosti storitev, krepitev in trajnostno rabo njihovih specifičnih potencialov. Izboljšati je treba lokalno zaposlenost, kakovost življenja, omejiti demografske trende ter ohraniti naselbinske in krajinske značilnosti. V obmejnih območjih se ukrepe izvaja v čezmejnem prostoru, ki na obeh straneh meje enakovredno dvigujejo kakovost življenja in krepijo vitalnost podeželskih območij.

Na gorskih in odmaknjenih območjih je treba ohraniti njihovo identiteto in spodbujati vitalnost teh območij. Prebivalcem na odmaknjenih območjih (gorska ali obmejna), se omogočijo primerljive življenjske razmere – skrbi se za ustrezno in enakopravno dostopnost storitev splošnega in splošnega gospodarskega pomena, zlasti izobraževanja, zdravstva, socialnih, kulturnih, upravnih, telekomunikacijskih, poštnih storitev in vsakodnevne oskrbe. Med delovna mesta, ki lahko prispevajo k ohranitvi poseljenosti na odmaknjenih podeželskih območjih, zlasti višje kvalificirane delovne sile, se štejejo tudi delovna mesta s področja javnih in upravnih storitev. Spodbuja se ohranjanje in razvoj kmetijske in gozdarske dejavnosti, ki se povezuje z razvojnimi možnostmi na zavarovanih območjih narave ter kulturne dediščine. Turizem se usmerja v pohodništvo in podeželski turizem na osnovi naravnih in kulturnih znamenitosti (turistične kmetije, avtentična doživetja podeželja). Ohranjajo se identitete krajine, tradicionalne arhitekture in kulturne dediščine. Preprečuje se razvrednotenje prostora zaradi opuščanja zemljišč ali neprimerne pozidave.

4.4 ČEZMEJNI VPLIVI IN POVEZAVE S SOSEDNJIMI REGIJAMI

Osrednjeslovenska regija leži v središču Slovenije in deluje povezovalno med vsemi slovenskimi regijami ter širšim evropskim prostorom.

Osrednjeslovenska regija ima zaradi svojega osrednjega položaja v državi ključne povezave z vsemi sosednjimi regijami – Gorenjsko, Goriško, Zasavsko, Savinjsko, Jugovzhodno, Primorsko-notranjsko in Obalno-kraško regijo – ter posredno tudi čezmejne vplive z Avstrijo, Italijo, Hrvaško in Madžarsko preko glavnih prometnih koridorjev (A1 in A2), železniških prog, logistike, gospodarstva in delovnih migracij. Njena lega omogoča povezovanje notranjih in mednarodnih tokov blaga, ljudi in storitev, kar daje regiji vlogo glavnega prometnega, gospodarskega in upravnega vozlišča Slovenije.

Zaradi svoje osrednje lege ima Osrednjeslovenska regija ključni pomen v evropskem prometnem in gospodarskem prostoru. Njeni vplivi segajo daleč prek regijskih meja, saj preko regije potekajo glavne državne in mednarodne prometne osi, ki povezujejo sever in jug ter vzhod in zahod Evrope. Ljubljana kot središče regije in prestolnica države predstavlja pomembno prometno, logistično in upravno vozlišče, umeščeno na križišču TEN-T koridorjev: Baltsko–jadranskega (Gdansk–Dunaj–Ljubljana–Koper) in Sredozemskega koridorja (Barcelona–Torino–Ljubljana–Budimpešta), ki ustvarjajo trdno osnovo za mednarodno gospodarsko povezanost Slovenije.

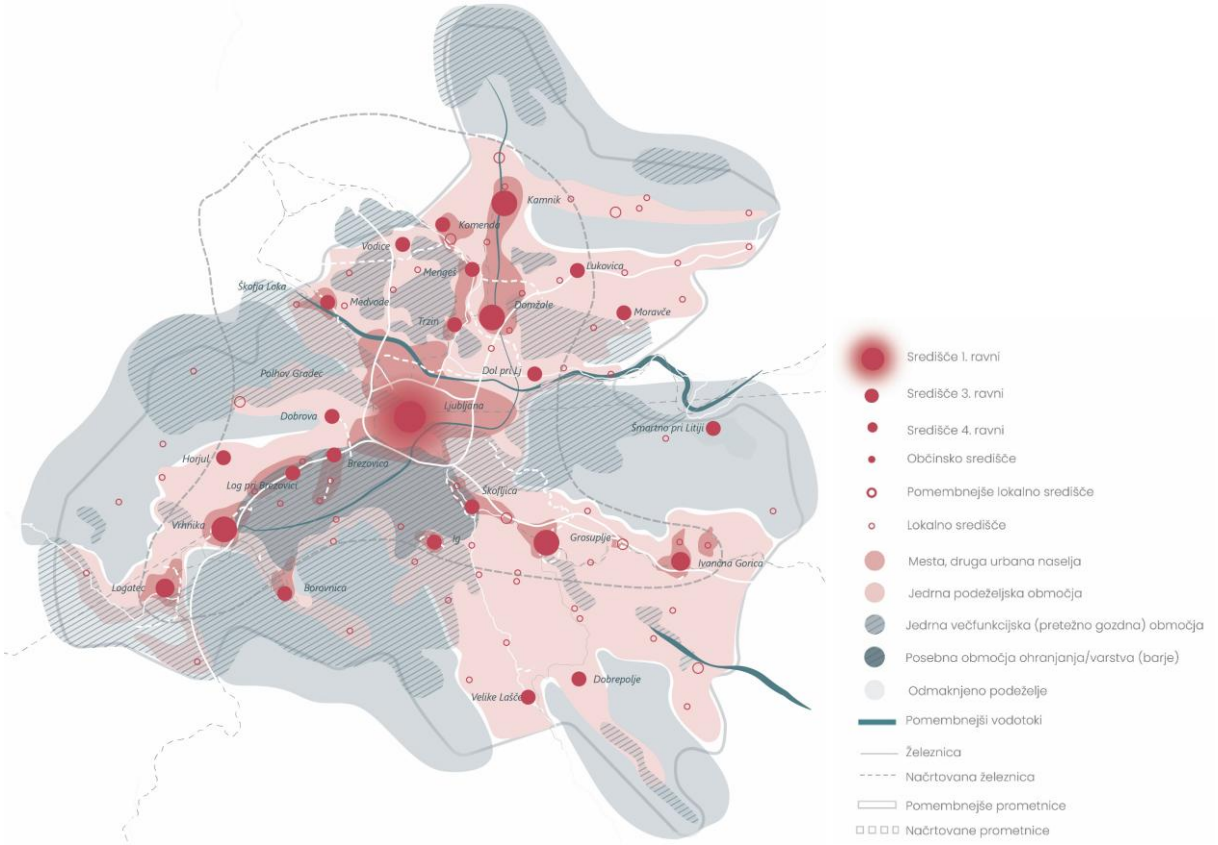
Osrednjeslovensko ŠMO zaradi funkcionalnega povezovanja sega tudi v območje Gorenjske razvojne regije. S sosednjimi razvojnimi regijami se Osrednjeslovenska razvojna regija povezuje tudi na področjih razvoja družbene infrastrukture, gospodarske javne infrastrukture, zelenih sistemov, turizma, trajnostnega upravljanja z naravnimi viri ter zaščite in varstva pred naravnimi in drugimi nesrečami. Pomembna navezava na Gorenjsko razvojno regijo je tudi v smislu prometne infrastrukture – zlasti z navezavo na mednarodno letališče Jožeta Pučnika.

4.5 MEDOBČINSKO SODELOVANJE

Medobčinsko sodelovanje se izvaja na več področjih, med ključnimi se izpostavljajo:

- sodelovanje v smislu policentričnega razvoja in povezovanja s sosednjimi občinami ter usklajevanja občinskih interesov z interesi razvoja regije, uravnotežen prostorski razvoj vseh naselij glede v regiji na njihovo vlogo v omrežju naselij in zagotavljanje kvalitetnega bivanja, dela in storitev;
- skupno oblikovanje strategij za hribovita, težje dostopna območja s problemom demografskega nazadovanja (strategije za zagotavljanje poselitve in kulturne krajine na območjih avtohtone posamične poselitve);
- skupno oblikovanje strategij za skupna območja varstva okolja, ohranjanja in varovanja narave, trajnostne rabe naravnih dobrin, varstva pred naravnimi in drugimi nesrečami ter ohranjanja kulturnih spomenikov in druge kulturne dediščine (tudi nesnovne kulturne dediščine, še posebno tiste prakse, ki so neposredno povezane z rabo prostora, kulturno krajino, kmetijstvom, rokodelstvom, lokalno prehrano, prireditvami in turistično ponudbo);
- upravljanje in razvoj krajinskih parkov (tudi medregijsko sodelovanje);
- razvoj turističnih destinacij (npr. Barje, Polhograjsko hribovje, Zasavsko hribovje, reka Krka …);
- oblikovanje skupnih usmeritev za prostorsko načrtovanje sorodnih območij, ki se pojavljajo na območjih sosednjih občin (npr. tipologija posamične poselitve, tipologija podeželskih naseljih, območja počitniških hiš ipd.) z namenom, da se ohranjajo kvalitetni poselitveni vzorci posamične poselitve;
- v sodelovanju z državo zagotavljanje protipoplavne zaščite na vseh poplavno ogroženih območjih;
- zasnova prometnega omrežja na državni in regionalni ravni;
- skupne prostorske ureditve v soodvisnosti od ureditev v sosednjih občinah;
- zasnove druge gospodarske javne in družbene infrastrukture.

5 ZASNOVA PROSTORSKEGA RAZVOJA REGIJE

Slika 3: Zasnova prostorskega razvoja regije

5.1 POSELITEV

Osrednjeslovenska regija ima izrazito policentrično poselitveno strukturo. Glavna urbana središča, ki so hkrati tudi glavna oskrbna, gospodarska in upravna središča ter so najgosteje poseljena območja regije, so Ljubljana, Kamnik, Domžale, Vrhnika, Grosuplje, Logatec, Ivančna Gorica, Medvode in Mengeš. V glavnih urbanih središčih regije je koncentrirana večina delovnih mest, podjetij in javnih storitev. Zaradi njihove funkcije privlačijo tudi prebivalstvo iz širšega podeželskega zaledja (dnevna migracija na delo, šolanje, nakupovanje ipd.). Druga urbana naselja (Trzin, Komenda, Škofljica, Lavrica, Šmarje – Sap, Borovnica, Brezovica pri Ljubljani, Log pri Brezovici, Ig, Vnanje Gorice) so manjša urbana naselja, ki skupaj z večjimi središči tvorijo gosto policentrično mrežo poselitve.

Podeželje v zaledju mest in urbanih naselij (zaledje večjih urbanih središč, kot so Ljubljana, Domžale, Kamnik, Grosuplje, Logatec, Ivančna Gorica, Medvode in Mengeš) je vezni člen med mestnim in podeželskim načinom življenja. Označuje ga visoka raven potrošnje prostora in infrastrukture, ter gospodarskega in prostorskega prestrukturiranja v povezavi z raznovrstnimi dejavnostmi, ne le kmetijstvom. Poleg kmetijstva so prisotne storitve, turizem, obrt in dopolnilne dejavnosti.

Na podlagi prostorskih analiz se jedrna podeželska območja razvrščajo glede na gostoto in razvojne značilnosti:

- gosteje poseljena jedrna podeželska območja, pogosto ob glavnih prometnicah in v bližini urbanih središč (npr. širše zaledje urbanih središč, Žalna, Mlačevo, Šent Jurij, Pijava Gorica, Gradišče nad Pijavo Gorico, Iška vas, Golo, Rakitna, Preserje (Občina Brezovica), Bevke, Hotedršica, Polhov Gradec, Moravče, Šmartno pri Litiji, Muljava, Krka, Zagradec, Ambrus, Velike Lašče, Rašica, Videm – Dobrepolje, Kompolje (Občina Videm – Dobrepolje), Podlipa) in
- redkeje poseljena jedrna podeželska območja, pogosto zaznamovana z omejenimi dejavniki, za razvoj primarnih dejavnosti (na primer zaradi reliefa, nadmorske višine, nagiba), s krčenjem zaradi demografskih sprememb, predvsem staranjem, in odmaknjenostjo od središč (npr. Ljubljansko barje, Suha krajina, Dobrepoljska dolina, Velikolaško–Turjaško gričevje, Posavsko hribovje, Tuhinjska dolina, Rašica in Dobeno, Polhograjsko hribovje).

Odmaknjeno podeželje je zaradi svoje geografske lege najbolj oddaljeno od večjih središč in ga najbolj zaznamujejo procesi krčenja, tako z demografskega kot z gospodarskega vidika, pogosto gre za kombinacijo obmejne lege in goratosti (npr. Krimsko hribovje, Menišija, Rovtarsko hribovje, Polhograjsko hribovje, Velika planina, Menina planina, Posavsko hribovje).

Struktura poselitve je močno povezana z glavnimi prometnimi koridorji: ob avtocestah A1 (Koper–Ljubljana–Celje–Maribor) in A2 (Jesenice–Ljubljana–Novo mesto) ter železniških povezavah radialno iz Ljubljane. To so glavne razvojne osi regije, ki povezujejo regijo s sosednjimi območji in mednarodnimi smermi, ob njih so nanizani največji demografski in gospodarski centri. Na obrobjih regije (Kamniško-Savinjske Alpe, Polhograjsko hribovje, Krimsko hribovje, Posavsko hribovje, Suha krajina, Dobrepoljska dolina) prevladuje razpršena, podeželska poselitev z značilnimi manjšimi naselji in samotnimi kmetijami.

Zasnova razvoja poselitve upošteva in nadgrajuje današnjo policentrično poselitveno omrežje naselji in središč, zlasti tistih, ki jih je zaradi lokacije in predvidenega razvoja smiselno povišati. Omrežje omogoča nadaljnji razvoj urbanih območij skladno z opredeljenimi ravnmi naselji s spodbujanjem razvoja dejavnosti, infrastrukture, prenovo, zgoščevanjem ter drugimi pogoji za vzpostavitev kakovostnih bivalnih pogojev. Dodatno se opredeli strateško dolgoročno vizijo prioritetnih vlog posameznih občin, središč in naselji zlasti z vidika dejavnosti, gospodarstva in upravljanja z naravnimi viri, s katero bodo doprinašala k uravnoteženemu policentričnemu regionalnemu sistemu ter pri razvoju upoštevale naravne in ustvarjene danosti (omejitve zaradi varovanja narave, bližina prometnic, razvoj kmetijstva, gospodarske prednosti…). Ob razvoju poselitve se ohranja kulturna dediščina, ki prispeva k ohranjanju in krepitvi identitete regije.

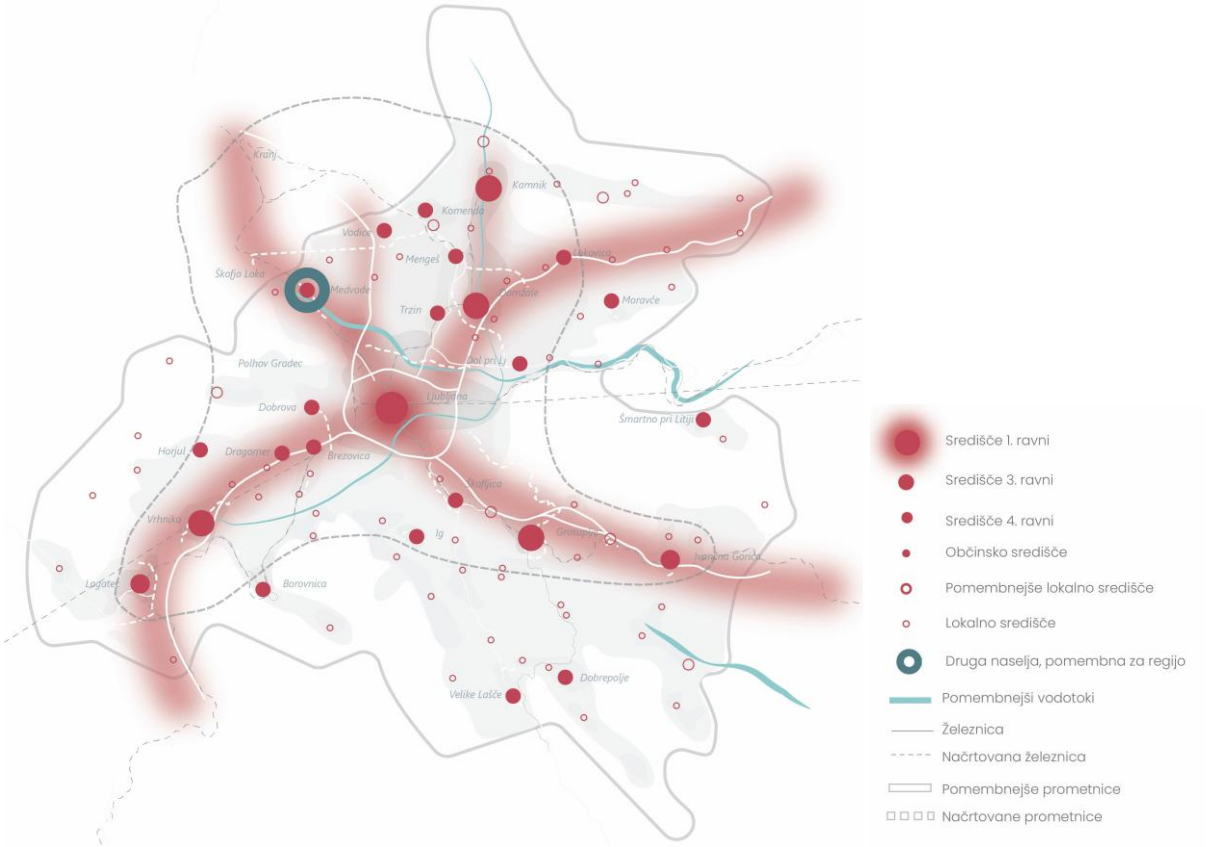
5.1.1 Omrežje naselij

Hierarhično členjeno omrežje naselij z njihovimi gravitacijskimi območji tvori policentrični urbani sistem regije, v katerem si naselja delijo storitve splošnega in splošnega gospodarskega pomena. Poselitev se prednostno usmerja v mesta in druga urbana naselja ter v širše mestno območje. Razvoj podeželja se usmerja v ohranjanje vitalnosti jedrnega in odmaknjenega podeželja. Skladno z vizijo

razvoja regije se za določena središča z dolgoročnim razvojnim potencialom opredeli višja raven središča.

Ljubljana se kot prestolnica Slovenije in središče mednarodnega pomena razvija kot **središče prve ravni**, pa tudi središče ŠMO, v katerem se omogoča javne storitve najvišje ravni s področij znanosti in izobraževanja (sedež univerze, univerzitetne knjižnice, raziskovalni inštituti), zdravstva (univerzitetni klinični center), kulture (narodna gledališča, muzeji), sodstva (ustavno sodišče, višje sodišče), uprave (ministrstva, diplomatska predstavništva) ter predstavništva ali sedež institucij EU, vidnejših mednarodnih organizacij in podjetij. Ohranjajo se obstoječe in dopolnjujejo nove ustanove s širjenjem kapacitet in storitev (npr. NUK 2).
Privlačnost središča in ŠMO se izboljšuje s krepitvijo raznovrstnih prometnih, zlasti letalskih in železniških povezav, kakovostjo zdravstvenih storitev, kulturnih programov in mednarodnih izobraževalnih programov. Izboljšuje se kakovost bivanja in izboljša dostopnost stanovanj. Prostorsko privlačnost krepi prepoznana identiteta ter bogate možnosti za rekreacijo in kakovostno preživljanje prostega časa.

Kot **središča tretje ravni** se v regiji razvijajo središča: Kamnik, Domžale, Vrhnika in Grosuplje. Ta središča so primerna lokacija za sekundarno in primarno raven zdravstvene oskrbe, visokošolsko izobraževanje, sodne in upravne institucije, specializirano socialno varstvo ter javne raziskovalne institucije. V teh središčih se razvijajo storitve, oskrbne in druge dejavnosti (storitve splošnega in splošnega gospodarskega pomena) za oskrbo teh središč ter oskrbo v njihovih gravitacijskih zaledjih, ki so pogosto podeželska, obmejna, odmaknjena, gorska in oddaljena od glavnih prometnih koridorjev.

Slika 4: Omrežje naselij

Kot **središči četrte ravni** se razvijata Logatec in Ivančna Gorica. Urbana naselja četrte ravni zagotavljajo najmanj zdravstveni dom oziroma zdravniško oskrbo na primarni ravni in teritorialno organizacijo državne uprave, tista središča četrte ravni, ki so bolj oddaljena od središč višjih ravni, pa tudi srednjo šolo in okrajno sodišče. Ta središča se razvijajo kot zaposlitvena središča, središča razvoja in inovacij ter kakovostnega bivalnega prostora.

Status **mesta** imajo Ljubljana, Domžale, Kamnik, Grosuplje, Logatec, Vrhnika, Medvode, Mengeš in Višnja Gora. Skladno z razvojnimi trendi in dolgoročno vizijo je predvidena določitev statusa mesta tudi za Ivančno Gorico in Medvode.

Kot **središča 5. ravni** se razvijajo vsa **občinska središča**, ki se ne uvrščajo na višje ravni. To so Borovnica, Brezovica, Dobrova, Dol pri Ljubljani, Horjul, Ig, Komenda, Log pri Brezovici, Lukovica pri Domžalah, Medvode, Mengeš, Moravče, Škofljica, Šmartno pri Litiji, Trzin, Velike Lašče, Videm – Dobrepolje in Vodice. Med njimi je naselje Medvode posebej izpostavljeno kot **urbano naselje, pomembno za regijo**.

Sistem urbanih naselji pomembnih za regijo sestavljajo središča I. – IV. ravni (oziroma naselja s statusom mesta) ter druga urbana naselja, ki so opredeljena tako na podlagi dobre prometne povezanosti, dostopnosti JPP, prisotnosti družbene infrastrukture širšega pomena, gospodarskega pomena, kot tudi drugih kriterijev:

- gostota prebivalstva,
- indeks delovne migracije,
- oddaljenost večjih urbanih naselji.

Kot **središča 6. ravni** se razvijajo Moste pri Komendi, Polhov Gradec, Stranje, Šmarje – Sap, Šmartno v Tuhinju, Zagradec in Višnja Gora, ki predstavljajo **pomembnejša lokalna središča**.

Kot **središča 7. ravni** se razvijajo **lokalna središča**: Ambrus, Bevke, Blagovica, Brest, Črni Vrh, Dob, Dolsko, Dragomelj, Dragomer, Drenov Grič, Golo, Gradišče nad Pijavo Gorico, Gradišče pri Primskovem, Hotedršica, somestje Ihan – Prelog, Iška vas, Kompolje (Občina Videm – Dobrepolje), Krašnja, Krka, Lavrica, Laze (občina Kamnik), Laze (občina Logatec), Mala Račna, Mala vas pri Grosupljem, Mekinje, Motnik, Muljava, Notranje Gorice, Peče, Pijava Gorica, Podlipa, Podpeč, Polica, Ponikve, Preserje (Občina Brezovica), somestje Prevoje – Šentvid pri Lukovici, Rakitna, Rob, Rovte, Senožeti, Skaručna, Smlednik, Sora, Srednja vas pri Kamniku, Stična, Struge, Šent Jurij, Šentjošt nad Horjulom, Šentvid pri Stični, Šmarca, Štangarske Poljane, Trojane, Turjak, Utik, Velika Račna, Vnanje Gorice, Vrhpolje pri Moravčah, Zagradec, somestje Zgornje – Spodnje Pirniče, Zgornji Tuhinj, Žalna.

V zasnovi omrežja naselij so v regiji zaradi ohranjanja poselitve in obstoječih dejavnosti v prostoru ter njihovega vpliva na ohranjanje kulturne krajine pomembna tudi naselja 5., 6. in 7. ravni, ki na podlagi obstoječih dejavnosti nimajo razvitih posebnih funkcij, zaradi katerih bi bila opredeljena kot druga naselja, pomembna za razvoj regije. V teh naseljih, še posebej v naseljih odmaknjenega podeželja, je še bolj pomembno ohranjanje njihove vitalnosti.

Preglednica: Omrežje naselij

Raven središča	Ime naselja
Središče 1. ravni	Ljubljana
Središče 3. ravni	Kamnik, Domžale, Vrhnika, Grosuplje
Središče 4. ravni	Logatec, Ivančna Gorica
Druga naselja, pomembna za razvoj regije	Medvode
Središče 5. ravni (občinsko središče)	Borovnica, Brezovica, Dobrova, Dol pri Ljubljani, Horjul, Ig, Komenda, Log pri Brezovici, somestja Lukovica pri Domžalah – Brdo pri Lukovici, Medvode, Mengeš, Moravče, Škofljica, Šmartno pri Litiji, Trzin, Velike Lašče, Videm – Dobrepolje, Vodice
Središče 6. ravni (pomembnejše lokalno središče)	Moste pri Komendi, Polhov Gradec, Stranje, Šmarje – Sap, Šmartno v Tuhinju, Višnja Gora, Zagradec
Središče 7. ravni (lokalno središče)	Ambrus, Bevke, Blagovica, Brest, Črni Vrh, Dob, Dolsko, Dragomelj, Dragomer, Drenov Grič, Golo, Gradišče nad Pijavo Gorico, Gradišče pri Primskovem, Hotedršica, somestje Ihan – Prelog, Iška vas, Kompolje (Občina Videm – Dobrepolje), Krašnja, Krka, Lavrica, Laze (občina Kamnik), Laze (občina Logatec), Mala Račna, Mala vas pri Grosupljem, Mekinje, Motnik, Muljava, Notranje Gorice, Peče, Pijava Gorica, Podlipa, Podpeč, Polica, Ponikve, Preserje (Občina Brezovica), somestje Prevoje pri Šentvidu – Šentvid pri Lukovici, Rakitna, Rob, Rovte, Senožeti, Skaručna, Smlednik, Sora, Srednja vas pri Kamniku, Stična, Struge, Šent Jurij, Šentjošt nad Horjulom, Šentvid pri Stični, Šmarca, Štangarske Poljane, somestje Trojane – V Zideh, Turjak, Utik, Velika Račna, Vnanje Gorice, Vrhpolje pri Moravčah, somestje Zgornje – Spodnje Pirniče, Zgornji Tuhinj, Žalna
Pomembnejša urbana naselja	Ljubljana, Kamnik, Domžale, Vrhnika, Grosuplje, Logatec, Ivančna Gorica, Mengeš, Medvode

5.1.2 Urbana naselja in druga naselja pomembna za razvoj regije

Kot urbana naselja so v Osrednjeslovenski regiji opredeljena središča različnih ravni (Ljubljana, Domžale, Kamnik, Grosuplje, Logatec, Vrhnika, Ivančna Gorica, Medvode, Mengeš in Višnja Gora), ki skupaj z manjšimi urbanimi naselji z izrazitimi lokalnimi funkcijami in razvojnim potencialom tvorijo gosto policentrično mrežo poselitve. Urbana naselja se razvijajo skladno z opredeljeno ravnjo središča in prostorskimi ter okoljskimi potenciali za zagotavljanje kvalitetnih bivalnih pogojev (razvoj raznolikih bivanjskih možnosti z zgoščevanjem stanovanj, trgovskih, storitvenih, gostinskih dejavnosti, družbeno infrastrukturo, gospodarstvom,...). **Dodatno je opredeljen potencial za dolgoročni razvoj dejavnosti z usmeritvami razvoja posameznega naselja z zaledjem v regionalnem sistemu poselitve, in sicer**:

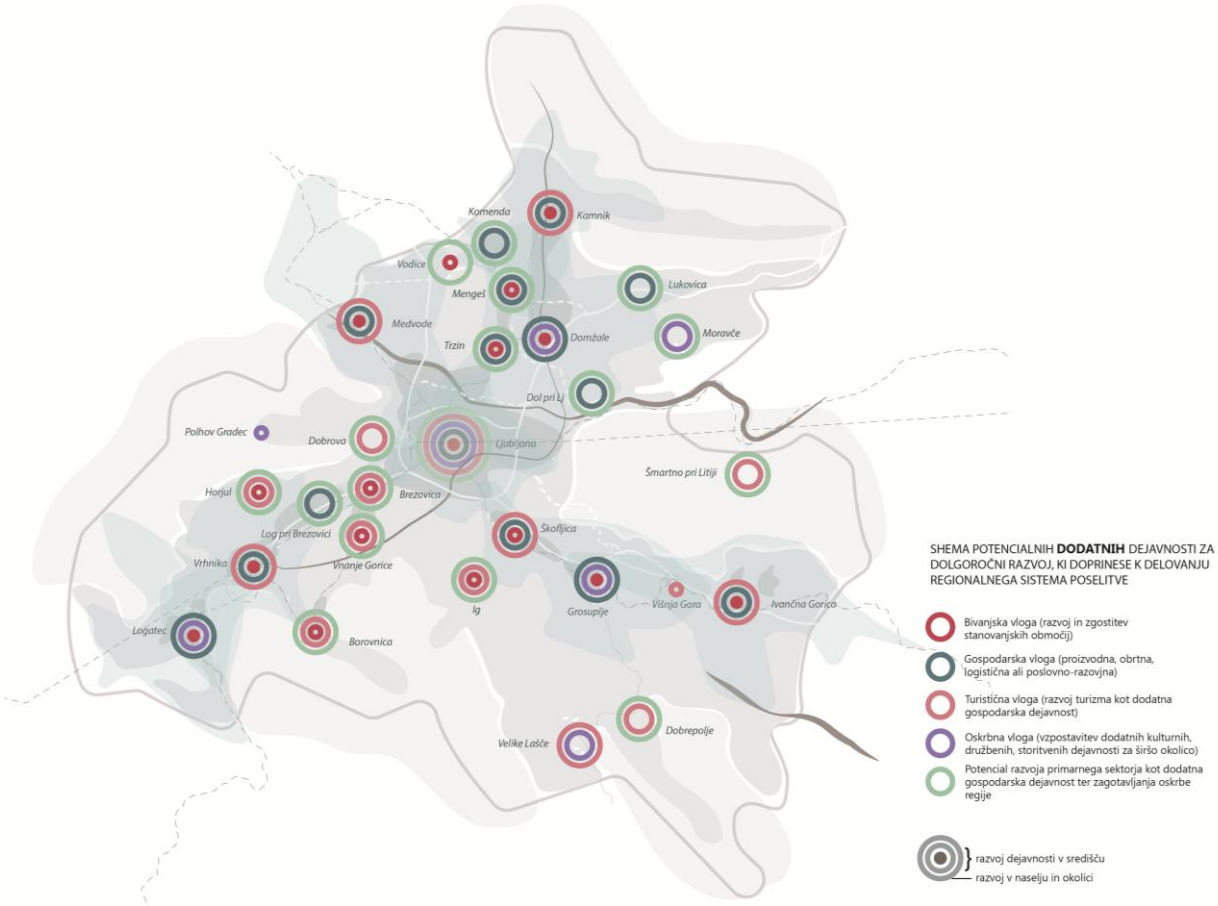
- Ljubljana se razvija kot središče prve ravni, središče mednarodnega pomena in prestolnica Slovenije, ki ima posebno vlogo. Razvija se kot najpomembnejše upravno, gospodarsko, zaposlitveno, izobraževalno, univerzitetno, raziskovalno in kulturno središče države in regije. Razvija se kot pomembno mednarodno prometno vozlišče.

- Kamnik se razvija kot zgodovinsko, kulturno in turistično središče ob vznožju Kamniško-Savinjskih Alp, z zgoščevanjem stanovanjske rabe ter ohranjanjem obrtnih dejavnosti.
- Domžale se razvijajo kot družbeno in storitveno središče z razvojem poslovno-razvojnega ter logističnega gospodarstva in zgoščevanja stanovanj.
- Vrhnika se razvija kot gospodarsko poslovno-razvojno in obrtno-logistično središče z bogato kulturno-turistično ponudbo ob zahodnem robu Ljubljanskega barja z zgoščanjem stanovanjske rabe.
- Grosuplje se razvija kot gospodarsko-proizvodno in poslovno središče jugovzhodno od Ljubljane z razvojem storitveno-družbenih dejavnosti za zaledno poselitev in zgoščanjem stanovanjske rabe.
- Logatec se razvija kot pomembno gospodarsko-proizvodno in obrtno-logistično središče na zahodu regije z zgoščevanjem stanovanjske rabe in razvojem storitveno-družbenih dejavnosti za zaledno poselitev.
- Ivančna Gorica kot gospodarsko logistično in obrtno središče jugovzhodno od Ljubljane dodatno zgoščuje stanovanjsko rabo ter razvija turistično vlogo.
- Medvode se razvijajo kot gospodarsko-obrtno središče ob sotočju Save in Sore z razvojem stanovanjske rabe ter vzpodbujanjem turizma in kmetijstva v okolici.
- Mengeš se razvija kot manjše stanovanjsko in gospodarsko aktivno središče med Ljubljano, Domžalami in Kamnikom z gospodarsko navezavo na funkcionalno območje okoliških središč in vzpodbujanjem razvoja kmetijstva.
- Trzin nadalje razvija pomembno gospodarsko-obrtno vlogo severno od Ljubljane z zgoščanjem stanovanj in vzpodbujanjem razvoja kmetijstva glede na lego ob kmetijsko najbolj vrednih območjih.
- Komenda razvija gospodarsko logistično in obrtno vlogo med Kamnikom in Domžalami z dodatnim vzpodbujanjem razvoja kmetijstva.
- Višnja Gora se razvija kot manjše zgodovinsko središče s turističnim potencialom.

Druga naselja, ki predstavljajo del regionalnega sistema razporeditve dejavnosti:

- Škofljica, Lavrica in Šmarje-Sap kot suburbano stanovanjsko in prometno vozlišče ob južnem vstopu v Ljubljano nadalje razvijajo stanovanjsko gradnjo za razbremenitev pritiska na Ljubljano ob hkratnem razvoju turistične ponudbe ter gospodarsko logističnih dejavnosti.
- Borovnica s svojo lego južno od Ljubljane predstavlja potencial za turistično rekreacijsko in kmetijski razvoj v okolici ter zgoščevanje stanovanjske rabe za razbremenitev večjih urbanih naselji.
- Brezovica pri Ljubljani in Log pri Brezovici kot suburbani naselji ob zahodnem vstopu v Ljubljano razvijata stanovanjsko in gospodarsko-obrtno vlogo z dodatnim poudarkom na razvoju kmetijstva in rekreacijskega turizma.
- Ig: središče južnega dela Ljubljanskega barja z naravovarstveno, kmetijsko in podeželsko funkcijo ter kulturno dediščino (UNESCO dediščina kolišč) nadgradi turistično vlogo, razvije kmetijstvo ter krepi in dopolnjuje obstoječo stanovanjsko poselitev.
- Vnanje Gorice kot suburbano naselje med Brezovico in Ljubljano razvijajo zlasti kmetijski potencial ob hkratnem razvoju stanovanjske rabe in turističnega potenciala.

- Moravče kot bolj oddaljeno občinsko središče razvija kmetijski potencial ter storitveno-družbene dejavnosti za zaledno poselitev z manjšo gospodarsko-obrtno vlogo.
- Dol pri Ljubljani lego ohranja proizvodnjo gospodarstvo in glede na kmetijski potencial krepi kmetijstvo.
- Vodice v funkcionalno sklenjenem območju razvija stanovanjsko rabo za okoliška središča ter razvija kmetijsko rabo.
- Dobrova kot občinsko središče razvija glede na svojo lego v okolici zlasti kmetijstvo ter turizem.
- Šmartno pri Litiji se funkcionalno navezuje na Litijo in dodatno vzpodbuja razvoj zlasti kmetijstva in rekreacijskega turizma.
- Videm-Dobrepolje v svoji ravninski legi prioritetno vzpodbuja razvoj kmetijstva in turizma ter se funkcionalno navezuje na Grosuplje in Velike Lašče.
- Velike Lašče (skupaj s Turjakom) nadalje razvijajo svoj turistični potencial in krepijo svojo družbeno vlogo za okoliško zaledje ob hkratnem izkoristku zemljišč za stanovanjsko rabo.
- Horjul kot vzhodno središče naravnih in zelenih sistemov razvija svojo turistično vlogo ter krepi kmetijstvo in razvija stanovanjsko poselitev.
- Lukovica se s svojo lokacijo ob pomembni prometnici razvija zlasti kot gospodarsko obrtno in logistično središče z dodatnim vzpodbujanjem razvoja kmetijstva.
- Polhov Gradec turistično vlogo nadgrajuje z vzpostavitvijo lokalnega vozlišča storitveno-družbenih dejavnosti za poselitev v zaledju.

*Slika 5: Shema **potencialnih dodatnih dejavnosti** za dolgoročni razvoj, ki doprinese k delovanju regionalnega sistema poselitve z območjem prometne dostopnosti (svetlo modro območje označuje 15 minutno dostopnost z osebnim avtomobilom).*

V urbana naselja se umešča delovna mesta, storitve splošnega pomena, stanovanja in druge storitve ter druge dejavnosti (na primer izobraževalne, zdravstvene, socialno-varstvene, kulturne in druge ustanove), ki oskrbujejo prebivalce v naselju in na njegovem vplivnem oziroma gravitacijskem območju. V urbanih središčih se zagotavlja javni prevoz za oskrbo prebivalstva v gravitacijskem območju. Dolgoročno se prioritetno zgošča in razvija urbana naselja v neposredni bližini železniških in večmodalnih prometnih vozlišč. Območja zgoščanja morajo oblikovno slediti kategoriji poselitve ter postopno prilagajati merilo objektov bližini vozlišč. Programsko se točke zgoščevanja usmerja v mešane dejavnosti, ki nudijo tako zaposlitvenem možnosti, storitvene, trgovske in družbene dejavnosti za prebivalce in širše zaledje, kot tudi stanovanjsko rabo in druge dejavnosti. Naselja v bližini večjih urbanih naselji s prostimi stanovanjskimi površinami zlasti omogočajo razvoj stanovanjskih stavb primernih obstoječemu tipu poselitve in krajinskemu vzorcu.

Kot druga urbana naselja, pomembna za regijo, so določena tista središča, ki so opremljena z družbeno, gospodarsko ali turistično infrastrukturo širšega pomena oziroma središča, ki so pomembna z vidika oskrbe prebivalcev teh območij s storitvami splošnega pomena zaradi oddaljenosti od središč višjih ravni. Kot drugo urbano naselje, pomembno za regijo, je opredeljeno urbano naselje Medvode.

Mesta, urbana naselja in druga središča se, kjer je to smiselno, glede na bližino lahko povezuje v funkcionalno sklenjeno območja, kar omogoča tako prostorski kot tudi upravni uravnotežen razvoj posameznih območij. Opredelitev funkcionalno sklenjenih območij omogoča bolj uravnotežen razvoj na način, da se naselja razvijajo kot del medsebojno odvisne mreže namesto izoliranih posameznih območij. Znotraj funkcionalno sklenjenih območij se z vzpostavijo kvalitetne povezave javnega potniškega prometa, zagotovitvijo zadostne družbene infrastrukture, storitvenih dejavnosti ter prostora za razvoj poselitve in gospodarskih dejavnosti omogoči in vzpodbudi koncept 15-minutnih območij.

Funkcionalno sklenjena območja, tako kot regija, delujejo kot usklajeni razvojni sistemi, v katerih mesta med seboj gospodarsko sodelujejo, si delijo družbeno infrastrukturo in skupaj načrtujejo prostorske kapacitete za razvoj gospodarstva ter stanovanj. Posamezno središče, ki razpolaga z več prostorskimi možnostmi za širitev poselitve ali gospodarskih dejavnosti, lahko prevzame razvojno vlogo posamezne dejavnosti tudi za širše območje funkcionalno sklenjenega območja, pri čemer koristi takšnega razvoja – vključno s finančnimi učinki – delijo tudi druga vključena mesta. Tako se vzpostavlja sinergijski model, v katerem posamezna mesta medsebojno dopolnjujejo svoje funkcije, prispevajo vsak svoj del v skupni sistem ter skupaj ustvarjajo pogoje za trajnostno in dolgoročno prosperiteto celotnega območja.

Večja funkcionalno sklenjena območja v regiji predstavljajo:

- Domžale, Kamnik, Komenda, Mengeš, Trzin,
- Vrhnika, Logatec,
- Grosuplje, Šmarje-Sap, Škofljica, Lavrica

V regiji so zaradi ohranjanja poselitve in obstoječih dejavnosti v prostoru ter njihovega vpliva na ohranjanje kulturne krajine, naselbinskih jeder in kulturne dediščine pomembna tudi vsa preostala

naselja v regiji, ki na podlagi obstoječih dejavnosti nimajo razvitih posebnih funkcij, zaradi katerih bi bila opredeljena kot druga naselja, pomembna za razvoj regije. V teh naseljih, še posebej v naseljih odmaknjenega podeželja, je še bolj pomembno ohranjanje njihove vitalnosti.

V strokovnih podlagah se za potrebe prostorskega načrtovanja na regionalni in lokalni ravni posebej opredelijo elementi prepoznavnosti, ki se ohranijo, in tisti, ki so potrebni izboljšanja. Posebej se opredelijo prepoznavna krajinska in naselbinska območja ter izjemne krajine. Zanje se določijo usmeritve. Prepoznavnost krajine oblikujejo: vidna in doživljajska kakovost krajinskega območja, reliefne oblike in smeri prostora, način ujemanja med morfološkimi in tipološkimi značilnostmi krajine in rabo prostora, sestavljenost, kompleksnost in pričevalnost krajinske zgradbe, kakovost umeščenosti grajenih oziroma ustvarjenih struktur ter zgodovinski ali simbolni pomen posameznih delov ali celote, tako naravnih kot kulturnih. Na krajinsko prepoznavnost negativno vplivajo zlasti nesanirani antropogeni posegi, kot so površinski kopi mineralnih surovin na ravnini ali pobočju, razgaljene površine in spremenjeni vodotoki, vidno izpostavljene stavbe ali grajeni objekti neustreznih oblik, stanja ali umeščenosti ter neustrezna raba na robovih naselij, javna razsvetljava zunaj naselij (in v naseljih) neustreznih dimenzij in obsega ter neustrezna raba na robovih naselij ali zanemarjene površine, na primer zaradi nelegalnega odmetavanja ali puščanje zemeljskih izkopov v okolju.

Prepoznavnost naselij se zagotavlja na ravni regije oziroma delov regije z upoštevanjem regionalnih urbanističnih in arhitekturnih značilnosti posameznih območij, na ravni celotnega naselja in na ravni posameznih funkcionalnih enot oziroma dela naselja. Z oblikovanjem naselij se varujejo njihova podoba, merilo in krajinski okvir, sanirajo vidno razvrednotena območja ter ustvarja nova arhitekturna prepoznavnost v sozvočju z obstoječimi kakovostnimi značilnostmi prostora. Pri tem se spoštujejo značilnosti prostora ter kulturne in naravne vrednota, pri čemer se sodobna tehnološka in oblikovna izhodišča uravnovesijo z obstoječimi vrednotami, poudarjajo oblikovne vrednote naselja, prilagajajo višinski gabariti obstoječi strukturi, varujejo dominantni pogledi in vedute, pazljivo obravnavajo stiki naselij in odprte krajine ter ohranja nepozidan, odprti prostor med naselji (ločitveni pasovi med naselji). Z načrtno prenovo se ohranjajo zgodovinska naselja oziroma njihovi deli, zlasti tisti, ki so naselbinska dediščina. Razvoj naselij se prilagaja geometriji reliefnih oblik, omrežju vodotokov, smerem komunikacij in regulacij ter smerem in konfiguraciji pozidave. Na urbanih območjih se skrbi zlasti za morfološke elemente prepoznavnosti in strukturnega reda, na odmaknjenih in gorskih območjih pa se ohranjajo kmetijske površine kot pomemben element prepoznavnosti odprtega, svetlega prostora v krajini.

Podrobnejše usmeritve za ohranjanje prepoznavnosti naselij in krajine se določijo v okviru načrtovanja na lokalni ravni.

5.1.3 Območja za dolgoročni razvoj naselij – ODRN

V regiji se središčem do vključno četrte ravni ter drugim naseljem, pomembnim za razvoj regije, za izvajanje njihove razvojne vloge in vloge skladnega regionalnega razvoja lahko določijo območja za dolgoročni razvoj.

Območja urbanističnih zasnov
Urbanistična zasnova se izdela za vsa mesta, druga urbana naselja in občinska središča v regiji. Lahko se izdela tudi za druga naselja, v katerih je zaradi posebnega razvojnega interesa ali nasprotujočih si interesov to potrebno.

Območja za dolgoročni razvoj naselij se prednostno načrtujejo za naslednja naselja:

- Ljubljana, Kamnik, Domžale, Vrhnika, Grosuplje, Logatec in Ivančna Gorica (skupaj s funkcionalno sklenjenimi območij),
- Medvode – je opredeljeno kot drugo naselje, pomembno za razvoj regije zaradi izrazitih posameznih funkcij, zaradi česar potrebuje površine za dolgoročni razvoj obstoječih oziroma spremljajočih dejavnosti,
- občinska središča,
- lokalna središča glede na izkazane razvojne potrebe, ki morajo biti strokovno utemeljene.

Območje za dolgoročni razvoj se središču lahko določi, kadar s prenovo razvrednotenih zemljišč in obstoječega stavbnega fonda ali zgoščanjem naselja ni mogoče zadovoljiti naraščajočih potreb po stanovanjih in spremljajočih storitvenih dejavnostih, kot so vrtci, šole in podobno, glede na rast prebivalstva v zadnjih desetih letih ter 15-letno projekcijo rasti prebivalstva in povečanja števila delovnih mest. Območja za dolgoročni razvoj ne smejo povečevati ranljivosti prostora na širšem območju naselja: ne smejo povečevati poplavne ogroženosti, ali posegati na naravna razlivna območja ali na druga območja možnih naravnih nesreč, ki izhajajo iz sedanje ali možne ogroženosti, upoštevaje pričakovane posledice podnebnih sprememb. Prav tako ne smejo imeti negativnih vplivov na kulturno dediščino oz. njen javni interes. Upoštevajo se tudi usmeritve strategije za ohranjanje in izboljšanje prepoznavnosti naselij in krajine.

Za funkcionalno sklenjena območja občine stremijo k usklajenemu načrtovanju dolgoročnega prostorskega razvoja, pri čemer se lahko razvojne usmeritve uskladijo na ravni strokovnih podlag za pripravo strateških prostorskih dokumentov.

5.1.4 Prednostna območja za gospodarski razvoj

Pri razvoju gospodarskih con se upoštevajo naslednja prostorska merila:

- vloga središča v urbanem sistemu, razpoložljivost stanovanj in dostop s trajnostno mobilnostjo do lokacij gospodarskih con;
- optimalna povezava s prometnim in energetskim infrastrukturnim omrežjem – prednostno z železnico ter z drugo gospodarsko javno infrastrukturno;
- možnosti dostopa do infrastrukture elektronskih komunikacij;
- oddaljenost in velikost že obstoječih gospodarskih con ter prometnih terminalov in vozlišč;

- prostorske možnosti in omejitve, ki izhajajo iz stanja ali značilnosti prostora in okolja, podnebnih sprememb, naravne in kulturne krajine, varstva kulturne dediščine ter možnosti prenove obstoječih razvrednotenih zemljišč.

Gospodarske cone se umešča ob vozliščnih lokacijah tako, da so dobro povezane z javnim potniškim prometom z vseh območij regije in sosednjih regij. Prednostno naj se izkoristi že izgrajene gospodarske cone. Območja nekdanje industrije, ki izpolnjujejo prostorske, okoljske, infrastrukturne in druge pogoje sodobnih proizvodnih parkov, se dolgoročno ohranjajo in posodabljajo za gospodarski namen. Za območja gospodarskih dejavnosti ali cone, v katere se vlagajo javna sredstva, se razvije enotni model načrtovanja in upravljanja, po katerem zemljišča ostanejo v javni lasti (podjetje pa na primer pridobi stavbno pravico) tudi po zaprtju ali prodaji podjetja. S tem se uravnoteži povpraševanje po novih stavbnih zemljiščih.

Kot Slovensko središče znanstveno-raziskovalnega razvoja, univerzitetnih programov in gospodarsko razvitega okolja, osrednji gospodarski razvojni potencial osrednjeslovenske regije predstavlja povezovanje gospodarstva z raziskovalno-razvojnimi in inovativnimi dejavnostmi. S spodbujanjem sodelovanja gospodarstva z inovacijami in raziskovalno-razvojnimi dejavnostmi se bogati in razvija pomembnost osrednjeslovenske regije v nacionalnem in v internacionalnem kontekstu ter omogoča razvoj tako sekundarnega in kvartarnega sektorja kot tudi terciarnega in primarnega.

Osrednji viziji policentričnega razvoja regije sledi tudi vizija gospodarstva z opredelitvijo prednostnih območij za razvoj gospodarstva ter opredelitvijo tipa dejavnosti in ustreznega prostorskega umeščanja. Posamezna opredeljena območja se smiselno povezujejo v smislu izmenjave znanja, dobrin in splošnega gospodarskega sodelovanja. V sklopu razvoja gospodarstva in vključenosti v prostor je ključna tudi dobra povezanost in dostopnost gospodarskih območij z javnim potniškim prometom tako znotraj regije kot tudi s središči drugih regij.

Gospodarski razvoj regije temelji na povezovanju Ljubljane kot osrednjega gospodarskega, raziskovalno-razvojnega in inovacijskega središča z drugimi gospodarsko pomembnimi središči regije (zlasti gospodarsko razvit trikotnik severnih središč Domžale-Trzin-Mengeš-Komenda-Vodice-Medvode kot tudi večja gospodarska vozlišča ob prometnicah Ivančna Gorica, Grosuplje, Vrhnika in Logatec). Ljubljana ohranja vlogo glavnega generatorja znanja, inovacij in visokokvalificiranih delovnih mest, druga gospodarska središča pa krepijo svoje lastne gospodarske potenciale in specializacije ter se z Ljubljano povezujejo v funkcionalno in gospodarsko mrežo. S tem se spodbuja policentrična organizacija gospodarskih dejavnosti, krepi lokalna in regionalna ponudba delovnih mest ter s tem prostorska produktivnost ter zmanjšujejo potrebe po vsakodnevnih migracijah v Ljubljano.

Pri prostorskem razvoju gospodarstva se upošteva razmerje med delovnimi mesti in številom ter strukturo prebivalstva v posameznih središčih in njihovih zaledjih. Z načrtovanjem gospodarskih in stanovanjskih območij ter njihove dobre prometne povezanosti se zagotavlja čim bolj uravnotežena razporeditev delovnih mest in prebivališč ter zmanjšujejo potrebe po vsakodnevnih migracijah v druga zaposlitvena središča, zlasti v Ljubljano. Zaposlitvena središča se prostorsko organizira

skladno z vlogo posameznih središč v policentričnem urbanem sistemu, njihovo dostopnostjo, gospodarskim potencialom ter razpoložljivostjo stanovanj in družbene infrastrukture.

Prednostno se obstoječe gospodarske cone prenavlja in razvija znotraj že opredeljenih gospodarskih con skladno s trajnostnimi načeli (energetsko učinkovite stavbe, kvalitetna modro-zelena infrastruktura, navezanost trajnostne mobilnosti,…), potencialna nova razvojna območja pa se usmerja na razvrednotena območja. Gospodarske cone se načrtuje skladno s sodobnimi trendi razvoja z večnamensko uporabo območja ter učinkovito in intenzivno izrabo območja.
Glede na strukturo gospodarskih dejavnosti se prostorsko in okoljsko manj obremenjujoče gospodarske dejavnosti (kot npr. poslovni prostori, trgovine ...) umešča v mešana območja, industrijo, logistiko in ostale prostorsko in okoljsko bolj obremenjujoče gospodarske dejavnosti pa v zaledje. Na stikih z bivalnim okoljem se umeščajo le dejavnosti z nizkimi vplivi, hrupnejše, prometno intenzivne ali emisijsko obremenjujoče dejavnosti pa se umeščajo v notranjost gospodarskih con. Prometno intenzivne dejavnosti se umeščajo na lokacije z ustrezno navezavo na regionalno oziroma državno prometno omrežje, brez povečevanja tranzitnega in tovornega prometa skozi naselja. Za večje gospodarske cone naj se izdelajo mobilnostni načrti. Za obstoječa konfliktna območja se pripravijo sanacijski ukrepi, ki naj vključujejo vzpostavitev zelenih varovalnih pasov, prometno preureditev, zmanjšanje hrupa, emisij in svetlobnega onesnaževanja, omejevanje obratovalnih vplivov ter postopno prestrukturiranje prostorsko ali okoljsko neustreznih dejavnosti v dejavnosti z manjšimi vplivi na okolje.

Središče inovacij in razvoja

Ljubljana kot sedež univerze, raziskovalno-razvojnih dejavnosti in bogatega nabora gospodarskih dejavnosti ohranja in nadgradi svojo mesto **kot generator in motor znanja in inovacij**, ki povezuje regijska središča ter jih bogati z visoko-izobraženo delovno silo ter »know how-om«. Vlaga v nadaljnji razvoj podjetij vseh velikosti ter vzpodbuja nova zagonska podjetja v sodelovanju z obstoječimi podjetji in univerzitetnimi programi. Obstoječe gospodarske cone v centru mesta in neposredni okolici se, kjer je možno, razvija v cone z mešanjem dejavnosti (obrtne, poslovne, storitvene, športne, trgovske, gostinske, družbene, kulturne dejavnosti) na način, da se vzpodbuja uporaba con v vseh delih dneva in s tem daje bolj mestotvorno funkcijo ob hkratnem omogočanju razvoja obstoječih dejavnosti ter medsebojnem povezovanju. Za doseganje krožnega gospodarstva se podjetja povezujejo tako v smislu znanja kot tudi produktov in izrabe stranskih produktov.

Razvojni trikotnik

Večje industrijske dejavnosti in druge dejavnosti sekundarnega sektorja, ki so moteče za ljudi in prostor ter večje logistične dejavnosti se primarno **umešča na dobro dostopne lokacije** ob železniške povezave ter odmaknjeno od obstoječe poselitve. Kadar je tip produkta oziroma dejavnosti vezan na cestni transport, se kot primerno lokacijo smatra tudi umeščanje ob avtocesto in ostale večje prometne ceste.

Kot gospodarsko hitro razvijajoče ter vzpodbudno okolje za nastanek podjetij se nakazuje trikotnik med Domžalami, Kamnikom in Medvodami, ki zajema ene izmed večjih gospodarsko-poslovnih con v Sloveniji (Komenda, Trzin in navezava gospodarskih con Želodnik, Vir, Vodice) ter tako tvori potencial za nacionalno pomembno območje za razvoj gospodarstva. S širokim naborom

obstoječega gospodarstva ter neposredno bližino Ljubljane in Kranja ter letališča Jožeta Pučnika, območje trikotnika predstavlja potencial za nastanek satelitskega središča tehnologije, inovacij in podjetništva **z usmerjanjem v industrijo 5.0**. Gospodarstvo znotraj območja vzpostavi vezi z znanjem in univerzitetnimi programi Ljubljane ter vzpodbudi nastanek novih zagonskih podjetij (»start-up«) z omogočanjem dostopnih prostorov in vzpodbujanjem sodelovanja z obstoječimi in novimi dejavnostmi v območju. Neposredno se navezuje tudi na Kranj ter letališče Jožeta Pučnika ter nastane vozlišče tehnologij in inovacij s prostori za raziskave in razvoj, ki privabi tuje investitorje in raziskovalce.

Središča znotraj trikotnika krepijo in razvijajo raznolike gospodarske dejavnosti na način, da opredelijo območja, kjer se:

- obstoječa industrija razvija naprej po trajnostnih načelih ter se navezuje in povezuje z ostalimi podjetji in inovacijami v območju,
- dopušča razvoj novih podjetij, pri čemer se dejavnosti, ki niso moteče za poselitev in okolje umešča v središča mest (zlasti poslovne, storitvene, gostinske, trgovske, družbene dejavnosti), medtem ko se večje industrijske in obrtne dejavnosti združuje v obstoječe gospodarsko-poslovne cone ter se omogoča širitev, kjer je to okoljsko in prostorsko sprejemljivo pri čemer je treba upoštevati tudi obstoječo energetsko infrastrukturo. Prednostno naj se zapolnjuje še nepozidana gospodarska območja ter razvrednotene površine. Spodbuja se učinkovita in večnamenska izraba gospodarskih območij.

Gospodarsko-poslovne cone se razvija po trajnostnem principu s kvalitetno modro-zeleno infrastrukturo ter energetsko učinkovito gradnjo ob upoštevanju okoljskih in prostorskih omejitev. Znotraj con se predvidi raznolike dejavnosti, ki omogočajo vzpostavitev krožnega gospodarstva ter zagotavljajo uporabo prostora v vseh časovnih obdobjih (tudi trgovske, gostinske, družbene, kulturne, športne dejavnosti). Stihijsko urejene gospodarske cone se v skladu z varstvenimi zahtevami ureja v bolj organizirane ureditve z vrnitvijo osnovnih značilnosti parkovno urejenega industrijskega območja. Med gospodarske cone s potrebo po prenovi spada varovano območje Kamnik – Smodnišnica.

Gospodarsko je v območju pomemben tudi razvoj turizma, zlasti z nadaljnjim razvojem dejavnosti predstavlja velik potencial kongresni turizem. Dodatno se nadalje razvija kulturni in rekreacijsko-trajnostni turizem kot pomembna gospodarska panoga Kamnika in kulturni ter športni turizem v Domžalah. Dodatno se spodbuja rast primarnega sektorja (zlasti kmetijstva) ter povezovanje kmetijstva s preostalim gospodarstvom (npr. inovacije v kmetijski proizvodnji) – prednostno ob kmetijsko pomembnejših območjih.

Ob razvoju gospodarstva je treba usklajeno razvijati tudi poselitev z nastanitvenimi možnostmi in kvalitetno družbeno infrastrukturo za bodoče prebivalce, zlasti v središčih urbanih naselji z večjim deležem nezazidanih stanovanjskih površin, s čimer se prispeva k bolj uravnoteženemu razmerju med delovnimi mesti in prebivališči ter zmanjševanju vsakodnevnih migracij.

Večnamenske gospodarsko-poslovne cone

Gospodarsko razvita občinska središča se nadalje razvija po trajnostnih načelih ter z vzpostavitvijo večnamenskih gospodarskih con za zagotavljanje boljše izrabe prostora ter vzpodbujanja sodelovanja dejavnosti, rasti podjetij različnih velikosti in krožnega gospodarstva. Glede na obstoječo strukturo gospodarskih dejavnosti in prostorske, infrastrukturne ter prometne lastnosti se opredelijo središča, ki so bolj primerna za večje gospodarsko-poslovne cone, ki doprinašajo razvoju gospodarstva v regijski mreži ter središča z manjšimi conami, ki so namenjena zlasti oskrbi in zaposlitvenim mestom občin in zaledja ter se povezujejo v sistem sodelovanja z okoliškimi gospodarstvi.

Logatec, Vrhnika, Grosuplje in Ivančna Gorica se nadalje razvijajo kot gospodarsko pomembnejša središča regije z razvojem večjih mešanih con, pri čemer je zaradi lokacije ob avtocesti in železnici potencial nadaljnjega razvoja logistične in obrtne dejavnosti ob hkratni bogatitvi z drugimi gospodarskimi dejavnostmi in različno velikimi podjetji. Logatec in Vrhnika z možnostjo skupnega razvoja gospodarskih con in lokaciji med Luko Koper in prestolnico dosegata nivo nacionalno pomembnega gospodarskega območja.

Brezovica, Škofljica, Dol pri Ljubljani in Lukovica ohranjajo vlogo gospodarsko pomembnih območij z razvojem mešanih gospodarskih con manjšega merila zlasti z zagotavljanjem prostora za manjša in srednja podjetja, manjše obrtnike in druge poslovne/storitvene in družbene dejavnosti, ki ustvarjajo zaposlitvena mesta za zaledje občin ter dodano vrednost tako na občinskem kot tudi regionalnem nivoju.

Lokalna središča

Občinska središča, ki so prometno slabše dostopna, se vzpostavijo kot lokalna središča, ki nudijo prostore za mikro in majhna podjetja ter lokalna zagonska podjetja. Gospodarstvo lokalnega središča se povezuje in sodeluje v lokalni mreži gospodarstev ter doprinaša k zaposlitvenim mestom za zaledje.

Za uspešno delovanje je ključna dobra infrastruktura, tako v smislu prometne in komunalne infrastrukture za omogočanje dostopnosti območja (tudi z javnim potniškim prometom), kot tudi z vidika prostorov za delo – oddaljenih »coworking« pisarniških prostorov podjetij iz večjih regionalnih središčih, ki lahko lokalnemu prebivalstvu omogočajo delo na daljavo.

Krepitev primarnega sektorja

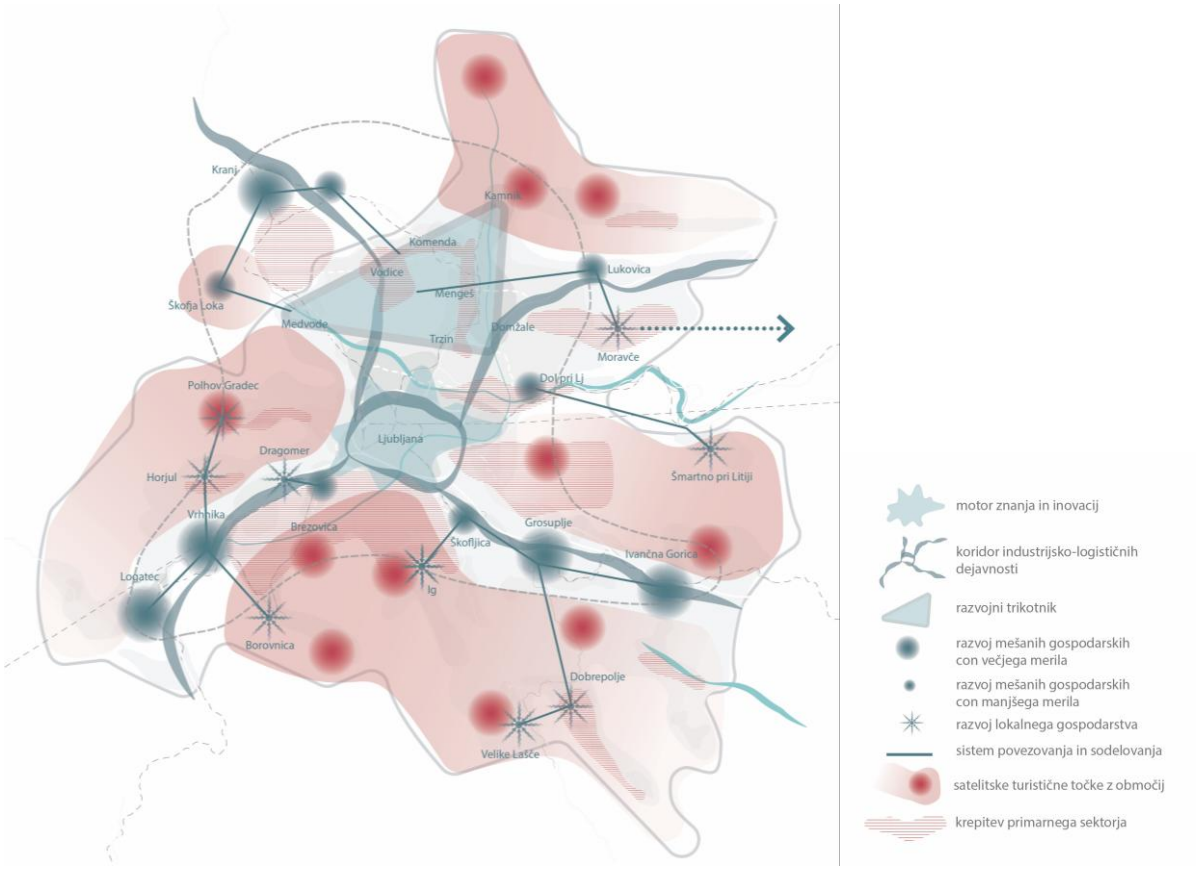
Območja regije, ki imajo že danes razvite dejavnosti primarnega sektorja, zlasti kmetijstvo in gozdarstvo, nadalje razvijajo dejavnosti in spodbujajo lokalno preskrbo. Razvoj primarnega gospodarskega sektorja se povezuje in bogati z inovacijami in avtomatizacijo predelave zlasti po principih Industrije 5.0.

Krepitev primarnega sektorja se vzpodbudi zlasti na opredeljenih zelo in izjemno strateško pomembnih območjih za kmetijstvo in pridelavo hrane (skladno s karto kmetijstva iz strokovne podlage Urbanistične zasnove za Osrednjeslovensko ŠMO).

Razvoj satelitskega turizma

Turizem predstavlja pomembno gospodarsko razvojno vlogo v osrednjeslovenski regiji zlasti z visokim doprinosom v Ljubljani, medtem ko zaledje predstavlja velik potencial, ki zaenkrat še ni izkoriščen. Zlasti turizem lahko doprinaša k manj razvitemu gospodarskemu zaledju ter posledično razbremenjuje turistični pritisk na Ljubljano in druga večja središča.

Z razvojem turistične mreže oddaljenih »satelitskih« točk se ustvarjajo nove zaposlitvene priložnosti ter vzpodbuja razvoj drugih gospodarskih dejavnosti (razvoj kmetijstva, gostinstva, trgovskih in storitvenih dejavnosti, razvoj kulturnih ustanov, razvoj gradbeništva …). Osrednjeslovenska regija izkorišča obstoječe kvalitete prostora in dejavnosti ter razvija v sistemu satelitskega turizma zlasti: urbani oziroma kulturni turizem, aktivni, rekreacijsko-trajnostni turizem, doživljajski agroturizem in gastroturizem ter zeleni in zdraviliščni turizem.

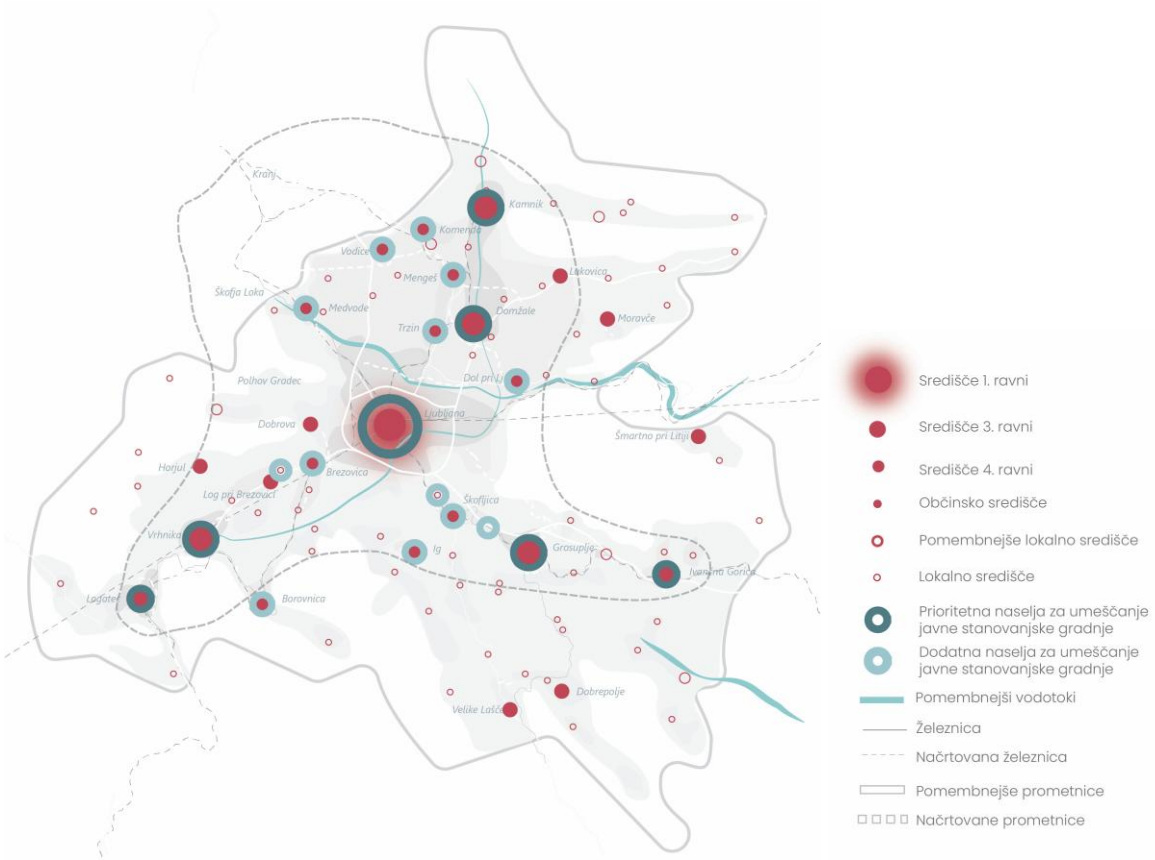

Slika 6: Prednostna območja za gospodarski razvoj

5.1.5 Prednostna območja za stanovanja

V urbanih naseljih se zagotavlja zadostno število stanovanj in primerne površine za stanovanjsko gradnjo. Prednostno se jih zagotavlja s prenovo razvrednotenih območij ali z ustrezno prenovo obstoječega stavbnega fonda in zgoščanjem obstoječih stanovanjskih območij nizke gostote. Prenova stavb kulturne dediščine je hkrati pomemben nosilec identitete regije.

Prednostna razvojna območja za stanovanjsko oskrbo (PROSO) se na regionalni ravni usmerja v središča, kjer so potrebe po javnih najemnih stanovanjih največje. Prioritetna naselja za umeščanje javne stanovanjske gradnje so največja območja, namenjena za stanovanjsko oskrbo z javnimi najemnimi stanovanji: središča do četrte ravni: nacionalno središče mednarodnega pomena (Ljubljana), v središča regionalnega in medobčinskega pomena (Domžale, Kamnik, Vrhnika, Grosuplje, Logatec, Ivančna Gorica).

Slika 7: Prednostna razvojna območja za stanovanjsko oskrbo

PROSO se umešča tudi v naselja v bližini prometnih vozlišč in prestopnih točk javnega potniškega prometa, z raznolikimi delovnimi mesti v naselju ali bližini naselja ter ustrezno opremljenostjo s storitvami splošnega in splošnega gospodarskega pomena (Škofljica, Lavrica, Šmarje – Sap, Trzin, Brezovica, Borovnica, Medvode, Mengeš). Primerna središča za zagotavljanje prednostnih razvojnih območij za stanovanjsko oskrbo (PROSO) so tudi: Dol pri Ljubljani, Dragomer, Ig, Komenda, Vodice.

V naseljih, v katera se usmerja PROSO, se povečuje fond javnih najemnih stanovanj, spodbuja se prenovo obstoječega stanovanjskega fonda in gradnjo novih javnih najemnih stanovanj.

Stanovanjskim območjem se zagotavlja primerno opremljenost z oskrbnimi in storitvenimi dejavnostmi, družbeno infrastrukturo, športnimi objekti ter rekreacijskimi in zelenimi površinami. Stanovanjskim območjem je treba zagotavljati tudi opremljenost z infrastrukturo za izvajanje lokalnega javnega potniškega prometa kot tudi urejanje povezav s kolesarskimi površinami in površinami za pešce ter povezav z drugimi deli naselij. V stanovanjska območja se lahko umešča dejavnosti osnovnega šolstva in zdravstva, socialno-varstvene dejavnosti, dejavnosti za starejše, varstvo otrok, športne in rekreacijske, trgovske, poslovne, uslužno-obrtne, gostinske, turistične, upravne dejavnosti, dejavnosti intelektualnih in umetniških storitev ter druge dejavnosti, ki so potrebne za dnevno oskrbo prebivalcev, ne poslabšujejo kakovosti bivalnega okolja in prispevajo k bolj racionalni izrabi površin, komunalnih in prometnih omrežij ter celovitemu delovanju naselja.

Na stanovanjskih območjih se zaradi mešanja socialne in starostne sestave stanovalcev zagotavlja različne tipologije stanovanj. Preprečujejo se socialna segregacija, gentrifikacija in getoizacija.

V stanovanjskih območjih je treba zagotavljati kakovostno in varno bivalno okolje s primerno gostoto zazidave, kakovostnim arhitekturnim oblikovanjem posameznih stavb in celotnega stanovanjskega območja. Razvija se oblike stanovanjske zazidave, s katerimi se spodbuja socialne stike med prebivalci in hkrati zagotovi racionalno rabo prostora ter ustrezno gostoto zazidave, pri čemer je treba zagotoviti dovolj javnih odprtih in zelenih površin. Stanovanjskim območjem se omogoča peš dostopne vse potrebne vsakodnevne storitve.

5.1.6 Omrežje pomembnejše družbene infrastrukture

Družbena infrastruktura so prostorske ureditve za izvajanje storitev splošnega pomena in splošnega gospodarskega pomena zlasti na področju vzgoje in izobraževanja (primarno, sekundarno, terciarno), zdravstva (na primarni, sekundarni in terciarni ravni), socialnega varstva (domovi za starejše, domovi za osebe s posebnimi potrebami, dnevni centri, mobilne storitve za starejše), državne uprave (upravne enote, ministrstva …), sodstva, športa in rekreacije (pokrite in nepokrite športne površine) ter kulture (knjižnice, gledališča, muzeji, galerije, arhivi). Za prebivalstvo in gospodarstvo se v skladu s konceptom prostorskega razvoja zagotavlja enakovredno dostopnost do storitev družbene infrastrukture. Območja družbene infrastrukture se določi glede na zahtevano raven opremljenosti središč policentričnega urbanega sistema ter ob upoštevanju demografskih projekcij, trendov priseljevanja, in spreminjajoče se starostne ter demografske strukture prebivalstva. Pred poseganjem na nove površine se daje prednost prenovi in reaktivaciji opuščenih in neizkoriščenih stavb in zemljišč v naseljih. Razvoj družbene infrastrukture naj upošteva tudi funkcionalno povezanost s sosednjimi razvojnimi regijami ter potrebo po zagotavljanju ustrezne medregionalne dostopnosti do storitev.

Preglednica prikazuje opremljenost središč (1., 3., 4., druga naselja pomembna za regijo, občinska središča, pomembnejša lokalna središča in lokalna središča) Osrednjeslovenske regije z naslednjimi storitvami splošnega pomena: zdravstvo (urgentni centri, satelitski urgentni centri, splošne in specialistične bolnišnice, zdravstveni domovi z zdravstvenimi postajami, zdravilišča, ki zagotavljajo zdraviliško zdravljenje iz obveznega zdravstvenega zavarovanja, lekarne in objekti za paliativno in hospic oskrbo); socialno varstvo (Strokovni centri za otroke s posebnimi potrebami, zavodi za

otroke in osebe s posebnimi potrebami, varstveno delovni centri ter domovi za starejše občane); izobraževanje in raziskovanje (javne raziskovalne ustanove, univerze, visoke šole, višje šole, srednje šole ter posebno osnovnošolsko izobraževanje); kultura (knjižnice, muzeji, galerije in gledališča državnega, regionalnega in subregionalnega pomena, kulturni centri in kulturni domovi ter javni arhivi); sodstvo (vrhovno sodišče, višja, okrožna in okrajna sodišča) in državna uprava (ministrstva, upravne enote, centri za socialno delo ter policijske postaje).

Preglednica: Opremljenost središč z družbeno infrastrukturo

središče	Ljubljana	Kamnik	Domžale	Vrhnika	Grosuplje	Logatec	Mengeš	Medvode	Trzin	Vodice	Komenda	Log pri B.	Brezovica	Dobrova	Horjul
UC	x														
SUC			x		x*										
Bolnišnica	x														
Zdravstveni dom	x	x	x	x	x	x	x	x						x	
Zdravilišče															
Lekarna	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x
Paliativna/hospic oskrba	x														
SC za otroke in mladostnike s posebnimi potrebami	x														
Zavod za **otroke** s posebnimi potrebami	x	x			**	x									
Zavod za **osebe** s posebnimi potrebami															
Varstveno delovni center (VDC)	x	***		x			x	x							
Dom starejših občanov	x	x	x	x	x	x	x	x							x
Univerza	x														
Javna raziskovalna ustanova	x														
Visoka šola	x														
Višja šola	x														
Srednja šola	x	x	x												
OŠ za otroke s posebnimi potrebami	x	x	x												
OŠ s posebnim programom	x			x	x										
Knjižnica	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x
Muzej/galerija/ Gledališče/kulturni center/kulturni dom	x	x		x		x	x	x							
Arhiv	x														
Vrhovno sodišče	x														
Višje sodišče	x														
Okrožno sodišče	x														
Okrajno sodišče	x	x	x	x	x										
Ministrstvo	x														
CSD	x	x	x	x	x	x									
Sedež UE	x	x	x	x	x	x									
Policijska postaja	x	x	x	x	x	x		x							

*skupaj z Ivančno Gorico

**(v Višnji Gori

***v Lokah pri Kamniku

središče	Borovnica	Ig	V. Lašče	Videm – Dobrepolje	Ivančna Gorica	Škofljica	Dol pri Lj.	Šmartno pri Litiji	Moravče	Lukovica
UC										
SUC					x******					
Bolnišnica					x					
Zdravstveni dom	x	x			x				x	x
Zdravilišče										
Lekarna	x	x	x	x	x	x	x		x	x
Paliativna/hospic oskrba										
SC za otroke s posebnimi potrebami					x*******					
Zavod za **otroke** s posebnimi potrebami		x								
Zavod za **osebe** s posebnimi potrebami				x****						
Varstveno delovni center		x								
Dom starejših občanov				x	x********	x		x*****		
Univerza										
Javna raziskovalni zavod										
Visoka šola										
Višja šola										
Srednja šola					x					
OŠ za otroke s posebnimi potrebami										
OŠ s posebnim programom					x					
Knjižnica	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x
Muzej/galerija/ Gledališče/kulturni center/kulturni dom		x			x					
Arhiv										
Vrhovno sodišče										
Višje sodišče										
Okrožno sodišče										
Okrajno sodišče										
Ministrstvo										
CSD										
Sedež UE										
Policijska postaja										

****v Ponikvah

*****v Črnem potoku

******skupaj z Grosupljem

*******v Višnji Gori

Seznam okrajšav:

UC – Urgentni center

SUC – Satelitski urgentni center

SC – Strokovni center

OŠ – Osnovna šola

CSD – Center za socialno delo

UE – Upravna enota

Cilj prostorskega razvoja Osrednjeslovenske razvojne regije je tudi **decentralizacija regijsko pomembne družbene infrastrukture**, saj se s tem povečuje enakovreden dostop do javnih storitev tudi v naseljih nižje ravni. Hkrati se na ta način razbremenjuje Ljubljano kot osrednje urbano središče, zmanjšujejo obremenitve prometnega omrežja ter zagotavlja enakovredna kakovost življenja v vseh delih regije.

Razvoj regijsko pomembne družbene infrastrukture je soodvisen od razvoja poselitve in gospodarstva. Gospodarski razvoj spodbuja rast naselij, saj ustvarja delovna mesta, vpliva na priseljevanje prebivalstva in posledično povečuje potrebo po družbenih dejavnostih (zdravstvo, izobraževanje, kultura, šport, ipd.) ter drugih storitvah. Hkrati dobro razvita družbena infrastruktura povečuje privlačnost za bodoče prebivalce in investitorje. Uravnotežen razvoj na vseh treh področjih prispeva k zmanjševanju razlik med posameznimi deli regije, kjer trenutno izstopa predvsem Ljubljana kot družbeno središče regije. Družbena infrastruktura naj se razvija v vseh naseljih 1., 3. in 4. ravni.

Cilj je uravnotežen regionalni razvoj in kakovost bivanja po vsej regiji, zato je treba družbena središča krepiti tudi izven območja Mestne občine Ljubljana. Na ta način se spodbuja samostojen razvoj posameznih središč in krepijo funkcionalne povezave znotraj Ljubljanske urbane regije.

Družbeno infrastrukturo je treba razvijati znotraj treh glavnih območij regije za razvoj družbene infrastrukture:

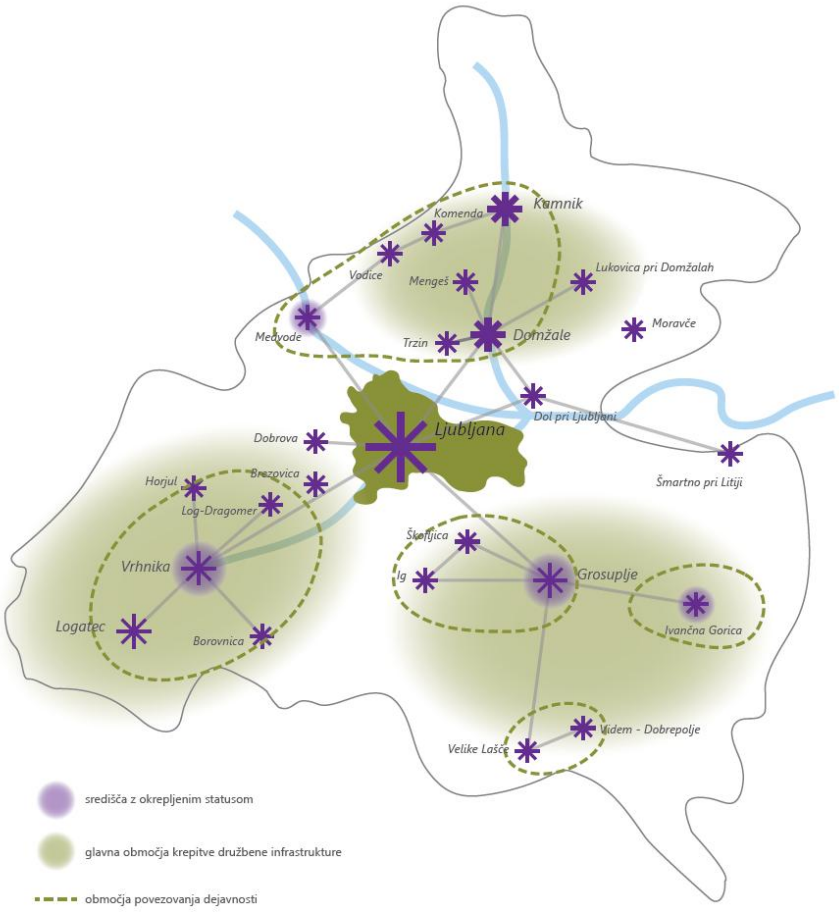
- severni krak s središčema v Domžalah in Kamniku,
- južni krak s središčem v Grosuplju ter
- zahodni krak s središčem na Vrhniki.

V severnem razvojnem kraku naj se razvijajo predvsem dejavnosti socialnega varstva izven Domžal in Kamnika (DSO), višje oz. visokošolsko izobraževanje, ter športna infrastruktura (npr. skakalni center v Moravčah, športna infrastruktura v Domžalah, rekreacijske povezave v okolici Komende, športni park v Vodicah,…).
V južnem razvojnem kraku naj se razvijajo predvsem zdravstvena dejavnost s satelitskim urgentnim centrom v Grosupljem, univerzitetno in srednješolsko izobraževanje, kultura (npr. kulturni center v Grosupljem,…) ter športna infrastruktura (npr. športni park v Grosupljem,…).

V zahodnem razvojnem kraku naj se razvijajo predvsem dejavnosti socialnega varstva (npr. DSO v Borovnici,…), srednješolsko izobraževanje v enem od središč višje ravni (npr. Vrhnika ali Logatec) ter šport (npr. Brezovica, Dragomer,…).

Paliativna in hospic oskrba naj se razvija v vseh treh glavnih razvojnih območjih regije.

Družbene dejavnosti naj se umeščajo tudi v stara mestna in trška jedra (Ljubljana, Kamnik, Mengeš, Višnja Gora, Vrhnika, Logatec, Polhov Gradec).

Slika 8: Družbena infrastruktura

Razvoj zdravstvene infrastrukture v regiji se načrtuje ob upoštevanju organizacije zdravstvenih regij, z namenom zagotavljanja enakomerne dostopnosti do zdravstvenih storitev in učinkovite razporeditve kapacitet. Na področju **zdravstva** je prednostna naloga vzpostavitev satelitskih urgentnih centrov (SUC), ki so načrtovani na državni ravni. Lokacije teh centrov so že določene (v regiji sta satelitska urgentna centra: Domžale in Grosuplje) in večinoma umeščene v obstoječe zdravstvene domove. Bolnišnične dejavnosti so v regiji trenutno zgoščene v Mestni občini Ljubljana, izjema je le Bolnišnica za otroke Šentvid pri Stični. V prihodnje bi bilo smiselno nove specialistične ambulante umeščati izven območja MOL, v Kamnik, Domžale, Vrhniko, Logatec ali Grosuplje – v središča tretje in četrte ravni. Zdravstvena dejavnost zdravilišč naj se razvija glede na potrebe in zmožnosti regije, predvsem naj se še naprej razvija na Rakitni, kjer je zdraviliška dejavnost že prisotna (Bolnišnica za otroke in mladostnike). Mrežo izvajalcev paliativne in hospic oskrbe je treba razširiti tako na državnem kot na regionalnem nivoju. Trenutno v Osrednjeslovenski regiji medicinsko paliativno oskrbo (ambulanta, negovalni oddelek, mobilni tim) izvajajo le v Ljubljani (Onkološki inštitut Ljubljana, UKC Ljubljana in Univerzitetni rehabilitacijski inštitut Soča), medtem ko Slovensko društvo hospic deluje na socialnovarstveni in psihosocialni ravni (strokovni delavci in prostovoljci). V regiji trenutno stacionarno hospic oskrbo (''hospic hiša'') nudi le Hiša Ljubhospic. V regiji je treba prioritetno umeščati objekte za stacionarno hospic oskrbo v regionalna oziroma lokalna središča ob upoštevanju dostopnosti, bližine zdravstvenih ustanov in kakovostnega bivalnega okolja. Lokacije umeščanja naj bodo prioritetno robovi naselij ali stanovanjska območja, odmaknjena od večjih virov hrupa.

Na področju **socialnega varstva** je treba krepiti mrežo storitev v vseh prednostnih območjih razvoja družbene infrastrukture (PROSO). Poseben poudarek naj bo na vzpostavljanju zavodov za osebe s posebnimi potrebami, predvsem v Ljubljani kot središču prve ravni, kjer je na tem področju potrebna dodatna okrepitev. Skrb za starejše je treba okrepiti v območjih, kamor se usmerja PROSO, pa tudi v drugih občinskih in lokalnih središčih – torej v središčih petega, šestega in sedmega nivoja. Staranje prebivalstva namreč predstavlja pomemben razvojni dejavnik, ki povečuje potrebe po dostopnih zdravstvenih in socialnovarstvenih storitvah, oskrbi starejših ter razvoju skupnostnih in institucionalnih oblik podpore. Pri načrtovanju mreže socialnovarstvene infrastrukture je treba upoštevati tudi potrebe drugih socialno ranljivih skupin, zlasti oseb z oviranostmi, oseb z nizkimi dohodki, dolgotrajno brezposelnih, brezdomnih ter drugih skupin z večjim tveganjem socialne izključenosti. Zato je treba zagotavljati čim bolj enakomerno dostopnost do javnih storitev, infrastrukture in različnih oblik pomoči ter zmanjševati razlike med osrednjim urbanim območjem in bolj oddaljenimi deli regije.

Na področju **izobraževanja** je treba spodbujati razvoj višjih in visokih šol predvsem v središčih tretje in četrte ravni (Kamnik, Domžale, Grosuplje, Vrhnika). V Vrhniki in Grosupljem, ki se razvijata kot središči tretje ravni, je smiselno zagotoviti vsaj eno srednjo šolo. V Logatcu (četrta raven) bi bilo treba omogočiti izvajanje prilagojenega programa osnovnošolskega izobraževanja.

Pri načrtovanju in razvoju družbene infrastrukture je poleg dejavnosti zdravstva, socialnega varstva, izobraževanja, kulture, športa in rekreacije treba upoštevati tudi druge dejavnosti, pomembne za splošno oskrbo prebivalstva. Mednje sodijo zlasti javna uprava, sodstvo, raziskovalne dejavnosti, poštne in lekarniške storitve ter veterinarska oskrba. Obseg in prostorska razporeditev teh dejavnosti naj se usklajujeta z vlogo posameznih središč, potrebami prebivalcev ter medsebojnim povezovanjem naselij v regiji.

Središča od 1. do 4. ravni so razmeroma dobro pokrita s **športno in rekreacijsko infrastrukturo**, zato se krepitev športnih dejavnosti usmerja predvsem v občinska ter lokalna središča. Športna infrastruktura (predvsem pokriti športni objekti) naj se razvija v vseh treh prednostnih območjih razvoja, vendar ne nujno v vsakem posameznem središču nižje ravni znotraj posameznega razvojnega območja (souporaba športnih objektov med posameznimi središči oz. občinami). Cilj razvoja športne infrastrukture je zagotoviti uravnotežen prostorski razvoj, v katerem je športno-rekreacijska infrastruktura dostopna in namenjena souporabi na ravni celotnega razvojnega območja, ob upoštevanju značilnosti posamezne športne panoge ter prostorskih pogojev za umeščanje objektov. Športno in rekreacijsko infrastrukturo je treba razvijati soodvisno s turistično dejavnostjo, saj se ti dve področji v Osrednjeslovenski regiji močno prepletata (npr. turistično-rekreacijske dejavnosti ob vodilnih turističnih destinacijah, izletniških in pohodniških izhodiščih, vodnih in obvodnih površinah v regiji, (npr. Sava, Ljubljanica, Kamniška Bistrica, Sora, Ižica, Gradiško jezero, Prevojski ribniki, Želodnik, Jezero Rakitna, Jezero pri Podpeči, Rakovnik, Ribnik Draga,…). Spodbujati je treba je krepitev in razvoj regijsko pomembne športne infrastrukture za športe na prostem, ki zahtevajo specifične infrastrukturne ureditve (npr. bejzbol, konjeništvo, kajak in kanu, biatlon, BMX, ameriški nogomet,…). V Osrednjeslovenski regiji se med športno infrastrukturo državnega in mednarodnega pomena uvrščajo Športni park Stožice, Športni park Tivoli, Kajak-kanu center Tacen, Športni center Ilirija, Hipodrom Stožice, Plezalni center Ljubljana, Gimnastični center

Ljubljana, Nordijski center Bonovec in večji nogometni in atletski stadioni (Domžale, Stožice in Atletski center Ljubljana ''Žak''). To so športni objekti, ki omogočajo tekmovanja višjih ravni ali vrhunski šport. Slednje je treba razvijati na podlagi ugotovljenih potreb ter prednostno ob upoštevanju mednarodnih standardov, priporočil in razvojnih smernic posameznih športnih panog.

Razvoj **kulturnih dejavnosti** (muzejev, galerij, gledališč in knjižnic, kulturnih centrov in kulturnih domov) naj sledi ugotovljenim potrebam prebivalstva ter prostorskim zmožnostim posameznih središč. V Osrednjeslovenski regiji imajo pomembno vlogo objekti in območja kulturne infrastrukture ter kulturne dediščine, ki omogočajo izvajanje kulturnih programov, ohranjanje in predstavitev kulturne dediščine ter povezovanje kulture s turizmom. Mednje sodijo muzejski, galerijski in uprizoritveni prostori (npr. Narodni muzej Slovenije, Cankarjev dom, gledališče Studenec, …), kulturni domovi in centri, zgodovinska mestna in trška jedra (npr. Ljubljana, Kamnik, Vrhnika, …), arheološka območja in najdišča (npr. Emona-Ljubljana, Nauportus – Vrhnika, Magdalenska gora – Grosuplje, Vir pri Stični, …), sakralni in samostanski kompleksi (npr. samostan Stična, …), gradovi, dvorci in drugi reprezentativni objekti, objekti tehniške in industrijske dediščine (npr. Bistra pri Vrhniki, Železniški muzej v Ljubljani), literarna in spominska dediščina (npr. Trubarjeva domačija na Rašici, Jurčičeva domačija, Cankarjeva hiša na Vrhniki, …) ter območja kulturne krajine (npr. Ljubljansko barje, Velika planina, …). Poseben pomen imajo območja svetovne kulturne dediščine UNESCO, zlasti prazgodovinska kolišča na Ljubljanskem barju in Plečnikova dediščina. Poseben razvojni potencial imajo tudi gradovi, ki omogočajo umeščanje kulturnih in turističnih programov ter ohranjanje in prezentacijo kulturne dediščine (Ljubljanski grad, Grad Turjak, Grad Bogenšperk, Grad Jablje, Grad Fužine, Grad Tuštanj, Mali grad Kamnik, Grad Polhov Gradec). Razvijajo naj se neposredno v povezavi s turizmom. Spodbuja se prenova in revitalizacija še neobnovljenih grajskih objektov (npr. grad Krumperk in grad Brdo pri Lukovici).
Kulturna dediščina, tako snovna kot nesnovna, ter javna kulturna infrastruktura predstavljajo za regijo izjemen razvojni potencial, za gospodarsko rast, zaposlovanje in socialno kohezijo.

Državna uprava je na najvišji ravni močno centralizirana v Mestni občini Ljubljana, kar povzroča koncentracijo državnih institucij in delovnih mest v glavnem mestu ter omejuje prostorski razvoj drugih središč regije. Prednostna usmeritev regije je zato postopna decentralizacija dejavnosti ministrstev, agencij in javnih zavodov ter njihova razpršitev v regijska in občinska središča višjih ravni. Takšna prerazporeditev bi prispevala k večji dostopnosti državnih storitev.

Del državne uprave je že teritorialno organiziran na ravni upravnih enot, katerih sedeži so večinoma ustrezno umeščeni v središča višjih ravni (Kamnik, Domžale, Vrhnika, Grosuplje, Logatec). Prihodnji razvoj naj sledi načelu uravnoteženega prostorskega razporejanja javnih funkcij, s poudarkom na postopnem širjenju upravnih, storitvenih in administrativnih dejavnosti zunaj Ljubljane.

5.1.7 Omrežje centralnih dejavnosti

Vsakodnevne storitve in oskrba prebivalcev se v urbanih in podeželskih naseljih zagotavlja na območju centralnih dejavnosti in na stanovanjskih območjih. V največji možni meri se zagotavlja in vzpodbuja združevanje različnih dopustnih dejavnosti za zagotavljanje mešane rabe območij centralnih dejavnosti ter s tem racionalno izrabo prostora.

Centralne dejavnosti se primarno umešča v jedra središč ter ob stanovanjskih in dobro dostopnih območjih. Z namenom zagotavljanja vsakodnevnih storitev in oskrbe prebivalcev se v območjih centralnih dejavnosti dopušča širok nabor dejavnosti (tako storitvene in trgovske dejavnosti kot tudi dejavnosti družbene infrastrukture in druge poslovne dejavnosti), kar zagotavlja vitalnost območja v vseh delih dneva.

Večja nakupovalna središča (nakupovalna središča oziroma centri nad 5.000 m^2 bruto tlorisne površine) se umeščajo izključno v središča policentričnega urbanega sistema prve in druge ravni, torej v mesto Ljubljana oziroma znotraj širšega mestnega območja: v sklopu večmodalnih vozlišč za potniški promet, s povezavo najmanj javnega železniškega in avtobusnega prevoza oziroma na razvrednotenih območjih v urbanih naseljih in na zemljiščih v sklopu notranjega razvoja naselij. Večjih nakupovalnih središč se ne umešča na pretežno stanovanjska območja in v bližino naselbinskih jeder, temveč na območja z mešano rabo. V največji možni meri se razvoj in prenova nakupovalnih središč načrtujeta po načelih trajnostne mobilnosti in trajnostne gradnje, z dobro dostopnostjo z javnim potniškim prometom ter urejenimi in varnimi peš- in kolesarskimi povezavami, vključno z ustreznimi povezavami do večmodalnih vozlišč. Pri načrtovanju se zagotavlja učinkovita raba energije in virov ter prilagajanje objektov in zunanjih ureditev podnebnim spremembam. Zagotavlja se zadosten delež zelenih površin in drugih elementov zelene infrastrukture, ki se po možnosti povezujejo in navezujejo na zeleni sistem naselja oziroma širši zeleni sistem regije, pri čemer se upošteva tudi pomen modro-zelene infrastrukture za zadrževanje padavinskih voda, blaženje toplotnih obremenitev in kakovost bivalnega okolja. V največji možni meri se razvoj nakupovalnih središč predvidi po trajnostnih principih z ustrezno urejeno modro-zeleno infrastrukturo, prenovo obstoječih nakupovalnih središč, energetsko učinkovitimi stavbami, dobro dostopnostjo z javnim potniškim prometom ter mešanjem in povezovanjem z drugimi družbenimi, storitvenimi in gospodarskimi dejavnostmi.

Obstoječim nakupovalnim središčem v regiji se zagotavlja enostavna in varna dostopnost s trajnostnimi oblikami mobilnosti, zlasti javnim potniškim prometom ter urejenimi peš- in kolesarskimi povezavami.

5.1.8 Turizem in prostočasne dejavnosti

Turizem je eden od strateških nosilcev prostorskega razvoja regije, ki s povezovanjem naravnih in kulturnih danosti, naselij, podeželja ter turistične infrastrukture prispeva k razvoju lokalnega gospodarstva, ohranjanju poselitve in prepoznavnosti prostora. Regija pripada območju makrodestinacije slovenske turistične strategije: Ljubljana & Osrednja Slovenija z naslednjimi ključnimi turističnimi območji in vodilnimi destinacijami:

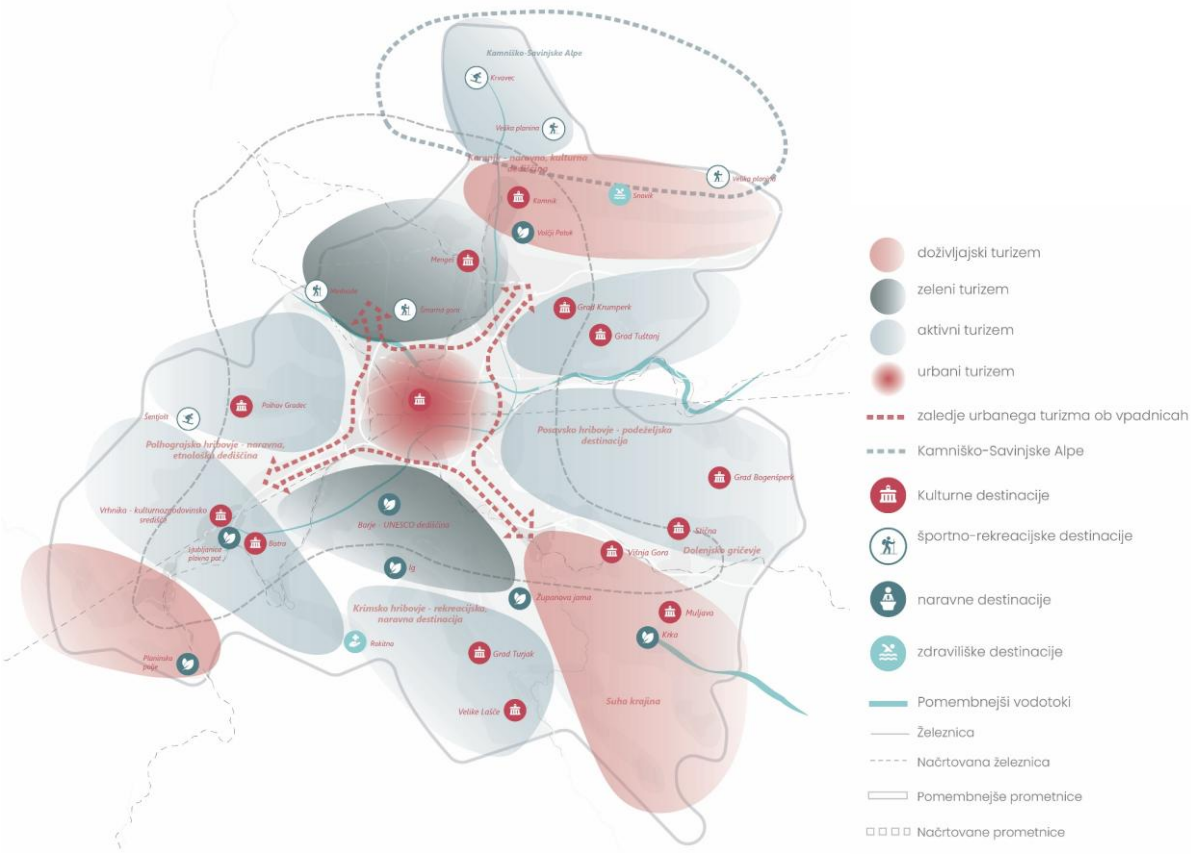
- Ljubljana: glavno mesto, kulturno in urbano središče, zaščitena UNESCO svetovna dediščina – Plečnik.
- Kamnik in širše območje Kamnika, vključno s Tuhinjsko dolino, Kamniško-Savinjskimi Alpami, Veliko planino in Menino: eno najstarejših slovenskih mest, naravna in kulturna gorska destinacija s Kamniško-Savinjskimi Alpami, Veliko planino in Menino ter območjem Term Snovik s potencialom za razvoj zdraviliškega turizma.
- Ljubljansko barje in območje Ljubljanice: naravna, zaščitena kulturna krajina z arheološkim območjem (UNESCO svetovna dediščina – kolišča, Kartuzijanski samostan Bistra).
- Območje samostana Bistra.
- Arboretum Volčji Potok: botanični vrt in parkovna krajina.
- Polhov Gradec in Polhograjsko hribovje: naravna in podeželska destinacija z bogato naravno in kulturno dediščino (grad Polhov Gradec s parkom).
- Vrhnika: mesto ob izviru Ljubljanice, pomembno kulturnozgodovinsko središče.
- Posavsko hribovje, Dolenjsko gričevje in Suha krajina: razgibano gričevje na jugovzhodu Ljubljane, podeželska in kulinarična destinacija, pomembne kulturno-zgodovinske točke (Stična, Muljava, Višnja Gora, Krka, Velike Lašče, Turjak, Bogenšperk, Krumperk …).
- Zimske destinacije (npr. Krvavec, Šentjošt) se dopolnjuje z aktivnostmi za celoletni turizem s športno-rekreacijskim in wellness turizmom.
- Območja vodnih in obvodnih površin (npr. Sava, Ljubljanica, Kamniška Bistrica, Sora, Krka, Ižica, Iška in Iški vintgar, Gradiško jezero, Prevojski ribniki, Želodnik, Jezero Rakitna, Jezero pri Podpeči, Rakovnik, Ribnik Draga …) v povezavi s športno-rekreacijskimi dejavnostmi so pomemben del turistične ponudbe.

Turizem osrednjeslovenske regije je po Slovenskem povprečnem številu obiskov na visokem nivoju, kljub temu pa pri tem ključno vlogo prevzema Ljubljana kot prestolnica, kot pomembno zgodovinsko jedro in ena izmed najpogosteje obiskanih destinacij v Sloveniji. Regija kljub temu nosi potencial tudi v manjših turističnih destinacijah, ki pa so šele na začetku svojega turističnega razvoja, zato je osnovna vizija regije **vzpostaviti kvalitetno in raznoliko »satelitsko« turistično ponudbo** v regiji, ki predstavlja dopolnitev obstoječe turistične ponudbe izven Ljubljane in pomembnejših središč in hkratno razbremenitev pritiska turizma na najbolj obiskane točke. Razvoj turizma se usmerja tudi v podeželska in robna območja ter prispeva k ohranjanju poselitve, ustvarjanju delovnih mest in razvoju lokalnega gospodarstva, pri čemer se upoštevajo značilnosti in zmogljivosti posameznega območja.

Za vzpostavitev regionalne mreže kvalitetne turistične ponudbe je treba zagotoviti širok spekter turističnih dejavnosti, ki doprinašajo k lokalnemu gospodarstvu, spoštujejo okolje in prostor ter so dobro povezane. Turistična ponudba se povezuje med občinami in regijami ter se razvija v povezane

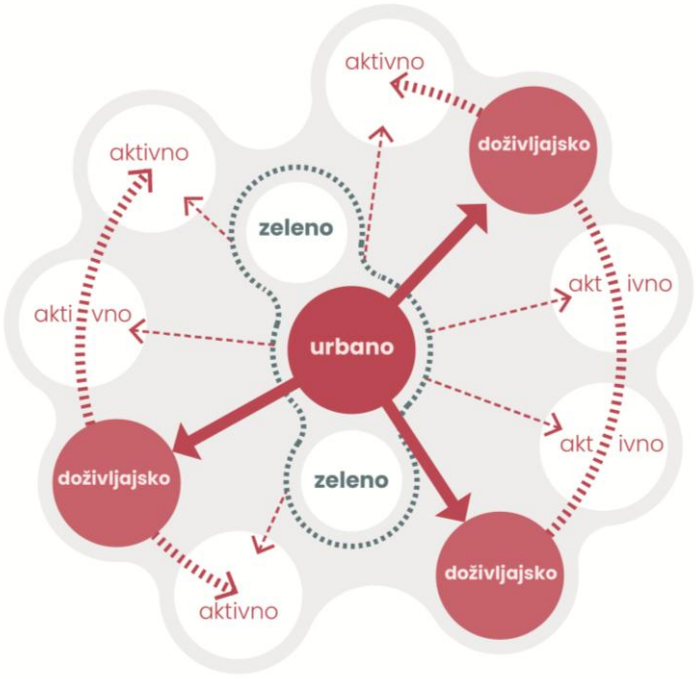
turistične produkte in doživljajske poti, ki temeljijo na skupnih naravnih, kulturnih in drugih značilnostih območij. Omogočeno je ohranjanje avtentičnosti produktov, ki izhaja iz specifičnih lokalnih okolij. Celotno območje regije se deli na manjše podenote z vlogo povezovanja območij s skupnimi značilnostmi oz. sorodnimi vsebinami s turističnim potencialom.

- **Urbani turizem** vključuje širše območje Ljubljane ter s prepletom kulturnih vsebin prispeva h ekonomiji in hkratnemu ohranjanju kulturne dediščine. Njegov vpliv se nadzorovano širi ob štirih glavnih vpadnicah v mesto ter zajema tudi možnosti razvoja kongresnega turizma.
- Razvoj **zelenega turizma** temelji na prisotnosti večjih strnjenih zelenih sistemov, kamor se uvršča širše območje Ljubljanskega Barja in Šmarne gore. Območji zelenega turizma se nahajata v bližini urbaniziranega okolja ter z naborom parkov, rekreacijskih površin ter peš in kolesarskih poti omogočata direkten dostop do zelenih površin iz urbaniziranega dela regije.
- **Aktivni turizem** povezuje obrobna območja regije s hribovitimi pobočji in večjo zgostitvijo pohodniških poti ter drugih vsebin ali potencialov za razvoj športno-rekreacijskih turističnih dejavnosti.
- **Doživljajski turizem** povezuje območja z edinstvenimi kulturnimi in naravnimi vsebinami, ki obenem predstavljajo potencial za razvoj agroturizma in gastroturizma ter zdraviliškega turizma. S področja naravnih danosti so vključeni primeri izjemnih krajin, na jugozahodu se nahaja Planinsko polje s kraškimi pojavi, na jugovzhodu Suha krajina z bogato kulturno dediščino. Z raznolikimi destinacijami je doživljajski turizem omogočen tudi v širši okolici Kamnika in Tuhinjske doline.

Slika 9: Prednostna območja za razvoj turizma

Območja **urbanega, zelenega, aktivnega** in **doživljajskega turizma** se med seboj smiselno povezujejo s skupnim ciljem oz. vizijo razbremenitve območja urbanega turizma oz. središča mesta Ljubljane ter izpolnjevanja načel vzdržnega turizma. Ob tem se urbani turizem ohranja na obstoječem območju, njegova širitev pa poteka nadzorovano in vzdržno ob štirih mestnih vpadnicah. Območji zelenega turizma, ki se nahajata v neposredni bližini mesta Ljubljana, služita kot podporni zeleni destinaciji, ki ključno razbremenjujeta urbani turizem z možnostjo hitrega obiska omogočata krajše (poldnevne do enodnevne) obiske. Tri območja doživljajskega turizma delujejo kot »samostojni sateliti« urbanega turizma ter ponujajo priložnost za dodatne nočitvene kapacitete. Z edinstveno ponudbo omogočajo razvoj butične oblike turizma, kar krepi splošno turistično ponudbo regije in hkrati razbremenjuje urbano središče. Šest zaokroženih območij aktivnega turizma sorodno kot območji naravnega turizma predstavljajo podporno zaledje doživljajskemu kot tudi urbanemu turizmu. Razgiban relief omogoča aktivno preživljanje časa v naravi v daljšem časovnem okvirju (enodnevne in večdnevne) obiske.

Slika 10: Shema organizacije turizma

Ob programskem razvoju je ključnega pomena tudi podporna infrastruktura, ki omogoča prepoznavnost mreže in dostopnost točk, zato so regionalno pomembni tudi:

- vzpostavitev povezovalnih rekreacijskih kolesarskih in pohodniških poti med posameznimi turističnimi območij,
- vzpostavitev kvalitetnih povezav, zlasti z JPP in navezavo na letališče Jožeta Pučnika,
- vzpostavitev celostnega portala turistične ponudbe regije,
- iniciative za vlaganje v razvoj »satelitskih« turističnih točk,
- vzpostavitev sistemov informiranja, usmerjanja obiskovalcev, sodelovanje z lokalnimi skupnostmi in interpretacije narave in kulturne dediščine, še posebno na območjih povečanega obiska.

Razvoj turizma se prilagaja zmogljivostim in naravni obnovljivosti prostora ter družbeni sprejemljivosti na posameznih območjih. Razvoj turizma, bodisi z infrastrukturo ali obiskom, ne sme ogroziti ali nepovratno spremeniti virov in njihove kakovosti, na katerih temeljijo turistični proizvodi, zlasti je treba skrbeti, da je zagotovljena naravna obnova ekosistemov, ohranjena območja mirnih, sklenjenih in ekološko občutljivih gozdov, ohranjena pričevalnost kulturne dediščine ter prepoznavnost naselij in krajine.

Na območjih povečanega obiska se zagotovi usmerjanje obiskovalcev, da se omejijo pritiski na občutljive dele gozda, izven najbolj mirnih in občutljivih delov območij Natura 2000, habitatno občutljivih območij, zavarovanih območij in naravnih vrednot. Nova izhodišča, parkirišča, dostopi, poti, kolesarske povezave, rekreacijska in interpretacijska infrastruktura ter nova stalna osvetlitev se ne umeščajo na način, ki bi povečal pritisk na varstveno najobčutljivejša območja narave, gozda in voda. Nova stalna osvetlitev se na takih območjih umešča le izjemoma, kjer je nujna zaradi varnosti in izvedena brez pomembnih vplivov na prostor.

Pri razvoju novih turističnih zmogljivosti je treba preveriti razpoložljivo kapaciteto sistemov odvajanja in čiščenja odpadnih voda ter oskrbe s pitno vodo. Pri načrtovanju komunalne infrastrukture je treba upoštevati največje sezonske obremenitve in pričakovane vplive podnebnih sprememb na delovanje kanalizacijskih sistemov ter čistilnih naprav.

Turizmu komplementarne dejavnosti so v povezavi s kmetijstvom, pridelavo hrane, kulinarično ponudbo in kulturno krajino, gozdarstvom, lesnimi proizvodi, kulturno dediščino in kulturo bivanja ali kakovostjo vodnih virov, pitno vodo in naravnimi vrednotami.

V regiji se razvija trajnostni turizem – utemeljen na povezovanju ohranjanja narave, prepoznavnosti naselij in krajine, snovne in nesnovne kulturne dediščine v povezavi z javno kulturno infrastrukturo, kulture, kreativnih industrij, preudarne rabe okoljskih virov in njihovega dolgoročnega ohranjanja ter na spodbujanju in uveljavljanju trajnostne mobilnosti. Razvoj turistične infrastrukture se usmerja na območja, kjer je že zagotovljena ključna turistična in športna infrastruktura, pri čemer se njen nadaljnji razvoj osredotoči na razbremenjevanje, prenovo in modernizacijo obstoječih turističnih kapacitet v smislu večanja kakovosti nastanitev, storitev in programov, zmanjševanja rabe vode in odpadkov ter izboljšanja infrastrukture in storitev za trajnostno mobilnost. V mestnih in drugih turističnih središčih se ohranjajo stanovanjske funkcije in zagotavlja uravnoteženo razmerje med stanovanjskimi, turističnimi in drugimi dejavnostmi.

Na varovanih in zavarovanih območjih ter območjih kulturne dediščine se turistični programi in razvoj turizma uskladijo z varstvenimi cilji posameznega območja. Posebna pozornost se nameni krepitvi pomena arheološke dediščine (npr. Emona-Ljubljana).

Vzpostavi se spremljanje vplivov prostorskega razvoja na izvajanje nesnovne kulturne dediščine, da se pravočasno zaznajo spremembe v prostoru, ki vplivajo na lokalne kulturne prakse, s čimer se zagotovi, da razvoj poselitve, infrastrukture, turizma in gospodarskih dejavnosti ne zmanjšuje pogojev za njihovo ohranjanje.

5.1.9 Sanacije razvrednotenih območij poselitve

Razvrednotena območja poselitve so potencial za nadaljnji prostorski razvoj slabo in nezadostno izkoriščenih, zapuščenih lokacij zaradi prenehanja opravljanja predhodne primarne dejavnosti. Okoljsko razvrednotena območja se sanira na podlagi raziskav onesnaženosti tal ter opredelitvijo sistema ravnanja z onesnaženimi zemeljskimi izkopi. Družbeno razvrednotena območja se ponovno aktivira z revitalizacijo objektov, s prenovo v kulturne ali inovacijske centre. Prostorsko razvrednotena območja se reurbanizira ali renaturira v stanovanjska območja, centralne površine, gospodarske cone ali zelene površine.

Območja, na katerih je bila opuščena prejšnja raba prostora, se namenijo za nove dejavnosti v skladu s celovitim programom prestrukturiranja. Pri vzpostavitvi nove rabe razvrednotenih zemljišč se prednostno preveri možnost sanacije in revitalizacije opuščenih in razvrednotenih območij, varovanih kot nepremična dediščina, ter aktiviranje prostorskih in drugih potencialov obstoječih objektov ali zemljišč. Revitalizacija območij se izvede v skladu z varstvenimi režimi.

Pri vzpostavitvi nove rabe razvrednotenih zemljišč se ustvarja nova arhitekturna prepoznavnost v sožitju z obstoječimi kakovostnimi značilnostmi prostora. Spoštujejo se značilnosti prostora ter podedovane in naravne vrednote, poudarjajo oblikovne vrednote naselja in varujejo dominantni pogledi. Prepoznavajo in ohranjajo se morfološke značilnosti, ki poudarjajo prepoznavnost naselij v skladu s krajino, v katero so umeščena. Ob upoštevanju načel za kulturo bivanja se zagotavljata razvojna kontinuiteta in celovitost kakovostnih struktur.

Pri prestrukturiranju območij se zagotovita sodelovanje in usklajevanje interesov vseh pri tem udeleženih deležnikov – zlasti lastnikov nepremičnin, investitorjev, prostorskih planerjev, nosilcev urejanja prostora in drugih deležnikov pri prostorskem načrtovanju, lokalne skupnosti in civilne družbe.

5.2 KRAJINA

Aktivnosti za varstvo in razvoj v krajini so usmerjene v ohranjanje oz. aktivno varstvo, krepitev ali nove ureditve, prenove oz. sanacijo, omejevanje neželenih posegov. V splošnem se ohranjajo oziroma aktivno varujejo ključni gradniki zelenega sistema, območja prepoznavnosti, vode, zavarovana območja narave in območja kulturne dediščine ter koridorji in območja, pomembna za odpornost regije in naselij na podnebne spremembe. Krepijo ali na novo se vzpostavljajo ekokoridorji, povezave z drugimi regionalnimi zelenimi sistemi zaradi krepitve biodiverzitete, ohranitve območij varstva vodnih tokov, podzemnih voda, vodnih virov, varstva pred poplavami, migracijskih koridorjev divjih živali ipd. Prenavljajo se razvrednotena območja v krajini, koridorji ob vodotokih z namenom zagotovitve večje naravne ohranjenosti vodotokov, območja, ogrožena zaradi naravnih nesreč (poplave, plazovi – postopno umikanje dejavnosti iz ogroženih območij), odprti javni prostor v naseljih, ki pomeni potencial za nove zelene površine in zeleno infrastrukturo, pomembno za regijo. Omejuje se pozidanost na območjih, ki jih je treba ohranjati nepozidana, ker so prepoznana kot zeleni koridorji ali preduhi zaradi preprečevanja zraščanja naselij in varstva naravnih virov, ogroženosti zaradi naravnih nesreč in odpornosti na podnebne spremembe.

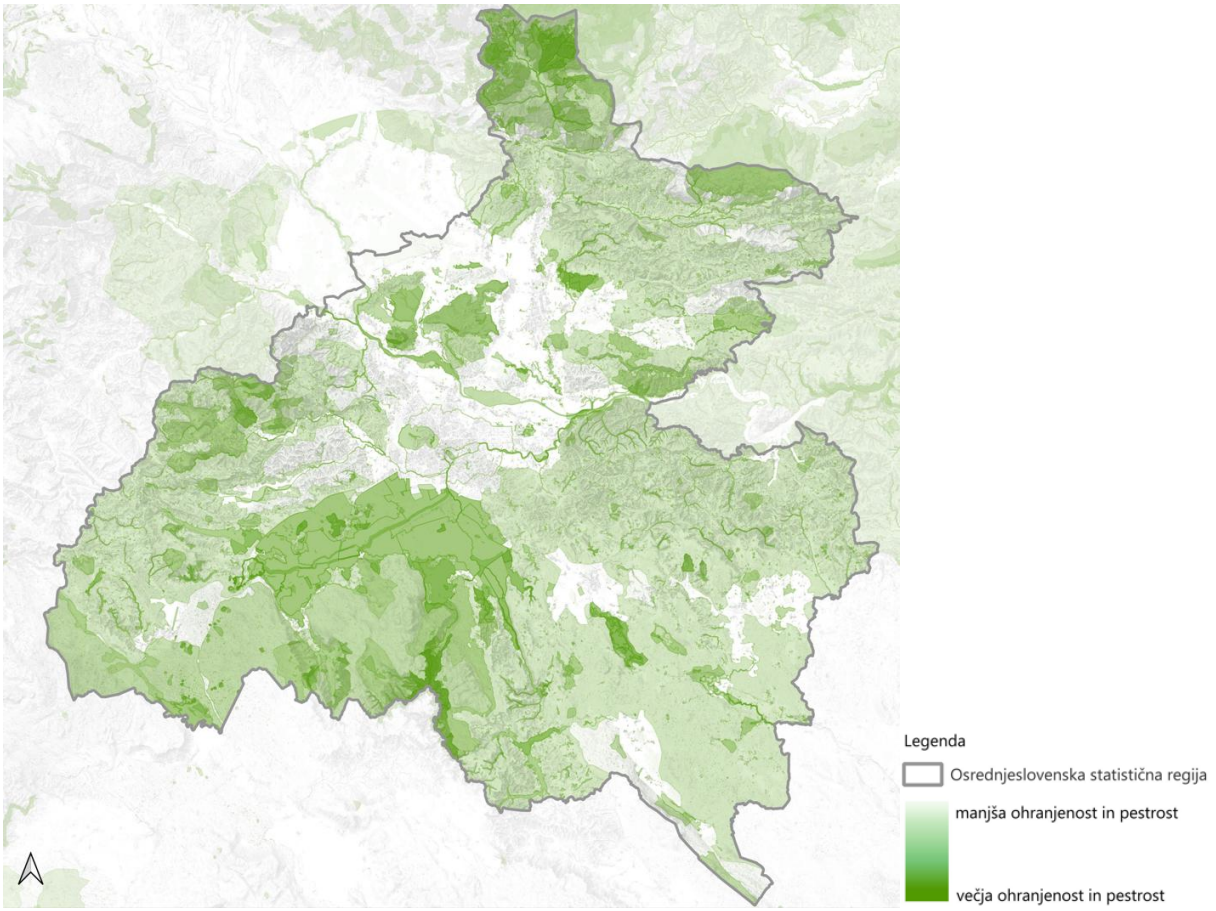
5.2.1 Zasnova razvoja in varstva krajine

Zasnova razvoja in varstva v krajini izhaja iz prepoznanih značilnosti v prostoru ter njenih potencialov. Krajina je eno poglavitnih področij povezovanja v regiji, zato je tudi na izvedbeni ravni treba zagotoviti, da se vplivi na krajino v okviru okoljskih presoj prostorskih aktov obravnavajo enakovredno z vplivi na druge segmente okolja. Cilj je po eni strani varstvo in ohranjanje območij z višjo stopnjo ohranjenosti naravnih prvin in kulturnih značilnosti, po drugi strani pa razvoj in obnova krajine, ki skupaj prispevajo k okoljskim, družbenim in morfološkim funkcijam, k pestrosti prostora in njegovi identiteti, h kakovosti bivanja in ohranjanju naravnih virov. Spodbuja se tradicionalna raba prostora, lokalna znanja in kulturna identiteta. Celotno delovanje urejanja krajine mora odgovarjati na izzive podnebnih sprememb, tako v smislu odpornosti zelenega sistema regije ali naselij, kot tudi dejavnosti v krajini (kmetijstvo, vodni viri, gozdarstvo) in upoštevati trenutne, pa tudi prihodnje izzive podnebnih sprememb (ogroženost dejavnosti in območij zaradi višanja temperature, suš, poplav, plazov, požarov idr.).

Značilnosti krajine Osrednjeslovenske regije so velika gozdnatost in velik delež naravno ohranjenih območij, predvsem v hribovitih delih regije. Na severni strani jo uokvirjajo Kamniško-Savinjske Alpe, na jugu pa Dinaridi. Posebnost so tudi vodotoki (Sava, Ljubljanica, Kamniška Bistrica) in Ljubljansko barje, kjer je večje poplavno območje. Južni in jugozahodni del regije opredeljuje kraški svet (gozdnate kraške planote in polja), na zahodu so Polhograjski dolomiti, na vzhodu pa Posavsko hribovje. Regija je prav tako zelo bogata z vodnimi viri.

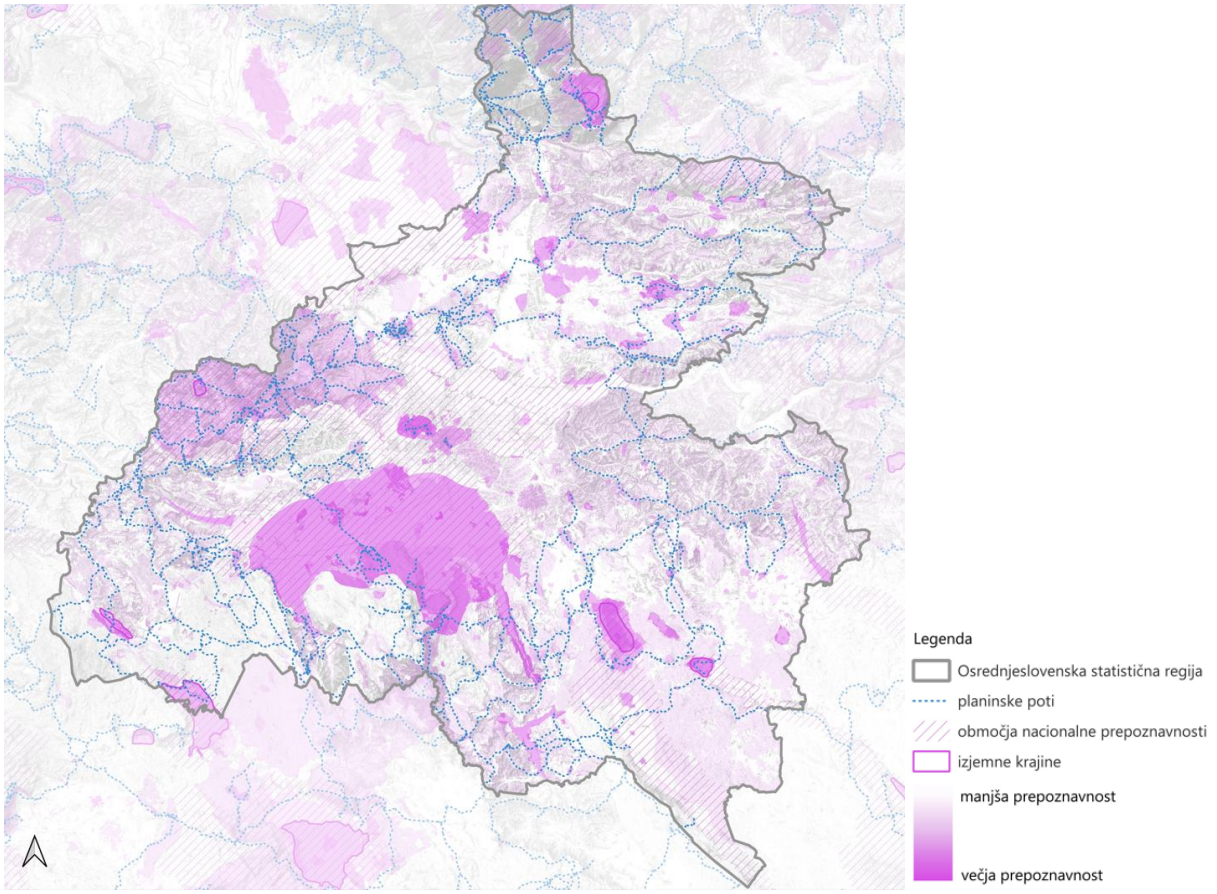
Z vidika naravne ohranjenosti in biotske pestrosti so na ravni regije najbolj vredna območja naravnih vrednot, Natura 2000, zavarovana območja (naravni spomenik, naravni rezervat), pestri in dobro ohranjeni habitatni tipi (mokrotni travniki, mokrišča, barje, mejice), naravni in delno naravni vodotoki. Biotsko vredna so tudi območja gozdov s poudarjeno funkcijo varovanja (gozdni

rezervati, varovalni gozdovi), območja pomembnejših visokodebelnih travniških sadovnjakov ter gozdne zaplate/otoki v odprti krajini.

Slika 11: Vrednotenje – naravna ohranjenost in biotska pestrost

Z vidika prepoznavnosti so na ravni regije najbolj vredna izjemna (enkratna, reprezentativna) območja, območja bistvenih zgodovinskih in/ali simbolnih vrednosti/pomena (kulturna krajina, naselbinska dediščina, dediščinska krajina, vrtnoarhitekturna dediščina, zgodovinske krajine, izjemne krajine) ter območja nacionalne prepoznavnosti. Vredna so tudi območja mozaične kulturne krajine ter območja strnjenih gozdnih površin v hribovitem svetu.

Slika 12: Vrednotenje – prepoznavnost

Zasnova razvoja in varstva krajine določa območja ohranjanja in obnove značaja krajine, območja posebnega varstva krajine in območja posebnih ukrepov. Vključuje:

OBMOČJA OHRANJANJA IN OBNOVE ZNAČAJA KRAJINE

Krajinsko zgradbo opredeljujejo značilni tipi krajine. Ukrepi za varstvo in razvoj vključujejo ohranjanje vzorcev, ki ključno prispevajo k značilnostim posameznega tipa. V regiji so to:

- osrednja **urbanizirana kotlina** z glavnim mestom in ostalimi središči regije (Ljubljana, Domžale, Kamnik, Vrhnika, Grosuplje). Urbano strukturo členijo gozdne zaplate in vodotoki z obrežno zarastjo in jo povezujejo s kulturno krajino v zaledju naselij. Posebnost urbanizirane krajine – **na razgibanem terenu**, je Logatec, kjer urbano strukturo členijo gozdne zaplate na razgibanem reliefu in vodotoki z obrežno zarastjo ter jo povezujejo s kulturno krajino v zaledju naselij.
- **ravninske kmetijske krajine** s prevladujočo intenzivno kmetijsko rabo (predvsem na severnem delu regije, npr. Drnovo, Homško in Mengeško polje, Ljubljansko polje, Videm – Dolsko, pa tudi na vzhodu z Grosupeljskim poljem in Ivančno Gorico), značilne obsežne sklenjene kmetijske površine na ravninah, z bodisi veliko, bodisi drobno členjeno parcelno strukturo, ki jih mestoma prekinjajo naselja in komunikacije. Kmetijske površine so členjene s posameznimi zaplatami ravninskih gozdov in/ali ostalimi prvinami (vodotoki z obrežno vegetacijo, melioracijski kanali, posamezna drevesa, kozolci, itd.).

- **gozdnato hribovje** prevladuje na vseh hribovitih območjih, ki se dvigajo nad kotlino oziroma nad ravninskimi kmetijskimi krajinami. Ohranjajo se sklenjeni gozdovi na hribovju, ki jih označuje visoka stopnja naravne ohranjenosti, tudi zaradi njihove varovalne funkcije. Gozdnato hribovje mestoma dopolnjuje in se prepleta z:
- **gozdnato kmetijsko krajino**, kjer prevladuje mozaičen preplet gozda in območij v kmetijski rabi, predvsem travinj. Od mozaične kmetijske krajine na gričevju se razlikuje predvsem v večjem deležu gozda. Pretežno gručasta poselitev se prilagaja terenu in zaseda prisojne lege, uravnave in izpostavljena območja (npr. Tuhinj, Limbarska Gora, Žlebe, Koreno, Žibrše).
- **mozaična kmetijska krajina na gričevju**, ki pomembno prispeva h kulturni krajini gričevnatega dela regije. Prevladuje na gričevjih zahodnega, vzhodnega in južnega dela regije; v Posavskem in Polhograjskem hribovju, od Rašce do Velikih Lašč, na obronkih Suhe krajine ter Rovtarskega hribovja. Za območja je značilen mozaičen preplet območij v kmetijski rabi, gozdnih zaplat ter manjših (večinoma razloženih) naselij in zaselkov. Kulturno krajino zaznamujejo značilne obdelovalne terase, posamični manjši trajni nasadi, na strmejših in odročnih predelih pa zaraščanje.
- **Hribovje s celki** se v regiji pojavlja le mestoma, na skrajnem severo-zahodnem robu (Črni Vrh – Medvedje Brdo, med Topolom in Osolnikom) oz. severnem robu regije (severno od Snovika). Posamične odprtine v maski gozda, celki, so značilni za manjše izravnave na pobočjih alpskega in predalpskega sveta. Običajno so se na njih razvile po ena ali dve samotni kmetiji s pripadajočimi kmetijskimi zemljišči, ki jih obdaja gozd na strminah.
- Severni rob regije sega v **visokogorje** (Kamniško-Savinjske Alpe): skalnata pobočja in vrhovi nad mejo vegetacije označujejo velike strmine, prepadne stene, ponekod izraziti grebeni in/ali vrhovi (Grintovec, Skuta, Brana).
- Regijo opredeljujejo večji **vodotoki** v kotlini in v dolinah (Sava, Sora, Ljubljanica, Ižica, Iška, Kamniška Bistrica, Krka), z gričevja oz. hribovja pa s jim pridružujejo tudi ostali številčni vodotoki, ki oblikujejo **značilne rečne doline** (Rača in Radomlja, Pšata, Gradaščica, Horjulščica, Mali Graben, Glinščica, Temenica idr.). Za dna rečnih dolin ob vodotokih je značilna pretežno kmetijska raba, največkrat je dolina obdana z gričevjem. Posamezna (manjša, večinoma gručasta) naselja so običajno nanizana vzdolž doline in na njenih obronkih, vodotoki občasno ali redno poplavljajo (posebej problematičen je njihov hudourniški značaj, zato je redno vzdrževanje strug izjemnega pomena). Vodotoki, obvodne površine in poplavna območja se ohranjajo v čim večji meri neposeljeni, sonaravno urejeni in ustrezno vzdrževani, kar bogati podobo krajine in hkrati zmanjšuje škodljive posledice poplav.
- Za jugo-zahodni in jugo-vzhodni del regije je značilen kraški svet s **kraškimi polji in ravniki** (Planinsko polje, Hotedrščica in Ravnik, Radensko polje z Veliko in Malo Račno, Videm – Dobrepolje, povirje Krke). Ohranja se krajinski vzorec, ki ga zaznamujejo širše uravnave med visokimi gozdnatimi grebeni, s travnatimi površinami, ki jih prekinjajo vodotoki z obrežno vegetacijo ter posamezna drevesa. Strnjena in mestoma raztegnjena naselja so skoncentrirana ob robovih polj, zunaj območja poplavljanja.
- Posebnost regije je **Ljubljansko barje:** posebna oblika mokrišča, ki ga zaznamuje pregleden ravninski svet kmetijskih zemljišč – preplet travnikov, njiv, mejic in kanalov,

ter posamičnih osamelcev, ki se dvigujejo nad ravnino. Tipi naselij so raznoliki, med njimi je dobro ohranjena kmetijska kulturna krajina.

OBMOČJA POSEBNEGA VARSTVA KRAJINE

So območja z najvišjimi stopnjami ohranjenih naravnih in kulturnih prvin. V procesih nadaljnjega prostorskega razvoja je treba posege v prostor in razvoj dejavnosti usmerjati tako, da se ohranjajo bistvene značilnosti, zaradi katerih so bile krajine prepoznane kot posebno vredne. Mednje sodijo:

Območja nacionalne prepoznavnosti predstavljajo skupek značilnosti krajinske zgradbe in njenih simbolnih pomenov (vrednosti), po katerih je neko krajinsko območje mogoče prepoznati, ter je reprezentativno za državo ali regijo. Prepoznavnost je izrazito vezana na značaj krajine, določena pa je na območja krajinskih podenot (vir: CRP prenova Regionalne razdelitve krajinskih tipov), med katere v osrednjeslovenski regiji spadajo: Ljubljana z Ljubljanskim poljem, Ljubljansko barje z Iškim Vintgarjem in Želimeljsko dolino, Južno Polhograjsko hribovje, Dobrepolje, Radensko polje, Planinsko polje, Območje Save pri Ljubljani, Ravnina ob Savi med Medvodami in Vikrčami in deli podenot Kranjsko-Šenčursko polje, Sorško polje, Krvavec, Vzhodni Grintovci in Velika planina, Zahodni Grintovci, Menina, Dolina Temenice, Dolina zgornje Krke in Severno Polhograjsko hribovje.

Območja prepoznavnih značilnosti so glede na zgodovinski pomen in pričevalnost, kontinuiteto rabe, simbolno vrednost ali značilno (vizualno) podobo, prepoznana kot vrednejša na regionalni ravni. Dopolnjujejo območja nacionalne prepoznavnosti na regionalni ravni. Kot tako je zaradi značilne oblike, ki je posledica dogajanj v geološki preteklosti in antropogenega preoblikovanja, prepoznano območje Golovca z Grajskim gričem. Skupaj z grajsko arhitekturo in urejeno planoto odraža identiteto glavnega mesta in ima za celotno regijo simbolen pomen. Regionalno pomembna območja z vidika prepoznavnih značilnosti so tudi Krim, Pekel, Šmarna gora ter Kamniška Bistrica zaradi njihove simbolne vrednosti, pa tudi območje Češeniških in Prevojskih gmajn, kjer je ohranjen nižinski gozd z mokrišči, ter Volčji potok.

Za **izjemne krajine** so na nacionalni ravni razglašene tiste krajine, ki izpolnjujejo eno izmed naštetih meril: jasnost in dovršenost krajinske zgradbe, edinstvenost ali slikovitost. Jasnost in dovršenost krajinske zgradbe se kaže v jasno izraženi in prepoznavni strukturi, zanjo sta značilna tako pestrost kot prostorski red. Raba prostora in uporabljeni materiali so usklajeni z naravnimi značilnostmi. Edinstvenost pomeni, da je krajina idealen, reprezentativen predstavnik območja s podobnimi značilnostmi ali pa poseben oziroma redek pojav. Slikovitost se izraža v vizualni privlačnosti krajine, ki izhaja iz naravne zgradbe ali grajenih prvin, njihovih oblik, dimenzij ali kompozicije, zlasti v značilnih vedutah. Izjemne krajine niso nujno vezane na prepoznavnost ali simbolni pomen (vir: CRP prenove Regionalne razdelitve krajinskih tipov). Mednje spadajo: Radensko polje, Izvir Krke, Planinsko polje, Ravnik nad Hotedršico, Črni vrh in Velika Planina.

Krajine regionalnega pomena se določajo po merilih za območja izjemnih krajin, le da se te opredeljujejo na regionalnem nivoju. Kot take na regionalnem nivoju izstopajo še: Rakitna (slikovita kulturna krajina na uravnani planoti), Koreno (zaselek na slemenu nad Horjulščico), Rovte (hribovsko naselje na slemenu Rovtarskega hribovja s slikovito lego), Velika Slevica pri Velikih Laščah (z značilnimi obdelovalnimi terasami in gručastim naseljem na pobočju), Sv. Jakob nad Katarino

(razgledni grič v Polhograjskem hribovju s cerkvijo in značilnimi travniki na jugozahodnem pobočju ter pogozdenim severnim in vzhodnim pobočjem), Blatna Brezovica (ohranjeno naselje na barjanskem osamelcu z obdelovalnimi površinami), Spodnja Slivnica pri Grosupljem (kulturna krajina: parcelacija in kmetijske kulture po plastnicah, jasno izražena in prepoznavna struktura, prostorski red).

OBMOČJA POSEBNIH UKREPOV
Poleg ukrepov po posameznih krajinskih vzorcih so izpostavljeni še naslednji posebni ukrepi:

Ukrepi za izboljšanje stanja vodotoka: Pri izvajanju ukrepov je treba upoštevati načelo sonaravnosti, zlasti naravno dinamiko vodotokov ter ohranjanje retencijskih površin, prodišč in mokrišč, kar še zlasti velja vodotoke, ki imajo status naravne vrednote, oz. za katere je treba z ukrepi izboljšati stanje (Pšata, Rača, Horjulščica, Škofeljščica). Vode naj se zadržuje v povirnem delu, tam kjer se pojavljajo, in v naravnih retencijskih površinah (ki so najpogosteje tudi mokrišča). Na vodotokih, v katerih so bili uničeni habitati, naj se vzpostavijo nadomestni habitati. Pri urejanju vodotokov se oblikujejo naravno oblikovane struge in obrežja. Pri urejanju voda je treba upoštevati zahteve po naravni ohranjenosti, ekološki povezljivosti in celovitosti vodotokov in prostora, tudi z vidika zagotavljanja varstva pred poplavami. Razvrednotene vodotoke ali njihove odseke je treba renaturirati.
Ob in na vodotokih, na katerih se v skladu s prostorskimi možnostmi lahko izvaja rekreacija, se urejanje dostopov in druge ureditve izvajajo tako, da se ohranjajo morfološke značilnosti voda ter upoštevajo značilnosti posameznih ekosistemov in kulturnih ter doživljajskih značilnosti obvodnih krajin.

Sanacija območij izkoriščanja mineralnih surovin: sanirajo se opuščena območja izkoriščanja mineralnih surovin ali nelegalni kopi. Sanacije se izvajajo z namenom povrnitve razvrednotenih območij v ekološko in vizualno sprejemljivo stanje. Način sanacije se določi v skladu z vrsto razvrednotenega območja, značajem prostora in prostorskimi možnostmi ter z upoštevanjem okoljskih in varnostnih pogojev. Osnovni načini so povrnitev v naravno stanje (renaturacija, spodbujanje naravne sukcesije), povrnitev v prvotno stanje (stanje pred razvrednotenjem) ali preoblikovanju v boljše ali novo stanje, ki ni nujno naravno ali prvotno.

Ohranjanje sklenjenega gozda: se zagotavlja na vseh območjih, kjer gozd prevzema varovalno funkcijo (območja erozije, plazov), predvsem pa na obširnejših gozdnih območjih, ki so pomembni migracijski koridorji in življenjsko okolje divjih živali (Krimsko hribovje, Menišija, Dinaridi). Čim bolj se ohranjajo jedrna gozdna območja, zeleni klini, gozdne zaplate oziroma gozdni otoki ter njihove povezovalne funkcije tako, da novi posegi ne povzročajo izoliranih gozdnih ostankov ali bistvenega zoženja gozdnih povezav. Na stikih razvojnih območij z gozdom se ohranja oziroma sonaravno oblikuje gozdni rob.

Na kmetijskih zemljiščih se omogoči izvajanje **zemljiških operacij** (namakanje, osuševanje).
Vzdrževanje in vzpostavitev mejic: Mejice so bistven element kulturne in kmetijske krajine, ki zagotavljajo ter pozitivno vplivajo na izboljšanje biotske raznovrstnosti in številne ekosistemske storitve na kmetijskih zemljiščih (npr. varovanje tal, zaščita pred vetrom, migracijski koridorji za divje

živali, hrana za divje opraševalce in zaščita domačih in divjih živali, povečana količina pridelanega medu in plodov itd.). Mejice se ohranja oz. na novo vzpostavlja predvsem na območjih, kjer že predstavljajo pomembne »stopalne kamne« in koridorje, pa tudi, kjer se zaradi intenziviranja kmetijskih zemljišč pričakuje izgubo biotske raznovrstnosti in mejice prispevajo k višanju biodiverzitete.

Varstvo kraških značilnosti in celovito urejanje voda: Na južnem in jugozahodnem delu regije se na kraških tleh pojavljajo občutljiva območja površinskih in podzemnih voda. Preprečevati je treba zasipavanje kraških uval in vrtač ter omogočati prost pretok vode, z onesnaževali pa ne poslabševati kakovosti površinskih in podzemnih voda. Celovito se ureja območje porečij kraških vodotokov, poplavnih območij in podzemnih voda.

Varstvo visokogorja: Prednostno se ohranja narava z ohranjenimi ekosistemi in naravnimi procesi ter biotska raznovrstnost.
Ohranja se visokogorski značaj naravno ohranjene krajine skalnega gorskega masiva Kamniško-Savinjskih Alp s pohodniškimi in plezalnimi potmi, redkimi planinami in gorskimi kočami / bivaki. Pri vzdrževanju in prenovi se je treba čim bolj prilagoditi krajinskim značilnostim (varovati vidno izpostavljene vrhove in značilne geomorfološke prvine). Ne dopušča se posegov, ki bi povzročili večje preoblikovanje reliefa, odstranjevanje skalnih formacij ali spreminjanje značilnih geomorfoloških pojavov. Posebna pozornost se namenja erozijsko občutljivim območjem, meliščem in strmim pobočjem. Rekreacijske in turistične dejavnosti se prilagajajo nosilni sposobnosti visokogorskega prostora.
Pod območjem drevesne meje praviloma strma pobočja poraščajo obsežni gozdovi. Novo turistično infrastrukturo se umešča v omejenem obsegu v obstoječa območja in brez večjih posegov v geomorfologijo in gozd ter zunaj vidno izpostavljenih lokacij.
Na izravnavah planotah se ohranja značilna kulturna krajina planšarskih planin. Posebej se varuje prepoznavna podoba Velike planine s Pastirskim naseljem. Ohranja se značilnosti planine s pašniki, posamičnimi smrekami, kali za napajanje živine in planšarskimi stanovi z značilno leseno tradicionalno arhitekturo z ovalno tlorisno zasnovo. Na zahodnem delu Velike planine je smučišče z žičnico. Novih počitniških objektov in druge prostorsko moteče infrastrukture se na planine ne umešča.

Območja dediščinske kulturne krajine: so opredeljena z namenom ohranjanja njihove prostorske podobe in značilnosti. Opredeljena so območja kulturne krajine, ki so varovana z režimom kulturne dediščine (spomenik in dediščina), v okviru nje pa je prisotne tudi veliko pomembne stavbne dediščine. Območja dediščinskih kulturnih krajin se pogosto prekrivajo z izjemnimi krajinami in območji nacionalne prepoznavnosti. Med njimi pa izstopajo Ljubljansko barje, Velika planina, Radensko polje, izvir Krke, idr. Na teh območjih se prostorski razvoj usmerja tako, da se omejujejo negativni vplivi intenzifikacije ali opuščanja rabe, širjenja poselitve ali neskladne gradnje. Posegi se v prostor umeščajo tako, da se ohranjajo prepoznavne značilnosti in ob upoštevanju pogojev varstva.

Območja, za katera se izdela krajinska zasnova (KZ): Za posamezna krajinsko zaokrožena območja se izdela podrobnejša krajinska zasnova (KZ), še posebno za območja, kjer so predvidene

prostorske ureditve, ki bi lahko pomembno vplivale na krajino, zeleni sistem, kulturno dediščino, ohranjanje narave, varstvo kmetijskih zemljišč, varstvo gozdov in trajnostno rabo drugih naravnih virov ali prepoznavne značilnosti prostora, ali če gre za sanacijo razvrednotenega območja; oz. če se v območju pojavljajo nasprotujoči si interesi v zvezi z rabo prostora. Predlagana območja za izdelavo podrobnejših KZ:

- Porečje Kamniške Bistrice: predlagana je podrobnejša KZ, ki povezuje »zeleno os« Kamniške Bistrice s Savo, preveri se tudi ureditev sotočja (vstopna točka). Omogoča se povezanost regije preko zelene osi iz Alpskega visokogorja do Posavskega hribovja (Janče). Posebno pozornost se nameni območju ledeniške doline in kraškega izvira Kamniške Bistrice s širšim območjem, ki je v regiji eno najbolj obiskanih in tudi obremenjenih izhodišč ter atraktivnih lokacij za rekreacijo. Kamniška Bistrica je, skupaj s Pšato, pomemben rekreacijski koridor, a hkrati poplavno (in tudi razlivno območje), ki zahteva ustrezno celovito urejanje. Izvajajo se sistemsko povezani ukrepi za protipoplavno zaščito.
- Območje Save: gre za najpomembnejšo vodno žilo regije, kjer se prepletajo dejavnosti varstva narave in družbenih funkcij (rekreacija). Ohranja se dostop, saj gre za vode posebnega pomena. Ohranjajo se tudi drstišča. Zaradi potreb po energetski samooskrbi in s tem povezanih predlogov o izkoriščanju hidropotenciala Save ter hkratnih zahtevah po varstvu naravne vrednote, varstvu pred poplavami ter potencialu za rekreacijo se za območje izdela podrobna KZ.
- Porečje Krke: povirni del Krke zaznamujejo edinstven izvir reke tik pod kraško jamo, slikoviti dodatni izviri (Poltarica), izrazit meandrast tok reke Krke v široki dolini, na širšem območju pa skladna podoba kmetijske kulturne krajine in gručaste vasi Krka. Na ožjih odsekih so v preteklosti delovali (nekateri še ohranjeni) številni mlini in žage, nastale so številne lehnjakove pregrade. Zaradi edinstvenosti, njenega naravovarstvenega pomena, potenciala za rekreacijo (kopalne vode, kolesarstvo idr.), ribištva, potenciala za izrabo vode (nekdanji mlini in žage kot potencial za izvedbo malih hidroelektrarn) ter zagotavljanja poplavne varnosti je smiselno za celotno porečje pripraviti celostno hidrološko hidravlično študijo (na povirnem delu je območje voda treba obravnavati celovito tudi z območjem voda Grosupljega in Dobrepolja) ter pripraviti celovito strokovno podlago – KZ za porečje Krke.
- Porečje Ljubljanice ter obravnava širšega območja porečja Ljubljanice od Cerkniškega preko Planinskega polja do Ljubljanice. Obravnava reke Ljubljanica od izvira preko Barja do Ljubljane (npr. varstvo voda in narave, rekreacijski potencial, plovnost in vstopno-izstopna mesta).
- Radensko polje: izvajanje kmetijstva v zavarovanem območju je poseben izziv. Večji del polja je za kmetijsko obdelavo neprimeren (poplavljanje), pa vendar kmetijstvo, njegova drobna parcelna struktura, njive v ozkih pasovih, predvsem pa ekstenzivno ohranjanje travišč, oblikuje značilno krajinsko podobo. Ustrezna košnja je tista, ki je zelo zaželena tudi s stališča naravovarstva. Na območju se pojavlja grožnja opuščanja kmetijske rabe prostora ter zaraščanje prostora. Predlagana KZ naj celovito obravnava izzive kmetijstva na poplavnem ter naravovarstvenem območju ter priložnosti razvoja v krajinskem parku.

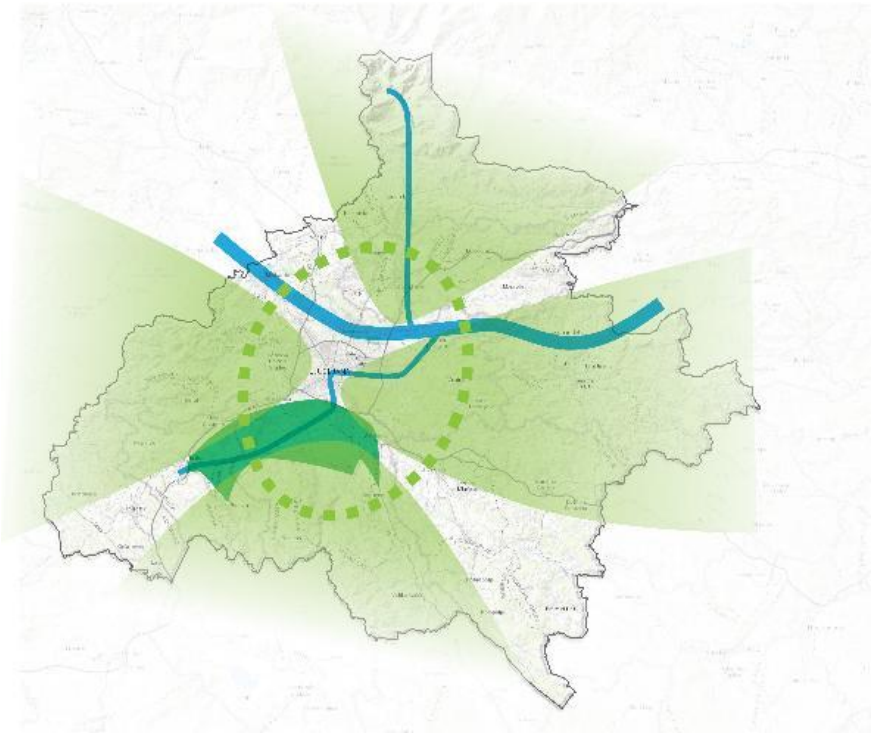
- Kulturna krajina Velika Planina – Pastirsko naselje: upošteva se že izdelano Krajinsko zasnovo oz. Strokovne podlage za oblikovanje scenarijev ohranjanja in razvoja Velike planine oz. se po potrebi izdela podrobnejše preveritve.
- Po potrebi se za posamezna območja krajinskih parkov ter morebitnih novih krajinskih parkov pripravijo dodatne podrobne KZ (npr. predlog regijskega parka Kamniško-Savinjske Alpe, predlog krajinskega parka Šmarne gore in Skaručenske Ravni, preveritev obsega in formalna ureditev statusa krajinskega parka Polhograjski dolomiti).

5.2.2 Zasnova zelenega sistema regije

Zeleni sistem razčleni zasnovo razvoja in varstva krajine, odraža nekatere ključne funkcionalne in oblikovalske odločitve in poudarja povezljivost odprtega prostora. Obsega morfološki, ekološki in socialni vidik. Osnova za pripravo so naravno bolj ohranjena območja (območja poudarjenega ohranjanja ekoloških funkcij in prilagajanja na podnebne spremembe) ter območja krepitve družbenih funkcij. V zasnovo so vključena tudi zavarovana območja narave in enote kulturne dediščine. Vključuje ohranjanje ključnih elementov zelenega sistema, omogoča trajnostno ohranjanje habitatov in biodiverzitete ter odgovarja na potrebe po ohranitvi ali vzpostavitvi ekosistemskih storitev. Ohranjanje mreže zelenega sistema je ena ključnih primerjalnih prednosti regije, ki prispeva h kakovostnemu življenjskemu okolju in je potencial za rekreacijo v naravnem okolju. Ekosistemske storitve naj se v nadaljnjih postopkih urejanja prostora obravnavajo kot eno izmed meril pri umeščanju in oblikovanju prostorskih ureditev, zlasti v povezavi z zelenim oziroma modro-zelenim sistemom, vodotoki, mokrišči, gozdovi, odprtim prostorom, kmetijsko krajino, urbanimi zelenimi površinami in odpornostjo prostora na podnebne spremembe.

Zasnova zelenega sistema sloni na prepoznavi glavnih gradnikov: štiri glavna območja (Alpe in Dinaridi ter Posavsko in Polhograjsko hribovje) dajejo okvir zasnovi na regionalni ravni in se hkrati povezujejo v mrežo zelene infrastrukture na nacionalni ravni. Ljubljansko barje izstopa kot posebno in drugačno območje od drugih, za katerega je izrazit preplet različnih funkcij (varstvo narave, okolja, kulturne dediščine, pa tudi kmetijska pridelava in rekreacijske dejavnosti). V regiji imajo posebno vlogo tudi vodotoki, med njimi so glavni: Sava, Ljubljanica in Kamniška Bistrica, tako zaradi njihove strukturne, pa tudi ekološke in družbene vloge. Poleg ohranjanja prepoznavnih območij zasnova vključuje tudi povezave med območji, tako za namene ohranjanja naravnih značilnosti (biodiverziteta, ekološki koridorji ipd.) kot tudi za potrebe družbe (kakovost bivanja, rekreacija). (vir: Strategija varstva in razvoja zelene infrastrukture v LUR, 2019).

Najbolj vredna naravna območja v regiji bodo varovana pred pritiski urbanizacije in prekomernim obiskom. Zeleni koridorji povezujejo urbane zelene površine in okoliško krajino, kar prispeva k večji biotski pestrosti v mestih, kroženju zraka, lažjemu prehajanju živalskih vrst ter hkrati nudi nove možnosti prebivalcem za rekreacijo in preživljanje prostega časa v naravi. Pomemben vidik zelenega sistema je odpornost na podnebne spremembe. Zeleni sistem ima tudi funkcijo varstva naravnih virov (ohranjanje kakovosti pitne vode, čistega zraka ter prevetrenosti območij, ohranjanje biodiverzitete in tal) ter preprečuje negativne učinke podnebnih sprememb (ohlajanje in vpliv na zmanjševanje vročih točk, razlivne površine za varstvo pred poplavami idr.).

Slika 13: Shema razvoja zelenega sistema in zelene infrastrukture v regiji (vir: Strategija varstva in razvoja zelene infrastrukture v LUR, 2019)

Pri nadaljnjem načrtovanju in izvedbi posegov se preprečuje vnos in širjenje invazivnih tujerodnih vrst, zlasti pri ravnanju z zemljinami, ozelenjevanju, sanaciji razvrednotenih območij, urejanju brežin, vodotokov, prometnih in železniških robov, kolesarskih povezav, zelenih površin, turistično-rekreacijskih ureditev, komunalne infrastrukture, OVE in gospodarskih območij. Pri zasaditvah se prednostno uporabljajo rastišču primerne domorodne vrste.

Zasnova zelenega sistema vključuje:

OBMOČJA POUDARJENEGA OHRANJANJA EKOLOŠKIH FUNKCIJ IN PRILAGAJANJA NA PODNEBNE SPREMEMBE:

Jedrna (večfunkcijska pretežno) gozdna območja

Območja vključujejo večje naravno ohranjene površine, v večini naravno ohranjene oziroma pokrite z gozdom. Območja so temeljne večje površine celovite obravnave zelene infrastrukture na regionalni ravni, pomembne pa so tudi z medregionalnega oziroma državnega vidika. So območja vitalnih ekosistemov, predstavljajo iztek raznolikih fizično geografskih območij in povezujejo regije med seboj.

Na severni strani obsegajo območje Alp, na južni strani Krimsko hribovje, ki se nadaljuje v Dinarsko gorovje, na vzhodni strani Posavsko hribovje, na zahodni strani pa Polhograjsko hribovje, prav tako del Dinarskega gorovja.

Zeleni klini

Zeleni klini zagotavljajo ekološke, klimatske in funkcionalne povezave urbanega dela mesta z njegovim naravnim zaledjem. Iz zaledja prodirajo v urbano tkivo in so pomembni z vidika ekoloških in tudi družbenih funkcij. Pretežno gre za gozdna območja, prepoznana kot ključni gradniki

zelenega sistema v bližini urbaniziranih območij zaradi svoje naravne ohranjenosti ali prepoznavnosti. Gre tudi za območja varstva narave (Natura 2000, EPO), za regijo pa so pomembna tudi kot večfunkcijski prostori (npr. poleg ekoloških nosijo tudi družbene funkcije).
Gre za pretežno hribovita/gričevnata gozdna območja (ogrodje so naravno bolj ohranjena območja, Natura 2000, ekološko pomembna območja) ter druga specifična zaključena manjša območja z visoko ekosistemsko vrednostjo, ki imajo hkrati pomembne druge, družbene funkcije (so pomembna rekreacijska ali izletniška območja): Polhograjski dolomiti, Golovec, Šmarna gora in Rašica itd.

Zeleni otoki (gozdne zaplate, gozdni otoki, stopalni kamni)
Gre za območja, ki so pomembna zaradi funkcije v povezljivosti sistema (npr. kot t. i. stopalni kamni med posameznimi večjimi ali jedrnimi območji zelenega sistema ter dopolnjujejo mrežo zelenih klinov). Njihova ohranjenost je bistvena za krepitev povezljivosti sistema. So manjši, prostorsko ločeni deli gozda znotraj pretežno ne-gozdne krajine (npr. kmetijske ali urbanizirane). Med jedrnimi gozdnimi območji ustvarjajo mrežo povezav, ki omogočajo postopno premikanje organizmov čez prostor.
Regija je na severnem in zahodnem delu razmeroma gozdnata, z velikim kompleksom ravninskih kmetijskih krajin severno in južno od Ljubljane, kjer se mestoma pojavljajo gozdne zaplate ali otoki. Gre za otoke gozda, mokrotne gozdove ob Savi in druga območja, ki so pomembna za povezanost večjih območij. Na Ljubljanskem barju so ti v obliki barjanskih osamelcev, v severnem delu pa prevladujejo ravninski. Takšne manjše habitatne elemente je za zagotavljanje ekološke povezanosti ključno ohranjati.

Posebna območja ohranjanja in varstva
Gre za posebna območja varstva narave, kulturne krajine ali posebna območja prepoznavnosti. Od ostalih območij se razlikujejo po svojih bistvenih značilnostih. V regiji so taka območja:

- **Ljubljansko barje**: posebno habitatno območje v regiji in največje slovensko mokrišče. Gre za izsušeno močvirje in poplavno ravnico, ki je pomemben zadrževalnik voda. Zaradi posebnih (šotnih) tal ter značilne obdelave tal (mreža jarkov, kmetijska raba z značilnimi mejicami) je edinstveno območje kulturne krajine, narave in biotske raznovrstnosti. Zaradi svoje edinstvenosti je zavarovano kot krajinski park in se ureja skladno z načrtom upravljanja.
- **Kraška polja oz. kotline**: so kraške kotanje, za katere je značilna površinska hidrologija v obliki vodotokov ali občasnega ojezerjevanja in ki jih vzdolž roba obdajajo višja pobočja. Dna dolin se ohranja nepozidana, tako da sta omogočena pretok in ponikanje vode. Raba tal ter kmetijstvo mora biti v sozvočju z varstvom vodnih virov (omejuje se intenzivno kmetijstvo in gnojenje). V regiji so: Planinsko polje (eno največjih prelivnih kraških polj v Sloveniji), Hotenjsko podolje (pritočno polje), Radensko polje (prelivno in pritočno polje), Dobrepolje (občasno ojezerjeno, prelivno in pritočno polje), povirje Krke (dolina izrazitega kraškega območja s kraškim izvirom pod Krško jamo).
- **Alpski svet**: visoki svet Kamniško-Savinjskih Alp z dolino Kamniške Bistrice in Veliko planino.

Večfunkcijski koridorji kmetijskih zemljišč

Na ravninskih delih izjemno oziroma zelo pomembna kmetijskih zemljišč se ohranjajo večfunkcijski koridorji. Poudarjeno je varstvo tal kot naravnega vira zaradi prehranske samooskrbe in lokalno pridelane hrane ter tudi kot omejitev za razvoj ostalih (poselitvenih) dejavnosti večjega obsega. Ravninska območja so izredno pomembna zaradi varstva virov pitne vode – večina regije se napaja iz območja prodnih vodonosnikov, vendar jih ogrožajo tako točkovni, kot tudi razpršeni viri onesnaževanja: kmetijstvo, promet, neurejena kanalizacija, itd.

Poleg osnovne funkcije (pridelava hrane, varstvo tal in vode ipd.) nosijo nekatera območja kmetijskih zemljišč tudi pomembne druge funkcije, med njimi možnosti za rekreacijo, nepozidanost med naselji ali prezračevalni koridor v regiji, zato se ta območja še naprej ohranja kot nepozidane odprte površine.

Gre za dolinska območja, kjer je kmetijska raba zaradi kakovosti tal in možnosti obdelave najbolj intenzivna in zaradi pridelovalnega potenciala posebno vredna, hkrati pa gre za območja izrednega potenciala za širjenje poselitve (konflikt v rabah), zaradi česar je še posebno pomembno njihovo ohranjanje (npr. Homško-Mengeško-Trzinsko-Domžalsko polje od Kamnika do Beričevega, Kranjsko polje, Sorško polje, obsavski prostor, Ljubljansko barje.

Medregijske povezave in povezave med jedrnimi območji v regiji

Določena je potreba po zeleni povezljivosti zelenega sistema regije s podobnimi območji na čezmejni ravni in z zelenimi sistemi sosednjih razvojnih regij. Med zavarovanimi območji in območji varstva narave je potrebno vzdrževati in vzpostavljati mrežo ekoloških koridorjev, ki je sestavljena iz rek in obrečnih pasov, gozdnih zaplat in otokov, travnikov in mokrišč. Povezave so pomembne v primerih, ko je treba krepiti obstoječe ali vzpostaviti nove povezave med območji, npr. vzpostaviti ekološke koridorje, ki zagotavljajo zveznost habitatov.

Znotraj regije se vzpostavlja povezave med jedrnimi območji, v katerih je treba zagotavljati povezljivost. Posebej je izpostavljena povezava med Alpami in Dinaridi (v smeri sever-jug), ki je pomembna tudi na nacionalni in mednarodni ravni. Glavni ekološki koridorji v regiji potekajo po vzhodnem in zahodnem obrobju regije. V smeri sever-jug prečkajo del regije od Snežnika, preko Ljubljanskega barja in Planinskega polja do Polhograjskih dolomitov in postopoma do Julijskih in Kamniško-Savinjskih Alp, ter od Kočevskega preko Radenskega polja in Menine planine do Kamniško-Savinjskih Alp.

Vzpostavi se tudi ostale medregionalne, med njimi npr. povezavo med Osrednjeslovensko in Notranjsko regijo preko Cerkniškega in Planinskega polja do izvira Ljubljanice oz. preko Krimskega pogorja. V prečnih smereh se zagotavljajo tudi povezave med Gorenjsko in Jugovzhodno Slovenijo.

Ekokoridorji

Na lokalni ravni obstaja več ekokoridorjev, ki predstavljajo ključne ali potencialne prehode za divjad. Večina teh sovpada z medregijskimi povezavami, največja zgostitev se pojavi v vzhodnem delu regije, kjer živali prehajajo med jedrnimi gozdnimi območji čez gozdove in kulturno krajino podeželja. Pri nadaljnjem načrtovanju naj se ekokoridorji podrobneje prostorsko konkretizirajo ter upoštevajo kot pomemben pogoj pri umeščanju razvojnih območij.

Rečni koridorji ter **vodne in obvodne krajine** Opredeljeni so pomembnejši vodotoki in vodne površine v regiji. Za celovito upravljanje voda in varstvo pred poplavami, pa tudi prispevka k naravni ohranjenosti, se, koliko se le da, renaturirajo.
Gre za pomembnejše večfunkcijske povezave/koridorje vodotokov, tako zaradi varstva pred poplavami, zagotavljanja naravne ohranjenosti obvodnega prostora, kot tudi zaradi rekreacije in drugih vidikov, npr. klima, prezračevalni tokovi ipd.
Med njimi so ključni koridorji ob Savi, Ljubljanici, Kamniški Bistrici, Sori, pa tudi ob Pšati, Rači, Gradaščici idr., kjer se izvajajo ukrepi varstva proti poplavam ter renaturacije.

OBMOČJA KREPITVE DRUŽBENIH FUNKCIJ:

Območja mozaične kulturne krajine podeželja

Gre za mozaik kulturne in naravne krajine ter poselitve, na katerem se prednost daje dejavnostim, ki ohranjajo rabo prostora. Med njimi gre tudi za posebej prepoznavna območja kulturne krajine. Pojavljajo se predvsem v gričevnatih večjih območjih celovite obravnave (npr. Posavsko hribovje, Polhograjsko hribovje) ter v kmetijskih krajinah na ravninah, ki jim značilen mozaični vzorec določa parcelna razdelitev. Pri nadaljnjem načrtovanju naj se ohranjajo habitatno pomembni elementi krajinske pestrosti, zlasti mejice, gozdni robovi, posamezna drevesa in skupine dreves, obvodna vegetacija, mokrišča, ekstenzivni travniki, sadovnjaki, gozdne zaplate, zeleni klini in drugi krajinski elementi, ki omogočajo habitatno pestrost in prehodnost prostora.

Ločitveni pasovi med naselji in robovi kot omejitve

Določeni so ločitveni pasovi oz. robovi z namenom omejevanja rabe, npr. omejitve t. i. zlivanja (ali zraščenosti) naselij ali ohranjenost nepozidanosti robov. Njihov pomen je zaradi ohranjanja nepozidanosti površin kot potencialov za povezave (npr. za prehajanje živali), kot prostorov za odpornost na podnebne spremembe (npr. za razlivanje voda, kot ločitveni pasovi zaradi varstva pred požari ali koridorjev za uravnavanje mikroklime), pa tudi rekreacijskih funkcij in ohranjanja identitete oz. morfološke strukture.

Urbane površine z režimom zelenega sistema

V načrtovanje zelenega sistema se vključijo pomembnejše urbane površine, kjer so te ključne za povezljivost v regionalnem sistemu. Na lokalni ravni pa se zeleni sistem dopolnjuje z zelenimi površinami oz. zelenimi sistemi naselij in mest. V urbanih središčih naj se oblikujejo mestni gozdovi (gozdovi s posebnim namenom), s katerimi se ciljno gospodari za potrebe rekreacije in preživljanja prostega časa.
Prepoznan je vpliv zelenih klinov Ljubljane, ki izhaja iz širšega merila; povezuje se z zaledjem, ohranja povezanost med večjimi območji zelenega sistema, zato je pomemben tudi na regionalni ravni.

Turistično rekreacijska območja in koridorji

Gre za koridorje, ki povezujejo večja poselitvena območja z večjimi naravnimi območji. Rekreacijski koridorji so še posebno privlačni v gozdnatem hribovju ter v povezavi s koridorji vodotokov, ki so ene glavnih nosilk razvoja turizma in rekreacije v regiji in med naselji. V gorskem in hribovitem svetu prevladuje gorski in pohodniški turizem, vezan na planinske poti, razgledne vrhove in smučišča. V

zasnovo je vključeno omrežje planinskih in kolesarskih poti ter pomembnejših tematskih poti, kot so Slovenska turno kolesarska pot, Slovenska planinska pot in E7 – Naprudnikova pot Soča-Mura in E6 – Ciglarjeva pot Drava-Jadran. Poti povezujejo turistične destinacije (kulturne in naravne), ki dodatno prispevajo k prepoznavnosti in privlačnosti območja in so ključne tako za turizem, kot tudi za rekreacijo. V sklopu poselitvenih območij se sistem dopolnjuje tudi s parkovnimi in rekreacijskimi površinami, ki služijo lokalni rekreaciji in se prav tako navezujejo na širšo turistično infrastrukturo. Z ukrepi za razvoj turizma se krepi decentralizacija (izven najbolj obremenjenih destinacij v regiji, kot so Velika Planina, izvir Kamniške Bistrice, Iški Vintgar, Šmarna gora, Polhograjski dolomiti v zaledju Ljubljane in Medvod ipd.), ekoturizem, doživljajski in butični turizem tudi na podeželju.

Parkovne in rekreacijske površine, smučišča

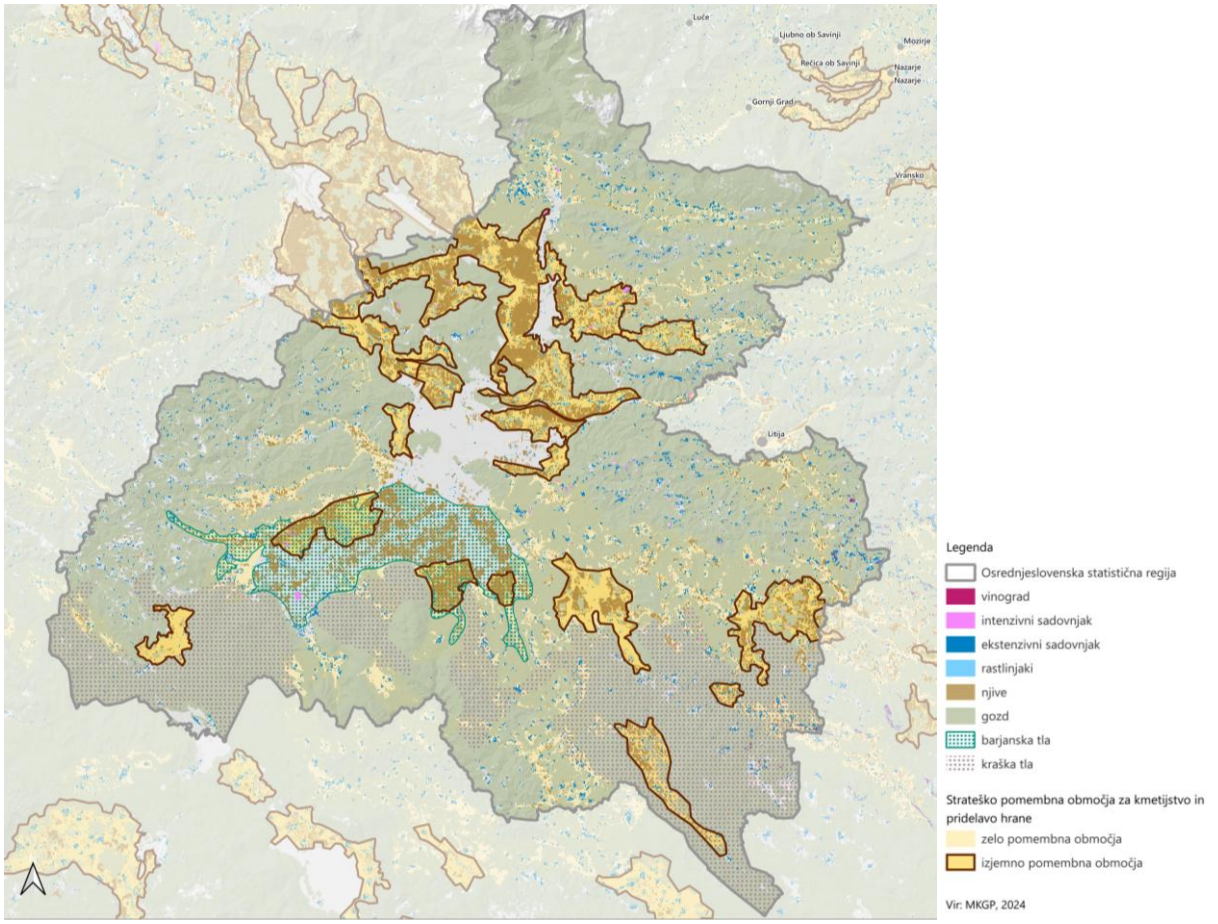
Za krepitev družbenih funkcij zelenega sistema so pomembna tudi območja parkov (vanje so vključena večja, za regijo pomembna parkovna območja, območja regionalno pomembnejših enot vrtnoarhitekturne dediščine ipd.), regionalno pomembne rekreacijske površine in smučišča.

5.2.3 Naravni viri in usmeritve za razvoj dejavnosti

Dejavnosti, ki so izrazito vezane na prostor kot naravni vir, pomembno sooblikujejo rabo in podobo krajine (npr. kmetijstvo, gozdarstvo, upravljanje voda, mineralne surovine). Za učinkovito in trajnostno upravljanje z naravnimi viri, ki bo odgovarjalo na vse sedanje in prihodnje izzive, povezane npr. s podnebnimi spremembami, in hkrati ohranjalo in poudarjalo obstoječe značilnosti in identiteto krajine, prebivalcem pa nudilo dolgoročni vir, je ključno usklajeno delovanje različnih resorjev. Ustrezno gospodarjenje z naravnimi viri namreč zagotavlja varstvo in zaščito, blaginjo, pa tudi prehransko varnost in energetsko samooskrbo sedanjim in prihodnjim generacijam. Pri sistemu urejanja krajine in trajnostnega gospodarjenja z naravnimi viri, ki učinkovito odgovarja na gospodarnost rabe in izzive podnebnih sprememb (npr. prilagoditve načinov pridelave hrane in pridobivanja energije), pa je poleg zagotavljanja trajnostne rabe vira pomemben vidik tudi vpliv na podobo krajine. Aktivnosti za trajnostno rabo naravnih virov zaradi vsega naštetega zato poleg prostorskih nujno vključujejo tudi organizacijske in sistemske ukrepe.

5.2.3.1 Kmetijstvo

Kmetijske površine, skupaj z gozdnimi, pokrivajo večji del prostora Ljubljanske urbane regije in s tem pomembno sooblikujejo krajinsko podobo. Cilj je doseči višjo stopnjo samooskrbnosti s kakovostno hrano ob upoštevanju naravnih danosti in omejitev v prostoru.
V regiji intenzivnost in vrsto kmetijskih dejavnosti opredeljujejo naravni pogoji.

Slika 14: Kmetijstvo

Ravninski predeli regije: za kmetijstvo so najbolj primerna območja, kjer so naravni pogoji najbolj ugodni: rodovitna tla, primeren nagib zemljišč, vodnatost in osončenost zemljišč. Strateško izjemno in zelo pomembna območja za kmetijstvo so na severnem delu regije v dolinskih tleh Sorškega in Kranjskega polja ter na ravnici Homškega-Trzinskega-Mengeškega polja. Na ravninskih predelih regije so večji potenciali za intenzivno kmetijstvo, na teh predelih je mogoče pridelovati vse pomembnejše njivske posevke in vrtnine. Privlačnost prostora za kmetijske dejavnosti, intenzivno ter tržno usmerjeno kmetijstvo je največja na Kamniško-Bistriški ravnini, na obsavskih ježah, ob toku reke Save od Medvod do Litije, v posameznih dolinah in kotlinah, Skaručensko polje, Mengeško polje, Grosupeljsko polje, Horjulska dolina, Moravška dolina, Iški vršaj.

Hribovitejši predeli regije: v hribovitejših delih regije, kjer so večji potenciali za sadjarstvo, živinorejo in ekološko kmetijstvo, je kmetijstvo pomembno tudi zaradi ohranjanja vitalnosti podeželja in ohranjanja mozaične kulturne krajine. Privlačnost prostora za ekološko kmetijstvo in sadjarstvo je večja v hribovitejših predelih regije, na območju Polhograjskih dolomitov, Janč, Krimskega hribovja, Velike planine, Moravške doline, Mišje doline itd. Zaradi večnamenske vloge kmetijstva se na teh območjih še nadalje vzpodbuja dejavnost kmetijstva, tudi v povezavi z ekološkim kmetijstvom ali dejavnostjo turizma na kmetijah. Kljub nižjim pridelovalnim potencialom za kmetijstvo ima kmetovanje na teh območjih pomembno vlogo pri ohranjanju poseljenosti in kulturne krajine.

Barjansko območje: območje Ljubljanskega barja je zaradi specifičnih lastnosti tal in naravnih pogojev (zakisanost, vlažnost, poplavnost, visoka vsebnost humusa) posebno območje ter območje z omejenimi možnostmi za kmetijsko dejavnost. Kljub temu je na Barju prisotna intenzivnejša dejavnost kmetijstva (npr. njive). Prav kmetijska dejavnost daje Barju njegovo značilno podobo in ohranja njegove bistvene lastnosti.

Kraška tla: na kraških tleh (predvsem jugozahodni del regije) so zaradi konfiguracije terena, plitkih tal in odnašanja površinskih zemeljskih plasti omejeni pogoji za kmetijsko dejavnost; na kraških poljih so sloji zemlje debelejši in pogoji za kmetijstvo nekoliko ugodnejši.

Podpore: Kmetijstvo v LUR in v Sloveniji v glavnem sloni na družinskih kmetijah, povprečna velikost kmetijskih gospodarstev v regiji je majhna. Prestrukturiranje, ki se je v zadnjem času izvajalo predvsem na račun sredstev za prestrukturiranje iz evropskih in nacionalnih virov, je treba usmeriti predvsem v večjo tržno naravnanost in konkurenčnost kmetijstva ter k povezovanju z živilskopredelovalno industrijo na eni strani ter ekstenzifikacijo in diverzifikacijo dejavnosti na drugi strani. Javne politike naj nadaljujejo podporo kmetijstvu, ki je posebno pomemben dejavnik kulturne krajine, za ohranjanje poselitve v hribovitejših predelih in regionalne identitete. Podpore naj bodo usmerjene k dejavnim vlaganjem, na primer v ekološko kmetijstvo, vzpostavitev tržnih povezav in dopolnilnih dejavnosti. Pestrost regionalnih okoliščin zahteva tudi večjo prilagodljivost politik individualnim potrebam, včasih tudi na razmeroma majhno merilo. Spodbujati je treba urbano-ruralna partnerstva, upoštevajoč zunanje omejitve in priložnosti. Vzpostavi se verige lokalno pridelane hrane (sistem »pridelava-predelava-skladiščenje-distribucija« hrane) ter regionalna logistična vozlišča.

Precejšen delež kmetijskih zemljišč sovpada z naravovarstveno pomembnimi območji (krajinski parki, območja Natura 2000). Posebno pozornost se zato nameni izvajanju kmetijstva znotraj zavarovanih območij, saj je ohranjanje dejavnosti (preprečevanje opuščanja kmetijstva) ključno za ohranjanje značilnosti, zaradi katerih je območje prepoznano kot vredno (preplet naravnih, kot tudi značilnosti kulturne krajine). Z ukrepi je treba preseči konflikte med kmetijstvom in varovanimi območju narave, saj je kmetijstvo ključen skrbnik varstva takih območij; potrebne so spremembe aktivne politike v povezavi država – kmet (upravljanje, spodbude, odkupi kmetijskih zemljišč in dogovori glede sistemov upravljanja na teh zemljiščih).

5.2.3.2 Gozdarstvo

Gozdovi preraščajo več kot polovico površine regije (okoli 60 %) in predstavljajo pomemben naravni vir. Večji del hribovitih delov je gozdnatih (npr. Posavsko in Polhograjsko hribovje, Krim), gozd se na strmejših predelih ohranja predvsem zaradi ekološke funkcije (plazljivost in erozija), medtem ko je gozda v ravninskih delih manj, njihove funkcije pa so vezane predvsem na socialne oz. kot pomembni členitveni elementi in t. i. stopalni kamni in kot taki del povezljivosti ekosistemov.

Pri gospodarjenju z gozdovi in pri drugih posegih v prostor je treba upoštevani njihove ekološke, socialne in proizvodne funkcije, ki se izvajajo preko gozdno gospodarskih načrtov.

Gozdove s poudarjenimi varovalnimi funkcijami (na strmih pobočjih, grapah ali kot nižinski gozdovi) in gozdni rezervati (Mokerc nad Iško, Iška, Kozlarjev gozd, Oblakov gozd, Jazbine, Petkova grapa, Udornice v logaškem Ravniku) se ohranja tako z vidika funkcije varovanja gozdnih zemljišč ter posledično ohranjanja biotske raznovrstnosti. Gozdove na plazljivih in strmejših predelih ter na širših območjih hudourniških vodotokov se ohranja, saj imajo pomembno varovalno funkcijo pred škodljivim delovanjem zalednih voda. Prav tako se ohranja gozdove z vidika vodovarstvene funkcije na območjih strateško pomembnih vodnih virov in vodovarstvenih območij. Gozdove, gozdne robove, zelene kline in gozdne zaplate se ohranja kot prostorski varovalni element za ohranjanje kakovosti podzemne vode in varne oskrbe s pitno vodo.

Ohranja se tudi območja sklenjenih gozdov, ki so najbolj ohranjeni ekosistemi in kot taki jedrna območja zelenega sistema (Krimsko hribovje, Polhograjsko hribovje, Posavsko hribovje, predalpsko hribovje in visokogorje).

5.2.3.3 Trajnostna raba in varstvo voda

Voda je naravni vir, ki zagotavlja delovanje več sistemov, med njimi oskrbo prebivalstva in gospodarstva s pitno in tehnološko vodo, ohranjanje ekosistemov, energetski potencial v okviru obnovljivih virov energije, turizem in rekreacijo, zagotavljanje poplavne varnosti in namakanje za potrebe kmetijstva. Urejanje voda je treba načrtovati celovito, z upoštevanjem vseh področij gospodarjenja z vodami (varstvo kvalitete, varstvo vodnih količin in njihova racionalna raba, poplavna varnost in blaženje posledic podnebnih sprememb).

Glavne reke in vodotoki so Sava, Sora, Ljubljanica, Gradaščica – Mali Graben, Kamniška Bistrica, Krka, Ižica, Iška, Horjulščica, Pšata, Temenica, Radomlja, Nevljica idr.. Zaradi ravninskega značaja osrednjega dela regije in hudourniškega značaja zalednih območij so vodotoki izrazito poplavnega značaja, kjer se prepletajo ravninske in hudourniške poplavne vode.

Glavni vodonosniki v regiji so Ljubljansko polje, Ljubljansko barje, Kamniško-domžalsko polje in Sorško polje. Kakovost podzemne vode, ki je strateško pomemben naravni vir, je treba izboljšati. Na območjih prepleta poselitve, kmetijstva in varstva virov pitne vode ima varstvo pitne vode prednost pred drugimi dejavnostmi. Za dolgoročno varstvo voda pred obremenitvami, ki so rezultat človekove aktivnosti, je treba izvajati ukrepe za preprečevanje in zmanjševanje onesnaževanja voda, katerih cilj je zmanjšanje onesnaževanja iz industrijskih virov, preprečevanje ali nadzor vnosa onesnaževal in hranil na področju kmetijstva in zmanjševanje onesnaževanja zaradi poselitve z ustreznim odvajanjem in čiščenjem komunalne odpadne vode. Za posege, ki lahko predstavljajo tveganje za onesnaženje voda, je treba v postopkih načrtovanja zagotoviti strokovne podlage in predvideti ukrepe za preprečevanje vnosa onesnaževal v vode.

Varujejo se vsi obstoječi in potencialno pomembni vodni viri ter spodbuja varčna in smotrna raba pitne vode. Nujna je formalizacija zaščite vodnih virov s državnimi uredbami, kjer to še ni izvedeno (severni del regije) in koncept povezovanja vodovodnih sistemov in uvajanja novih virov za zagotavljanje varne ter količinsko in kakovostno ustrezne vodooskrbe. Ukrepi in usmeritve za zagotavljanje oskrbe s pitno vodo so določeni v poglavju 5.3.3.1.

Ohranja se vodne, obvodne, mokrotne in kraške habitate. Pri načrtovanju novih razvojnih območij se uporabijo sonaravne rešitve za zadrževanje, ponikanje in upočasnjevanje odtoka padavinskih voda.

Varstvo pred škodljivim delovanjem voda na ogroženih območjih je treba izvajati s sodelovanjem regije in države na področjih načrtovanja, gradnje in upravljanja vodne infrastrukture z uporabo celostnih pristopov k upravljanju voda. Upoštevati je treba vse vidike učinkov prostorskih ureditev, med njimi prostorske, okoljske in hidravlično-hidrološke ter vidik družbene sprejemljivosti. Na območju regije so v Načrtu za zmanjševanje poplavne ogroženosti 2023 – 2027 (NZPO SI II) določena območja pomembnega vpliva poplav na porečjih Ljubljanske Save (OPVP Zalog-Podgrad-Videm, Medvode-Tacen in Gameljne), Ljubljanice z Gradaščico (OPVP Ljubljana-jug, Dobrova, Vevče-papirnica, Lavrica-Škofljica, Ljubljana-Dravlje, Ljubljana-Podutik, Ljubljana-Bizovik, Vrhnika, Horjul, Cerknica, Ig) in Kamniške Bistrice (OPVP Stahovica-Kamnik, Komenda-Moste-Suhadole, Domžale, Nožice, Jarše-Radomlje, Trzin, Cerklje na Gorenjskem in Ihan-Farme). Na območjih se izvajajo gradbeni in negradbeni posegi za izogibanje tveganja pred poplavami, zmanjševanje obstoječe poplavne ogroženosti, zmanjševanje obstoječe poplavne ogroženosti med in po poplavah in za krepitev zavedanja o poplavni ogroženosti. Posebno pozornost je treba nameniti tudi urbanim poplavam zaradi povečevanja hitrosti odtoka in premajhne zmogljivosti odvodnega kanalizacijskega sistema v urbanih naseljih z uvedbo principov čim večjega zadrževanja padavinske vode na lokaciji, izločitve padavinske vode iz kanalizacijskih sistemov in ločenega vodenja le-te do odvodnikov ali zadrževalnikov ter na kritičnih lokacijah ureditev ukrepov za zmanjšanje ogroženosti z uporabo modro-zelene infrastrukture, kjer je to le mogoče.

5.2.3.4 Mineralne surovine

V regiji so aktivna območja izkoriščanja mineralnih surovin (npr. Smolevec, Verd, Draga pri Cerovici, Ušenišče, Moravče, Sadinja vas, Stahovica, Črna, Lukovica, Podsmreka, Ježce / Vetrnik / Adamlje) ter opuščena območja (npr. kamnolom pri Podutiku, Žalostna gora).

Na regionalni ravni ni opredeljene sektorske strategije izkoriščanja mineralnih surovin oz. niso določena prednostna območja in vrste mineralnih surovin. V RPP se izpostavljajo prostorski cilji in usmeritve:

- cilj je postopno zmanjševanje števila lokacij na strateški ravni nepomembnih območij izkoriščanja;
- novi objekti se odpirajo le, če gre za večje povečanje potreb v regiji ali državi, ki jih ni mogoče zadostiti z že odprtimi objekti na območju gospodarne transportne oddaljenosti ali z rabo recikliranih sekundarnih virov;
- nova območja in širitve obstoječih območij za izkoriščanje mineralnih surovin v poselitvenih območjih, tudi zaradi morebitnega sočasnega izvajanja sanacij, niso dopustne. Sanacije je treba izvajati v območjih obstoječih površin;
- širitve območij mineralnih surovin, pomembnih za regijo, so dopustne le na osnovi geološke ustreznosti, ustrezne oddaljenosti od poselitve, vidne neizpostavljenosti oz. umeščenosti na območja izven območij in prvin, posebej pomembnih za ohranjanje narave, kulturnih in

simbolnih kakovosti prostora, komunalne opremljenosti in urejenih transportnih poti do uporabnikov oziroma prostorske možnosti za njihovo ureditev;

- v času pridobivanja mineralnih surovin, vključno s transportom, morata biti način in izvajanje tehnologije izbrana tako, da so vplivi na bivalno okolje (predvsem na okoliško poselitev), druge naravne vire (tla, voda, kmetijska zemljišča), območja ohranjanja narave in kulturne dediščine čim manjši.

5.2.3.5 Obnovljivi viri energije

Umeščanje obnovljivih virov energije se dopušča skladno s kriteriji za umeščanje in na prioritetna območja v povezavi s projektom RES Slovenia. Potencial izkazuje predvsem izraba sončne energije, ki se jo prvenstveno umešča na obstoječe in načrtovane stavbe, uporaba geotermalne energije z uporabo plitvega vodonosnika za ogrevanje s toplotnimi črpalkami je pogojena z zaščito vodnih virov (predvsem na Ljubljanskem barju). Predvsem pa je potrebno sprejeti odločitev o izrabi potenciala reke Save za proizvodnjo električne energije oziroma uskladitvijo z varstvenimi vidiki urejanja podzemne vode ter vodnega in obvodnega prostora.

5.3 ZASNOVA OMREŽJA GOSPODARSKE JAVNE INFRASTRUKTURE

5.3.1.1 Regijski javni potniški promet in večmodalnost

Javni potniški promet (v nadaljevanju JPP), ki ga predstavljata avtobusni in železniški potniški promet, ima na nivoju Osrednjeslovenske razvoje regije največji potencial razvoja trajnostne mobilnosti. S predhodno izvedenimi analizami je bilo ugotovljeno, da je regija relativno dobro pokrita z javnimi prevoznimi sredstvi. Na območju z do 30 minutno oddaljenostjo od mestnega središča Ljubljane z vsemi razpoložljivimi sredstvi JPP prebiva 49 % prebivalcev osrednjeslovenske regije, obenem pa jih zgolj 10 % nima dostopa do različnih oblik JPP.

Kljub temu je uporaba JPP, tudi zaradi prevladujoče uporabe avtomobila, v upadu. Težave v uporabi JPP so zaznane predvsem v slabi frekventnosti, podaljšanih potovalnih časih zaradi zastojev na cestah, neusklajenosti voznih redov med različnimi oblikami JPP ter slabši ponudbi v nočnem času, med vikendi in prazniki.

Za učinkovit JPP in za zagotavljanje konkurenčne storitve, ki bo lahko učinkovita alternativa prometu cestnih osebnih vozil, je tako nujna nadgradnja sistema. Na področju avtobusnega prometa je Mestna občina Ljubljana že začela postopno uvajati ločene pasove za avtobuse (t.i. rumene pasove), kar je izboljšalo potovalne hitrosti avtobusov znotraj mestnega središča. Proces je smiselno nadaljevati tudi širše v regiji, kjer se je prav hitrost javnega prevoza v konici izkazala kot ključna za atraktivnost JPP. Vzpostavitev ločenih pasov za avtobuse je tako smiselna na vseh glavnim cestnih vpadnicah iz smeri Škofljice, Vrhnike, Domžal in Medvod proti Ljubljani, v kolikor prostorske in ostale omejitve tovrstno ureditev omogočajo. Poleg tega je na nivoju regije smiselno uvajati tudi dobre prakse pri ureditvi križišč in avtomatizaciji signalizacije, ki daje prednost vozilom JPP.

Na nivoju regije je treba doseči boljše pogoje za kombiniranje različnih potovalnih načinov, zato je treba nadaljevati z izgradnjo mreže parkirišč P+R v celotni regiji, podaljševanjem obstoječih linij avtobusnega JPP v vsa občinska središča regije, urejanjem kolesarnic v neposredni bližini avtobusnih in železniških postaj in postajališč, hkrati pa uporabnikom omogočiti lažje prestopanje med različnimi sistemi JPP (vzpostavitev večmodalnih točk).

Ključna za delovanje celotnega regijskega sistema prevoza potnikov v osrednjeslovenski regiji je celovita prenova ljubljanskega železniškega vozlišča, vključno z novo železniško in avtobusno postajo (izgradnja PCL, kot ključne večmodalne točke v regiji), prenova in nadgradnja obstoječih železniških prog ter gradnja novih prog za potniški promet (npr. železniška povezava mimo Vrhnike ter do Letališča Jožeta Pučnika Ljubljana), kar bo povečalo kakovost železniških in avtobusnih storitev v potniškem prometu in skrajšalo potovalne čase. S povečanjem prepustne zmogljivosti železniških prog in gradnjo dodatnih tirov se bo lahko povečala tudi frekventnost potniških vlakov, elektrifikacija prog pa bo dodatno skrajšala potovalne čase.

Poleg ohranitve in nadgradnje obstoječih železniških postaj in postajališč v osrednjeslovenski regiji (v obstoječi prometni ureditvi je na območju osrednjeslovenske regije urejenih 48 železniških postaj in postajališč, od tega 14 v Mestni občini Ljubljana, 6 v občini Grosuplje, 5 v občinah Kamnik in

Ivančna Gorica, 4 v občini Domžale, 3 v občinah Brezovica in Trzin, 2 v občini Škofljica, po 1 pa v občinah Logatec, Borovnica, Dobrepolje, Dol pri Ljubljani, Medvode in Velike Lašče) je treba mrežo dopolniti z dodatnimi postajališči, ob upoštevanju realnih potreb potnikov (npr. nova železniška potniška postajališča v Mestni občini Ljubljana: Vič, Stanežiče in Moste–Bratislavska ter novo železniško postajališče Vnanje Gorice v občini Brezovica). Vsa obstoječa in nova postajališča se v največji možni meri uredi kot multimodalne prestopne točke.

V Mestni občini Ljubljana in v nekaterih drugih občinskih središčih (npr. v Domžalah in Grosuplju) so se sodobne ureditve železniških postaj ter izboljšave storitev in informacij na postajah pokazale kot zelo spodbudne. Ta proces je zato treba nadaljevati tudi na drugih železniških postajah in postajališčih v regiji, pri čemer je sploh postaje oziroma postajališča v občinskih in drugih urbanih središčih treba urediti po principu večmodalnih točk, kjer se železniški potniški promet povezuje z avtobusnim potniškim prometom, infrastrukturo za kolesarjenje ter sistemom parkirišč P+R (npr. v Logatcu, Vnanjih Goricah, Brezovici, Medvodah, Škofljici, Višnji Gori, Ivančni Gorici, Trzinu, Kamniku ter na ključnih železniških postajališčih v Mestni občini Ljubljana – Stanežiče, Rudnik in Črnuče).

Sistem regijsko pomembnih večmodalnih točk ob železniških postajah in postajališčih je treba na nivoju regije, predvsem pa na območju Mestne občine Ljubljana, dopolniti s sistemom večmodalnih točk lokalnega pomena, med katere spadajo tako večmodalne točke na in v bližini avtocestnih priključkov (npr. P+R Dolgi Most, P+R Barje, P+R Stožice) ter večmodalne točke znotraj urbanih središč (npr. večmodalne točke na območju Litostroja, Kina Šiške, v stanovanjskih soseskah v Mestni občini Ljubljana). Po sistemu večmodalnosti, kar pomeni, da je na eni lokaciji omogočena uporaba vsaj treh različnih načinov mobilnosti – poleg hoje npr. še postajališče avtobusnega ali železniškega javnega potniškega prometa ter infrastruktura za parkiranje koles ali osebnih vozil (parkirišče P+R), je na območju celotne regije treba urediti tudi pomembnejša oziroma bolj frekventna avtobusna postajališča, kar pomeni, da je treba ob izbranih avtobusnih postajah oziroma postajališčih urediti ustrezno infrastrukturo za kolesarjenje (npr. kolesarnice, stojala za priklapljanje koles, sisteme za izposojo koles …), postajališča sistemov za souporabo vozil in/ali parkirišča P+R, kar bo tudi uporabnikom avtobusnega javnega potniškega prometa omogočalo lažje kombiniranje različnih trajnostnih oblik mobilnosti za opravljanje vsakodnevnih potovanj.

Uskladitev voznih redov in frekvenc JPP je potrebna glede na dejanske potrebe potnikov. Predlog taktnega regijskega JPP v koničnem času znaša 15, 30 in 60 minut (tako za avtobusni kot železniški JPP), odvisen pa je od smeri in od prevoznega sredstva. Pri tem je potrebno izboljšati povezljivost JPP, ki je v pristojnosti države (vlak, medkrajevni avtobusni promet) s tistim na občinski ravni (mestni promet). Na manj poseljenih, hribovitih območjih regije brez povezave z JPP je smiselno dostopnost do avtobusnega oziroma železniškega JPP v občinskih središčih kombinirati z vzpostavitvijo t.i. prevozov na klic oziroma na zahtevo z uporabo manjših kombiniranih ali osebnih vozil. Izbiro najustreznejšega modela prevozov na zahtevo na regionalni ravni naj vodi cilj, da je storitev namenjena vsem skupinam prebivalstva, da združuje potnike in da ustrezno dopolnjuje obstoječ regijski javni prevoz.

Smiselno je podaljšanje nekaterih obstoječih linij avtobusnega JPP (npr. podaljšanje linij LPP do Kamnika in Velikih Lašč) ter uvedba novih tangencialnih in integriranih linij med pomembnejšim

občinskimi središči oziroma večjimi zaposlitvenimi območji, kot so industrijske in gospodarske cone, mimo Ljubljane (npr. direktne avtobusne linije med Industrijsko cono Komendo in Mengšem, oziroma Domžalami ter med Velikimi Laščami in Grosupljem), ki jih je treba povezati tudi s sistemi P+R na celotnem območju regije. V avtobusni in železniški prevoz potnikov je treba vpeljati tudi t.i. »hitre linije«, ki bodo hitro in direktno povezovale vsa pomembnejša občinska središča z regijskim središčem, Ljubljano.

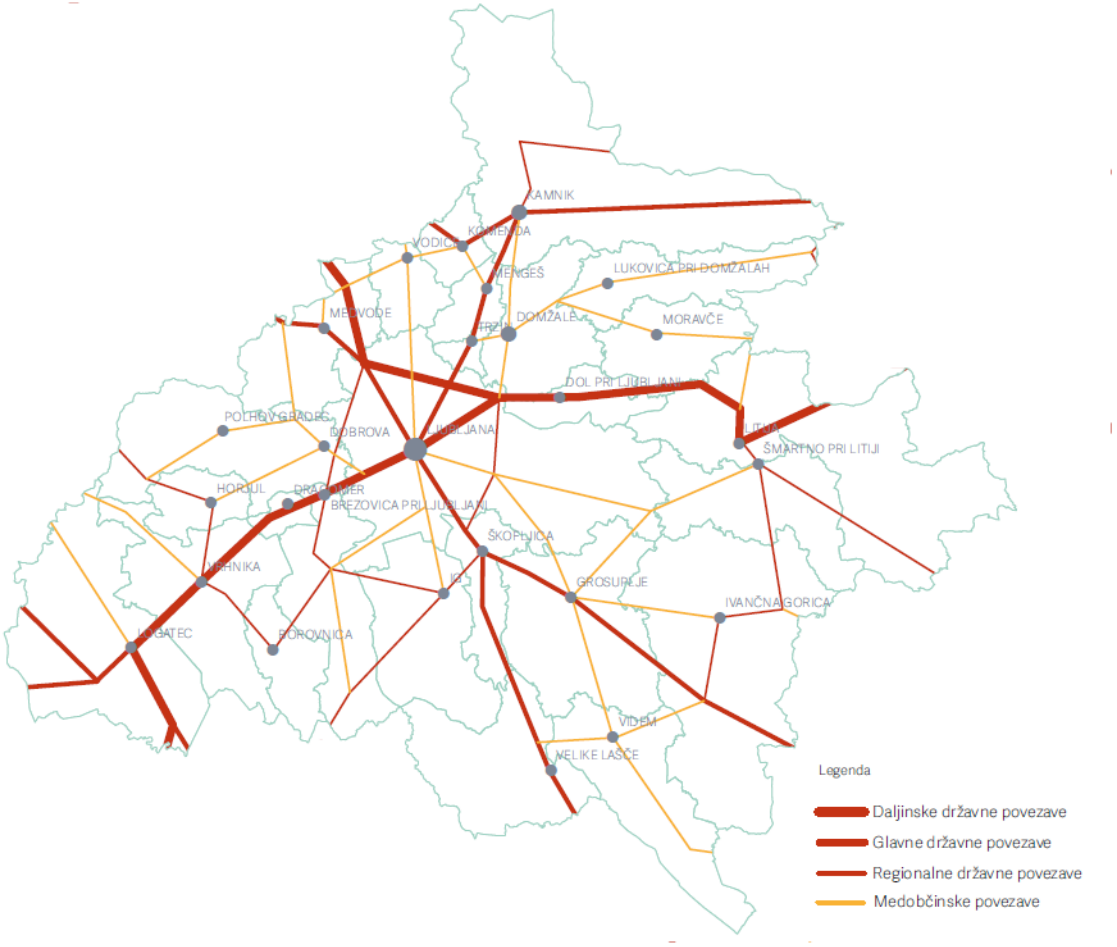
V sistem regijskega JPP je smiselno vključiti tudi rečni promet (linije JPP na reki Ljubljanici med Ljubljano in Vrhniko), za kar je treba zasnovati in urediti ustrezno mrežo pristanov oziroma vstopno-izstopnih točk.

5.3.1.2 Kolesarski promet

Kolesarjenje med občinskimi središči v regiji ima velik potencial, saj pretežni del prebivalstva živi v ravninskem delu regije, razdalje med naselji pa so razmeroma majhne. Kolo je privlačna izbira zlasti v jutranji in popoldanski konici, saj se zaradi zastojev na cestah potovalna hitrost kolesa in avtomobila precej približata ena drugi.
Z električnimi kolesi ali v kombinaciji kolesa in železniškega potniškega prometa je čas za potovanja od doma do delovnega mesta v konici lahko celo krajši ali vsaj podoben kot čas potovanja z avtomobilom, saj so za regijo značilni vsakodnevni prometni zastoji. Vendar pa je razvoj vsakodnevnega kolesarjenja odvisen od razvoja kolesarske infrastrukture. V urbanih središčih se je infrastruktura v zadnjem desetletju razvijala s hitrim tempom, medtem ko je med naselji in občinami še vedno velik potencial za izboljšave. Izgradnja ustreznih kolesarskih povezav je zato pogoj za večjo uporabo koles v regionalnem merilu.

Poseben razvojni potencial predstavljajo kolesarske povezave ob železniških progah, ki ponujajo že vzpostavljene koridorje med pomembnimi naselji v regiji. Takšne trase omogočajo neposredne, ravne in relativno neprekinjene kolesarske povezave z malo križanji, kar je idealno za vzpostavitev t.i. zmogljivih kolesarskih povezav. Največji potencial za vzpostavitev tovrstne infrastrukture se kaže v smereh Ljubljana–Domžale–Kamnik, Ljubljana–Škofljica–Grosuplje, Ljubljana–Medvode–Škofja Loka, z vzpostavitvijo nove železniške proge proti Letališču Jožeta Pučnika Ljubljana pa tudi v okviru tega železniškega koridorja. Takšne kolesarske povezave omogočajo tudi sinergijo z železniškim potniškim prometom, saj se kolesarjenje učinkovito dopolnjuje z uporabo vlaka, kar povečuje dostopnost in privlačnost trajnostnih oblik mobilnosti na nivoju regije.

Za uspešno uresničitev tega potenciala je ključno usklajeno načrtovanje na ravni celotne regije, ki presega občinske meje in vključuje sodelovanje različnih institucij. Prioritete morajo biti usmerjene v zagotavljanje zveznosti kolesarske infrastrukture, izboljšanje varnosti ter vzpostavitev enotnih standardov kakovosti infrastrukture. Razvoj regionalnega kolesarskega omrežja, tudi ob železniških koridorjih, tako predstavlja strateško priložnost za zmanjšanje prometnih obremenitev, izboljšanje kakovosti bivanja in doseganje podnebnih ciljev, pri čemer lahko kolesarjenje postane enakovreden in konkurenčen način vsakodnevnega prevoza v regiji.

Slika 15: Zasnova kolesarskega omrežja (RRA LUR, oktober 2018[1]

Pravilnik o kolesarskih povezavah (Uradni list RS, št. 29/18, 65/19 in 132/22 – ZCes-2) kolesarske povezave na območju RS glede na povezovalni pomen v prostoru deli na daljinske, glavne, regionalne in lokalne. Na podlagi Pravilnika so na območju regije predvidene naslednje kolesarske povezave:

Daljinske kolesarske povezave v regiji

- Povezava D1: Šentilj–Maribor–Celje–Trbovlje–Ljubljana–Postojna–Divača–Koper–Sečovlje (EuroVelo 9) – potek trase skozi LUR: Laze pri Dolskem, Ljubljana, Brezovica, Dragomer, Log pri Brezovici, Drenov Grič, Vrhnika in Logatec.
- Povezava D2: Rateče–Jesenice–Kranj–Smlednik – Ljubljana – Dol pri Ljubljani – Litija - Trbovlje– Brežice–državna meja (Savska kolesarska pot) – potek trase skozi občine Medvode, Ljubljana, Dol pri Ljubljani.

Glavne kolesarske povezave v regiji

- Povezava G3: Ljubljana–Škofja Loka–Cerkno–Želin (potek trase skozi Ljubljano in Medvode).
- Povezava G9: Škofljica–Ribnica–Kočevje–Petrina (potek trase skozi Ljubljano, Škofljico, Želimlje, Turjak in Velike Lašče).

[1] Shema prikazuje staro stanje (iz leta 2018). V pripravi je nova RCPS – v nadaljevanju se upošteva novo shemo kolesarskih povezav, ki bodo izhajale iz RCPS.

- Povezava G10: Ljubljana–Škofljica–Žužemberk–Novo mesto (potek trase skozi Ljubljano, Škofljico, Grosuplje, Krko, Zagradec).
- Povezava G13: Ljubljana–Kamnik–Vransko–Celje (potek trase skozi Ljubljano, Trzin, Mengeš, Kamnik).

Regionalne kolesarske povezave v regiji

- Povezava R4: Logatec–Col–Ajdovščina–Komen (potek trase skozi Logatec, Hotedršcico).
- Povezava R8: Cerklje na Gorenjskem–Vodice–Gameljne – Ljubljana.
- Povezava R9: Idrija–Žiri–Gorenja vas–Vrhnika (potek trase skozi Horjul, Velika Ligojna, Vrhnika).
- Povezava R10: Polhov Gradec–Horjul–Vrhnika–Borovnica–Podpeč–Ig (potek trase skozi Polhov Gradec, Horjul, Velika Ligojna, Vrhnika, Borovnica, Podpeč, Ig).
- Povezava R11: Domžale–Šentjakob–Zadvor–Lavrica (potek trase skozi Blagovica, Lukovica pri Domžalah, Domžale, Dragomelj, Ljubljana, Podmolnik, Škofljica).
- Povezava R12: Škofljica–Ig–Rakitna–Cerknica (potek trase skozi Škofljica, Ig, Iška vas, Rakitna).
- Povezava R15: Litija–Ivančna Gorica–Krka (potek trase skozi Šmartno pri Litiji, Bogenšperk, Šentvid pri Stični, Ivančna Gorica).

Osnovni pogoj za kolesarjenje v regiji je tako ustrezno zasnovano omrežje kolesarskih povezav. Na novo vzpostavljena infrastruktura bo omogočala kolesarjenje na regionalni ravni, medtem ko je za večjo spremembo potovalnih navad prebivalcev regije treba nadaljevati z razvojem varne in udobne mreže obstoječih kolesarskih povezav. V regiji bo dokončana in razširjena mreža kolesarskih povezav, ki jih načrtuje država (daljinske, glavne in regionalne). Ta bo povezovala mesta in večja naselja, kot so Ljubljana, Brezovica, Horjul, Vrhnika, Logatec, Borovnica, Škofljica, Ig, Grosuplje, Ivančna Gorica, Velike Lašče, Dol pri Ljubljani, Trzin, Mengeš, Domžale, Kamnik, Komenda, Vodice in Medvode. Omrežje bo prednostno namenjeno varni, udobni in hitri dnevni mobilnosti, hkrati pa bo privlačno tudi za turiste in rekreativne kolesarje. Državno omrežje bo dopolnjevala sklenjena mreža medobčinskih in lokalnih kolesarskih povezav, ki bo povezala tudi manjša naselja v regiji.

5.3.2 Prometno omrežje

5.3.2.1 Cestni promet

Na prometni in gospodarski razvoj Osrednjeslovenske razvojne regije sta v zadnjih dveh desetletjih najbolj vplivala dokončanje avtocestnega križa in uvedba vinjetnega sistema cestninjenja za osebna vozila. S povečanjem vplivnega zaledja regije so se spremenili predvsem poselitveni in dnevni migracijski vzorci prebivalstva. Čeprav je velik del prebivalstva regije zgoščen v Ljubljani, se zgostitve prebivalstva zunaj Ljubljane oblikujejo tudi ob glavnih prometnicah v smeri proti Vrhniki in Logatcu, Medvodam, Domžalam in Kamniku ter Grosuplju in Ivančni Gorici.

Avtocestni križ predstavlja osrednji element cestne prometne infrastrukture regije. Zasnovan je bil z namenom, da poveže vse ključne dele Slovenije ter omogoči hitro, varno in učinkovito povezavo

med severom, jugom, vzhodom in zahodom države, pri čemer Ljubljano, kot glavno mesto in gospodarsko središče, umešča v središče nacionalne prometne mreže.
Preko območja regije potekata oba glavna avtocestna kraka, in sicer avtocesti A1 (Šentilj–Maribor–Celje–Ljubljana–Postojna–Koper) in A2 (Karavanke–Kranj–Ljubljana–Novo mesto–Obrežje), ki sta del vseevropskega večmodalnega prometnega omrežja TEN-T (del Sredozemskega in Baltsko-jadranskega jedrnega koridorja). Avtocestna kraka A1 in A2 se križata na območju Ljubljane oziroma ljubljanskega avtocestnega obroča, ki ga poleg zahodne, vzhodne in južne obvoznice (del avtocestnih krakov A1 in A2), sestavlja tudi severna obvoznica. Severna ljubljanska obvoznica je kategorizirana kot hitra cesta H3 in povezuje avtocestna razcepa Koseze na severozahodu in Zadobrova na severovzhodu Ljubljane.

Na območju regije je v obstoječi prometni ureditvi vzpostavljenih 36 avtocestnih priključkov, pri čemer jih je večina (21) umeščenih na območju Mestne občine Ljubljana. Ostali avtocestni priključki v regiji so umeščeni na območju občin Grosuplje (3), Lukovica (3), Ivančna Gorica (2), Domžale (2), Vodice (1), Vrhnika (1), Logatec (1) in Brezovica (1). Neposredna navezava na avtocestno omrežje je tako zagotovljena v 10 občinah regije, dostopnost do avtoceste v ostalih občinah regije pa je omogočena preko državnega cestnega omrežja (glavne in regionalne ceste).

Enega ključnih razvojnih prometnih projektov v regiji v prihodnje predstavlja nadgradnja obstoječega avtocestnega omrežja, kar vključuje tako širitev ljubljanskega avtocestnega obroča (zahodna, vzhodna in južna obvoznica) kot tudi vseh štirih priključnih avtocestnih krakov (odseki avtocest A1 in A2 od Ljubljane do Domžal, Vodic, Vrhnike in Grosuplja).

Zahodna obvoznica
Zahodna obvoznica se uredi kot šestpasovna avtocesta z odstavnimi pasovi, opremljena s sistemi, ki omogočajo dinamično vodenje prometa.

Severna obvoznica
Severna obvoznica se ohranja v obstoječem profilu.

Vzhodna obvoznica
Vzhodno obvoznico se od razcepa Zadobrova do priključka Ljubljana-Bizovik (Litijska cesta) uredi v novi prometni ureditvi, ki vključuje dodatne vozne in odstavne pasove. Na glavni smeri se ohrani obstoječi prerez avtoceste z odstavnimi pasovi, zaradi gostote in majhne medsebojne razdalje avtocestnih priključkov pa se ob obeh straneh kot del obvoznice predvidi še zmogljivo mestno servisno cesto, ki se jo od glavne smeri loči z zelenim ločilnim pasom. Od priključka Ljubljana-Bizovik do predora Golovec se vzhodno obvoznico uredi kot šestpasovno avtocesto z odstavnimi nišami (brez odstavnih pasov). Celotno vzhodno obvoznico se opremi tudi s sistemi, ki omogočajo dinamično vodenje prometa.

Južna obvoznica

Južno obvoznico se uredi kot šestpasovno avtocesto z odstavnimi pasovi, vključno z vso infrastrukturo za dinamično vodenje prometa od novega priključka Ljubljana-Barje (na območju obstoječega avtocestnega počivališča Barje) do priključka Ljubljana-Rudnik.

Nov priključek Ljubljana-Barje se na severni strani naveže na Cesto dveh cesarjev, na južni strani pa se ga naveže na dostopno cesto do Zbirnega centra Barje. Na območju nakupovalnega središča in gospodarske cone Rudnik se severno vzdolž avtoceste uredi vzporedno servisno cesto za izboljšanje navezovanja območja na avtocestno omrežje, vključno z ureditvijo novega uvoza na obvoznico v smeri razcepa Ljubljana-Kozarje. Preoblikuje se tudi avtocestni priključek Ljubljana-jug. Nanj se (z nadvozom preko dolenjske proge) naveže navezovalno cesto do območja nakupovalnega središča in gospodarske cone Rudnik. Ostali obstoječi avtocestni priključki se smiselno prilagodijo novi prometni ureditvi.

Gorenjski AC krak

Gorenjski avtocestni krak se uredi kot šestpasovno avtocesto z odstavnimi pasovi in z omogočanjem dinamičnega vodenja prometa od priključka Ljubljana-Šentvid do priključka Kranj – sever. Obstoječi avtocestni priključki se smiselno prilagodijo novi prometni ureditvi.

Štajerski AC krak

Štajerski avtocestni krak se uredi kot šestpasovno avtocesto z odstavnimi pasovi in z omogočanjem dinamičnega vodenja prometa od razcepa Zadobrova do priključka Krtina. Priključek Ljubljana Šentjakob se preoblikuje, ostali obstoječi avtocestni priključki pa se smiselno prilagodijo novi prometni ureditvi. Na območju občine Domžale se načrtuje nov avtocestni priključek Študa.

Dolenjski AC krak

Dolenjski avtocestni krak se uredi kot šestpasovno avtocesto z odstavnimi pasovi in z omogočanjem dinamičnega vodenja prometa od razcepa Malence do priključka Grosuplje-vzhod. Preoblikuje se razcep Malence, ostali obstoječi avtocestni priključki pa se smiselno prilagodijo novi prometni ureditvi.

Primorski AC krak

Primorski avtocestni krak se uredi kot šestpasovno avtocesto z odstavnimi pasovi in z omogočanjem dinamičnega vodenja prometa od razcepa Kozarje do priključka Vrhnika, vključno z razcepom Kozarje. Na območju občine Vrhnika se načrtujeta dva nova avtocestna priključka Verd (na katerega se naveže novo dovozno cesto do kamnoloma Verd) in Sinja Gorica. Obstoječi avtocestni priključki se smiselno prilagodijo novi prometni ureditvi.

Druge regijsko pomembne ureditve cestnega omrežja

Severna tangenta

Severna ljubljanska tangenta je načrtovana nova cestna povezava, ki bo severno od Ljubljane povezala štajerski in gorenjski avtocestni krak med avtocestnima priključkoma Ljubljana-Šentvid in Ljubljana-Šentjakob z namenom razbremenitve severne ljubljanske obvoznice. Novo štiripasovno

glavno cestno povezavo se uredi v koridorjih Obvozne (Nemške), Brnčičeve in Zasavske ceste, pri čemer se nanjo preko novih cestnih priključkov naveže poselitvena območja Šentvida, Ježice in Črnuč. Ob njej se uredi tudi novo kolesarsko povezavo.

Navezovalna cesta Jeprca–Stanežiče–Brod

Nova cestna povezava Jeprca–Stanežiče–Brod, ki je načrtovana z Državnim prostorskim načrtom za navezovalno cesto Jeprca–Stanežiče–Brod (Uradni list RS, št. 10/11), je namenjena izboljšanju prometne povezave med severnim delom Ljubljane in pomembnejšimi središči sosednje Gorenjske regije (Škofja Loka in Kranj) ter razbremenitvi obstoječih lokalnih cest skozi Medvode in Šentvid.

Načrtovana trasa se začne na Jeprci, v nadaljevanju pa mimo Medvod, Mednega in Stanežič poteka do navezave na Celovško cesto v Ljubljani. V Stanežičah se prek izvennivojskega priključka proti vzhodu odcepi krak navezovalne ceste Stanežiče–Brod, ki prečka železniško progo Ljubljana–Jesenice. Trasa se konča z iztekom v Obvozno cesto.

Cestna povezava Škofja Loka (Trata)–Vodice

Nova cestna povezava Škofja Loka–Vodice je del načrtovane 4. razvojne osi, ki bo izboljšala prometno povezljivost severozahodne Slovenije in razbremenila obstoječe regionalne ceste. Nova povezava na odseku med Škofjo Loko in Vodicam predstavlja pomembno prometno povezavo med Gorenjsko in Osrednjeslovensko razvojno regijo, s ciljem izboljšati dostopnost širšega območja Škofje Loke z avtocestnim omrežjem. Načrtovana trasa v smeri zahod-vzhod poteka med območjem industrijske cone Trata v Škofji Loki in avtocestnim priključkom Vodice, pri čemer na območju Mavčič prečka reko Savo.

Glavna cesta Želodnik–Mengeš–Vodice

Glavna cesta Želodnik–Mengeš–Vodice je načrtovana kot nova državna prometna povezava, ki bo izboljšala dostopnost severnega dela Ljubljanske kotline ter povezala avtocesto A1 z območjem Mengša, Komende in Vodic. Projekt vključuje novogradnjo ceste z obvoznicami naselij, s čimer se bo promet iz lokalnih središč preusmeril na bolj zmogljivo prometnico. Njen namen je predvsem razbremeniti promet skozi gosto naseljena območja, izboljšati prometno varnost ter omogočiti hitrejše povezave med pomembnimi gospodarskimi območji, zlasti industrijsko cono Komenda, in avtocestnim omrežjem. S tem bo cesta prispevala k zmanjšanju zastojev, boljšim pogojem za mobilnost prebivalcev in splošnemu regionalnemu razvoju.

Glavna cesta Želodnik–Mengeš–Vodice je načrtovana z Državnim lokacijskim načrtom za glavno cesto Želodnik–Mengeš–Vodice na odseku Želodnik–Mengeš z obvoznico Mengeš (Uradni list RS, št. 48/04), Državnim lokacijskim načrtom za glavno cesto Želodnik–Mengeš–Vodice na odseku Mengeš–Žeje (Uradni list RS, št. 94/06) ter Državnim lokacijskim načrtom za glavno cesto Želodnik–Mengeš–Vodice na odseku Žeje–Vodice (Uradni list RS, št. 53/07). V sklopu teh projektov sta že izvedeni obvoznica Mengeš in obvoznica Vodice.
Med ključne manjkajoče odseke povezave tako spadata skrajni vzhodni odsek, od avtocestnega priključka Krtina, mimo Želodnika in Preserij pri Radomljah, do navezave na obstoječo obvoznico Mengeš ter obvoznica Komenda.

Cestna povezava AC priključek Študa–Trzin–Mengeš (Trzinska obvoznica)
Načrtovana cestna povezava predvideva gradnjo dveh novih cestnih odsekov, in sicer odsek ceste med Savsko cesto južno od Domžal (R3-644) in Breznikovo cesto v Ihanu s priključkom na nov avtocestni priključek Študa (odsek B) in odsek t.i. Trzinske obvoznice, od Savske ceste južno od Domžal (R3-644) mimo Depale vasi do Ljubljanske ceste med Trzinom in Domžalami (R2-477) in naprej do Mengeške ceste južno od Mengša (G2-104), kjer se nova povezava naveže na že zgrajeno Mengeško obvoznico (odsek A).

Načrtovan celoten odsek ceste (odseka A in B), vključno z novim avtocestnim priključkom Študa v prometnem smislu predstavlja povezovalno cesto, ki bistveno izboljša navezavo regionalnih središč (Mengeš, Trzin, Domžale) na daljinsko avtocestno prometno omrežje.

Umestitev Trzinske obvoznice se preveri in načrtuje v ločenih strokovnih podlagah in prostorskem izvedbenem aktu, pri čemer se upoštevajo tudi prilagoditve cestnega omrežja na območju Depale vasi in Domžal načrtovane v okviru ŠV/PIZ za kamniško progo.

Cestna povezava AC priključek Študa–Ihan–Dol pri Ljubljani
Z namenom izboljšanja dostopa do avtocestnega omrežja iz smeri občine Dol pri Ljubljani z zaledjem in razbremenitve obstoječega avtocestnega priključka Šentjakob se na obravnavanem območju načrtuje okrepljeno cestno povezavo med novim avtocestnim priključkom Študa (občina Domžale) ter glavno državno cesto G2-108 na območju občine Dol pri Ljubljani. Povezovalna cesta je načrtovana po trasi obstoječe lokalne ceste ob vzhodnem robu Kamniške Bistrice, med območjem poslovne cone Ihan in obstoječim krožnim križiščem na glavni državni cesti G2-108 v Vidmu.

Cestna povezava Litijska cesta–Sadinja vas–Grosuplje
Z namenom izboljšanja dostopa med Ljubljano in Grosupljem z zaledjem se načrtuje okrepljeno cestno povezavo med državno regionalno cesto R3-645 (Litijska cesta na območju Mestne občine Ljubljana) in avtocestnim priključkom Grosuplje-vzhod, del katere je tudi načrtovana nova obvoznica Sadinja vas.

Povezovalna cesta je v začetnem delu, od navezave na Litijsko cesto, načrtovana po trasi obstoječe lokalne ceste, v nadaljevanju pa mimo naselij Sostro, Sadinja vas in Podlipoglav poteka po trasi novo načrtovane obvoznice. Za naseljem Podlipoglav trasa nove cestne povezave ponovno sledi obstoječi lokalni cesti mimo naselja Pance do zadrževalnika Veliki potok pri naselju Gradišče, od koder vzporedno z Dolenjsko avtocesto, po trasi obstoječe lokalne ceste skozi naselji Velika in Mala Stara vas, poteka do obstoječega avtocestnega priključka Grosuplje-vzhod (Hotel).

Cestna povezava AC priključek Log – Dragomer–Žabnica–Podpeč
Z namenom izboljšanja dostopa in navezave naselij v občini Brezovica (Žabnica, Notranje Gorice, Podpeč) na avtocestno omrežje, se načrtuje novo cestno povezavo med avtocestnim priključkom Log – Dragomer in Podpečjo.

Trasa nove povezovalne ceste od avtocestnega priključka do naselja Vnanje Gorice poteka po že zgrajenem cestnem odseku, v nadaljevanju pa od obstoječega krožnega križišča proti naselju Žabnica poteka po novo načrtovanem cestnem odseku, tik ob trasi Primorske železnice. V naselju Žabnica se trasa nove cestne povezave naveže na obstoječo državno cesto R3-742, ki v nadaljevanju

mimo naselja Notranje Gorice poteka do Podpeči. V nadaljevanju postopka umestitve nove cestne povezave se preveri možnost gradnje dodatnega cestnega odseka mimo naselja Notranje Gorice (obvoznica po vzhodnem robu naselja), s čimer bi se naselje prometno razbremenilo.

Regionalno pomembne obvoznice naselij

Osnovni namen gradnje obvoznic mimo naselij v Osrednjeslovenski razvojni regiji je preusmeritev tranzitnega prometa iz lokalnih središč na bolj zmogljive prometnice zunaj naselij. S tem se zmanjšujejo prometne obremenitve v mestih in naseljih, kar prispeva k večji prometni varnosti, zmanjšanju hrupa ter boljšim življenjskim razmeram za prebivalce. Zasnova urejanja prometa in načrtovanje novih prometnih povezav v regiji mora temeljiti na spodbujanju rabe nemotoriziranih oblik mobilnosti in javnega potniškega prometa, vključno z umirjanjem osebnega motoriziranega prometa v regijskih središčih in ob železniških povezavah. Pri načrtovanju posameznih novih prometnih ureditev je treba upoštevati njihov skupni vpliv na obstoječo in načrtovano prometno infrastrukturo ter na druge prostorske ureditve na širšem območju.

Izboljšanje pretočnosti prometa na regionalni ravni se lahko ob sočasnih ukrepih za spodbujanje trajnostnih oblik mobilnosti zagotovi tudi z gradnjo obvoznic, ki skrajšujejo potovalne čase in omogočajo učinkovitejše povezave med pomembnimi gospodarskimi območji ter avtocestnim omrežjem. Med ključne načrtovane projekte v regiji tako spadajo obvoznica Sadinja vas (Mestna občina Ljubljana), zahodna obvoznica Vrhnika, obvoznica Bistra, obvoznica Logatec, Dobrova, Ig (Škofljiška cesta–Ig–Staje), Škofljica, Grosuplje, Šentvid pri Stični, Zagradec, Velike Lašče, Moravče, Komenda in zahodna obvoznica Kamnik.

Na širšem območju Škofljice je treba predvideno prometno ureditev (širitev in nadgradnja železniške infrastrukture, urejanje prestopnih točk, P+R, povezovalne ceste, kolesarske poti) urejati celovito. Zasnova urejanja mora temeljiti na spodbujanju rabe JPP (npr. nadgradnja železniške infrastrukture kot je dvotirnost dolenjske železnike proge, elektrifikacija, zagotovitev taktnih voznih redov, povišanje potovalnih hitrosti vlakov, celovita nadgradnja avtobusnega javnega potniškega prometa z namenom skrajševanja potovalnih časov, vzpostavitev večmodalnih prestopnih točk ustreznih kapacitet na primernih lokacijah, kot je npr. Železniška postaja Škofljica), z umirjanjem osebnega motoriziranega prometa v regijskih središčih in ob železniških povezavah, ter na spodbujanju rabe nemotoriziranih oblik mobilnosti (npr. ureditev zmogljive kolesarske povezave med Ljubljano in Škofljico, širitev postajališč javnih sistemov za izposojo koles in e-koles na nivoju regije). Pri načrtovanju posameznih ureditev je treba upoštevati njihov skupni vpliv z obstoječo in načrtovano prometno infrastrukturo ter drugimi prostorskimi ureditvami na širšem območju Škofljice.

5.3.2.2 Železniški promet

Slovensko železniško omrežje obsega 1.207,70 kilometrov prog, od tega je 609,70 km prog elektrificiranih. Železniško omrežje je v celoti normalnotirno (1435 mm) in večinoma enotirno (874,16 km), kar pomeni, da so zmogljivosti, zlasti na glavnih smereh, kjer se križajo domači in mednarodni tokovi, omejene.

Obstoječa železniška infrastruktura v Sloveniji je pomemben del evropskega integralnega TEN-T železniškega omrežja, preko katerega potekata dva jedrna večmodalna koridorja in štirje koridorji konkurenčnega tovornega prometa.

Železniški promet ima pomemben vpliv na promet, okolje in prostorski razvoj tudi na območju regije. Podobno kot v primeru avtocestnega omrežja je Ljubljana središče slovenskega železniškega omrežja, saj se v njej stikajo tri glavne in dve regionalni železniški progi, in sicer:

- Ljubljana–Dobova–d.m. (»Štajerska proga«) – glavna dvotirna elektrificirana proga,
- Ljubljana–Jesenice–d.m. (»Gorenjska proga«) – glavna enotirna elektrificirana proga,
- Ljubljana–Sežana–d.m. (»Primorska proga«) – glavna dvotirna elektrificirana proga,
- Ljubljana–Kamnik Graben (»Kamniška proga«) – regionalna enotirna neelektrificirana proga,
- Ljubljana – Metlika–d.m. (»Dolenjska proga«) – regionalna enotirna neelektrificirana proga.

Preko območja regije poteka še ena regionalna železniška proga, ki pa se na železniški omrežje priključuje na območju Grosuplja in tako ne poteka skozi Ljubljano:

- Grosuplje–Kočevje (»Kočevska proga«) – regionalna enotirna neelektrificirana proga.

Železniška postaja Ljubljana že v obstoječi ureditvi predstavlja ključno večmodalno točko regionalnega in nacionalnega pomena, prav tako pa sta na območju Ljubljane vzpostavljena dva tovorna logistična terminala nacionalnega pomena, in sicer Ljubljana Moste in Ljubljana Zalog.

Nadgradnja železniškega omrežja ima za razvoj regije izjemen pomen, saj vpliva na prometno, gospodarsko, okoljsko in prostorsko podobo celotnega območja. Ljubljana je središče slovenskega železniškega sistema, zato vsaka izboljšava na tem področju neposredno vpliva na kakovost življenja prebivalcev regije ter na njeno dolgoročno konkurenčnost.

Ljubljansko železniško vozlišče

Ljubljansko železniško vozlišče (v nadaljevanju: LŽV) se preveri in uredi v okviru koncepta mešanih nivojev poteka železniških prog. Načrtujejo se variante, s katerim se načrtuje ločen potek potniških prog na nivoju terena v koridorjih obstoječih prog (vključno s progo za visoke hitrosti, za mednarodne in regionalne linije, primestne in mestne linije s taktnim voznim redom) ter poglobitev tovornih prog v variantnih potekih na širšem območju Rožnika ter pod središčem Ljubljane.

Rešitve se uskladi z rešitvami v izvajanju ter načrtovanimi rešitvami v okviru projekta Železniško območje ljubljanskih postaj, ŽOLP 1 in ŽOLP 2, pri čemer se poteki podzemnih tovornih tirov od razcepa z zahodno obvozno progo do Zaloga ne načrtujejo pod obstoječim koridorjem železnice, temveč v vzporednem poteku pod cestami (Masarykovi ali ob obstoječih progah), saj bi potek pod železnico bistveno vplival na vse cestne podvoze na Dunajski cesti, Šmartinski cesti in drugih. S takim potekom tirov se omogoči, da se v prihodnosti lahko morebiti izvede tudi poglobitev potniških tirov skozi središče mesta pod glavno železniško postajo Ljubljana v ločenem predoru, rekonstrukcija omenjenih podvozov pa se lahko izvede takrat.

Skladno z razvojem Ljubljane, LŽV ter projekcijami o povečanju količin tovornega železniškega prometa je izražena tudi potreba po novem, sodobnem, nacionalnem logistično skladiščnem centru

na širšem območju Ljubljane, s katerim se ustvarja dodano vrednost vozlišča. Tovorna železniška postaja Moste ni več primerna za glavno tovorno železniško postajo na območju Ljubljane, še manj pa za sodoben logistični center, zato se v sklopu LŽV preveri in utemelji tudi aktivacija novega prometno logističnega terminala (v nadaljevanju: PLT) v Zalogu, kot dolgoročne rešitve za osrednji nacionalni logistični center, skladno s strateškim delom OPN MOL. Nova lokacija PLT se naveže na nov železniški tir, ki se od glavne proge odcepi pred ranžirno postajo Ljubljana Zalog, ter na avtocestni priključek Zadobrova.

Železniško območje ljubljanskih postaj (ŽOLP) in nadgradnja glavne železniške proge št. 50 na odseku Ljubljana–Borovnica (primorske proga) na območju LŽV

Nadgradnja na podlagi veljavnih prostorskih izvedbenih aktov (v okviru VDJK ali na podlagi gradbenega dovoljenja) obsega:

- projekt ŽOLP 1 – prenovo železniške postaje Ljubljana, skupaj z ostalimi ureditvami novega Potniškega centra Ljubljana (v izvedbi),
- projekt ŽOLP 2 – prenovo območja med postajama Ljubljana Zalog in Ljubljana Šiška (projektna dokumentacija v pripravi),
- nadgradnjo primorske proge na odseku od Ljubljane do Borovnice – ureditev podhodov, nadomestnih zavarovanih prehodov, protihrupne zaščite (deloma izvedeno),
- gradnjo novega železniškega postajališča Rudnik na dolenjski progi (projektna dokumentacija v pripravi) in
- nadgradnjo železniške postaje Črnuče (projektna dokumentacija v pripravi) in ostalih železniških postajališč na kamniški progi, ki jo je možno/smiselno izvesti v skladu z rešitvami zasnovanimi v ŠV/PIZ,
- na glavni železniški progi št. 50 je novo železniško postajališče predvideno tudi na območju Vnanjih Goric.

Glavna železniška proga št. 20 na odseku Ljubljana–Kranj/Naklo (gorenjska proga)

Gorenjska proga se nadgradi za hitrost 160 km/h za potniške in 100 km/h za tovorne vlake. Nadgradnja obsega optimizacijo trase glede na obstoječo progo, nadgradnjo zgornjega in spodnjega ustroja, vzpostavitev dvotirnosti na celotnem odseku Ljubljana-Kranj, s čimer se zagotovi taktni vozni red ter nadgradnjo elektrifikacije in signalno varnostnih naprav. Postaje in postajališča se ustrezno uredijo, peronizirajo, zagotovijo se izvennivojski dostopi ter povezave na omrežja površin za aktivno mobilnost. Ukinjeno postajališče Medno se nadomesti s postajališčem Staneževič. Vsi obstoječi železniški objekti se revitalizirajo/obnovijo na način, da dobijo novo vsebino, ali pa se navežejo na nova postajališča.

Vsa križanja s cestnim omrežjem se izvedejo izvennivojsko, posamezna se ukinejo in združijo ob upoštevanju ustrezne dostopnosti peš in s kolesom, navežejo se na podhode in podvoze ter tako povežejo sedaj ločena območja vzhodno in zahodno od proge. Celovška cesta se naveže na obstoječo dvopasovno regionalno cesto do Medvod oziroma na načrtovano navezovalno cesto Jeprca–Staneževič. Vzdolž koridorja železnice se, kjer je to smiselno in izvedljivo, dopusti ureditev državne/zmogljive kolesarske povezave (del sklenjene povezave med Škofjo Loko in Ljubljano).

Regionalna železniška proga št. 21 Ljubljana Šiška–Kamnik Graben (kamniška proga)
Kamniška proga se nadgradi za hitrost do 130 km/h za potniške vlake (iztegnjeni deli trase pa omogočajo tudi višje hitrosti). Nadgradnja obsega sanacijo obstoječe proge na nivoju terena, nadgradnjo zgornjega in spodnjega ustroja, vzpostavitev dvotirnosti med postajo Ljubljana Šiška in postajo Kamnik (s čimer se zagotovi 15-minutni taktni vozni red v konicah), elektrifikacijo in nadgradnjo signalno varnostnih naprav. Preuredijo se postaje in postajališča ter cestno omrežje vzdolž proge. Na območju Ježice se predvidi nov potek proge na način, da se omogoči kasnejšo izvedbo severne tangente in nove Dunajske ceste. Postaja Črnuče se oblikuje kot prostorsko in prometno vozlišče ter dostop do peronov hkrati uredi kot udobno peš in kolesarsko povezavo med osrednjim in južnim delom Črnuč. Vzdolž proge se vsaj med Depalo vasjo in POT-jo uredi zmogljiva kolesarska povezava (del sklenjene povezave med Kamnikom in Ljubljano). V okviru nadgradnje obstoječe kamniške proge se preuči tudi možnost poglobitve železniških tirov na območjih, kjer je to smiselno (poselitvena območja v občinah Domžale, Kamnik).

Glavna železniška proga št. 10 na odseku Litija–Ljubljana Zalog (zasavska proga)
Zasavska proga se nadgradi za prevladujočo hitrost 160 km/h za potniške vlake. Nadgradnje proge v večjem delu ostaja znotraj obstoječega koridorja, zaradi prostorskih omejitev in povečanja hitrosti pa med Lazami pri Dolskem in Zalogom zahteva prehode v krajše predore.
Nadgradijo se železniški postaji Jevnica in Laze in vsi železniški strukturni podsistemi ter preuredi cestno omrežje vzdolž proge, ki vključuje, kjer je to smiselno in izvedljivo, tudi državno/zmogljivo kolesarsko povezavo do Ljubljane. Zagotovi se optimalno navezovanje nadgrajene proge na rešitve ranžirne postaje Ljubljana Zalog v okviru projekta LŽV, upoštevajoč možnost kasnejše umestitve proge za visoke hitrosti. Posebno pozornost se nameni poteku vzdolž Podgrada.

Regionalna železniška proga št. 80 na odseku Ivančna Gorica–Ljubljana (dolenjska proga)
Dolenjska proga se nadgradi v dvotirno progo za hitrost najmanj 130 km/h za potniške in 100 km/h za tovorne vlake. Načrtovana proga na območju MOL sledi trasi obstoječe proge. Proga se na glavno progo št. 10 Ljubljana–Zidani Most priključi po trasi obstoječe proge in z novim tirom v smeri Zaloga (t. i. vodmatskim lokom) za hitrejšo pot za tovorne vlake iz smeri Dolenjske proti Zalogu. Nadgradnja obsega nadgradnjo zgornjega in spodnjega ustroja obstoječega tira, gradnjo vzporednega tira, elektrifikacijo proge, nadgradnjo signalno varnostnih in telekomunikacijskih naprav in uvedbo daljinskega vodenja prometa. Posodobijo se obstoječe postaje in postajališča ter uredijo nove. Na območju Ljubljane se uredi novo postajališče Rudnik, nadgradi postaja Rakovnik in prestavi postajališče Vodmat.

Opredelijo se rešitve za ukinjene nivojske prehode cest in poti preko proge. Preverijo in uskladijo se rešitve zbirnih povezovalnih cest in načrtovane državne kolesarske povezave G10 vzdolž koridorja železniške proge (del sklenjene povezave med Grosupljem in Ljubljano) ter z njimi povezane preureditve in dopolnitve cestnega in kolesarskega omrežja zaradi načrtovane nadgradnje železniške proge in ukinitve nivojskih prehodov na območju Škofljice. Zagotovi se strokovna podlaga za načrtovanje državne kolesarske povezave G10 ter na podlagi te uskladi dele trase, ki bodo predmet DPN.

Posebna pozornost se nameni proučitvi poteka proge na Rudniku (poteku od Botaničnega vrta do AC priključka Ljubljana-jug) v povezavi s proučitvijo možnosti ureditve izvennivojskih križanj ceste in železnice, ki bodo na prečnih povezovalnih cestah omogočala prevoznost za vse vrste prometnih uporabnikov (tudi javni potniški promet).

Tivolski lok

Tivolski lok predstavlja neposredno železniško povezavo gorenjskega in primorskega kraka železniške proge do izgradnje zahodne obvozne proge (ZOP), ki se načrtuje v okviru projekta LŽV. Tivolski lok se v prvi fazi načrtuje predvsem zaradi skrajšanja dolžine poti in potovalnih časov tovornih vlakov ter dodatnega razbremenjevanja železniškega omrežja in GŽP Ljubljana v času izvajanja gradbenih del na železniški infrastrukturi, pri čemer izvedba Tivolskega loka ne pogojuje in ne zadržuje umeščanja rešitev v okviru LŽV, ki predstavljajo trajne in celovite tehnične in prostorske rešitve. Po vzpostavitvi končnih rešitev v okviru projekta LŽV se tivolski lok ohrani kot del infrastrukture za izboljšanje pogojev železniškega potniškega prometa na glavnih oziroma regionalnih železniških progah v regiji, oziroma v primer vzpostavitve tudi za potrebe mestne železnice.

Železniška povezava Letališča Jožeta Pučnika Ljubljana z Ljubljano (brniška proga)

Načrtovana je nova železniška proga za povezavo Letališča Jožeta Pučnika Ljubljana z Ljubljano (brniška proga). Proga se načrtuje kot elektrificirana enotirna proga za taktni potniški promet, za hitrost najmanj 130 km/h in do 160 km/h za potniške vlake. V nadaljevanju postopka se preverijo potrebe po dvotirnosti ter možnost in potrebe po ureditvi proge tudi za tovorni promet. Možne variantne rešitve do letališča potekajo v dveh koridorjih.

Prvi koridor se odcepi od kamniške proge na območju Preserij pri Radomljah. Drugi koridor se odcepi od gorenjske proge v Šentvidu pri Ljubljani in poteka ob gorenjski avtocesti. V nadaljevanju se proga naveže na gorenjsko progo v koridorju severno ali koridorju južno od Kranja.

Ostale nove železniške proge na območju regije

Poleg zgoraj opisanih železniških projektov je v državnih strateških dokumentih preko območja Osrednjeslovenske razvojne regije predvidenih več novih železniških povezav, ki bodo bistveno izboljšale dostopnost do železniškega potniškega prometa za prebivalce regije, kjer železniških povezav v obstoječi ureditvi ni. Med ključne nove železniške povezave spadata:

- železniška proga visokih hitrosti Koper– Ljubljana–Maribor,
- železniška proga Ljubljana–Vrhnika–Ajdovščina–Nova Gorica–d.m., ki bo na območju regije na železniško omrežje navezala eno izmed večjih urbanih središč – Vrhniko.

5.3.2.3 Tovorni promet in logistika

Logistični centri in tovorni terminali naj se prednostno umeščajo na prometno dobro dostopna območja ob glavnih prometnih koridorjih in vozliščih, kjer je mogoče zagotoviti učinkovito navezavo na avtocestno in državno cestno omrežje ter v čim večji meri tudi na železniško infrastrukturo. Prednost pri umeščanju tovornih in logističnih terminalov naj imajo lokacije v bližini avtocestnih priključkov, ob glavnih in pomembnejših regionalnih cestah ter železniških progah in tovornih postajah, s čimer se bo v čim večji meri zmanjšalo dodatne prometne obremenitve

lokalnega cestnega omrežja in naselij. Pri večjih terminalih je treba spodbujati večmodalnost ter možnosti prenosa večinskega deleža tranzitnega tovornega prometa na železnico, kar je skladno tudi z usmeritvami Strategije prostorskega razvoja Slovenije 2050.

Pri umeščanju logističnih območij je treba poleg dostopnosti za tovorni promet zagotavljati tudi dobro dostopnost zaposlenih z različnimi oblikami trajnostne mobilnosti. Prednostno naj se zato razvijajo na lokacijah, ki so oziroma jih je mogoče kakovostno povezati z železniškimi in avtobusnimi linijami (ob avtobusnih in železniških postajah in postajališčih) ter regionalnim oziroma lokalnim kolesarskim omrežjem. Načrtovanje logističnih območij naj tako vključuje varne peš in kolesarske povezave ter ustrezno ponudbo javnega potniškega prometa, s čimer se zmanjšuje odvisnost zaposlenih od osebnega avtomobila in prometne obremenitve širšega območja.

Na regionalni ravni je smiselno koncentrirati večje logistične in tovorne dejavnosti na omejeno število strateško izbranih lokacij, predvsem ob pomembnih prometnih vozliščih, ter prednostno izkoriščati in nadgrajevati obstoječa gospodarska, logistična in razvrednotena območja. S tem se omejuje razpršeno umeščanje logističnih dejavnosti v prostor, racionalneje uporablja obstoječa infrastruktura ter zmanjšujejo negativni vplivi tovornega prometa na poselitev, okolje in kakovost bivanja.

5.3.2.4 Letalski promet

V regiji ni načrtovanih letališč državnega oziroma lokalnega pomena, se pa ohrani in razvija obstoječa vzletišča oziroma športna letališča, ki niso v pristojnosti države (npr. vzletišča Kamnik, Šentvid pri Stični, Podpeč, Sostro, Zavrstnik). Letalski promet se v regiji razvija tudi preko obstoječih oziroma načrtovanih heliportov (npr. obstoječa heliporta na območju UKC Ljubljana in vojašnice Edvarda Peperka v Mostah ter načrtovani heliporti na objektu Kristalna palača v BTC (Ljubljana), na območju Litostroja (Ljubljana), Koščakovega hriba (Grosuplje) ter parka Martina Krpana ob Kamniški Bistrici (Domžale).

Za izboljšanje povezave med Ljubljano in mednarodnim Letališčem Jožeta Pučnika Ljubljana, ki je locirano na območju Gorenjske razvojne regije, je načrtovana gradnja nove železniške proge, ki bo izboljšala povezavo med Ljubljano in letališčem tudi z uporabo javnega potniškega prometa.

Na področju razvoja letalskega prometa v regiji je treba omogočiti in zagotoviti prostorsko umeščanje objektov in naprav, namenjenih za zagotavljanje navigacijskih služb zračnega prometa, skupaj z zemljišči, ki funkcionalno služijo namenski rabi teh objektov in naprav (v nadaljnjem besedilu: infrastruktura služb), na način, da se doseže javni interes v skladu z zakonom, ki ureja letalstvo, in izpolnjuje zahteve glede zagotavljanja služb v skladu s predpisi, ki urejajo upravljanje zračnega prometa in izvajanje navigacijskih služb zračnega prometa. Prostorsko umeščanje infrastrukture služb mora upoštevati tudi potrebe glede njihovega načrtovanja, razvoja, pridobivanja, gradnje in vzdrževanja.«, kar bi pripomoglo v izogib težavam, ki bi nastale pri morebitnem novem umeščanju ali prenovi objektov in naprav navigacijskih služb zračnega prometa.

5.3.2.5 Vodni promet

Ključna regijska tema s področja vodnega prometa v regiji je vzpostavitev plovne poti po Ljubljanici, od Maroltovega izvira na Vrhniki do sotočja Ljubljanice v Mostah, vključno z ureditvijo vstopno-izstopnih mest oziroma pristanov na Ljubljanici in v Grubarjevem prekopu, kar bo omogočilo tudi razvoj vodnega (rečnega) javnega potniškega prometa med Ljubljano in Vrhniko.

Lokacije pristanov in vstopno-izstopnih mest se na podlagi izdelanih strokovnih podlag določi v prostorskih aktih posameznih lokalnih skupnosti vzdolž plovne poti, na območju Krajinskega parka Ljubljansko barje pa tudi v načrtu upravljanja parka.

Večji del območja obravnavane plovne poti je opredeljen kot ožje zavarovano območje Ljubljanica in krajinski park Ljubljansko barje. Na območju Ljubljanice veljajo varstveni režimi prvega, drugega in tretjega varstvenega območja ter režim ožjega zavarovanega območja in varstveni režim s področja kulturne dediščine, kar je treba upoštevati pri ureditvi plovne poti ter predvsem pri zasnovi pristanišč oziroma pristanov. Krajši skrajno vzhodni del plovne poti po Ljubljanici poteka skozi mestno območje Ljubljane, od mostu južne ljubljanske obvoznice naprej.

5.3.3 Energetska infrastruktura

Osrednja Slovenija v energetskem smislu predstavlja vozlišče energetskih sistemov za oskrbo z energijo in območje z največjo porabo energentov.

V energetskem sektorju so prednostne naloge na regionalni ravni usmerjene v energetski prehod, prehod v nizkoogljično družbo – učinkovita raba energije, daljinski sistemi in širitev uporabe obnovljivih virov energije, zlasti sončnih elektrarn in geotermalnih sistemov ter možnosti za prenos energije in njeno učinkovito hrambo.

5.3.3.1 Električna energija

Oskrbo z električno energijo v regiji se zagotavlja prek prenosnega in delno distribucijskega sistema električne energije. Na območju regije se nahajata dve glavni energetski vozlišči in sicer RTP 400/220/110 kV Beričevo in RTP 220/110 kV Kleče, ki sta povezani s 400, 220 in 110 kV omrežjem v vse smeri (Kranj – RTP Okroglo, Celje – RTP Podlog, RTP Divača, RTP Krško). Na območju regije se nahajajo še dodatne RTP v Ivančni Gorici, Vrhniki, Logatcu, Medvodah, Mengšu, Domžalah, Kamniku ter 11 RTP V Ljubljani.

ELES kot operater prenosnega in distribucijskega elektroenergetskega sistema vsaki dve leti pripravi 10-letni Razvojni načrt prenosnega sistema Republike Slovenije, trenutno je v veljavi za obdobje 2025-2034. Prav tako je pripravljen tudi Razvojni načrt distribucijskega sistema električne energije v Republiki Sloveniji za obdobje 2025-2034. V obeh razvojnih načrtih so opredeljeni razvojni projekti v prihodnjem desetletnem obdobju, ki se jih uskladi s siceršnjim prostorskim razvojem v regiji.

Proizvodnja električne energije v elektrarnah nad 10 MW se v regiji izvaja v TE-TOL v Ljubljani ter na dveh HE na Savi (HE Medvode in HE Mavčiče). Poleg tega se električna energija proizvaja še na vrsti malih HE na Ljubljanici, Kamniški Bistrici, Mlinščici in vrsti drugih malih vodotokov. Male HE za razliko od velikih HE sicer nimajo regionalnega potenciala in so pomembnejše na lokalni ravni za oskrbo bližnjih naselij.

Proizvodnja iz ostalih OVE ((strešne) sončne elektrarne, lesna biomasa) se izvaja na mikro nivoju in nima pomembnega regionalnega pomena, razen če bi v RPP prišlo do pomembnega premika v uporabi posamezne vrste OVE. Lesna biomasa se v večjem obsegu uporablja le kot del goriva za TE-TOL ter za daljinski sistem ogrevanja v Moravčah in Ivančni Gorici.

Za vključitev in prenos dodatnih količin električne energije, proizvedene iz OVE, bo potrebno povečanje prenosnega elektroenergetskega omrežja v osrednjeslovenski regiji. Iz RTP Beričevo mimo RTP Kleče proti RTP Divača poteka 220 kV daljnovod, ki ga je potrebno nadgraditi v 400 kV ali pa izvesti nov vzporeden daljnovod 400 kV daljnovodu iz RTP Beričevo do RTP Divača. Ta povezava je bila že predmet državnega prostorskega načrta za prehod 220 kV omrežja na 400 kV Beričevo–Divača, vendar je bil projekt zaradi nezmožnosti doseganja kompromisa glede poteka trase v letu 2017 začasno ustavljen. V sklopu tega projekta bi prišlo tudi do rekonstrukcije RTP Kleče na 400 kV napetostni nivo in dograditev 400 kV polj v RTP Beričevo in RTP Divača. Enako je potrebna od RTP Beričevo oz. RTP Kleče tudi dograditev 400 kV omrežja v smeri proti Štajerski do RTP Podlog v Savinjski dolini. Za vključevanje OVE v sistem je nujna čim prejšnja že omenjena nadgraditev RTP Kleče na 400 kV nivo.

Nujna je izgradnja daljnovoda 2x110 kV RTP Polje – RTP Vič, za katerega je sprejet DPN, ki bi zaključil krožno zanko okrog Ljubljane na 110 kV napetostnem nivoju. V prihajajočem obdobju bo treba zagotoviti izgradnjo več RTP na območju Ljubljane (LCL ob TE-TOL, Brdo, Trnovo, Rudnik, Vevče, Vižmarje (Stanežiče), Vrtača).

Za potrebe povezave in ojačitve povezave med oskrbnim območjem Elektro Ljubljana in Elektro Gorenjska, za izboljšanje napetostnih razmer med Kamnikom in Kranjem ter za vključitev nove RTP Brnik (priključitev novih objektov v poslovni coni ob letališču) in nove RTP Komenda (priključitev novih objektov v poslovni coni Komenda) je nujna dograditev daljnovoda 2x110 kV Kamnik – Visoko, za katerega je prav tako že sprejet DPN.

Za ojačitev povezave med Dolenjsko in osrednjo Slovenijo je predvidena gradnja 2x110 kV daljnovoda RTP Grosuplje – RTP Ivančna Gorica (že sprejet DPN).

Za ojačitev območja Notranjske s severno Goriško pa je na južnem robu regije predvidena povezava 2x110 kV RTP Logatec – RTP Žiri.

Za vključitev sončne elektrarne na lokaciji saniranega dela peskokopa v Drtiji (zmogljivost v prvi fazi 8,2 MW, v končni fazi prek območja še odprtega peskokopa do 40 MW) je predvidena izvedba RTP Moravče.

Vse navedene ureditve so opredeljene v 10-letnem Razvojnem načrtu prenosnega sistema Republike Slovenije 2025-2034 in Razvojnem načrtu distribucijskega sistema električne energije v Republiki Sloveniji za obdobje 2025-2034.

ELES ob gradnji daljnovodnih povezav predvideva tudi uvajanje tehnologij pametnih omrežij za zagotavljanje ustrezne stabilnosti in učinkovitosti elektroenergetskega sistema.

Hranilniki električne energije bodo imeli v prihodnje gotovo veliko vlogo pri zagotavljanju stabilnosti elektroenergetskega omrežja, zato je smiselno v RPP opredeliti pogoje v zvezi z umeščanjem v prostor, da ne bi prišlo do stihijskih in za prostor neustreznih rešitev in ureditev (kot npr. umeščanje baznih postaj v prostor pred dvema desetletjema). Ključna je vizualna izpostavljenost, da se objekti ne pojavljajo v odprti krajini in na vizualno izpostavljenih lokacijah, ter požarna varnost z ustreznimi odmiki in požarno zaščito.

Razvoj elektroenergetskega sistema predstavlja enega ključnih pogojev za prostorski in gospodarski razvoj. Sistem se razvija v smeri večje robustnosti, redundantnosti in odpornosti, pri čemer se zagotavljajo zanesljiva oskrba, zmanjševanje izgub v prenosu ter večja učinkovitost delovanja omrežja. S tem se krepi energetska varnost regije ter omogoča dolgoročna podpora razvojnim, okoljskim in digitalnim ciljem prostora. Umeščanje energetskih prenosnih in distribucijskih omrežij ter objektov za pretvorbo in hrambo energije se prioritetno zagotavlja znotraj že obstoječih infrastrukturnih koridorjev in na območjih z večjo porabo ter večjim proizvodnim potencialom.

V letu 2014 je bila izdelana pobuda za DPN za HE na srednji Savi, v sklopu katere so bile predlagane tudi HE Jevnica, HE Zalog, HE Šentjakob, HE Ježica in HE Tacen, vse zmogljivosti na 10 MW. Predlagane ureditve so skladne z Uredbo o koncesiji za rabo vode za proizvodnjo električne energije na delu vodnega telesa reke Save od Ježice do Suhadola (Uradni list RS, št. 121/04, 83/06, 76/11, 20/13, 134/20 in 44/22 – ZVO-2), vendar bo potrebna uskladitev interesov v prostoru, saj je bilo v fazi pridobivanja smernic za načrtovanje opozorjeno na problematiko možnega vpliva na podzemne vode za napajanje ljubljanske podtalnice, možen vpliv na ribe itd.. Na regionalni ravni je potrebno predvsem spodbuditi prenovo (zastarelih) načrtov in z uporabo sodobnejših, alternativnih, ne-klasičnih načrtovalskih rešitev preveriti, ali je možna energetska izraba na načine, ki manj vplivajo na varstvene režime v prostoru.

5.3.3.2 Obnovljivi viri energije

Potenciali za rabo obnovljivih virov energije se opredelijo v regionalnih energetskih konceptih kot strokovna podlaga za prostorske akte na regionalni in lokalni ravni. Dolgoročno se v regiji povečuje delež obnovljivih virov energije v skupni energetski bilanci, za to pa je potrebno na regionalni ravni vzpostaviti mehanizme za spremljanje potreb, stanja in učinkov. Za povečanje deleža obnovljivih virov energije se prednostno izkoristijo možnosti, ki jih omogočata tehnološka posodobitev obstoječih energetskih objektov na obnovljive vire (npr. rekonstrukcija energetskih objektov z zamenjavo ogljičnih virov z obnovljivimi in izboljšanje energetske učinkovitosti, ter načrtovanje novih energetskih objektov na obnovljive vire energije. Za izrabo obnovljivih virov energije je nujno

tudi povečanje prenosne infrastrukture ter sistemov za shranjevanje te energije, pri čemer se prednostno izkoristi prostorske možnosti, ki jih daje obstoječa gospodarska javna infrastruktura, grajene javne površine, stavbe ter razvrednotena območja.

Hidroenergija

V **Osrednjeslovenski razvojni regiji** ima danes hidroenergija v primerjavi z nekaterimi drugimi slovenskimi regijami manjši pomen, vendar predstavlja pomemben **lokalni obnovljivi vir energije**. Hidroenergetski potencial je vezan predvsem na večje vodotoke, zlasti **Savo in Ljubljanico ter Krko**, ter na manjše vodotoke, kjer že obratujejo oziroma so možne manjše hidroelektrarne. Poleg tega je bila v letu 2014 izdelana pobuda za DPN za HE na srednji Savi, v sklopu katere so bile predlagane tudi HE Jevnica, HE Zalog, HE Šentjakob, HE Ježica in HE Tacen, vse zmogljivosti nad 10 MW. Predlagane ureditve v tej pobudi so skladne z Uredbo o koncesiji za rabo vode za proizvodnjo električne energije na delu vodnega telesa reke Save od Ježice do Suhadola (Uradni list RS, št. 121/04, 83/06, 76/11, 20/13, 134/20 in 44/22 – ZVO-2).

Prihodnji razvoj hidroenergije je omejen predvsem z zahtevami varstva voda, narave in krajine ter s prostorskimi omejitvami. Predvsem za območje reke Save bo potrebna uskladitev interesov v prostoru, saj je bilo v fazi pridobivanja smernic za načrtovanje opozorjeno na problematiko možnega vpliva na podzemne vode za napajanje ljubljanske podtalnice, možen vpliv na vodne organizme, povezljivost reke itd.. Na regionalni ravni je potrebno predvsem spodbuditi prenovo (zastarelih) načrtov in z uporabo sodobnejših, alternativnih, ne-klasičnih načrtovalskih rešitev preveriti, ali je možna energetska izraba na načine, ki manj vplivajo na varstvene režime v prostoru tako, da se zagotavlja ohranjanje vzdolžne in prečne ekološke povezanosti vodotokov ter funkcionalnosti vodnih in obvodnih habitatov. Pri načrtovanju hidroenergetskih ureditev na vodotokih, ki so vključeni v območja z naravovarstvenim statusom ali so z njimi funkcionalno povezani, se ureditve namreč načrtujejo tako, da ne povzročijo bistvenega poslabšanja varstvenih ciljev, celovitosti, naravne dinamike, funkcionalnosti in povezanosti teh območij. Prednostno se preveri možnost učinkovitejše izrabe, uporabo trajnostnih funkcionalnih in tehničnih rešitev ter posodobitve obstoječih hidroenergetskih objektov pred umeščanjem novih ureditev.

Pri načrtovanju je zato smiselno poudariti predvsem **učinkovito izrabo obstoječih hidroenergetskih objektov in njihovo posodabljanje**, pri novih objektih pa presojati energetske koristi skupaj z vplivi na vodni režim, ekološko stanje voda in druge rabe prostora. Poseben razvojni potencial lahko predstavlja **večnamenska raba vodne infrastrukture**, kjer se proizvodnja električne energije povezuje s celovitim urejanjem voda in prilagajanjem na podnebne spremembe ter drugimi funkcijami vodnega prostora (turistična, kmetijska, prometna, pridobivanje mineralnih surovin, ohranjanje ugodnega stanja habitatov in ekološke povezljivosti, kulturna dediščina).

Male hidroelektrarne lahko omogočajo trajnostno rabo obnovljivega vira energije v sklopu regionalne energetske oskrbe, vendar podrobnejših načrtov na regionalni ravni še ni in se možnosti za njihovo uporabo celovito preverijo v okviru regionalnih energetskih konceptov ob preveritvi robnih pogojev in omejitev v prostoru.

Sončna energija

Raba sončne energije predstavlja enega ključnih elementov trajnostnega energetskega prehoda ter prispeva k zmanjševanju emisij toplogrednih plinov in povečanju energetske samooskrbe regije. Pri načrtovanju in umeščanju sončnih elektrarn v prostor se upoštevajo prostorski, okoljski in družbeni dejavniki, ki vplivajo na njihovo izvedljivost, sprejemljivost in dolgoročno trajnost.

S sprejemom Zakona o uvajanju naprav za proizvodnjo električne energije iz obnovljivih virov energije (ZUNPEOVE) (Uradni list RS, št. 78/23, 95/24 in 77/25) se kot predpisana prednostna območja za umeščanje fotonapetostnih naprav štejejo:

1. strehe objektov in utrjene površine parkirišč na stavbnih zemljiščih, katerih tlorisna površina je 1.000 m^2 ali več, in ki se nahajajo na poselitvenih območjih, zlasti v mestih in drugih urbanih naseljih,
2. območje cestnih zemljišč, cestnih objektov, oskrbnih postaj javnih cest in servisnih prometnih površin,
3. železniško območje, kot ga opredeljuje zakon, ki ureja varnost železniškega prometa,
4. območja objektov za proizvodnjo elektrike ter območje razdelilnih transformatorskih postaj in razdelilnih postaj, ki segajo največ 5 m od roba najbolj zunanjega energetskega objekta,
5. območja zaprtih odlagališč,
6. območja opuščenih in nekdanjih površinskih kopov mineralnih surovin, ki niso zalita z vodo, če postavitev teh naprav ni v nasprotju s prostorskim izvedbenim aktom, ter
7. obstoječa neaktivna odlagališča odpadkov in opuščena odlagališča odpadkov, če postavitev teh naprav ni v nasprotju s prostorskim izvedbenim aktom.

S predmetnim določilom se, še posebej za prvih pet točk, kjer se lahko umešča fotonapetostne naprave brez ugotavljanja skladnosti s prostorskim izvedbenim aktom, že odpirajo možnosti za umestitev fotovoltaičnih sistemov brez bistvene prostorske presoje, če je investitor ni pripravljen izdelati. Zato je smiselno v RPP uvesti vsaj osnovna pravila umeščanja in predvsem morebitna območja, ki za umeščanje fotovoltaike niso primerna ter to v postopku usklajevanj z resorjem energetike tudi dokazati/potrditi. Ob tem se smiselno upošteva priporočila Uredbe o podrobnejših pravilih urejanja prostora za umeščanje fotonapetostnih naprav in sprejemnikov sončne energije (Uradni list RS, št. 27/24). Predvsem bo potrebna odločitev o umeščanju na kmetijska zemljišča v smislu agrofotovoltaike, kjer trenutna določila omogočajo izrabo na kmetijskih zemljiščih z boniteto do 35, ki so klasificirani kot trajni travniki ter zemljišča v zaraščanju.

Sektorska strokovna podlaga za umeščanje proizvodnih naprav OVE v prostor je bila izdelana leta 2023 v sklopu projekta RES Slovenija, kjer je bila izvedena celovita analiza potenciala rabe OVE za proizvodnjo električne energije ob upoštevanju občutljivosti in ranljivosti zavarovanih vrst in habitatov, zavarovanih območij in drugih območij pod različnimi varstvenimi režimi. Na podlagi prekrivanja analize občutljivosti in proizvodnega potenciala je bilo rangirano tveganje za vplive na varstvene kriterije z ocenami 0 – brez tveganja, 1- nižje tveganje, 2 – višje tveganje in 3 – zelo visoko tveganje, rangiranje pa je bilo izvedeno za sončno, vetrno in hidroenergijo.

Upoštevanje rezultatov RES v RPP obravnava dva ključna kriterija umestitve v prostor: sončna elektrarna na tleh in vetrne elektrarne. Rangiranje se upošteva za sončne elektrarne na tleh območja brez in z nižjim tveganjem, saj je takšnih površin kot rezultat RES Slovenija v skupnem seštevku veliko na razpolago – predlaga se uporabo večjih sklenjenih površin. Sončne elektrarne na tleh večinoma zasedajo površine ob cestah, počivališčih, železniški progi itd., torej na delno razvrednotenih območjih, pogosto s specifično podolgovato obliko. Glede na dosedanje rezultate RES je večji potencial za sončne elektrarne na površju tal v avtocestnih koridorjih proti Dolenjski, ob energetskih objektih ter na hribovju med Horjulsko in polhograjsko dolino. Projekt RES se v letu 2026 nadgrajuje in dopolnjuje (za področje sončnih in vetrnih elektrarn), predvidoma bodo novi rezultati na voljo v jeseni 2026, zato je smiselno v RPP upoštevati tudi rezultate novejše študije RES.

Pri umeščanju sončnih elektrarn se upoštevajo pogoji in omejitve s področja varstva narave in kulturne dediščine. Na objektih in območjih kulturne dediščine se umeščanje izvaja le v skladu z varstvenimi režimi, usmeritvami in omilitvenimi ukrepi, pri čemer se prednostno spodbuja umeščanje izven varovanih območij oziroma na območjih manjše ranljivosti. Pri prostorski presoji se upoštevata tudi vpliv na krajino, zlasti vidna izpostavljenost, ter skladnost z lokalno prostorsko identiteto.

Vetrna energija

Regija nima izrazitega vetrnega potenciala, le ta je izrazitejši le na jugo- in severno vzhodnem hribovitem delu. Prostorske možnosti in omejitve za postavitev vetrnih naprav se preverjajo s vklopu že omenjenega projekta RES, za katerega v regiji ni bilo nobenega območja brez tveganja glede pogojev in omejitev s področja varstva narave, kulturne dediščine, gozdnih in kmetijskih zemljišč, voda, zdravja, bivalnega okolja, prepoznavnosti krajine

Pri vetrni energiji so na območju osrednjeslovenske regije glede na rezultate RES edino primerne površine na skrajnem jugovzhodu regije v hribovitem delu nad Ribnico in delno na območju pobočij nad Tuhinjsko dolino. Projekt RES se v letu 2026 nadgrajuje in dopolnjuje (za področje sončnih in vetrnih elektrarn), predvidoma bodo novi rezultati na voljo v jeseni 2026, zato je smiselno v RPP upoštevati tudi rezultate novejše študije RES.

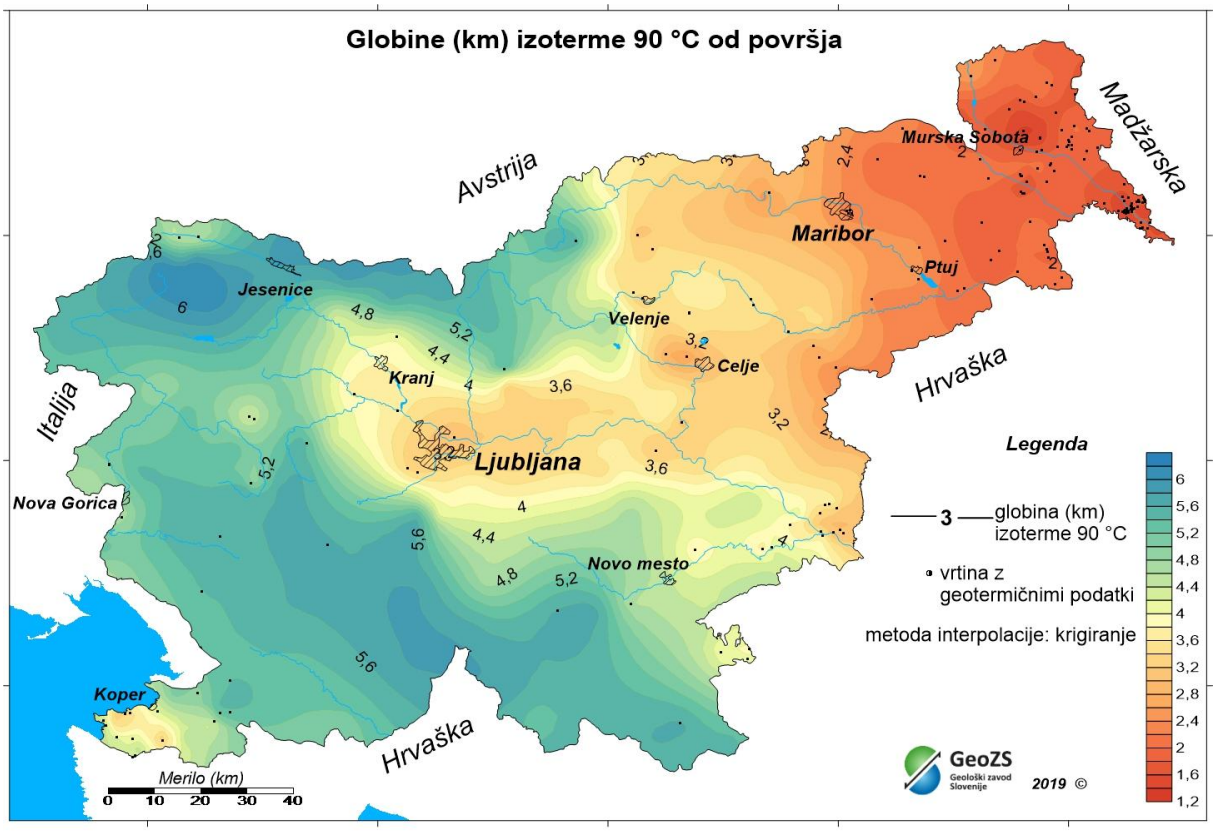
V primeru umeščanja vetrnih elektrarn na gozdna ali kmetijska zemljišča se v največji možni meri upošteva kriterij slabšega pridelovalnega potenciala, bližino obstoječe prometne in energetske infrastrukture ter možnosti ohranitve rabe kmetijskih in gozdnih zemljišč za kmetijsko oziroma gozdarsko dejavnost ob hkratni ustrezni oddaljenosti od bivališč.
Za umeščanje vetrnih elektrarn bo na ravni države izdelan tudi Tematski akcijski program za izvajanje Strategije za področje obnovljivih virov energije, s katerim se bo na podlagi podrobnejših preveritev opredelilo območja in pogoje za podrobnejše načrtovanje.

Geotermalna energija in toplota okolice

Geotermalna energija je v osrednjeslovenski regiji slabo raziskana, vendar izkazuje potencial, kot je razvidno iz naslednje slike, saj se povišane temperature nahajajo na območju celotne Ljubljanske kotline proti vzhodu, pri čemer gre za podatke o temperaturah na velikih globinah in so razmere

na manjših globinah lahko pomembno drugačne;, vendar potenciala ni možno zanikati. Glede na razpoložljive temperature je uporabnost primerna za kmetijstvo in nizkotemperaturne (tudi daljinske) ogrevalne sisteme, ne pa tudi za proizvodnjo električne energije.

Geotermalna energija se uporablja pretežno samo kot plitva geotermija za uporabo za individualno nizkotemperaturno ogrevanje, obsežnejše izrabe ni. Uporabo geotermalne energije v regiji je treba potrditi z analizami in odločitvijo o vrsti in namenu uporabe, potencial pa preveriti tudi glede na zahteve varovanje vodnih virov.

Slika 16: Globine izoterme 90°C od površja (Vir: Geološki zavod Slovenije)

Za koriščenje toplote okolice s toplotnimi črpalkami tla-voda in voda-voda je primeren večji del regije, razen najožjih in ožjih vodovarstvenih območij in drugih območij z omejitvami rabe, vendar v regiji ne predstavlja obsežnejšega potenciala za organizirano oskrbo – gre za pretežno individualne sisteme, ki nimajo regionalnega potenciala. Prednostna območja za rabo toplotnih črpalk so vsa stavbna zemljišča ob predhodni preveritvi zadostnosti preskrbe z električno energijo. Toplotne črpalke, ki črpajo toploto z uporabo električne energije, morajo imeti hranilnik toplote, ki dopušča takšno delovanje toplotnih črpalk. Raba vodnih površin za ta namen je možna le, če je okoljsko sprejemljiva. Podrobnejše preveritve se zagotovijo v regionalnih energetskih konceptih kot strokovna podlaga za prostorske akte na regionalni ravni.

Lesna biomasa

Raba biomase se prednostno spodbuja v daljinskih energetskih sistemih – in sicer na širših mestnih območjih (npr. del goriva za TE-TOL), v večjih naseljih z razmeroma visoko gostoto poselitve (več kot 20 prebivalcev/ha) za daljinsko ogrevanje, in na območjih gospodarskih con z zagotovljenim odjemom toplotne energije ob zagotavljanju ustreznih okoljskih standardov.
Lesna biomasa je manj primerna za samostojno proizvodnjo električne energije in je primernejša za uporabo za sisteme ogrevanja. Uporabljajo se v Ljubljani, Moravčah in Ivančni Gorici, pri čemer gre pri slednjih za manjši sistem ogrevanja na ravni dela naselja.

Daljinski sistemi za oskrbo s toploto z uporabo lesne biomase lahko predstavljajo že zagon pogostejše uporabe OVE, saj uspešno izvedeni projekti sprožijo pozitivne učinke za načrtovanje nadaljnjega zmanjševanja porabe fosilnih goriv. Lesna biomasa je ogljično nevtralna in kot taka izrazito primerna za obratovanje z manjšimi sistemi in kot taka pomembna na regionalni ravni.

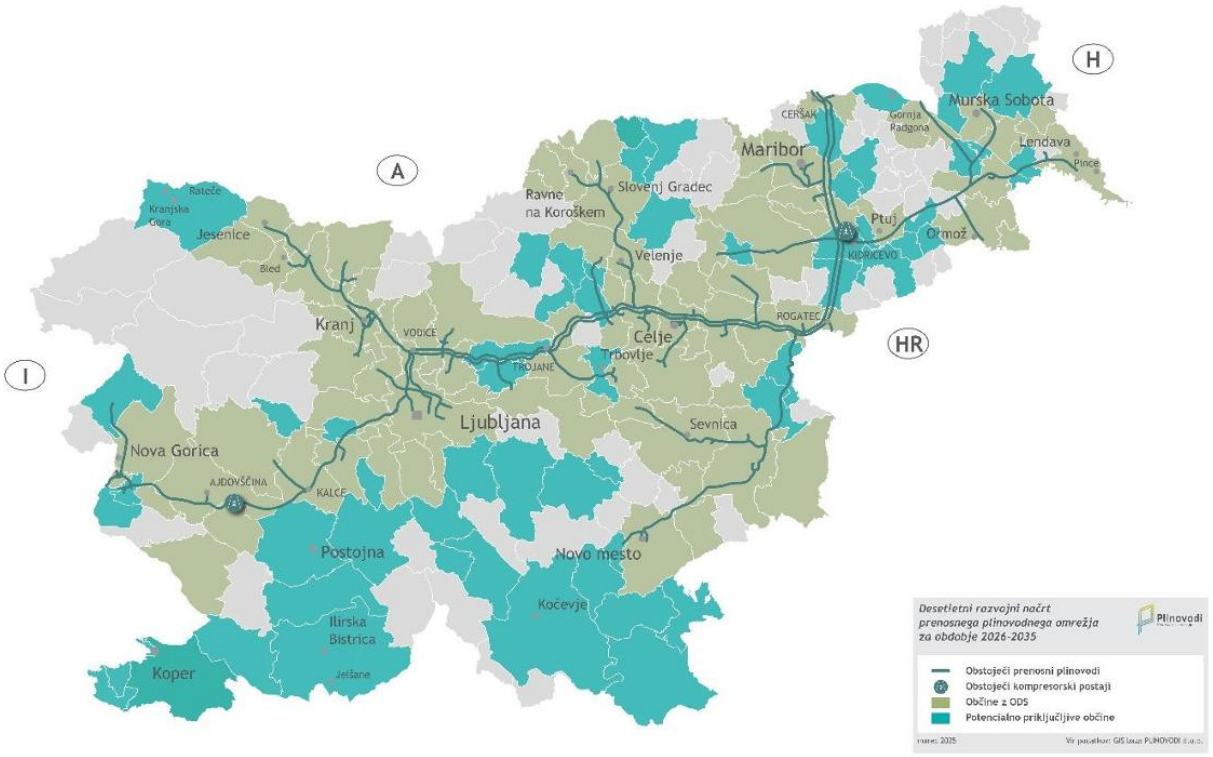
5.3.3.3 Plin

Enako kot pri elektroenergetskih vodih se zaradi središčne lege regije v Vodicah nahaja vozlišče prenosnega omrežja zemeljskega plina med kompresorsko postajo Kidričevo in kompresorsko postajo Ajdovščina. Hrbtenico omrežja tvorijo plinovodi M2 in M2/1 Trojane – Vodice ter M3 Vodice – Ajdovščina. Prenosno omrežje napaja posamezna distribucijska območja oskrbe z zemeljskim plinom, ki se nahajajo v vseh občinah razen v občinah Lukovica, Šmartno pri Litiji, Ivančna gorica, Dobrepolje, Velike Lašče, Borovnica in Horjul.

Distribucija zemeljskega plina je izbirna občinska javna služba in se jo izvaja prek občinske javne službe ali s podelitvijo koncesije. Upravljavci distribucijskega plinovodnega omrežja v regiji so:

- Energetika Ljubljana (Ljubljana, Brezovica, Ig, Škofljica, Grosuplje, Dol pri Ljubljani, Log – Dragomer, Dobrova – Polhov Gradec),
- Adriaplin (Logatec, Vrhnika, Kamnik),
- Petrol (Domžale, Trzin, Mengeš, Vodice, Komenda, Cerklje na Gorenjskem, Šenčur).

Glede na razpoložljivost zemeljskega plina je v regiji možno s plinom oskrbeti praktično vse občine, ki še ne razpolagajo z distribucijskim sistemom (razen občine Dobrepolje (zaradi oddaljenosti in manjšega potencialnega odvzema).

Slika 17: Regionalna razpoložljivost prenosnega plinovodnega sistema (vir: Razvojni načrt prenosnega plinovodnega omrežja za obdobje 2025-2034, Plinovodi d.o.o., 2024)

Glede na Desetletni razvojni načrt prenosnega plinovodnega omrežja za obdobje 2025-2034 bodo zaradi vozliščne lege prek regije dolgoročno načrtovane prenosne plinovodne povezave v smeri Dolenjske (M5 Vodice – Jarše – Novo mesto), v smeri Štajerske (M9 Kidričevo – Vodice), v smeri Gorenjske (M10 Vodice – Rateče) in v smeri Primorske/Goriške (M3/1 Vodice – Ajdovščina).

Glede na Desetletni razvojni načrt prenosnega plinovodnega omrežja za obdobje 2025-2034 se za povečanje obratovalne zmogljivosti prenosnega omrežja v regiji dogradi manjkajoče plinovode okrog Ljubljane za sklenitev t. i. zanke:

- R51a Jarše – Sneberje,
- R51bTE-TOL Fužine – Vevče ter
- R51C Kozarje – Vevče.

Na ta način bi bil sklenjen napajalni krog okrog Ljubljane, kar je izhodišče za širitev že omenjene plinovodne povezave proti Dolenjski s plinovodom M5 Vodice – Jarše – Novo mesto.

Družba Plinovodi je vključena tudi v iniciativo Evropska plinovodna hrbtenica za vodik. Glavni cilj iniciative je preučiti možnosti varnega, neprekinjenega in stroškovno učinkovitega transporta vodika po plinovodnem omrežju, ki bo namenjeno izključno vodiku. Taka rešitev nato omogoča tudi določeno povezovanje obstoječega omrežja za plin z omrežjem za vodik in povečuje skupno prilagodljivost sistema in kar največjo uporabo obnovljivih plinov. Iniciativa vzpostavitve Evropske vodikovodne hrbtenice je na podlagi študij ugotovila, da bi bilo mogoče za vzpostavitev evropske hrbtenice vodikovodov v več kot 60 % obsegu ustrezno nadgraditi obstoječo plinovodno infrastrukturo. Na ta način se bistveno znižajo stroški vzpostavitve namenskega omrežja, poveča pa se tudi hitrost vzpostavitve takega sistema. Trasa vodikovodne hrbtenice bi potekala po trasi

obstoječih ali rekonstruiranih plinovodov Šempeter–Ajdovščina–Vodice in Vodice–Kidričevo–Ceršak, v Vodicah pa se izvede kompresorsko postajo.

Razvoj plinovodnega sistema se usmerja skladno s prehodom v nizkoogljično družbo, pri čemer se raba zemeljskega plina kot fosilnega energenta postopno zmanjšuje ter nadomešča z obnovljivimi in nizkoogljičnimi plini. Spodbuja se vključevanje obnovljivih plinov, sintetičnih plinov in drugih nizkoogljičnih plinskih medijev v obstoječe plinovodno omrežje ter njihova uporaba kot element fleksibilnosti energetskega sistema. Nova plinovodna infrastruktura naj bo tehnično prilagojena morebitni prihodnji uporabi obnovljivih plinov (biometan, vodikove mešanice), kjer je to tehnično in ekonomsko izvedljivo.

5.3.3.4 Toplota

Daljinski sistemi za oskrbo s toploto so primerni predvsem zaradi energetske učinkovitosti, manjših in bolje kontroliranih tehnoloških rešitev ter zmanjševanja emisij pri zgorevanju. Njihova glavna slabost je ekonomija obsega, saj so primerni le za območja z večjo gostoto poselitve oz. večjim številom odjemalcev, ki so nujni pogoj za znižanje stroškov na enoto toplote.

Daljinski sistemi za distribucijo toplote so zaradi tehnoloških zahtev poteka vroče vode/pare po cevovodih in s tem povezanih pomembnih izgub v omrežju v regiji uporabljeni le za omrežja manjšega obsega. Razen na območju Ljubljane, kjer je zaradi gostote prebivalstva in koncentracije odjema toplote v gosto naseljenih območjih sistem daljinskega ogrevanja izjemno dobro razvit, so vsi ostali sistemi bistveno manjši in ne presegajo obsega manjšega naselja ali mestnega predela.
Daljinski sistem za oskrbo s toploto je izveden v naslednjih naseljih:

- Ljubljana (energent: plin, premog, lesna biomasa),
- Grosuplje (energent: plin),
- Moravče (energent: lesna biomasa),
- Ivančna Gorica (energent: lesna biomasa).

Daljinske sisteme se stalno posodablja in razvija za priključitev novih objektov. Glede na izkušnje uporabe daljinskih sistemov na lesno biomaso se ob prenovi večjih javnih stavb preveri tudi možnost izvedbe sistema ogrevanja, kot je to primer v Moravčah in v Ivančni Gorici. Projekte se promovira kot sisteme dobre prakse, pomembno pa je zagotoviti tudi kompetentne upravljavce sistema, da je tak sistem tudi ekonomsko učinkovit.

Edini obsežen sistem daljinskega ogrevanja v Ljubljani bi v primeru izgradnje objekta za sežiganje komunalnih odpadkov pridobil nov stalen vir, saj gre za izrabo predelanega odpadka kot surovine in zaključek sistema krožnega gospodarstva pri ravnanju z odpadki.

5.3.3.5 Skladišča naftnih derivatov

V Osrednjeslovenski razvojni regiji ima pomembno vlogo predvsem Petrolovo skladišče goriv Zalog v Ljubljani, ki je del nacionalne infrastrukture za skladiščenje in distribucijo naftnih derivatov. Skladišče je zaradi količin nevarnih snovi opredeljeno kot obrat, za katerega veljajo posebne zahteve

glede preprečevanja večjih nesreč in varovanja okolja. V Zalogu se skladiščijo tudi obvezne oziroma varnostne zaloge naftnih derivatov, ki so pomembne za zagotavljanje zanesljive oskrbe države ob motnjah na trgu.

Z vidika regionalnega prostorskega načrtovanja je skladišče naftnih derivatov obravnavano kot strateška energetska in logistična infrastruktura – kritična infrastruktura, hkrati pa se zaradi požarne in okoljske ogroženosti upoštevati njihove omejitve pri načrtovanju okoliških rab prostora. Dolgoročno se bo njihov pomen spreminjal skladno z zmanjševanjem rabe fosilnih goriv, vendar bodo zaradi potreb prometa, gospodarstva in zagotavljanja strateških rezerv še daljše obdobje pomemben element zanesljivosti energetske oskrbe.

Za oskrbo Osrednjeslovenske regije z naftnimi derivati pa niso pomembne le skladiščne zmogljivosti znotraj regije, temveč tudi objekti državnega oziroma nadregionalnega pomena v njenem širšem zaledju. Mednje sodi skladišče naftnih derivatov Ortnek, namenjeno hrambi državnih blagovnih rezerv. Skupaj s skladiščnimi in distribucijskimi zmogljivostmi v Zalogu predstavlja del širšega sistema zagotavljanja zanesljive oskrbe z naftnimi derivati, ki ga je smiselno načrtovati nadregionalno in v povezavi s prometno infrastrukturo ter zahtevami varstva pred večjimi nesrečami.

5.3.3.6 Funkcionalna povezanost energetskih sistemov

Na območju regije se lahko glede na porabo, gostoto prebivalstva ter razpoložljivost energetskih sistemov, določi **več območij funkcionalnega povezovanja energetskih sistemov**, ki se lahko med seboj tudi prekrivajo:

- Osrednje ljubljansko energetsko območje: Ljubljana z neposrednim urbaniziranim zaledjem predstavlja najizrazitejše območje koncentrirane porabe energije. Tu je ključno povezovanje elektroenergetskega sistema, plinovodnega omrežja, sistemov daljinskega ogrevanja in hlajenja, proizvodnje toplote in električne energije ter prihodnje izrabe odvečne toplote, toplotnih črpalk, sončne energije in hranilnikov. Funkcionalna meja zato ni nujno meja MOL, ampak območje dejansko povezane urbane aglomeracije.
- Kamniško-domžalsko območje: Kamnik–Domžale–Mengeš–Trzin in širše gravitacijsko območje je zaradi goste poselitve, gospodarskih con in energetske infrastrukture smiselno obravnavati kot drugo izrazitejše funkcionalno območje. Pri njem so pomembni predvsem elektroenergetsko omrežje, plin, lokalni sistemi oskrbe s toploto, sončna energija ter potencial hidroenergije Kamniške Bistrice.
- Zahodno oziroma jugozahodno območje Ljubljane: Območje proti Brezovici, Vrhniki in Logatcu je zanimivo predvsem zato, ker pokaže, da energetske funkcionalne povezave ne prenehajo na meji razvojne regije, predvsem pa je to izrazito na področju oskrbe z električno energijo. RPP mora zato nujno preverjati povezave tudi proti sosednjim regijam.
- Vzhodni koridor ob Savi – Litija in širše območje: Tu je izrazitejša navezava na dolinski infrastrukturni koridor Save, elektroenergetsko infrastrukturo ter hidroenergetski potencial. Tudi to območje je treba obravnavati v povezavi z območji zunaj Osrednjeslovenske regije.

5.3.3.7 Elektronske komunikacije

Vsa gosto poseljena in ravninska območja v regiji so zaradi centralne lege zadostno opremljena z elektronsko komunikacijskimi povezavami. Na obrobju regije na ruralnem območju so povezave bistveno slabše in ne zadovoljujejo kriterije digitalne povezanosti.

Na vzhodnem delu regije (občine Lukovica, Moravče, Šmartno pri Litiji, Ivančna Gorica, Dobrepolje, Grosuplje) je bila s projektom RUNE zagotovljena gradnja odprtega širokopasovnega omrežja.

Za enakomerno digitalno razvitost regije je pomembna uravnoteženost oskrbe z sistemi elektronskih komunikacij. Na ravni regije je treba izdelati analizo razširjenosti in zmogljivosti elektronsko komunikacijskih omrežij ter s ciljno usmerjenim načrtom zagotoviti predvsem razvoj širokopasovnih omrežij na območjih »belih lis«, ki se nahajajo predvsem v robnih območij regije, da se zagotovi povezanost in s tem konkurenčnost na celotnem območju regije.

5.3.4 Komunalna infrastruktura

Zaradi osrednje lokacije območja UZ v Sloveniji in relativno visoke gostote prebivalcev je gospodarska javna infrastruktura (vodovodno, kanalizacijsko, elektroenergetsko, toplovodno, plinovodno in elektronsko komunikacijsko omrežje ter sistem ravnanja z odpadki) glede na stanje v Sloveniji dobro razvita in na ustrezni kapacitivni ravni. Ne glede na to pa se zaradi novih izzivov prihodnosti (prilagajanje podnebnim spremembam, zmanjšanje in učinkovitost porabe in obremenjevanja virov, podnebna nevtralnost, zmanjšanje emisij toplogrednih plinov, razogljičenje, povečanje deleža obnovljivih virov energije, zagotavljanje trajnostne oskrbe, odpornost in robustnost sistemov …) in zagotavljanja standardov komunalne, energetske in elektronsko komunikacijske infrastrukture oskrbe pričakuje pomemben napredek pri izvajanju storitev oskrbe ter zagotavljanju pogojev ter objektov in naprav za to.

5.3.4.1 Oskrba s pitno vodo

ReSPR50 izhaja iz načela, da ima **oskrba prebivalstva s pitno vodo prednost pred drugimi rabami vode**. Poudarja dolgoročno varovanje količine in kakovosti podzemnih vodonosnikov, za kar odgovarja država, ter racionalno rabo pitne vode.
Za prostorsko načrtovanje so najpomembnejše naslednje usmeritve:

- **varovanje obstoječih vodnih virov in kakovosti pitne vode**;
- zagotavljanje **dodatnih in rezervnih vodnih virov**;
- **medsebojno povezovanje vodooskrbnih sistemov** zaradi kakovostne in stalne oskrbe;
- razvoj novih dejavnosti in širitev obstoječih naj se načrtujeta predvsem tam, kjer je mogoče ustrezno oskrbo zagotoviti z obstoječo infrastrukturo oziroma njeno nadgradnjo;
- na kraških območjih je posebej poudarjena podpora lokalnim skupnostim pri zagotavljanju ustreznih rešitev za oskrbo z vodo in odvajanje odpadnih voda.

Na območju osrednjeslovenske regije je bilo v zadnjih 5 letih v povprečju letno dobavljeno 45,8 mio m^3 vode, kar predstavlja ca 25 % vse dobavljene vode v Sloveniji. Od tega je bilo v vodovodnih

omrežjih ca 27 % vodnih izgub, kar je enakovredno državnemu povprečju. Poraba v regiji na prebivalca v zadnjih 5 letih znaša ca 116 l/os/dan, kar predstavlja pričakovano povprečno porabo.

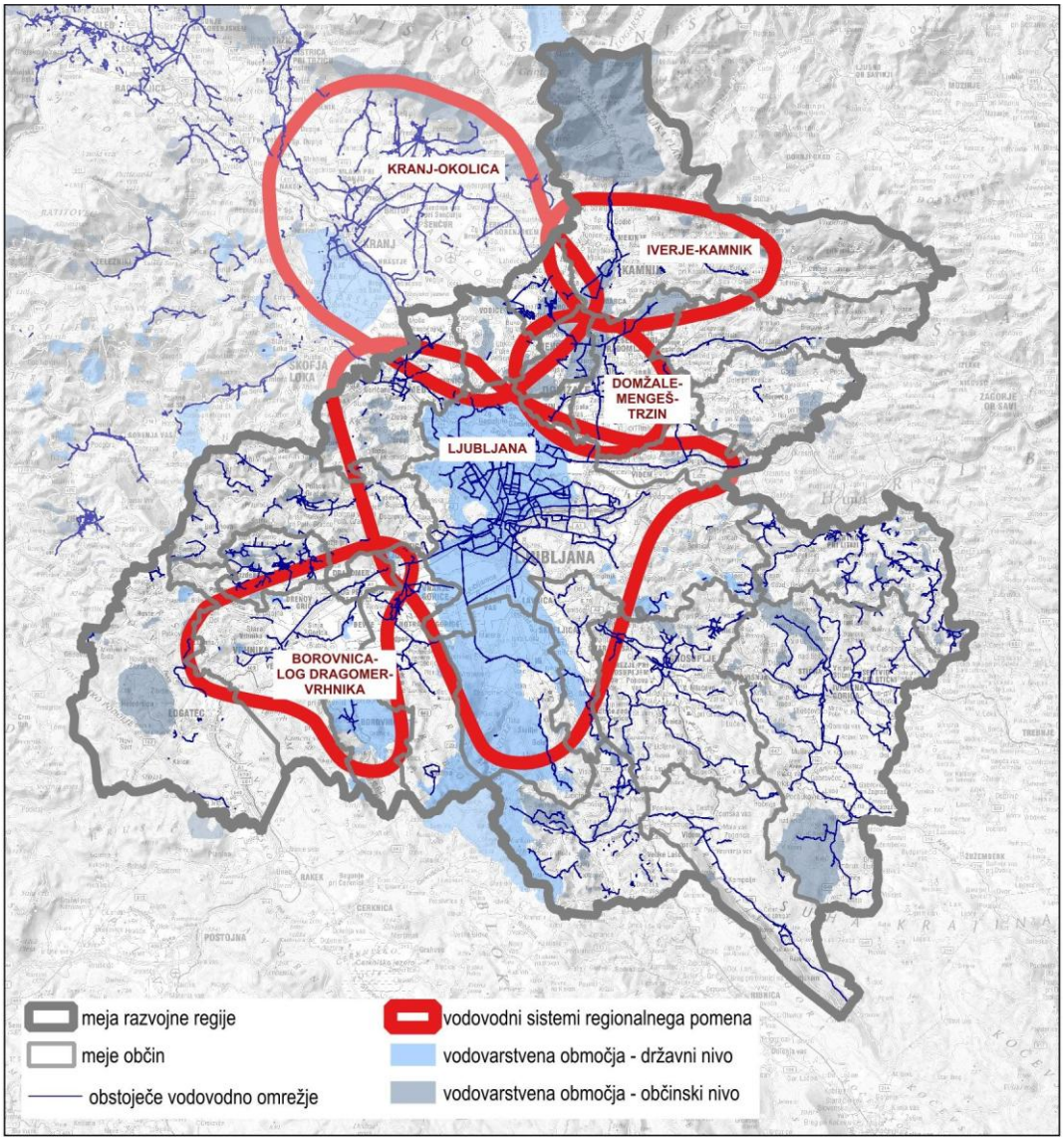
Oskrba s pitno vodo je skladno z Zakonom o oskrbi s pitno vodo ter odvajanju in čiščenju komunalne odpadne vode – ZOPVOOV (Uradni list RS, št. 21/25) obvezna gospodarska javna služba, ki jo zagotavljajo občine. Uredba o oskrbi s pitno vodo tudi določa, da mora biti območje poselitve s 50 ali več prebivalci s stalnim prebivališčem in z gostoto poselitve, večjo od pet prebivalcev s stalnim prebivališčem na hektar, opremljeno z javnim vodovodom. Za oskrbo s pitno vodo je na državni ravni sprejet tudi Operativni program oskrbe s pitno vodo, ki določa aglomeracije za oskrbo z javnimi vodovodnimi sistemi ter ukrepe, da bo oskrba s pitno vodo varna, dostopna in dolgoročno vzdržna.

Oskrba z vodo na obravnavanem območju se zagotavlja prek več različnih vodovodnih sistemov, od katerih je nekaj sistemov medsebojno povezanih in so regionalnega pomena, saj zagotavljajo oskrbo z vodo večjemu številu porabnikov ali več občinam, ostali pa so lokalnega značaja. Omejitve pri povezovanju sistemov so vezane predvsem na reliefne značilnosti območja in razpoložljivost vodnih virov.

Večji oskrbni sistemi regionalnega pomena so:

- Centralni ljubljanski vodovodni sistem (občine Ljubljana ter deli občin Škofljica, Ig, Brezovica in Medvode,
- Domžale-Mengeš-Trzin (občine Domžale, Mengeš in Trzin),
- Iverje Kamnik (občina Kamnik),
- Borovnica-Loga Dragomer-Vrhnika (občine Borovnica, Log Dragomer in Vrhnika) in
- Kranjski vodovodni sistem z okolico (občine Kranj, Šenčur, Cerklje na Gorenjskem, Komenda, Vodice in del občine Medvode).

Ostali vodovodni sistemi so ali občinskega značaja ali oskrbujejo le posamezna naselja.

Slika 18: Območja regionalnih vodovodov

Nekatera predvsem višje ležeča in oddaljenejša območja lokalnih vodovodnih sistemov so pomanjkljivo oskrbljena s pitno vodo, vendar to ni prevladujoč regionalni vzorec in se problematiko ureja na lokalni ravni.

Povezave vodovodnih sistemov so prej izjema kot pravilo in so izvedene, kjer gre za enovite upravljavce. Večina vodovodnih sistemov nima rezervnih vodnih virov razen v primeru že omenjenih medsebojnih povezav. Vodovodne sisteme upravljajo naslednji upravljavci:

Občina	**Upravljavec**
Borovnica, Log – Dragomer, Vrhnika	*JP KPV (Komunalno podjetje Vrhnika)*
Brezovica	*JP VOKA SNAGA*
Dobrova – Polhov Gradec (del)	*Občina Dobrova – Polhov Gradec (režijski obrat)*
Dol pri Ljubljani	*Občina Dol pri Ljubljani (upravljavec lokalnih vodovodov).*
Domžale, Mengeš, Trzin, Lukovica, Moravče,	*JKP Prodnik d.o.o.*

Občina	Upravljavec
Grosuplje, Ivančna Gorica, Dobrepolje, Velike Lašče, Dobrova – Polhov Gradec (del) Škofljica (del),	*Javno komunalno podjetje G rosuplje.*
Horjul	*Občina Horjul (režijski obrat)*
Ig	*JP VOKA SNAGA*
Kamnik, Komenda (del)	*Komunalno podjetje Kamnik*
Ljubljana, Škofljica (del), Dobrova – Polhov Gradec (del), Medvode (del)	*JP VOKA SNAGA*
Vodice	*JP Komunala Vodice d.o.o.*
Šmartno pri Litiji	*KSP Litija d.o.o.*
Komenda (del), Medvode (del)	*Komunala Kranj d.o.o.*

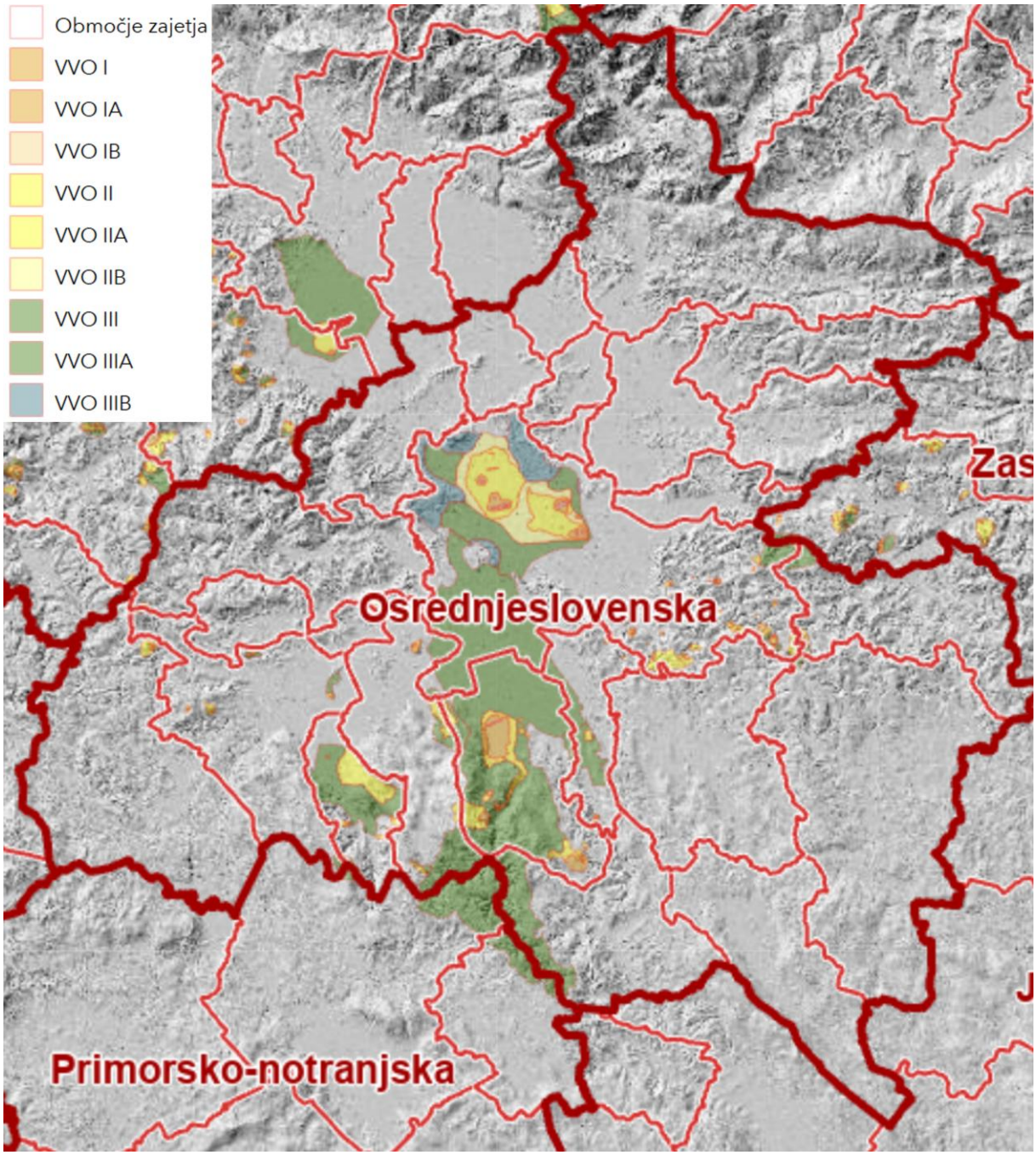
Vodni viri, ki napajajo večje vodovodne sisteme se nahajajo predvsem na območju vodonosnikov Ljubljanskega polja in Ljubljanskega Barja, Kamniško-domžalskega polja, Sorškega polja in ob vznožju Kamniško-Savinjskih Alp na severnem robu območja. Za vodne vire morajo biti v skladu s predpisi o vodah določena vodovarstvena območja, ki pa so na državni ravni, ki je sicer pristojna za varovanje vodnih virov, določeni le za območje Ljubljanskega in Sorškega polja ter Ljubljanskega barja. Vsi ostali vodni viri so zavarovani še z občinskimi odloki.

Vodovodno omrežje je sestavljeno iz zajetij pitne vode ter povezovalnih cevovodov, ki so razdeljeni na magistralno, primarno in sekundarno omrežje. Ugotavljamo, da so podatki v katastru GJI, ki ga upravlja GURS, pomanjkljivi in da bi bila za potrebe analize stanja in siceršnje upravljavske uporabnosti podatkov nujna posodobitev sistema katastra GJI.

Za RPP Osrednjeslovenske regije je najpomembnejše srednjeročno povezovanje vodooskrbnih sistemov ter zagotavljanje dodatnih in rezervnih virov. V upravljavskem smislu je namreč za zagotavljanje kakovostne oskrbe primerno združevanje vodovodnih sistemov s ciljem kvalitetnejšega in praviloma učinkovitejšega izvajanja storitev oskrbe. Zato se pet večjih regionalnih vodovodov preveri z vidika zadostne kapacitete vira, iz katerih se napajajo ter preveri možnost izvedbe medsebojnih povezav, vse v luči redundance oskrbe. Razvoj novih dejavnosti in širitev obstoječih naj se načrtujeta predvsem tam, kjer je mogoče ustrezno oskrbo zagotoviti z obstoječo infrastrukturo oziroma njeno nadgradnjo in ni potrebno zagotavljati dodatnih količin in infrastrukture za oskrbo, če se s tem ne izboljšujejo tudi razmere na širšem območju.

Vodovodno omrežje v veliki meri že zagotavlja ustrezno oskrbo v regiji, zato v RPP praviloma ni načrtovanih novih vodovodov regionalnega pomena, na manjših območjih, kjer se skladno z Operativnim programom oskrbe s pitno vodo predvideva izvedba javnih vodovodnih sistemov za oskrbo aglomeracij, pa se te (lokalne) vodovode dogradi. V regionalnem smislu je pomembneje, da se ugotovi, kateri so razpoložljivi vodni viri v regiji, opredeli njihovo zmogljivost in razpoložljivost ter preveri, če se jih lahko opredeli kot vodni vir regionalnega značaja, torej takšnega, ki lahko ali kot osnovni ali kot rezervni vodni vir zagotavlja dodatne količine pitne vode v regiji. Za vse vodovodne sisteme naj se ugotovi njihov regionalni pomen, predvsem kot morebitni napajalni vodovod za povečanje izdatnosti posameznega vodovodnega sistema ali kot rezervni vodni vir v primeru nepredvidenih dogodkov. Tako naj se na regionalni ravni izdela načrt za zagotavljanje vode v primeru izrednih razmer in velikim sistemom zagotovi količinsko ustrezne rezervne vode vire (npr.

kot je bilo v 80. letih prejšnjega stoletja Sorško polje rezervni vodni vir, do vodovodnega omrežja Ljubljane pa načrtovana dvojna vodovodna cev) vključno z načrtovanimi povezavami, manjšim sistemom pa povezave z večjimi oskrbnimi sistemi. Sistematično je potrebno pristopiti tudi k povezovanju manjših vodovodov v večje oskrbne sisteme predvsem zaradi zagotavljanja ustrezne kakovosti in oskrbnih standardov na celotnem vodovodnem omrežju. V kolikor je potrebno, se poda osnovne tehnične rešitve za povezave vodovodnih sistemov za zagotavljanje večje odpornosti. Vodovodne povezave naj se preveri tako znotraj regije (medobčinske povezave) kot tudi izven regije. V primeru povečane kompleksnosti vodovodnih sistemov se zagotovi tudi enovito upravljanje kompetentnih upravljavcev vodovodnega omrežja.

Slika 19: Vodovarstvena območja na državnem nivoju

Ključno pri tej nalogi je vloga države, ki mora prevzeti svoj del odgovornosti za vodne vire, njihovo zaščito in rabo za ali oskrbo oskrbnih območij vodovodnih sistemov ali kot rezervne vire za ostala območja. zato je dejansko smiselno na državni ravni pristopiti k izdelavi celovitega sistema upravljanja z vodo za potrebe vodooskrbe v obsegu in vsebini, ki je navedena v prejšnjem odstavku. Na regionalni ravni pa je nato pomembna opredelitev vodnih virov regionalnega značaja ali večje izdatnosti ter za vse vodne vire, predvsem večje izdatnosti oz. pomena v vodooskrbi, za katere še niso formalno sprejeti ukrepi za zaščito vodnih virov (vodovarstvena območja) na državni ravni, nemudoma pristopiti k sprejemu državnih uredb za zaščito.

5.3.4.2 Odvajanje in čiščenje odpadne vode

Odvajanje in čiščenje odpadne vode je skladno z Zakonom o oskrbi s pitno vodo ter odvajanju in čiščenju komunalne odpadne vode – ZOPVOOV (Uradni list RS, št. 21/25) obvezna gospodarska javna služba, ki jo zagotavljajo občine. Praviloma se odvajanje in čiščenje odpadne vode zagotavlja prek manjših sistemov, praviloma lokalnih in vezanih na aglomeracijo, za katero je zahtevano urejeno odvajanje in čiščenje odpadne vode (skladno z Operativnim programom za odvajanje in čiščenje odpadne vode).

Kanalizacijski sistemi so zaradi pretežno gravitacijskega odvoda vode praviloma vezani na manjša oskrbna območja, s čimer so tudi sistemi manjšega obsega kot npr. vodovodni sistemi. V primeru ugodnih lokalnih razmer se lahko manjši sistemi tudi združujejo v večje, medobčinske (subregionalne) ali regionalne sisteme.

Na obravnavanem območju se nahajata dva večja sistema regionalnega pomena in sicer centralni kanalizacijski sistem Ljubljane, ki odvaja in čisti odpadno vodo z območja občin Ljubljana, Medvode in Vodice ter dela občin Brezovica in Škofljica, ter kanalizacijski sistem Domžale – Kamnik, ki odvaja in čisti odpadno vodo z območja občin Domžale, Kamnik, Cerklje na Gorenjskem, Komenda, Mengeš in Trzin. Ostali kanalizacijski sistemi so lokalnega značaja in vezani na občinski nivo in nimajo regionalnega potenciala.

Kanalizacijski sistemi se zaključijo na čistilnih napravah z naslednjimi podatki (prikazani samo čistilne naprave zmogljivosti vsaj 1000 PE):

Čistilna naprava	Zmogljivost (PE)	Upravljavec	Iztok očiščene vode
LJUBLJANA (ZALOG)	360.000 (550.000)	JAVNO PODJETJE VODOVOD KANALIZACIJA SNAGA D.O.O.	Ljubljanica
DOMŽALE-KAMNIK	149.000	JP CČN DOMŽALE-KAMNIK D.O.O.	Kamniška Bistrica
GROSUPLJE	20.000	JAVNO KOMUNALNO PODJETJE GROSUPLJE D.O.O.	Bičje
VRHNIKA (TOJNICE)	15.500	JAVNO PODJETJE KOMUNALNO PODJETJE VRHNIKA, D.O.O.	Ljubljanica
LOGATEC	14.900	KOMUNALNO PODJETJE LOGATEC D.O.O.	Logaščica
ČRNUČE	8.000	JAVNO PODJETJE VODOVOD KANALIZACIJA SNAGA D.O.O.	Sava
LUKOVICA	6.000	OBČINA LUKOVICA	Radomlja

Čistilna naprava	Zmogljivost (PE)	Upravljavec	Iztok očiščene vode
BOROVNICA	6.000	JAVNO PODJETJE KOMUNALNO PODJETJE VRHNIKA, D.O.O.	Borovniščica
IVANČNA GORICA	6.000	JAVNO KOMUNALNO PODJETJE GROSUPLJE D.O.O.	Višnjica
BROD	5.800	JAVNO PODJETJE VODOVOD KANALIZACIJA SNAGA D.O.O.	Sava
PODPEČ-PRESERJE	5.100	JAVNO KOMUNALNO PODJETJE BREZOVICA D.O.O.	Ljubljanica
LOG DRAGOMER	5.000	JAVNO PODJETJE KOMUNALNO PODJETJE VRHNIKA, D.O.O.	Barjanski jarek (Ljubljanica)
TRBOJE	5.100	KOMUNALA KRANJ, JAVNO PODJETJE, D.O.O.	Sava
IG	5.000	PETROL D.D.	Ižica
VNANJE GORICE	4.300	JAVNO KOMUNALNO PODJETJE BREZOVICA D.O.O.	Drobtinka
DOL PRI LJUBLJANI	4.000	JUB KEMIČNA INDUSTRIJA D.O.O., DOL PRI LJUBLJANI D.D.	Mlinščica
DOBROVA	4.000	JAVNO PODJETJE VODOVOD KANALIZACIJA SNAGA D.O.O	Horjulka
PREDDVOR	4.000	KOMUNALA KRANJ, JAVNO PODJETJE, D.O.O.	Kokra
RETEČE	2.400	JAVNO PODJETJE KOMUNALA ŠKOFJA LOKA D.O.O.	Sora
POLHOV GRADEC	1.990	JAVNO PODJETJE VODOVOD KANALIZACIJA SNAGA D.O.O.	Božna
ŠENTVID PRI STIČNI	1.950	JAVNO KOMUNALNO PODJETJE GROSUPLJE D.O.O.	kraška jama – podzemne vode
HORJUL	1.950	JAVNO PODJETJE VODOVOD KANALIZACIJA SNAGA D.O.O.	Horjulka
GAMELJNE	1.500	JAVNO PODJETJE VODOVOD KANALIZACIJA SNAGA D.O.O.	Sava
VODICE	1.350	JAVNO PODJETJE KOMUNALA VODICE, D.O.O.	ponikovalna laguna
MORAVČE	1.000	OBČINA MORAVČE	Drtijščica
EPOD-EVOJ IVAN CANKAR VRHNIKA	1.000	MORS, GŠSV, EPOD-EVOJ IVAN CANKAR VRHNIKA	iztok v ponikalnico (tla)
PONIKVE	1.000	JAVNO KOMUNALNO PODJETJE GROSUPLJE D.O.O.	Rašica

Razvoj sistemov odvajanja in čiščenja komunalne in padavinske odpadne vode se usklajuje z razvojem poselitve, varstvom vodnih virov in cilji izboljšanja stanja voda. Prednostno se nadgrajujejo in racionalno povezujejo obstoječi sistemi, pri čemer se na regionalni ravni preverjajo možnosti skupnega reševanja odvajanja in čiščenja odpadne vode za več občin oziroma funkcionalno povezana poselitvena območja. Na celotnem območju je treba zagotavljati dograditev kanalizacijskih sistemov tako, da se najprej dogradi manjkajočo kanalizacijo glede na omenjeni operativni program ter na ostalih območjih s sistemom ustreznega nadzora upravljavcev odvajanja in čiščenje odpadne vode zagotovi ugodne okoljske razmere tudi na območjih, kjer kanalizacijski sistemi niso zgrajeni in se odvajanje in čiščenje odpadne vode izvaja individualno. Ta ureditve so predmet lokalnega občinskega nivoja.

Na regionalni ravni je treba predvsem zagotoviti izgradnjo vseh potrebnih kanalizacijskih sistemov za zagotavljanje ustreznega varstva okolja, praviloma na občinski ravni in v aglomeracijah, ki so določene z državnim operativnim programom. Posebno pozornost je treba nameniti izgradnji kanalizacijskih sistemov ali njihovo rekonstrukcijo na območjih, kjer bi lahko bili ogroženi vodni viri, ki služijo večjim vodooskrbnim sistemom ali so regionalnega značaja. V primeru, če bodo načrtovani

objekti GJI za odvajanje in čiščenje komunalne odpadne vode služili oskrbi več občin, občine pomembnejše skupne objekte za odvajanje in čiščenje komunalne odpadne vode po vnaprejšnjem dogovoru načrtujejo v RPP. Za pripravo RPP morajo kot strokovno podlago RPP zagotoviti izdelavo Idejne rešitve načrtovanih objektov za odvajanje in čiščenje komunalne odpadne vode s prikazi prostorskih koridorjev izvedljivih variant.

Na regionalni ravni je treba zagotoviti prevzem blata iz ČN tako, da se ga ustrezno predela v praviloma gorljivo frakcijo in po možnosti toplotno obdela v obratu za izrabo toplotne energije odpadkov.

5.3.5 Ravnanje z odpadki

Na območju osrednjeslovenske regije glede na povprečne podatke zadnjih 5 let nastane 568 kg odpadkov na prebivalca, kar je 12 % več od državnega povprečja. Od tega je ločeno zbranih 77,2 % od nastalih, kar je 5 % več od državnega povprečja, odloži pa se jih 30 %, kar je 3 % manj od državnega povprečja.

	2020-2024		
	Nastali komunalni odpadki (kg/prebivalca)	**Ločeno zbrani komunalni odpadki (% od nastalih)**	**Odloženi komunalni odpadki (kg/prebivalca)**
SLOVENIJA	509,4	73,3	33,1
Osrednjeslovenska	568,4	77,2	30,3
delež	112 %	105 %	92 %

Sodobni koncept ravnanja z odpadki kot glavno značilnost upošteva hierarhijo ravnanja: najprej preprečevanje nastajanja odpadkov, potem ločeno zbiranje že na izvoru, priprava odpadkov za ponovno uporabo, recikliranje, energetsko izkoriščanje in šele na koncu, če ni druge možnosti, končno odlaganje. S tem je zagotovljen prehod v krožno gospodarstvo, ko odpadki niso zgolj odpadek, temveč vir za nove materiale ali energijo.

Zakon o varstvu okolja med obvezne gospodarske javne službe varstva okolja uvršča zbiranje, obdelavo in odlaganje ostankov obdelanih komunalnih odpadkov, kar občinam nalaga izvajanje nalog s tega področja. Iz dolgoletne prakse je razvidno, da je zbiranje še možno urediti na lokalnem nivoju, obdelava in predelava odpadkov pa sta dejavnosti, ki ju je zaradi specifičnih tehnoloških zahtev težko izvajati in zagotavljati na lokalni ravni, zato se občine že danes povezujejo na medobčinskem oziroma regionalnem nivoju. S tem se povečujejo zmogljivosti za recikliranje in ponovno uporabo ter končno snovno izrabo v krožnem gospodarstvu.

V Sloveniji obstaja regijski (medobčinski) pristop: več občin se poveže za skupno infrastrukturo, zbiranje in predelavo odpadkov. Regijski nivo omogoča optimizacijo logistike, smotrno lociranje predelovalnih enot, organizacijo zbiranja na večjem območju, izboljšano tehnološko obdelavo in upravljanje naprav.

Tako so na ravni regij organizirani regionalni centri za odpadke, ki subsidiarno prevzemajo funkcije občin, ki presegajo njihove zmožnosti oziroma opolnomočijo občinske nivoje za izvajanje predpisanih nalog.

Na območju osrednjeslovenske regije deluje RCERO Ljubljana, regionalni center za ravnanje z odpadki, ki združuje 46 občin za obdelavo odpadkov ca 760 tisoč prebivalcev. Na lokaciji je urejeno tudi odlagališče preostanka komunalnih odpadkov, del odpadkov pa se kot gorivo odvaža na sežig v tujino. V RCERO se predeluje odpadke iz naslednjih regij:

Razvojna regija	Občine, povezane z RCERO Ljubljana
Osrednjeslovenska	Ljubljana, Brezovica, Dobrova–Polhov Gradec, Dol pri Ljubljani, Horjul, Medvode, Škofljica, Ig, Velike Lašče, Vodice, Kamnik, Komenda, Domžale, Trzin, Mengeš, Moravče, Lukovica, Grosuplje, Ivančna Gorica, Šmartno pri Litiji, Vrhnika, Borovnica, Log–Dragomer, Dobrepolje
Gorenjska	Cerklje na Gorenjskem, Žiri, Gorenja vas–Poljane, Kranj, Šenčur, Preddvor, Jezersko, Naklo, Tržič
Goriška	Idrija, Cerkno, Ajdovščina, Vipava
Primorsko-notranjska	Postojna, Bloke
Jugovzhodna Slovenija	Ribnica, Loški Potok, Sodražica, Trebnje, Šentrupert, Mirna, Mokronog–Trebelno

V večini občin v regiji se nahajajo zbirni centri, kjer se prevzema vse vrste odpadkov iz gospodinjstev. To je hkrati tudi zadnji nivo, za katerega se poskrbi na lokalni ravni, pri čemer pa se zbirne centre pogosto šteje kot del regionalnega sistema zbiranja in ločevanja odpadkov.

Na območju regije se nahaja še Center za ravnanje z odpadki (CERO) Špaja dolina, ki se delno nahaja v občini Ivančna Gorica in delno v občini Grosuplje. CERO je komplementarni del ravnanja z odpadki v regiji, na lokaciji se nahaja tudi urejeno odlagališče ostanka komunalnih odpadkov. V bližini se na območju občine Ivančna Gorica nahaja industrijsko odlagališče Suhi most podjetja Livar. V regiji je prišlo do zaprtja ostalih odlagališč, ki so bila aktivna v preteklosti (Tojnice na Vrhniki, Dob v Domžalah, Suhadole v Komendi, Draga v občini Škofja loka in Rakovnik v Šmartnem ob Litiji. Vse lokacije se uporablja kot lokacije za druge sisteme ravnanja z odpadki (npr. zbirni center).

Glede na Program ravnanja z odpadki in program preprečevanja odpadkov Republike Slovenije (2022) je na območju Slovenije predvidena še gradnja naprav za termično obdelavo odpadkov, pri čemer so v letu 2025 sprejeti Uredbi o opravljanju obvezne državne gospodarske javne službe sežiganja komunalnih odpadkov (Uradni list RS, št. 26/25) opredeljena tri območja za izvajanje sežiga in sicer:

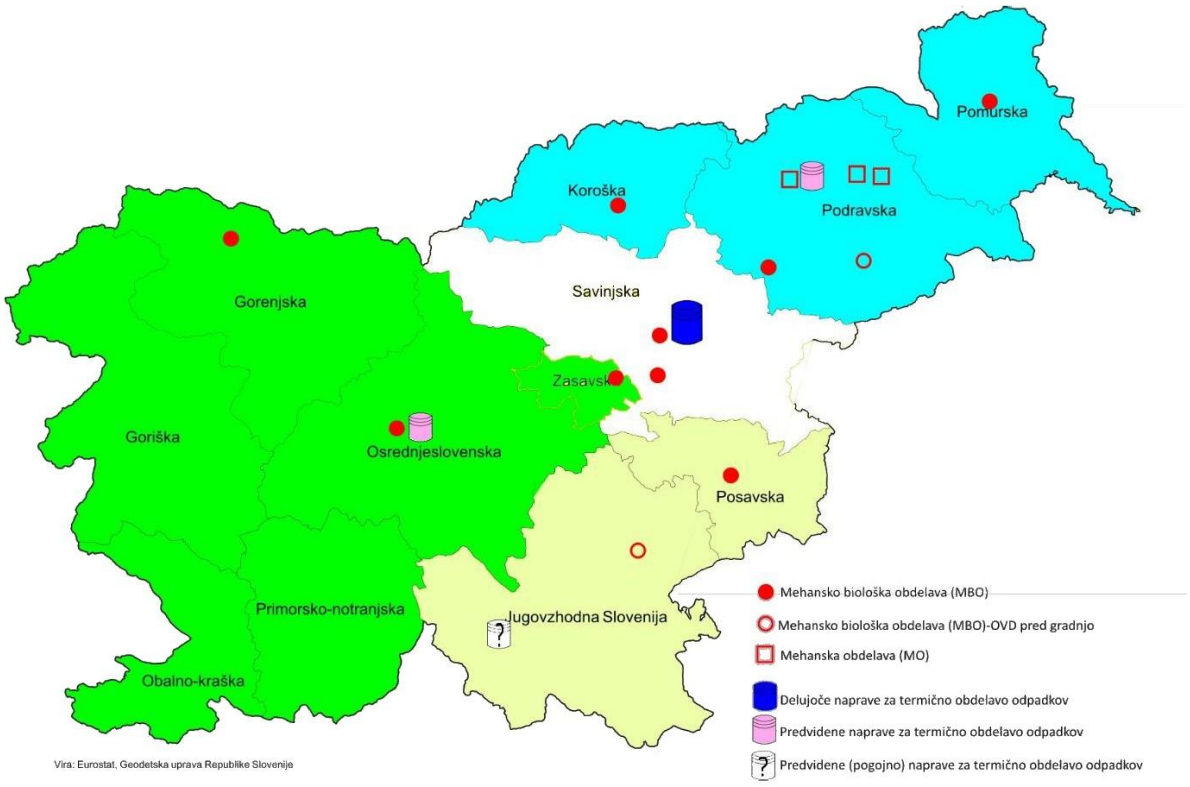
- 1. območje izvajanja gospodarske javne službe: občine osrednjeslovenske, gorenjske, goriške, obalno-kraške, primorsko-notranjske, posavske in zasavske statistične regije ter statistične regije jugovzhodna Slovenija,
- 2. območje izvajanja gospodarske javne službe: občine savinjske statistične regije in
- 3. območje izvajanja gospodarske javne službe: občine koroške, podravske in pomurske statistične regije.

V letu 2025 je bil objavljen tudi javni razpis za izbiro koncesionarjev za izvajanje gospodarske javne službe sežiganje komunalnih odpadkov.

Na območju MOL sta v Občinskem prostorskem načrtu Izvedbeni del že določeni dve možni lokaciji za objekt za pridobivanje toplote in energije iz odpadkov, ob tem pa je v že omenjenem Programu ravnanja z odpadki navedeno tudi, da je pri umestitvi objekta za sežiganje komunalnih odpadkov pomembno upoštevati tudi bližino regionalnega centra za odpadke (RCEROL Barje). Odgovorni predstavniki MOL so potrdili interes za prijavo na razpis za koncesijo. Zaradi trenutnega postopka izbire koncesionarja za sežiganje odpadkov lokacija sežigalnice še ni določena, zato se upošteva, da se na območju Ljubljane predvidi izvedbo sežigalnice, vendar s predpostavko, da natančna lokacija še ni določena.

Regijski center za ravnanje z odpadki RCERO Ljubljana pomembno prispeva k učinkovitemu ravnanju z odpadki, zmanjšanju njihovega vpliva na okolje ter podpori krožnemu gospodarstvu, kjer odpadki postajajo surovine za nove proizvodne procese.

Opredeli se sistem ravnanja z odpadki na regionalni ravni. RCERO Ljubljana zagotavlja vse vidike predelave odpadkov ter dograditev novih odlagalnih polj zaradi zapolnitve sedanjih razpoložljivih volumnov, Špaja dolina se opredeli kot komplementarni sistem za odlaganje. Smiselna je razmestitev zbirnih centrov in centrov ponovne uporabe tako, da čim bolj dopolnjujejo regionalni sistem ravnanja z odpadki na lokalni ravni.

Slika 20: Predvidena umestitev dodatnih naprav za energetsko predelavo nereciklabilnih ostankov obdelave komunalnih odpadkov (Vir: Program ravnanja z odpadki in program preprečevanja odpadkov Republike Slovenije (2022))

RCERO Ljubljana je treba nadgraditi z neposrednim dostopom na avtocesto ter izvedbo vzporednih potrebnih ureditev, npr. začasne čakalne površine za vozila za prevoz odpadkov ali rezultatov njihove predelave.

Za zagotavljanje ekonomske podstati projektov RCERO je treba s prilagoditvijo zakonskih predpisov natančno opredeliti, kakšno je prispevno območje posameznega regionalnega centra in nato zagotoviti obvezno predajo odpadkov iz vseh občin v prispevnem območju. To je bilo še posebej izraženo, ko se je v začetku leta 2025 10 občin vključilo v sistem CEROD na Dolenjskem, s čimer se je zmanjšal obseg predanih odpadkov v obdelavo. Prispevno območje v RPP mora biti obvezno državno izhodišče!

Z izvedbo novega odlagališče za nenevarne odpadke na RCERO Ljubljana (lokacija je že opredeljena v OPN MOL izvedbeni del), bodo zagotovljeni tudi vsi podporni pogoji za morebiten sprejem ostankov sežiganja komunalnih odpadkov iz sežigalnice iz 1. prispevnega območja po Uredbi o opravljanju obvezne državne gospodarske javne službe sežiganja komunalnih odpadkov. V objektu TEO Ljubljana neposredno izrabilo gorljive komunalne odpadke iz naslednjih regionalnih centrov za ravnanje z odpadki:
- RCERO Ljubljana na barju v Ljubljani,
- Center za ravnanje z odpadki (CRKO) na Mali Mežakli,
- Regijski center za ravnanje z odpadki v Zasavju (CEROZ) na Uničnem,
- Center za ravnanje z odpadki Dolenjska (CEROD) v Leskovcu in
- Center za ravnanje z odpadki Spodnji Stari Grad.

Funkcionalna povezanost regije na področju ravnanja z odpadki je torej izrazita predvsem na ravni predelave odpadkov in njene izrabe za toplotno obdelavo, vključno z blatom s čistilnih naprav. Podrobnejših podatkov v zvezi z blatom ČN sicer še ni, a bo blato praviloma toplotno izkoriščeno.

Na območju občin savinjske statistične regije v Celju trenutno že obratuje objekt za sežig preostanka nenevarnih komunalnih odpadkov.

Pristojno ministrstvo za ravnanje z odpadki (takrat še Ministrstvo za okolje in prostor, sedaj Ministrstvo za okolje, podnebje in energijo (v nadaljevanju: MOPE)) je v letu 2019 povabilo občine, da izrazijo lokalni interes za postavitev objekta za energijsko izrabo odpadkov. Interes so izkazale Mestna občina Ljubljana, Mestna občina Maribor, Mestna občina Celje (izražen interes za povečanje obstoječih kapacitet), Občina Jesenice in Občina Kočevje (občina Kočevje je kasneje odstopila). Kot najprimernejši lokaciji je ministrstvo polega Celja izpostavilo[2] Ljubljano in Maribor, kot največji slovenski mesti z največ zbranih in predelanih komunalnih odpadkov. Obe mesti imata tudi delujoč učinkovit sistem daljinskega ogrevanja in možnosti odvzema/porabe električne energije, ki je zahtevan za energetsko učinkovit sistem sežiganja odpadkov, da se lahko koristno uporabi energija iz teh gorljivih komunalnih odpadkov.

Z Uredbo je omogočeno, da država s koncesijo preda zahteve in odgovornosti koncesionarjem, ki bodo skrbeli za izvajanje obvezne državne gospodarske javne službe sežiganja komunalnih

[2] Na podlagi zaključkov študije »Pregled ustreznosti potencialnih lokacij 5 občin za objekt termične obdelave preostanka komunalnih odpadkov, Univerza v Mariboru, Fakulteta za strojništvo, maj 2020«.

odpadkov. V javnosti se sicer povečuje nasprotovanje sežigalnicam, v Ljubljani predvsem zaradi kotlinske lege in inverzijskih značilnosti, v splošnem pa predvsem zaradi bojazni pred onesnaženjem zraka. Zato bo umeščanje v prostor še pomemben izziv, v katerega pa bi se morala na bistveno večji ravni sključiti tudi država, saj gre za izvajanje državne (in ne občinske) obvezne javne službe.

Gradbeni odpadki vključujejo materiale, ki nastajajo pri gradnji in obnovah objektov ter pri rušenju. Za uspešno predelavo teh odpadkov je treba zagotavljati njihovo ločeno zbiranje. Uredba o ravnanju z odpadki, ki nastanejo pri gradbenih delih, zahteva, da se morajo skupine materialov (mineralni odpadki, izkopana zemlja, odpadni delci, lomljen asfalt, odpadni les, kovine in plastike) na gradbiščih ločeno zbirati in skladiščiti, potem ko njihova količina preseže določeno mejno količino. Večji del gradbenih odpadkov in odpadkov iz rušenja objektov se predela, pri čemer se za predelavo štejejo vsi postopki, katerih glavni rezultat je, da odpadki služijo koristnemu namenu tako, da nadomestijo druge gradbene materiale. Manjši del nastalih gradbenih odpadkov se odlaga oziroma se uporablja za izdelavo prekrivke odlagališč v zapiranju.

Na območju Osrednjeslovenske razvoje regije je treba prioritetno načrtovati center za predelavo onesnažene zemljine, gradbenih odpadkov ter odlagališče nenevarnih (inertnih) odpadkov. Prednostno se uporabijo razvrednotena območja oziroma opuščeni kamnolomi in/ali glinokopi, pomembno pa je, da se uredijo lokacije na več različnih območjih ter da se v naprej določi prispevno območje posamezne lokacije. Podrobnejših tovrstnih načrtov še ni in jih bo treba na ravni regije šele zagotoviti.

5.4 OBRAMBA, ZAŠČITA IN VARSTVO PRED NARAVNIMI IN DRUGIMI NESREČAMI

Na področju načrtovanja prostorskega razvoja se dejavnosti, posegi in raba načrtujejo zunaj območij z omejitvami (kot so poplavna, erozijska, plazljiva in plazovita območja, vodovarstvena območja, območja kopalnih voda) s ciljem preprečiti nastanek naravnih in drugih nesreč oziroma materialne škode ali človeških žrtev, obstoječa ogrožena območja pa se sanirajo.

Za zagotavljanje varstva pred naravnimi in drugimi nesrečami se prednostno spodbuja k izvajanju preventivnega ravnanja in ukrepov, zlasti na področju prostorskega načrtovanja, upravljanja voda, upravljanja z gozdom, pri prevozu nevarnih snovi in gradnji stavb.

Na območjih, ki so že bila prizadeta zaradi naravnih nesreč, se umikajo dejavnosti in vrste rabe, ki bi lahko znova utrpele večjo škodo – dopuščajo se dejavnosti, za katere ponovitev naravnih nesreč ni problematična, oziroma se taka območja prepuščajo naravni dinamiki, če zaradi tega niso ogrožena sosednja območja. Potresna ogroženost objektov se zmanjša s potresno odporno gradnjo in protipotresno sanacijo obstoječih objektov. Protipotresni ukrepi se vključujejo v prenovo naselij in urbano prenovo.

Za uspešno izvajanje nalog zaščite, reševanja in pomoči se načrtujejo in uporabljajo območja, namenjena za delovanje sistema varstva pred naravnimi in drugimi nesrečami, ter zagotavljajo možnosti za razvoj teh območij. Pri umeščanju kritične infrastrukture, pomembnih javnih objektov, regijske družbene infrastrukture, območij z večjim številom uporabnikov, prometnih vozlišč in gospodarskih con se poleg tehničnih zahtev preverijo prostorska ranljivost, evakuacijske možnosti, intervencijska dostopnost, redundanca oskrbnih sistemov in možnost delovanja ob sočasnih tveganjih.

5.4.1 Obramba

Razvoj obrambnih dejavnosti se usmerja prednostno na obrambna območja, ki se že uporabljajo za obrambne namene. Postopno se zmanjšujejo območja za obrambne dejavnosti na urbanih območjih. Ključna območja za zagotavljanje obrambnih potreb se opredeljujejo kot dolgoročno perspektivna območja, medtem ko se območja, ki zaradi prostorskih danosti niso primerna za razvoj obrambnih zmogljivosti opuščajo oziroma se namenijo drugim rabam prostora. Razvoj obrambnih dejavnosti vključuje prilagajanje obstoječe vojaške infrastrukture novim potrebam, predvsem reorganizaciji obrambnega sistema, povezanega z vključitvijo Republike Slovenije v evroatlantske povezave in EU.

Pri načrtovanju nadomestne in nove infrastrukture za potrebe obrambnih dejavnosti se posebna pozornost nameni ustrezni prostorski umestitvi, zmanjševanju vplivov na okolje ter zagotavljanju potrebnih varnostnih odmikov od stanovanjskih območij, gospodarskih in storitvenih dejavnosti, kulturne dediščine in naravovarstveno pomembnih območij.

Območja za potrebe obrambe v regiji so:

- **območja izključne rabe prostora** (21 območij) to so območja, ki so namenjena izključno za obrambne potrebe, na katerih potekajo stalne aktivnosti, zlasti za razmestitev, usposabljanje in delovanje vojske.
- **območja možne izključne rabe** (10 območij) prostora, to so območja, ki so primarno namenjena za druge potrebe, in se jih v primeru izrednega stanja, vojnega stanja ali krize, lahko uporabi za obrambne potrebe ter v miru za usposabljanje za obrambne potrebe.
- **območja omejene in nadzorovane rabe prostora** (11 območij) obsegajo varnostna območja objektov, na katerih so potrebne omejitve iz varnostnih ali tehničnih razlogov in so ob območjih izključne in možne izključne rabe. To so predvsem varnostna območja.

Na območju regije so naslednja območja za potrebe obrambe:
V Mestni občini Ljubljana:

- Volavlje – Janče – območje izključne rabe prostora,
- Janče – območje izključne raba prostora, območje možne izključne rabe prostora ter območje omejene in nadzorovane rabe,
- Vojašnica Edvarda Peperka Ljubljana – Moste – območje izključne rabe prostora ter območje omejene in nadzorovane rabe,
- Vojkova cesta 55 – območje izključne rabe prostora ter območje omejene in nadzorovane rabe,
- Vojašnica Slovenske Teritorialne obrambe Ljubljana – Šentvid – območje izključne rabe prostora ter območje omejene in nadzorovane rabe,
- Štula – območje izključne rabe prostora ter območje omejene in nadzorovane rabe,
- Roje – območje izključne raba prostora ter območje omejene in nadzorovane rabe,
- Oljska gora (Podgorica) – Soteški hrib – območje možne izključne rabe prostora ter območje omejene in nadzorovane rabe,
- Valburga – območje izključne rabe prostora (Občina Medvode),
- Koreno nad Horjulom – območje možne izključne rabe prostora (Občina Horjul),
- Medvedje Brdo – območje izključne rabe prostora (občina Logatec),
- Dom veteranov – območje možne izključne rabe prostora (občina Logatec),
- Strmca – območje izključne raba prostora (Občina Logatec in Občina Vrhnika),
- Vojašnica Ivana Cankarja Vrhnika – območje izključne rabe prostora ter območje omejene in nadzorovane rabe (Občina Vrhnika);
- Končni hrib – območje izključne rabe prostora ter območje omejene in nadzorovane rabe (Občina Vrhnika);
- Rakov hrib – območje izključne rabe prostora ter območje omejene in nadzorovane rabe (Občina Vrhnika);
- Podkotelj – območje izključne rabe prostora ter območje omejene in nadzorovane rabe (Občina Vrhnika);
- Ljubljanski vrh – območje izključne raba prostora ter območje omejene in nadzorovane rabe (Občina Vrhnika);
- Brezovica – Borovnica – območje izključne rabe prostora ter območje omejene in nadzorovane rabe (Občina Borovnica);

- Podstrmec – Borovnica – območje izključne rabe prostora ter območje omejene in nadzorovane rabe (Občina Borovnica);
- Krim – območje izključne raba prostora ter območje omejene in nadzorovane rabe (Občina Ig);
- Mokrec – območje možne izključne raba prostora (Občina Ig);
- Ig – območje možne izključne raba prostora (Občina Ig);
- Parcela št. 756/2, k. o. Vrbljene – območje možne izključne raba prostora ter območje omejene in nadzorovane rabe (Občina Ig);
- Grmez – območje izključne rabe prostora (Občina Škofljica);
- Gradiščnica – območje izključne rabe prostora (Občina Grosuplje);
- Kamna Gorica s heliportom – območje izključne rabe prostora ter območje omejene in nadzorovane rabe (Občina Grosuplje);
- VPS Grosuplje – območje možne izključne rabe prostora (Občina Grosuplje);
- Pristava nad Stično – območje možne izključne rabe prostora ter območje omejene in nadzorovane rabe (Občina Ivančna Gorica);
- VPS Zavrstnik – območje možne izključne rabe prostora (Občina Šmartno pri Litiji).

Za razvoj obrambnega sistema se zagotavlja obrambno infrastrukturo in njeno razporeditev v prostoru, s katero se omogoča izvajanje obrambe v primeru agresije.

Območja za potrebe obrambe in civilne zaščite je potrebno upoštevati kot omejitev za razvoj drugih dejavnosti v prostoru. Izdelati je potrebno strokovno podlago za določitev morebitnih dodatnih/drugačnih območij za izvajanje nalog iz pristojnosti regij, npr. za potrebe civilne zaščite.

5.4.2 Zaščita in varstvo pred naravnimi in drugimi nesrečami

Na področju načrtovanja prostorskega razvoja se dejavnosti, posegi in raba načrtujejo zunaj območij z omejitvami (kot so poplavna, erozijska, plazljiva in plazovita območja, vodovarstvena območja, območja kopalnih voda) s ciljem preprečiti nastanek naravnih in drugih nesreč oziroma materialne škode ali človeških žrtev, obstoječa ogrožena območja pa se sanirajo. Za zagotavljanje varstva pred naravnimi in drugimi nesrečami se prednostno spodbuja k izvajanju preventivnega ravnanja in ukrepov, zlasti na področju prostorskega načrtovanja (npr. racionalizacija prostorskih ureditev in preverjanje dejanskih potreb, ustrezno umeščanje dejavnosti in racionalna raba prostora), upravljanja voda, upravljanja z gozdom, pri prevozu nevarnih snovi in gradnji stavb.

Potresna ogroženost objektov se zmanjša s potresno odporno gradnjo in protipotresno sanacijo obstoječih objektov. Protipotresni ukrepi se vključujejo v prenovo naselij in urbano prenovo.

Na območjih, ki so že bila prizadeta zaradi naravnih nesreč, se umikajo dejavnosti in vrste rabe, ki bi lahko znova utrpele večjo škodo – dopuščajo se dejavnosti, za katere ponovitev naravnih nesreč ni problematična, oziroma se taka območja prepuščajo naravni dinamiki, če zaradi tega niso ogrožena sosednja območja. Na območjih tveganj zaradi možnosti porušitve visokih pregrad se dejavnosti načrtujejo tako, da morebitna porušitev ne bi imela hujših prostorskih in materialnih

posledic. Poselitev se načrtuje zunaj dosega poplavnega vala, obstoječa pa se pred njihovim delovanjem zaščiti z ustreznimi ukrepi.

Za uspešno izvajanje nalog zaščite, reševanja in pomoči se načrtujejo in uporabljajo območja, namenjena za delovanje sistema varstva pred naravnimi in drugimi nesrečami, ter zagotavljajo možnosti za razvoj teh območij.

Za ustrezno zaščito in varstvo pred naravnimi in drugimi nesrečami v regiji, je pomembno umeščanje centrov za zaščito in reševanje (ZIR). Predvsem je pomembna njihova umestitev tudi v bolj odmaknjene dele regije, saj je ob morebitnih nesrečah odzivni časi in dostopnost ključnega pomena. Načrtovano je nadaljnje delovanje in izgradnja centrov ZIR po celotni regiji (npr. Občina Ljubljana, Občina Domžale, Občina Ig, Občina Vodice). Izgradnje centrov ZIR bodo omogočale:

- centralizirano in operativno delovanje gasilskih, civilnozaščitnih in drugih reševalnih služb,
- boljšo logistično in prostorsko organizacijo ob naravnih in drugih nesrečah,
- hitrejše odzivanje ter učinkovitejše ukrepanje na območju občine in širše,
- ter dolgoročno krepitev odpornosti prostora v skladu s cilji prilagajanja na podnebne spremembe.

V Domžalah v občini Domžale, v Grosuplju v občini Grosuplje in v Ivančni Gorici v občini Ivančna Gorica, so načrtovane izgradnje Satelitskih urgentnih centrov.

Na območju RPP so kot ogrožena območja evidentirana poplavna, plazljiva, plazovita in erozijska območja.

Poplavna ogroženost

Osrednjeslovenska regija leži ob pomembnih vodotokih: Sava, Ljubljanica s pritoki, Kamniška Bistrica, Horjulščica, Gradaščica, Ižica. Poplavne nevarnosti so izrazite zlasti v nižinah, dolinah ter na Ljubljanskem barju, kjer se ob večjih padavinah reke razlivajo iz svojih strug.

Najbolj izpostavljena območja so:

- Ljubljana – eno izmed najbolj poplavno ogroženih urbanih območij v Sloveniji; poplave povzročajo Sava, Ljubljanica, Gradaščica in njihovi pritoki.
- Ljubljansko barje – območje Mestne občine Ljubljana in občin Vrhnika, Brezovica, Ig, Borovnica, predvsem ob Ljubljanici s pritoki,
- Horjulska in Polhograjska dolina – območje občine Horjul in Dobrova-Polhov Gradec, ogrožajo jih hudourniške poplave in zaledne vode iz hribovitih območij,
- Območje ob Kamniški Bistrici – poplave Kamniške Bistrice in njenih pritokov,
- Območje v občini Grosuplje – poplave ob Grosupeljščici s pritoki,
- Območje ob Gameljščici s pritoki – poplave v občini Vodice in delno v Mestni občini Ljubljana,.

Cilj urejanja prostora je, da se poselitev oziroma novogradnje usmerjajo izven poplavno ogroženih območij. Načrtovanje novih prostorskih ureditev na območjih poplav in z njimi povezane erozije,

kjer že obstajajo elementi ogroženosti, mora upoštevati pogoje in omejitve iz uredbe, ki ureja pogoje in omejitve za poplavno ogrožena območja, in pri tem zagotoviti, da se z načrtovanjem nove namenske rabe ne povečajo obstoječe stopnje ogroženosti na območju in izven njega. V ta namen je treba skupaj z načrtovanjem gradnje novih objektov načrtovati celovite ukrepe za zmanjšanje poplavne ogroženosti, njihovo izvedbo pa končati pred začetkom gradnje novih objektov. Pri načrtovanju je treba pozornost nameniti tudi upravljanju z padavinsko vodo, zlasti upoštevajoč podnebne spremembe.

Pripravi se karte poplavne nevarnosti za porečja in ukrepov za zmanjševanje poplavne nevarnosti na območju regije. Pripravi se strokovna podlaga za prerazporeditev prostorskih rezerv in iskanje ogroženih lokacij. Pri pripravi regijske hidrološko-hidravlične študije, kart poplavne nevarnosti in drugih strokovnih podlag za ukrepe zmanjševanja poplavne ogroženosti se že v fazi načrtovanja predvidi preveritev vplivov na okolje, zlasti na vodni in obvodni prostor, razlivne površine, hidromorfološko stanje voda, naravo, kulturno dediščino, kmetijska zemljišča in krajino.

Erozijska in plazljiva ogrožena območja ter plazovita območja

Najbolj plazljiva območja:

- Golovec in pobočje proti zahodu, proti Orlam in Lipoglavu,
- ob dolini Besnice in na območju Janč proti vzhodu regije do Šmartnega pri Litiji,
- Rožnik,
- hribovje ob Horjulski dolini in ob dolini naselja Podlipa in naprej na Smrečju,
- Rovtarsko hribovje (severno od Logatca),
- Polhograjsko hribovje (predvsem okolica Črnega vrha),
- okolica Velikih Lašč (Rašica),
- ob dolini Želimeljščice (Želimlje – Pijava Gorica),
- Hribovje ob Tuhinjski dolini do območja Trojan,
- okolica Kamnika,
- Posamezni predeli Velike Planine in doline Kamniške Bistrice v zgornjem delu toka

Izdelajo se načrti za zmanjševanje poplavne, plazljive in erozijske ogroženosti posameznih območij (strokovne podlage za načrtovanje ukrepov za zaščito pred škodljivim delovanjem voda po porečjih – zadrževalniki, razbremenilni kanali, protipoplavni nasipi ipd.)

Potresna ogroženost

Glede potresne ogroženosti se pri načrtovanju in prenovi objektov upoštevajo določila predpisov, ki urejajo potresno odporno gradnjo ter za obstoječe objekte po potrebi predvidi protipotresna sanacija (prioritetno se sanira objekte, kjer se zadržuje večje število ljudi). Upošteva se projektni pospešek tal, kot je določen za posamezno območje (od 0,2 do 0,3 (g)).

Projekti pospešek tal (g) je najmanjši na skrajnem severovzhodu regije na delu občine Kamnik (0,2 g), največji pa v osrednjem delu regije (predvsem Mestna občina Ljubljana in del občin Škofljica,

Grosuplje) ter na skrajnem zahodnem delu regije, predvsem na območju občin Logatec in Vrhnika (od 0,275 do 0,3 g).

Območja, ki so ogrožena zaradi dejavnosti

V regiji je 6 obratov večjega tveganja (industrijski obrati s t. i. statusom SEVESO) in 5 obratov manjšega tveganja, ki predstavljajo tveganje za nastanek večjih nesreč. V nadaljnjih postopkih prostorskega načrtovanja je treba preveriti in upoštevati varnostne pasove obstoječih SEVESO obratov, IED dejavnosti, ravnanja z odpadki in drugih dejavnosti z večjim tveganjem.

V Mestni občini Ljubljana sta 2 obrata večjega tveganja in 3 obrati manjšega tveganja, v občinah Borovnica, Medvode, Domžale, Kamnik se nahaja po 1 obrat večjega tveganja, v občini Trzin in Mengeš pa se nahaja po 1 obrat manjšega tveganja.

Na območjih, ki so ogrožena zaradi dejavnosti proizvodnje in skladiščenja nevarnih snovi, industrijskih nesreč, nesreč pri ravnanju z odpadki, nesreč na energetski in komunalni infrastrukturi, v okviru proizvodnih con ter na območjih znotraj in v bližini koridorjev prevoza nevarnih snovi na cestnem in železniškem omrežju, je treba razvoj naselij načrtovati in urejati tako, da prebivalci in njihovo premoženje niso ogroženi. Pri načrtovanju prostorskega razvoja naselij se dejavnosti proizvodnje in skladiščenja nevarnih snovi umešča z upoštevanjem varnostnih pasov, izven območij z večjo koncentracijo ljudi, izven vodovarstvenih območij ter se ne posega na območja, ki so potencialno ogrožena zaradi nesreč z nevarnimi snovmi ali drugih nesreč. Zagotavljati je treba intervencijsko dostopnost.

Na potencialno ogroženih območjih se z uveljavljanjem prostorskih, urbanističnih, gradbenih, arhitekturnih in drugih tehničnih ukrepov preprečuje in zmanjšuje morebitne posledice ter omogočajo zaščita, reševanje in pomoč. Na obstoječih območjih strnjene poselitve, ki so obenem ogrožena območja, se zagotovi izvedba ustreznih varnostnih ukrepov v ekonomsko sprejemljivih mejah.

Območja za zaščito in reševanje

Območja za zaščito in reševanje so opredeljena v občinskem načrtu zaščite in reševanja. Za zaščito prebivalcev pred vojnimi in drugimi nevarnostmi se gradijo zaklonišča in zaklonilniki. Za primer naravnih in drugih nesreč se zagotavljajo površine za pokop večjega števila ljudi in živali, površine za začasno skladiščenje ruševin ter površine za evakuacijo, v skladu z občinskim načrtom zaščite in reševanja. Te površine občine določajo v občinskih prostorskih načrtih.

6 SPREMLJANJE USPEŠNOSTI IZVAJANJA REGIONALNEGA PROSTORSKEGA PLANA

Uspešnost izvajanja aktivnosti in ukrepov ter doseganja ciljev RPP se spremlja v okviru sistema spremljanja stanja prostorskega razvoja.

Doseganje ciljev prostorskega razvoja se spremlja z uporabo opredeljenih kazalnikov kvantitativnih kazalnikov, katerih značilnosti so: merljivost, dosegljivost, realnost, jasnost in zanesljivost.
Kazalniki tako v največji možni meri temeljijo na podatkih, ki jih zbira, obdeluje in objavlja Statistični urad Republike Slovenije. V nabor so vključeni še kazalniki s področja rabe tal, za katere se pričakuje dosegljivost podatkov po letu 2025, ter kazalniki, ki jih je treba še razviti oziroma prilagoditi (kazalniki: zelene površine, javne odprte in zelene površine, osvetljenost prostora/nočna osvetljenost, raba zemljišč, poplavna območja in plazovita območja). Sledi se tudi drugim kazalnikom, vključenim v prostorski informacijski sistem ministrstva, pristojnega za prostor, kazalnikom s prostorskimi podatki, vključenim v informacijske sisteme drugih državnih organov, ter drugemu strokovnemu gradivu in študijam z znanstvenih področij, povezanih s prostorskim razvojem. Za oceno razvoja na stanovanjskem področju se uporablja nabor kazalnikov, opredeljenih v resoluciji o nacionalnem stanovanjskem programu.

Spremljanje izvajanja RPP ter v njem opredeljenih ciljev in ukrepov se izvaja z uporabo kazalnikov, in sicer kazalnikov ciljev (z opredeljenimi ciljnimi vrednostmi) in kazalnikov stanja.

Preglednica 1: Izzivi, cilji, podcilji in prednostne naloge za opredelitev kazalnikov za spremljanje doseganja ciljev prostorskega razvoja

Cilji RPP	Podcilji RPP	Prednostne naloge
Regija kakovostnega, dostopnega in vključujočega bivanja ter povezanega urbanega in podeželskega prostora / Izziv 1 in 3	Policentrični prostorski razvoj za uravnotežen razvoj vseh občinskih središč in zmanjšanje pritiska na Ljubljano	Rangiranje naselij kot središča: - Ljubljana kot središče 1. ravni - Domžale, Kamnik, Grosuplje in Vrhnika- središče 3. ravni - Logatec in Ivančna Gorica – središče 4. ravni - Medvode – druga naselja, pomembna za regijo - opredelitev strateških dolgoročnih prioritetnih vlog posameznih naselji za uravnotežen policentrični regionalni sistem, - opredelitev funkcionalno sklenjenih območij za celovit razvoj bližnjih naselji, - krepitev glavnih središč regije na jedrnem podeželju in krepitev središč nižjih ravni v odmaknjenih podeželskih območjih. Območja za dolgoročni razvoj naselij se lahko načrtujejo za naslednja naselja: - Ljubljana, Kamnik, Domžale, Vrhnika, Grosuplje, Logatec in Ivančna Gorica (skupaj s funkcionalno sklenjenimi območij), - Medvode – krepitev in dopolnitev posameznih funkcij, zaradi česar potrebuje površine za dolgoročni razvoj obstoječih oziroma spremljajočih dejavnosti, - občinska središča, - lokalna središča glede na izkazane razvojne potrebe, ki morajo biti strokovno utemeljene.

Cilji RPP	Podcilji RPP	Prednostne naloge
	Stanovanjska politika in razporeditev prednostnih območij za razvoj stanovanj za zagotavljanje uravnoteženega razvoja regije	- razvoj stanovanjskih površin v večjih središčih policentričnega sistema (večja vloga Domžal, Kamnika, Grosuplja, Vrhnike, Logatca, Ivančne Gorice), - prenova in zgoščevanje obstoječih naselij z revitalizacijo razvrednotenih območij, razvoj poselitve naj se usmerja v prenovo obstoječega stavbnega fonda in kulturne dediščine, ki mora imeti prednost pred novogradnjami in širitvami naselij, v revitalizacijo starih mestnih in vaških jeder ter ponovno rabo obstoječih objektov. - načrtovanje stanovanj v povezavi z JPP.
	Decentralizacija družbene infrastrukture za zagotavljanje boljše dostopnosti vseh regionalnih območjih	- širitev družbene infrastrukture skladno s konceptom prostorskega razvoja, - zagotavljanje dostopnosti glede na zahtevano raven opremljenosti središč,
	Uravnotežen razvoj in varstvo krajine kot prispevek k okoljskim, družbenim in morfološkim funkcijam, k pestrosti prostora in njegovi identiteti, h kakovosti bivanja in ohranjanju naravnih virov	- ohranjanje značilnih tipov krajine, - usmerjanje posegov prostor na način, da se ohranjanje bistvene značilnosti območij posebnega varstva krajine, - izvajanje posebnih ukrepov varstva, npr.: - z namenom varstva kraških tal in voda ter preprečevanja zasipanja kraških uval in vrtač se pripravi katalog (popis) vrtač (vsaj v neposredni bližini naselij (primer je že v občini Vrhnika) - izdelava podrobnejših krajinskih zasnov (porečje Kamniške Bistrice, porečje Krke, porečje Ljubljanice z obravnavo širšega območja od Cerkniškega in Planinskega polja do Ljubljanice, Radensko polje). - Izvajanje aktivnosti za vzpostavitev novih zavarovanih območij (Regijski park Kamniško-Savinjske Alpe, Krajinski park Šmarna gora in Skaručenska ravan) in za preveritev obsega KP Polhograjski dolomiti (morebitna širitev na celotno območje Polhograjskih dolomitov oz. še dodatno povečanje na Škofjeloško hribovje).
Povezana in dostopna metropolitanska regija / Izziv 2	Zagotavljanje dobro povezane regije s principi trajnostne mobilnosti	- nadgradnja in razvoj železnic, avtocest in drugih regijsko pomembnih cestnih povezav ter vozlišč javnega potniškega prometa, - razvoj hitrega integriranega javnega potniškega sistema (zlasti povezav Ljubljana-Domžale-Kamnik, Ljubljana-Vrhnika-Logatec, Ljubljana-Grosuplje-Ivančna Gorica in Ljubljana-Medvode-Škofja Loka) ter večmodalnih trajnostnih načinov mobilnosti (vlak, avtobus, kolo, P+R parkirišča, večmodalne točke,…), - vzpostavitev novih regionalnih železniških povezav in hitrih prog (zlasti povezava z mednarodnim letališčem Jožeta Pučnika, povezava z Vrhniko ter Novo Gorico, hitra proga proti Mariboru,…), - vzpostavitev varne kolesarske infrastrukture in povezav na nivoju regije in države, - vključevanje plovne poti po Ljubljanici v sistem regijskega javnega potniškega prometa (Ljubljana-Vrhnika).
Konkurenčna, inovativna in tehnološko napredna metropolitanska regija / Izziv 4	Razvoj gospodarstva za krepitev konkurenčnosti regije z druženjem gospodarstva in znanstva, inovacij in tehnologije in trajnostnih principov skozi opredelitev in razporeditev tipa gospodarskih dejavnosti povezanih v regionalni sistem.	- razvoj gospodarstva s poudarkom na inovaciji in zelenem gospodarstvu s povezovanjem gospodarstva z znanstveno-raziskovalnim in univerzitetnim kapitalom Ljubljane, - kot nacionalno pomembna območja za razvoj gospodarstva so poleg Ljubljane prepoznana tudi funkcionalno sklenjeno območje Domžal, Kamnika, Trzina, Mengša in Komende ter Logatca in Vrhnike, - opredelitev območij regije pomembnejših za razvoj posameznih dejavnosti (industrija, obrti, logistika, poslovno, turizem, kmetijstvo …) za zagotavljanje raznolikih zaposlitvenih možnosti v celotni regiji, - vzpodbujanje krožnega gospodarstva z vzpostavitvijo mešanih gospodarsko-poslovnih con za kvalitetnejšo izmenjavo znanja in dobrin,

Cilji RPP	Podcilji RPP	Prednostne naloge
		- vzpodbujanje poslovnih in obrtnih mikro in majhnih podjetij v vseh občinskih središčih za zagotavljanje lokalnih zaposlitvenih možnosti, - usmerjanje v razvoj primarnega sektorja za lokalno preskrbo v poslovno in obrtno manj razvitem zaledju, - sistem umeščanja gospodarskih, poslovnih in drugih območij namenjenih centralnim dejavnostim
	Trajnostni satelitski turizem za enakomerno razporeditev ponudbe v regiji z razvojem področno perspektivnih turističnih dejavnosti ter doprinos h gospodarstvu	Turizem se razvije sistemsko in tematsko po različnih predelih regije in sicer na: - urbani turizem z ohranjanjem dediščine in razvojem kulturnih vsebin, - zeleni turizem z razvojem kratkočasnih dejavnosti v naravnem okolju, - aktivni turizem, ki zajema zlasti športno-rekreacijske dejavnosti, - doživljajski turizem, ki povezuje območja z edinstvenimi kulturnimi in naravnimi vsebinami ter predstavlja potencial za agroturizem in gastroturizem. Dodatno se vzpostavi kvalitetne povezave med posameznimi območij
Zelena, podnebno nevtralna in odporna regija / Izziv 5	Zeleni prehod v podnebno nevtralnost s trajnostnim upravljanjem virov za povečanje energetske učinkovitosti in zmanjšanjem emisij toplogrednih plinov	- dograditev in nadgraditev pametnega elektroenergetskega omrežja za zeleni prehod, - umestitev dodatnih tras 400 kV daljnovodov v smereh proti Štajerski (RTP Podlog) in proti Primorski (RTP Divača), - prednostna uporaba obnovljivih virov energije (HE ter velik sončni in geotermalni potencial regije v JV delu in obrobnih območjih), - prenova načrtov za izkoriščanje HE na Savi z uporabo sodobnejših, alternativnih, ne-klasičnih načrtovalskih rešitev, ki bi bile primernejše glede vplivov na okolje, - integracija rezultatov projekta RES za določitev prednostnih območij za umeščanje OVE (za sončne in vetrne elektrarne) - vzpostavitev energetskih skupnosti (sončne skupnosti in daljinsko ogrevanje na OVE), - zagotovitev enakomerne oskrbe z električno energijo ter umeščanje hranilnikov energije, vključno z opredelitvijo pogojev za njihovo umeščanje, - zagotovitev oskrbe z zemeljskim plinom prek prenosnega in distribucijskega sistema zemeljskega plina ter hkratno vzpodbujanje zmanjšanja odvisnosti od zemeljskega plina s prestrukturiranjem velikih porabnikov, - krepitev daljinskih sistemov ogrevanja z uporabo lesne biomase in odpadne toplote in spodbujanje geotermalnih virov, - uporaba preostanka predelave odpadkov za energetsko izrabo (toplota, elektrika) - povezava z občinskimi energetskimi koncepti in državno NEPN strategijo, - izenačena digitalna pokritost regije in razvoj širokopasovnih omrežji, - ureditev sistema ravnanja z odpadki in nadgradnjo regijskega centra za učinkovito ravnanje z odpadki (dejavnosti, odlagališče, energetska izraba preostanka odpadkov))

Cilji RPP	Podcilji RPP	Prednostne naloge
	Zasnova zelenega sistema regije za izboljšanje odpornosti z ohranjanje ekoloških funkcij in prilagajanja na podnebne spremembe in krepitev družbenih funkcij	- ohranjanje in krepitev za regijo pomembnih zelenih površin (naravno ohranjenih, krajinsko prepoznavnih, dediščinsko pomembnih in biodiverzitetnih gradnikov), - zasnova ekološko pomembnih zelenih koridorjev (koridorji biodiverzitete, živali, zeleno-modre infrastrukture, prezračevanja in zračnih tokov), - opredelitev ključnih zelenih ureditev za prilagajanje naselij na podnebne spremembe (zmanjšanje učinka vročih točk, odpornost na suše in poplave), - krepitev območij v regiji in medregionalne povezave, - razvoj družbene funkcije zelenih sistemov s povezanostjo z rekreacijo in turizmom, - povezanost regionalnega zelenega sistema z zelenimi sistemi naselij, - ohranjanje prostorske identitete skozi ohranjanje zelenih sistemov.
Regija trajnostnega upravljanja naravnih virov in razvojnih potencialov / Izziv 6 in 3	Učinkovito trajnostno gospodarjenje z naravnimi viri in ohranjanje kmetijskih površin in gozdov za zagotavljanje višje stopnje samooskrbe, varnosti pred naravnimi nesrečami in doprinos k razvoju gospodarstva	-ohranjanje zadostnih kakovostnih kmetijskih zemljišč, - spodbujanje višje stopnje lokalne samooskrbe ter kratkih dobavnih verig (sistem »pridelava-predelava-skladiščenje-distribucija« hrane), - diverzifikacija kmetijstva glede na geografske možnosti posameznega območja regije, - podpore kmetijstvu (usmerjenost v dejavna vlaganja, na primer v ekološko kmetijstvo, vzpostavitev tržnih povezav in dopolnilnih dejavnosti, urbano-ruralna partnerstva idr.), - upravljanje z gozdovi skladno z območnim gozdnogospodarskim in lovsko upravljavskim načrtom za obdobje 2021-2030 (GGN GGO 2021-2030), - ohranjanje gozdov na ogroženih območjih (plazljiva, erozijsko in poplavno ogrožena območja), - opredelitev območij za razvoj gozdno-lesnih verig, lova ter drugih gozdnih proizvodov, - ohranjanje podtalnice kot strateškega naravnega vira (izvajati ukrepe za preprečevanje in zmanjševanje onesnaževanja voda), -Izdelava načrtov za zmanjšanje ogroženosti erozijskih in plazljivih območij.
	Celostno upravljanje z vodami za zagotavljanje pitne vode, učinkovitega odvajanja in čiščenja vode ter poplavne varnosti	- celostno upravljanje omrežja vodotokov (zlasti Sava, Ljubljanica, Kamniška Bistrica) in njihovih poplavnih površin - urejanje vodotokov in obvodnega prostora ter poplavnih območij (Ljubljansko barje) za zagotavljanje poplavne varnosti, - opredelitev regionalnih vodnih virov, njihovih zmogljivosti in pripadajočih oskrbnih območij vodovodnih sistemov, - opredelitev možnosti povezovanja vodovodnih sistemov za potrebe povečanja zanesljivosti oskrbe, določitev rezervnih in nadomestnih vodnih virov za vodovodne sisteme oz. oskrbna območja, - zaščita vseh pomembnejših vodnih virov z državnimi uredbami, - ohranjanje z vodotoki povezanih ekosistemov, - zagotavljanje oskrbe s pitno vodo ter izgradnja manjkajočih kanalizacijskih sistemov v aglomeracijah skladno z državnimi operativnimi programi, - zmanjšanje današnje porabe vode najprej z vidika zmanjšanja izgub v vodovodnem omrežju in evidentiranja vse porabljene vode, predvsem za javne potrebe, ter z vidika manjše porabe pri samih porabnikih z uporabo drugih virov vode, predvsem padavinske in reciklirane vode ter s spremembo navad - celostno upravljanje padavinskih vod za preprečevanje urbanih poplav z uporabo principov modro-zelene infrastrukture za zadrževanje vod na mestu nastanka na nivoju gradbene parcele, javne površine, soseske ter predela naselja in zagotavljanjem

Cilji RPP	Podcilji RPP	Prednostne naloge
		odvajanja viška odpadnih padavinskih voda v ločene sisteme (postopna gradnja ločenih sistemov odvodnje), - zagotavljanje vode za kmetijske potrebe, predvsem tudi glede možnosti zadrževanja vode za večnamensko rabo

6.1 USMERITVE ZA VARSTVO OKOLJA

Pri nadaljnjem prostorskem razvoju se upoštevajo usmeritve za varstvo okolja:

- upoštevajo se omilitveni ukrepi iz okoljskega poročila (priloga RPP);
- upoštevajo se podrobni ukrepi za varstvo okolja, zapisani v posameznem poglavju tega RPP;
- upoštevajo se dodatne skupne usmeritve za varstvo okolja (navedeni v tem poglavju).

6.1.1 DODATNE SKUPNE USMERITVE ZA VARSTVO OKOLJA

Posebej so izpostavljene naslednje dodatne skupne usmeritve za varstvo okolja, ki se nanašajo na več okoljskih ciljev, na različna področja razvoja in umeščanja dejavnosti v prostor in ki jih je treba upoštevati v nadaljnjih fazah načrtovanja:

RACIONALNA RABA PROSTORA, VARSTVO TAL, KMETIJSKIH ZEMLJIŠČ, GOZDOV, VODA, NARAVE, ZAGOTAVLJANJE EKOSISTEMSKIH STORITEV IN PRILAGAJANJE NA PODNEBNE SPREMEMBE:

Za novo načrtovane ureditve (npr. prometno infrastrukturo, stavbna zemljišča), se s ciljem racionalne rabe prostora, varstva pridelovalnega potenciala kmetijskih zemljišč, ohranjanja tal in ohranjanja gozdov, zelenih klinov ter gozdnih otokov, celostnega in trajnostnega upravljanja voda, ohranjanje območij z naravovarstvenim statusom, ohranjanja biokoridorjev, migracijskih koridorjev in prehodnosti prostora, proučijo alternative (variantne rešitve), skupaj z utemeljitvijo dejanskih potreb ter faznostjo izvedbe, smiselno združujejo infrastrukturni koridorji, določijo usmeritve in faznost izvajanja. Za umeščanje novih ureditev se prednostno uporabijo obstoječe prostorske rezerve, funkcionalno razvrednotena območja, obstoječi infrastrukturni koridorji in možnosti optimizacije obstoječe infrastrukture; nova stavbna zemljišča in novi infrastrukturni koridorji se načrtujejo šele, kadar manj obremenjujoče alternative niso izvedljive.

Z ukrepom se zagotovi, da se:

- Ne poslabšuje dostopnosti, zaokroženosti in dolgoročne proizvodne funkcije najboljših kmetijskih zemljišč.
- Čimbolj omeji nova fragmentacija gozda in zagotovi prehodnost gozdnega prostora. Kadar se posegom ni mogoče izogniti, se zagotovijo prostorske ali tehnične rešitve za ohranjanje prehodnosti.
- Ohranja vodne površine (vodotoke, izvire, mokrišča, presihajoča jezera), kraška polja, poplavne ravnice ter druge vodne in obvodne ekosisteme.
- Zmanjša tveganje za poseganje na vodovarstvena, varovana območja podzemnih in površinskih voda, poplavna območja, občutljiva in ogrožena območja.
- Rešitve prilagodijo tako, da se preverijo konflikti med razvojnimi in varstvenimi usmeritvami ter se ne poslabšajo varstveni cilji, celovitost, povezanost in vrednostne lastnosti območij z naravovarstvenim statusom in njihovih funkcionalno pomembnih povezav, vodni in obvodni prostor, mokrišča, kraška območja.

UPRAVLJANJE Z VODAMI:

Pri načrtovanju novih razvojnih območij in prenov je, zlasti za nova stanovanjska območja, gospodarske cone, območja družbene infrastrukture, turistične, športne in rekreacijske površine, prometne in parkirne površine ter prenove javnih odprtih površin, treba v nadaljnjih fazah urejanja prostora prostorsko opredeliti rešitve in prednostno uporabljati sonaravne ukrepe za zadrževanje, ponikanje in upočasnjevanje odtoka padavinskih voda.

Zagotavlja se ohranjanje in krepitev zelene infrastrukture, vključno z mokrišči, vegetacijskimi pasovi, travnatimi jarki, ponikovalnimi sistemi, zelenimi strehami, zadrževalniki in drugimi naravnimi oziroma naravi podobnimi rešitvami.

Pri načrtovanju hidroenergetskih in drugih ureditev na vodotokih se upoštevajo obstoječe in druge načrtovane hidroenergetske ureditve na istem vodotoku oziroma funkcionalno povezanem vodnem sistemu tako, da se zagotavlja ohranjanje vzdolžne in prečne ekološke povezanosti vodotokov ter funkcionalnosti vodnih in obvodnih habitatov. Ureditve se načrtujejo tako, da ne povzročajo bistvene prekinitve ekoloških povezav, naravne dinamike vodotokov ali pomembnih habitatnih funkcij vodnega in obvodnega prostora.

OHRANJANJE VREDNOSTNIH LASTNOSTI NARAVE, KULTURNE DEDIŠČINE IN VODA:

Pri načrtovanju ureditev na območju naravnih vrednot in njihovih vplivnih območij se preveri, katere vrednostne lastnosti so razlog njihove opredelitve, ter se prostorske ureditve prilagodijo tako, da se te lastnosti ne poškodujejo, uničijo ali bistveno spremenijo.

Pri načrtovanju prostorskih ureditev se ohranjajo vodotoki, izviri, mokrišča, kraška območja, poplavne ravnice ter drugi vodni in obvodni ekosistemi, še posebno, kadar so del območij z naravovarstvenim statusom ali njihovih funkcionalnih povezav.

Prostorski razvoj je treba usmerjati izven območij arheološke dediščine, kakor kot tudi izven območij z velikim arheološkim potencialom, kjer lokacije še niso identificirane. Pri večjih prostorskih posegih je zato treba v nadaljnjih fazah načrtovanja zagotoviti ustrezne arheološke raziskave, skladno s pogoji pristojne službe varstva kulturne dediščine.

ZAGOTAVLJANJE PROSTORSKIH MOŽNOSTI ZA NIZKOOGLJIČNO DRUŽBO:

Spodbuja se večja energetska in snovna učinkovitost pri razvoju in prenovi urbanih in podeželskih naselij ter vasi, prometa, industrije in gospodarstva, turizma, kmetijstva, javne uprave in gospodinjstev.

- Spodbuja se raba obnovljivih virov energije z namenom povečanja njihovega deleža.
- Spodbuja se gradnja ničenergijskih ali nizkoenergetskih stavb.
- Prostorske ureditve naj omogočajo optimalno orientacijo objektov, učinkovito izrabo sončne energije ter zmanjševanje potreb po rabi energije za ogrevanje, hlajenje in razsvetljavo.
- Pri načrtovanju novih območij se preverja možnosti za uporabo obnovljivih virov energije, lokalno energetsko samooskrbo, skupnostne energetske sisteme ter uporabo nizkoogljičnih gradbenih materialov.

ZDRAVJE LJUDI:

Pri umeščanju novih in širitvi obstoječih prostorskih ureditev, ki so lahko potencialno obremenjujoča za zdravje ljudi (npr. gospodarske cone, infrastrukturni koridorji in druge ureditve, ki so viri hrupa, EMS in drugih emisij) se preprečuje neposreden stik dejavnosti z večjimi vplivi na okolje s stanovanjskimi območji, šolami, vrtci, zdravstvenimi in varstvenimi ustanovami ter drugimi občutljivimi rabami. Zagotoviti je treba ustrezne odmike.

Pri obstoječih konfliktnih stikih naj prepreči umeščanje novih občutljivih rab v njihovo neposredno bližino, oz. se preverijo možnosti sanacije, kot so optimizacija tras in lokacij, tehnične prilagoditve, kabliranje, ureditve zelenih barier idr., tam, kjer je to prostorsko, tehnično in ekonomsko izvedljivo.

Pri načrtovanju javne razsvetljave novih poselitvenih območij, prometne infrastrukture, gospodarskih con, športnih in rekreacijskih površin, turističnih območij ter drugih zunanjih ureditev naj se uporabljajo energetsko učinkovite, zasenčene in pravilno usmerjene svetilke, prilagojena jakost osvetlitve ter časovno omejevanje osvetljevanja, kjer je to mogoče. Posebna pozornost naj se nameni območjem stanovanj, naravovarstveno pomembnim območjem, zelenemu sistemu, obvodnim prostorom, krajinsko občutljivim območjem in območjem pomembnim za nočno aktivne živalske vrste.

Pri umeščanju novih prometnih koridorjev, ki bi lahko pomenili bariero v prostoru, je treba zagotavljati varen peš/kolesarski prehod do prvin zelenega sistema (gozd, vodni in obvodni prostor, ...).

PRILAGAJANJE NA PODNEBNE SPREMEMBE IN PODNEBNA ODPORNOST:

Zagotavljati je treba ukrepe za zmanjševanje učinkov urbanih toplotnih otokov. Prednostno se načrtuje in ohranja zelena in modro-zelena infrastruktura, vključno z drevoredi, zelenimi koridorji, parkovnimi površinami, ozelenjenimi parkirišči, zelenimi strehami in fasadami ter površinami za ponikanje in zadrževanje padavinske vode. Pri urejanju javnih površin se zagotavlja zadostno senčenje, povečuje delež vegetacijskih površin in zmanjšuje delež neprepustnih ter toplotno akumulativnih površin. Prostorske ureditve naj prispevajo k izboljšanju mikroklimatskih razmer, zmanjševanju pregrevanja naselij ter povečanju odpornosti prebivalcev na vročinske valove.